ISSN 2784 - 0204 ISSN - L 2784 - 0204

Revista apare sub egida Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România

MUZEUL PRESEI ROMÂNEȘTI

AN VI, NR.23 FONDATOR: TANȚA TĂNĂSESCU August 2026

Cuprins:

Redacția: *De Ziua Limbii Române*, p.2

Dan Toma Dulciu: *Contribuții documentare la cunoașterea biografiei eminesciene*, p.3

Ion Nicolescu: *Tradiția se construiește pas cu pas*, p.8

Dan Toma Dulciu: *Interviu cu Florentin Smarandache – savantul român care revoluționează cunoașterea,* p.9

Dr. Laurențiu-Ștefan Szemkovics: *Ordinul „Coroana României" decernat în 1922 lui Victor Babeș,* p.12

Prof. univ. dr. Ioan N. Roșca: *Mihaela Albu – O cronică de familie reconstituită documentar,* p.15

Dr. Ist. Ion Constantin: *O carte de referință despre viața și activitatea Mitropolitului Gurie Grosu,* p.17

Camelia Pantazi Tudor: *O plimbare prin Cotroceni – la „Minulescu" și „Rebreanu",* p.19

Eugenia Tofan: *3 iunie – o zi în care Muzica a ținut loc de cuvinte,* p.22

Dr. Laurențiu-Ștefan Szemkovics: *Ordinul „Steaua României" conferit în 1926 lui George G. Mârzescu,* p.23

Tanța Tănăsescu: *Muzeul de Artă Populară „Prof. Dr. Nicolae Minovici", un veac de istorie în sunet de clopoței,* p.25

Prof. univ. dr. Florentin Smarandache: *Arta contradicției sau de ce epoca noastră nu mai poate gândi arta fără paradox,* p.27

Dan Toma Dulciu: *Un episod de istorie a presei românești din 1919,* p.29

Eugenia Tofan: *Două calendare ale inimii. Nicolae Dabija la 78 de ani și cinci ani de eternitate,* p.31

Seară Culturală Românească la Biblioteca Metropolitană București, în luna lui cireșar, p.33

Succes UZPR la Festivalul Național de Teatru „Eusebiu Ștefănescu": Actrița Mariana-Daniela Bădescu a obținut Premiul al III-lea la secțiunea Monolog, p.34

Salonul Literar ASTRALIS. Jurnalismul de excelență la scenă deschisă, p.35

Costică Dogaru: *Versuri,* p.36

Conf.univ.dr.Nicolae Grigorie Lăcrița: *„Normalitatea greului" și psihologia resemnării: Cum au supraviețuit oamenii din Lăcrița în anii instalării dictaturii stalinisto-comuniste (1948–1957/1958),* p.37

Dan Toma Dulciu: *Profesorul Mircea Ciubotaru – un erudit al memoriei istorice ieșene,* p.39

Considerații asupra creației unui artist contemporan - Romulus Dumitru HARDA. Portretul ca formă de memorie culturală, p.41

Tanța Tănăsescu: *Trei brățări din aur, cu o vechime de peste 3.000 de ani, expuse la MNIR,* p.44

Dumitru-Tudor Tănăsescu: *Începuturile stațiunii Mamaia,* p.46

Daniel Ernestina: *Miere și Fiere. Poezii,* p.49

George Roca: *Mihai Eminescu în Australia,* p.50

Prof. univ. dr. Nae Georgescu: *Eminescu în vremea „Scrisorii pierdute",* p.52

Florentina Loredana Dalian: *Ca într-un basm. Interviu cu scriitorul uzbec Sherzod Artikov,* p.59

La p. 3

Contribuții documentare la cunoașterea biografiei eminesciene

Prezentăm detaliu biografic rezultat din lectura *Monitorului Oficial*, care completează profilul lui Gheorghe Eminovici. În documentul elaborat de Ministerul Agriculturii, Comerțului și Lucrărilor Publice, numit *„Listă de alegători ai camerei de comerț din județul Botoșani",* apare numele căminarului din Ipotești. Ce semnificație are acest fapt, aparent banal? Răspunsul este edificator: acest înscris oficial dovedește că tatăl poetului făcea parte din elita locală, figurând printre cetățenii cu un anumit statut social, în sensul unei averi care le permitea să voteze componența Camerei de Comerț județene. Din rândul acestor notabilități locale menționăm doar câteva nume: Capșa, Caracaș, Zotta, dar mai ales Cristea/Hristea Marinovici, cel care a cumpărat în 1878 moșia Ipotești de la Gheorghe Eminovici (gospodărie cu toate acareturile, inclusiv bisericuța Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil).

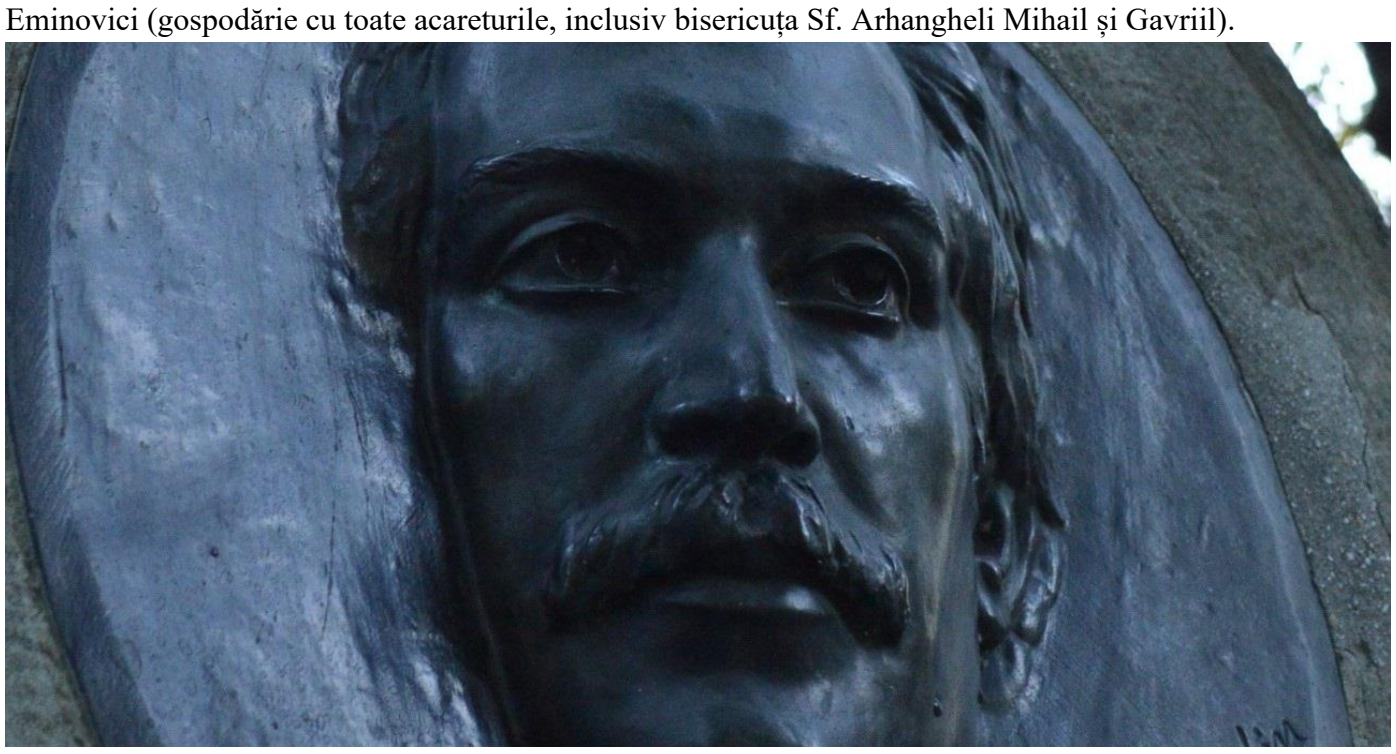

La p.9

Dan Toma Dulciu în dialog cu

Florentin Smarandache, savantul român care revoluționează cunoașterea

Matematician, cercetător în fizică, filosof, scriitor, artist și creator al Neutrosofiei, al Paradoxismului, al oUTER-aRT-ei, profesorul româno-american Fl. Smarandache a construit, de-a lungul deceniilor, o operă impresionantă, aflată la intersecția dintre știință, literatură și reflecție asupra condiției umane.

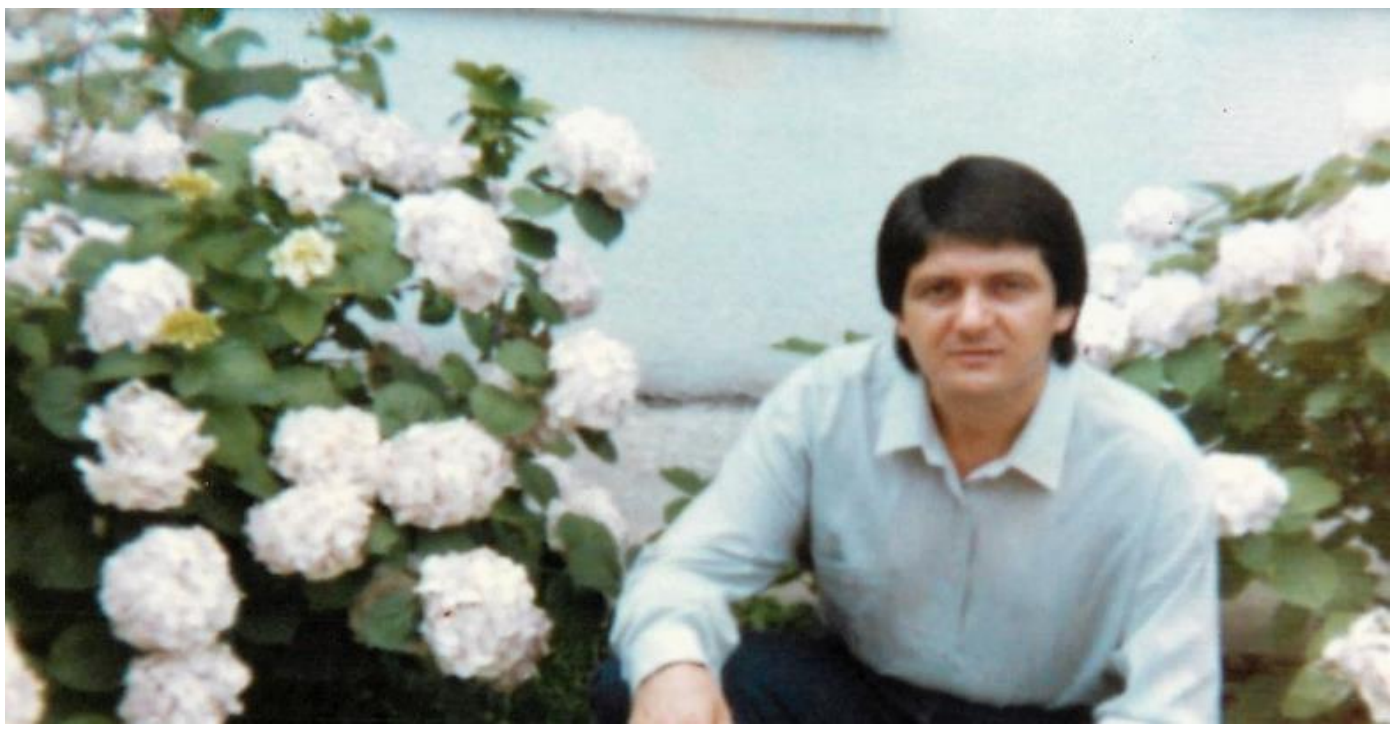

De ziua Limbii Române

Stilul jurnalistic – înnobilat de frumusețea limbii române

„Limba română e actul meu de naștere, eu sunt ființă sub măslinul ei, care rodește de două mii de ani, dreptul meu e să-i țin dealul verde și bătut de soare și să stau în genunchi sub ploaia cântecelor ce țâșnesc din ea.” (Fănuș Neagu)

Când deschidem o carte, un ziar sau un site de știri, nu căutăm doar informația brută. Căutăm rezonanța. Căutăm fiorul acela care transformă o știre oarecare într-o poveste despre noi, despre lumea în care trăim. Iar limba în care această poveste este spusă face toată diferența.

Pentru noi, românii, limba nu este doar un instrument de comunicare utilitară. Așa spunea atât de frumos Lucian Blaga: *„Limba este întâiul mare poem al unui popor.”* Iar Vasile Alecsandri completa această viziune numind-o *"cartea de nobleţe a unui neam"*.

Trăim într-o eră a vitezei, a titlurilor alarmiste și a frazelor tăioase, dictate de algoritmi și de urgia *„breaking news”-ului*. În acest peisaj dominat de pragmatism, riscul ca stilul jurnalistic să se degradeze într-o simplă înșiruire de fapte reci este imens. Și totuși, jurnalismul de calitate nu a murit. El supraviețuiește acolo unde condeiul este mânuit cu respect pentru frumusețea limbii române.

Un articol bun nu informează doar; el respiră, dar și inspiră. El preia seva limbii din care ne tragem rădăcinile și o duce mai departe, în piața publică. Așa cum spunea Ion Pillat, *„orice limbă e oglindă sufletului națiunii care o creează”*. Prin presă, sufletul națiunii se oglindește în fiecare dimineață în fața noastră: uneori obosit, alteori luminos, rebel sau melancolic.

Între exactitatea matematicii și zborul metaforei

Se spune adesea că jurnalismul trebuie să fie exact ca o ecuație. De altfel, marele matematician Grigore Moisil spunea vizionar că *„matematica va fi limba latină a viitorului”*. Însă, spre deosebire de o lucrare științifică, articolul de presă are nevoie de culoare, de ritm și de emoție.

Aici intervine măiestria jurnalistului-scriitor. Să poți relata un eveniment socio-politic arid, păstrând rigoarea faptelor, dar îmbrăcându-le într-o română curată, expresivă, nuanțată – aceasta este o artă. Pentru că, așa cum mărturisea același inegalabil Fănuș Neagu, *„pentru mine, limba română e distanța dintre inimă și umbra ei, care se numește suflet”*. Când un jurnalist reușește să micșoreze această distanță prin scriitura lui, el nu face doar presă; face cultură vie.

Paza de la granița cuvintelor

Într-o perioadă în care limba română este asaltată de neologisme în exces, de clișee corporatiste și de o neglijență dureroasă în spațiul public, jurnaliștii au o responsabilitate uriașă.
Avem nevoie de un stil jurnalistic care să apere limba, nu să o mutileze. Să ne amintim mereu avertismentul poetului Grigore Vieru: *„Limba română este întâia graniță a țării mele care trebuie păzită.”* Presa este santinela de pe această graniță. Când un reporter scrie corect, îngrijit și inspirat, el pune o cărămidă la temelia demnității noastre naționale.

Frumusețea concretului românesc

Nimic nu se compară cu forța limbii noastre atunci când vine vorba de a descrie realitatea. Nichita Stănescu ne-a lăsat un adevăr de o simplicitate copleșitoare: *„Frumusețea lucrurilor concrete nu poate fi exprimată decât în limba română.”*

Un peisaj descris în reportaj, un interviu emoționant, o anchetă curajoasă – toate capătă o greutate unică atunci când sunt rostite în românește. Cuvintele noastre au miros de pământ plouat, au dor, au jale și bucurie.

Jurnalismul ca artă a cuvântului

Stilul jurnalistic nu trebuie să fie uscat. El poate fi înnobilat, ridicat la rang de literatură de frontieră, acolo unde știrea întâlnește eternitatea. Când scriem sau citim în limba română, nu facem decât să ne exercităm dreptul la identitate. Să fim recunoscători pentru acest „act de naștere” și să cerem presei de astăzi respectul pe care limba română, în veșnica ei frumusețe, îl merită cu prisosință.

Redacția

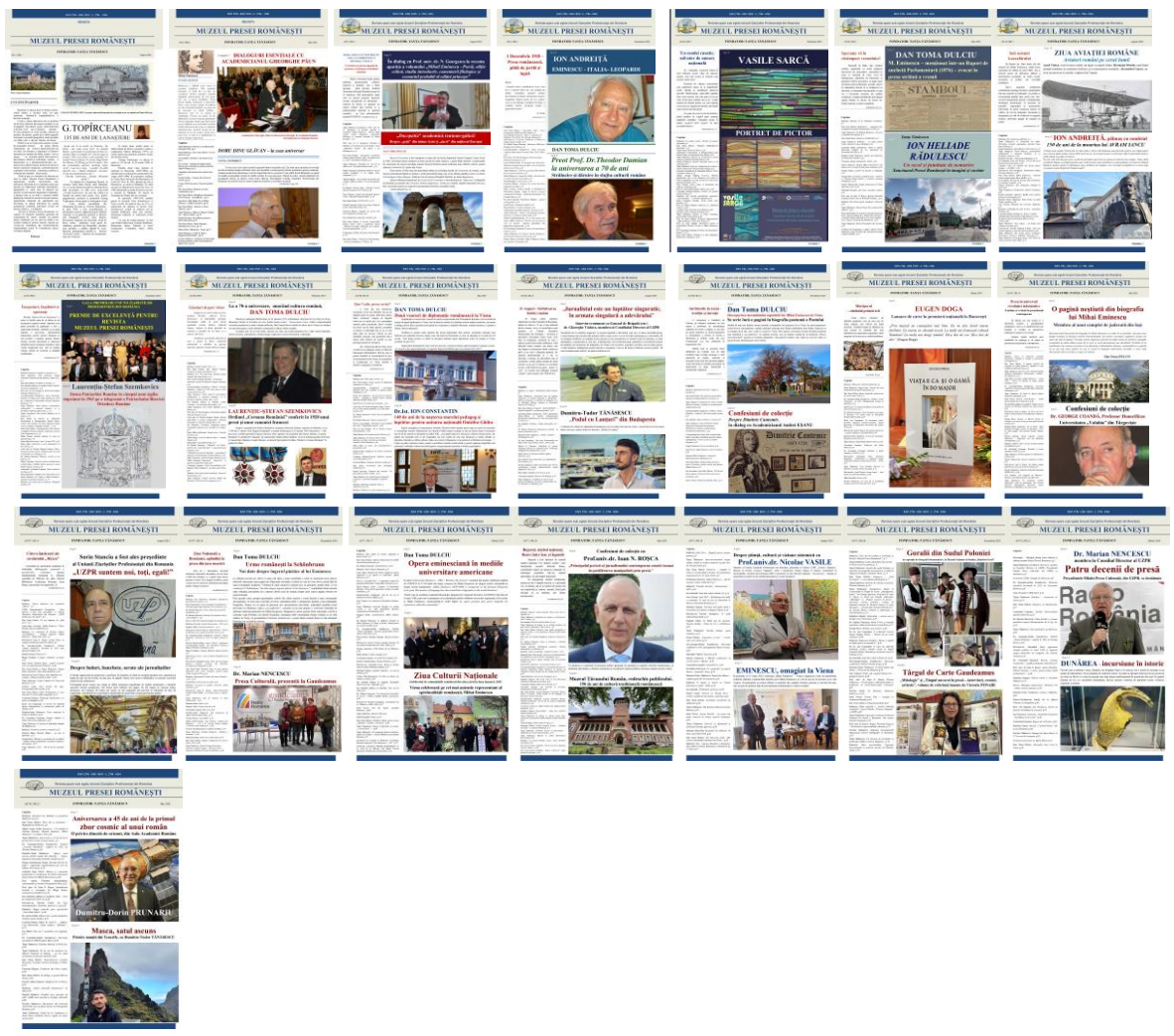

REDACȚIA
Revistei Muzeul Presei Românești

Revistă trimestrială de istorie a presei și cultură

ISSN 2784 - 0204 ISSN - L 2784 - 0204

Director editorial: DAN TOMA DULCIU
Redactor-șef: TANȚA TĂNĂSESCU
e-mail: tanta_tanasescu@yahoo.com
https://tantatanasescu.blogspot.com/
București

IDEALURILE REVISTEI

Revista *Muzeul Presei Românești* este o publicație de cultură, educație și atitudine jurnalistică, fructificând bogata tradiție a ziaristicii românești, al cărei patron spiritual a fost Mihai Eminescu.

Revista este o inițiativă aflată sub semnul recuperării valorilor etice și morale ale presei angajante, aflate în slujba societății contemporane.

Paginile revistei sunt deschise contribuțiilor jurnalistice ale confraților de breaslă, un jurnal digital al actualității celor implicați cu responsabilitate în promovarea valorilor perene ale scrisului gazetăresc.

Salutăm colaborările ce analizează realitățile și imaginea societății românești actuale, cu instrumente jurnalistice, într-un spirit obiectiv și echidistant.

Textele vor fi depuse în format electronic, editate cu diacritice, cu caractere „*Times New Roman*”, mărimea 12, la Redacția Revistei Muzeul Presei Românești, sau trimise prin e-mail pe adresa: **tanta_tanasescu@yahoo.com**

Revista va promova dialogul cu cititorii, publicând toate contribuțiile inedite, texte de referință ale unor mari jurnaliști, documente de arhivă, fotografii etc.

De asemenea, vom prezenta un calendar al evenimentelor la care participă jurnaliști sau membrii unor asociații de profil, în primul rând evenimentele Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România.

Disclaimer: conținutul articolelor colaboratorilor noștri nu reprezintă în mod oficial opinia redacției revistei *Muzeul Presei Românești*, aceasta asumându-și doar rolul de a fi o tribună necenzurată a opiniilor.

Răspunderea juridică privind corectitudinea și veridicitatea informațiilor prezentate, precum și eventualele consecințe revin autorilor, conform prevederilor legale.

Dan Toma DULCIU

Contribuții documentare la cunoașterea biografiei eminesciene

Este îndeobște cunoscut cât de dificilă este descoperirea unor informații relevante, privitoare la biografia eminesciană, încât orice mențiune inedită deschide noi orizonturi în elucidarea unor lacune și pete albe, existente în vasta literatură dedicată acestui mare poet român. Mai ales când afli aceste știri din surse documentare neobișnuite, satisfacția este pe măsură.

Pe lângă presa epocii, una dintre aceste surse mai puțin cercetate o reprezintă actele publicate zilnic în *Monitorul Oficial al României*, un jurnal fidel al vieții societății românești, o arie de cercetare ocolită până în prezent de exegeții poetului.

Dacă, spre exemplu, s-ar fi răsfoit aceste cronici judiciare, s-ar fi aflat, printre altele, faptul că tânărul Mihai Eminescu a participat, în calitate de membru al *Curții de Juri* din Iași la procesele pe rol, date în competența acestei instanțe, în perioada 1-10 martie 1877[1], un detaliu biografic nesemnalat încă în alte surse.

De asemenea, presupunând că acești harnici și merituoși biografi ai *Luceafărului*, mai vechi sau mai noi, ar fi prospectat *Monitorul Oficial al României*, cu siguranță ar fi avut surpriza de a afla detalii inedite privind ultimii ani din viața tatălui Poetului, Gheorghe Eminovici, despre care vom vorbi în paginile următoare.

Aceleași surprize ni le rezervă publicația mai sus amintită, care consemnează, în 1888, recunoașterea oficială de către Parlamentul României a lui Mihai Eminescu drept „*poet național*”.

Așadar, iată câteva detalii relevante, culese din cercetarea unor pagini vechi ale „*Monitorului Oficial*”, în care apar informații și date care pot completa biografia lui Mihai Eminescu și a familiei sale.

Părintele Poetului în cronici judiciare

Majoritatea datelor documentare culese din felurite cronici judiciare întregesc profilul biografic al lui Gheorghe Eminovici, căminarul din Ipotești, relevând chestiuni legate de procesele în care fie acesta, fie soția sa, Raluca, au avut calitatea de pârâți sau aceea de reclamanți, au câștigat sau au pierdut procese diverse. Pe lângă acestea, mai există și alte surprize pe care vom încerca să le prezentăm în continuare.

Calul de dar.....

Răsfoind cronicile timpului, cu privire la momentele cruciale ale devenirii statale românești, Războiul de Independență de la 1877, descoperim un aspect grăitor, ilustrând generozitatea și patriotismul lui Gheorghe Eminovici, trăsături moștenite și de copiii acestuia: iubirea de patrie nu constă în vorbe mari, ci în fapte mici, dar pline de substanță.

Așadar, în timpul războiului de neatârnare, mii de persoane și-au arătat solidaritatea cu armata României, donând..... câte un cal.

Printre aceștia s-a numărat și Gheorghe Eminovici din comuna Cucoreni. Pentru această ofrandă, donatorii au primit mulțumiri din partea Ministerului de Război, printre cei menționați fiind și tatăl Poetului[2].

Desigur, nu a fost un gest întâmplător, descoperind, cu o lună mai devreme, numele aceluiași Gheorghe Eminovici pe o listă de subscripție din Botoșani, donând suma de 1 galben pentru ajutorarea soldaților români răniți. Cifra de 1 galben ar părea astăzi o donație simbolică, însă trebuie să știm că 1 galben din acea vreme valora circa 20 de franci sau 20 de lei aur românești[3].

La rândul ei, Henrieta Eminovici, fiica atât de năpăstuită de soartă a căminarului din Ipotești, educată însă în spiritul devotamentului pentru cauze nobile, contribuia cu suma de 4 lei pentru cumpărarea de armament pentru armata română, fapt pentru care Ministerul de Război îi transmite mulțumirile sale[4].

Gheorghe Eminovici, om de vază al județului Botoșani

Prezentăm un alt detaliu biografic, rezultat din lectura *Monitorului Oficial*, care completează profilul lui Gheorghe Eminovici. În documentul elaborat de Ministerul Agriculturii, Comerțului și Lucrărilor Publice, numit *„Listă de alegători ai camerei de comerț din județul Botoșani”,* apare numele căminarului din Ipotești. Ce semnificație are acest fapt, aparent banal? Răspunsul este edificator: acest înscris oficial dovedește că tatăl poetului făcea parte din elita locală, figurând printre cetățenii cu un anumit statut social, în sensul unei averi care le permitea să voteze componența Camerei de Comerț județene. Din rândul acestor notabilități locale menționăm doar câteva nume: Capșa, Caracaș, Zotta, dar mai ales Cristea/Hristea Marinovici, cel care a cumpărat în 1878 moșia Ipotești de la Gheorghe Eminovici (gospodărie cu toate acareturile, inclusiv bisericuța Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil) [5].

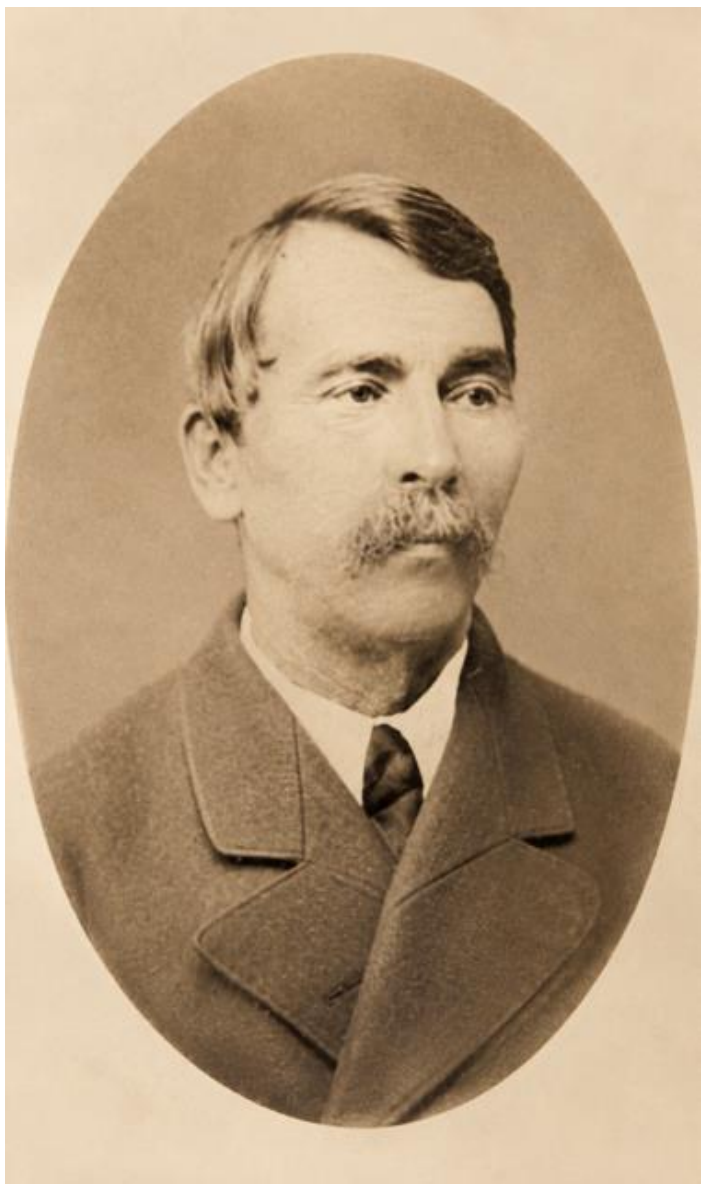

Gheorghe EMINESCU, foto: Nestor Heck

La moartea acestuia, în 1887, presa locală avea să-i menționeze meritele: „*Cristia Marinovici fu unul dintre cei mai independenți, în politică, activ în afacerile sale comerciale, corect și chiar bigot în onestitate, el fu de mai multe ori Consilier la Consiliul județean și Primărie, Președinte la Camera de Comerț* (1886, n.n.)*, și Epitrop la Ospitalul Sf. Spiridon din localitate*. Acesta deținea o avere impresionantă, case în Botoșani, inclusiv un „*Magazin de coloniale*", situat în Piața Veche din acest oraș.

Deși era aproape scăpătat, vânzându-și moșia, Gheorghe Eminovici păstrează totuși mândria nobilă de odinioară, figurând în lista din anul 1879 a comercianților și industriașilor care plătesc o taxă anuală de 50 de lei (c. f. v.), conferindu-le dreptul de a fi alegători și de a fi eligibili pentru *Camera de Comerț* din județul Botoșani, cvartalul IV.[6]

Gheorghe Eminovici primește mulțumiri din partea autorităților statului, alături de nume princiare

Dispunând probabil de o sumă de bani obținută de pe urma vânzării proprietății din Ipotești, în 1878, tatăl poetului manifestă înclinații filantropice, făcând donații pentru care primește în mod oficial mulțumiri. Iată textul, astfel cum este consemnat în sursa documentară menționată anterior:

„D. Gheorghe Eminovici, oferind în folosul ospiciului comunei Botoșani, suma de 5 galbeni, Ministerul aduce prin publicitate cuvenitele mulțumiri D-lui Eminovici pentru această ofrandă."[7]

Ofranda căminarului (20 de lei aur), dăruită acestui ospiciu al Botoșanilor, să fi fost, cumva, o premoniție? Nu vom afla niciodată! Știm doar că Poetul va fi internat în perioada 29 mai -14 iunie, la Spitalul Sf. Spiridon din Botoșani, aflat în apropierea Parcului Vârnav, clădire inexistentă în prezent (în locul acesteia se află complexul comercial *Modern*).

Aceste câteva rânduri pot fi considerate o știre aparent insignifiantă! Totuși, pentru căminarul din Ipotești, aceste câteva rânduri au avut cu totul alte reverberații sentimentale. El figurează pe o listă selectă, alături de principii N. Bibescu și Al. Știrbei cărora oficialitățile statului le aduc elogii publice pentru fapte de caritate.

Patenta de deținător al unui debit de tutun: soluția salvatoare a căminarului scăpătat !

După ce a procedat la vânzarea, mai de voie, mai de nevoie a moșiei și proprietății de la Ipotești, în 1878, fapt ce i-a permis să achite datoriile față de ginerele său, profesorul procesoman Drogli, sau față de alți creditori, dând dovadă de o chibzuită precauție, Gheorghe Eminovici pune ceva bani deoparte pentru restul zilelor, evident gândindu-se și la copiii săi (lui Mihai Eminescu îi cumpără un ceas de aur). În același timp, dând dovadă de un simț de negustor cu experiență, bătrânul Gheorghe Eminovici se preocupă să își asigure și o sursă de venit, cât de cât acceptabilă.

Caragiale, care îl întâlnește pe tatăl poetului în anul 1881, scrie: „*Era un om bătrân foarte drăguţ, glumeţ şi original. Făcuse o bună afacere şi venise să-i cumpere fiului haine şi ceasornic şi să-i deie din viaţă o sută de galbeni, partea lui de moştenire din averea părintească".*

Căminarul negociază cu cumpărătorul moșiei Ipotești (Cristea Marinovici) astfel încât vânzătorului să i se permită să rămână administrator al moșiei, fiind tolerat să locuiască până la moarte în atenansa casei de la Ipotești.

Așadar, preocupat să supraviețuiască unor vremuri grele, om practic și având mereu idei de afaceri, tatăl poetului cere și obține o patentă de întreprinzător, devenind, asemenea lui Ion Creangă, tutungiu!

Iată textul deciziei emise de Ministrul secretar de stat la Departamentul de Finanțe:

„ Având în vedere art. 15 al legii monopolului vânzării tutunurilor, şi art. 78 şi 80 din regulamentul de aplicaţiune al acestei legí; Având în vedere recomandaţiunea făcută de regie prin scrisorile ei No. 5,755 şi 5,527, Decide :

Art. 1. Sunt confirmaţi debitanţi, pentru a exercita vânzarea de tutunuri, următoarele persoane: ....., „Dl. Gheorghe Eminovici, în comuna Cocoreni, cătunul Cerbicesci, plasa Târgu."

Art. 2. Brevetul prevăzut la art. 80, aliniatul 2, din Regulamentul de aplicaţiune al legii monopolului tutunurilor, se va libera fiecărei persoane, pentru a-i servi de titlu doveditor al calităţii de debitant.

Art. 3. Decizia de faţă se va comunica Regiei monopolului tutunurilor şi se va publica prin Monitorul Oficial.

Art. 4 şi cel din urmă. Directorul general al vămilor şi contribuţiilor indirecte va îngriji de execuţia deciziei de faţă. Dată în Bucureşti, la 23 August 1879.

p. Ministru Finanţelor, N. Prisăceanu.

Director general al Vămilor şi Contribuţiilor indirecte, D. Protopopescu.

No. 25,826"[8].

Totodată, actul stabilește *cătunul Cerbicesci drept* locul unde va fi exercitată „*vânzarea de tutunuri*".

În prezent, acest sat se numește Cervicești, aparține de comuna Mihai Eminescu și pentru a ajunge de la Ipotești la respectivul cătun, trebuie traversat satul Cucorani.

În trecut, „*cotuna*" Ipotești aparținea comunei Cucorani, plasa Târgului.

Presupunem că a fost o afacere rentabilă de vreme ce, la moartea sa, „*chiar dacă el nu mai era proprietarul Ipoteştilor, ci numai arendaş, Matei reuşeşte să vândă, 27 vite mari, trei vagoane de porumb şi 5 stoguri cu fân. Gh. Eminovici mai avea şi sume de bani, daţi cu împrumut, din dobânda cărora a putut să trăiască Harieta*"[9].

Importanța acestui text din *Monitorul Oficial* rezidă în faptul că dezvăluie o ocupație cu totul necunoscută, desfășurată de Gheorghe Eminovici, în ultimii ani de viață, menționând cu exactitate locul unde se desfășura activitatea de vânzare a produselor de tutun: satul Cerbicesci, situat la 13 km de Botoșani.

Odiseea pensiei Luceafărului

În 1887, cumplita suferință a lui Eminescu, ajunsă la apogeu, preocupă prietenii, dar și opinia publică, informată de presă asupra situației îngrijorătoare a poetului. Ajuns la mila oamenilor de bine, a cercului de prieteni apropiați, a tineretului studios, care s-au mobilizat într-un elan de conștiință rar întâlnit, mai puțin la nivelul autorităților botoșănene, Eminescu avea totuși nevoie de o sursă de venit stabilă, în condițiile unui tratament medical de durată.

În această conjunctură de maximă necesitate, în primăvara anului 1888, situația critică a bietului Eminescu este pusă în discuția Camerei Deputaților din inițiativa lui Iacob Negruzzi, profesor de drept, secretar perpetuu al *„Junimii*", redactor al „*Convorbirilor Literare*", politician, deputat de Iași.

Reproducem în continuare discursul pronunțat de acesta la data de 2 martie 1888, în plenul Parlamentului:

I. Negruzzi:

„Domnilor, sunt însărcinat din partea unui foarte mare număr de cetățeni, din deosebite părți ale țării, să depun o petițiune pe biroul acestei onor. Camere prin care se roagă ca să se acorde un

ajutor viager nenorocitului poet național Mihail Eminescu.

Domnilor, precum vă este cunoscut tuturor, Eminescu, unul din talentele noastre poetice cele mai mari, se găsește astăzi lovit de o boală grea şi cumplită şi în acelaş timp în cea mai mare sărăcie. Din această cauză comuna oraşului său natal, Botoşani, după îndemnul concetățenilor compătimitori, înscrisese în bugetul ei o modestă sumă de 100 lei pe lună cu care să se poată veni în ajutorul acelui fiu talentat dar nenorocit al ei, însă fostul ministru d. Radu Mihai, neștiind sau poate nevoind să priceapă ce însemnătate are un mare talent poetic pentru un popor, a șters din bugetul comunei Botoşani acea modestă sumă ce o hotărâse comuna ca ajutor pentru Eminescu.

Domnilor, odinioară, în vremile trecute, clasele aristocratice veneau ele singure în ajutorul bărbaților de talent săraci sau nenorociți; astăzi însă, în societatea democratică, trebuie ca noi, Camera, care reprezentăm toate clasele sociale, să ne grăbim a sprijini pe bărbații de merit ai națiunii.

De aceea vă rog, domnilor deputați, să vă unificați cu mine și să cerem ca de urgență să se dea o soluțiune favorabilă acestei petiții și sunt gata a depune chiar un proiect de lege în privința aceasta.

Fac apel la toți domnii, pentru că în această chestiune nu poate să fie vorba nici de majoritate nici de minoritate, şi în rândurile dv. Văd autori cu talent, aci, poeți ca d-nii Pruncu şi Nenițescu, văd scriitori însemnați ca d-nii Gane şi Xenopol. La d-lor mă adresez ca să vie în ajutorul meu. Fac apel la banca ministerială, căci am onoarea să număr pe dânsa doi colegi ai mei, membri ai Academiei Române, pe d-nii Sturza şi Aurelian.

Fac apel la d. Chițu, membru al Academiei, care ne prezidează astăzi, şi însuşi preşedintele Academiei pe care avem fericirea şi onoarea de a-l vedea în mijlocul nostru, la d. M. Kogălniceanu, ca să binevoiască a se uni cu mine, chiar sâmbăta viitoare, dacă este cu putință, să ne ocupăm de această chestiune.

Merg şi mai departe şi fac apel la toți membrii tineri din această Cameră, de la cei cu ideile cele mai înaintate: d. V. Morţun, întâiul socialist intrând în representaţiunea ţării, până la acel deputat care în discursurile sale a emis ideile cele mai reacționare de un quart de secol, la d. Vasile Lascăr (aplauze din partea opoziției), pentru ca cu toții să ne unim şi să venim cât mai curând în ajutorul lui Eminescu, care nu este nici al majorității, nici al minorității, ci este al tuturor românilor." (aplauze).

Cerând drept la replică, însuși prim-ministrul, Ion C. Brătianu, *Vizirul*, dorește să facă unele precizări. Politicianul liberal, fără a se opune propunerii amintite, se adresează adversarului său în mod politicos, elegant și plin de umor, ducând chestiunea într-o direcție neutră, evitând cu iscusință să se pronunțe cu *Da* sau *Nu* la tema discursului deputatului Iacob Negruzzi.

Iată discursul președintelui Consiliului de Miniștri și Ministru de Război, I.C. Brătianu:

„Onor. dl. Negruzzi este de un aşa temperament, că chiar atunci când îi este cu putinţă să facă cuiva un bine să găsească ocaziune de a lovi în adversarii săi politici.

Astfel d-sa a zis că dl. Radu Mihai a şters din bugetul comunei Botoşani ajutorul ce să dădea poetului Eminescu.

Trebuia să se fi informat mai întâi că această măsură nu a fost luată de d. Radu Mihai ci de predecesorii d-sale, căci comitetele permanente ale județelor făceau abuzuri cu acordarea acestor ajutoare.

În adevăr, la facerea bugetelor județelor, comitetele înscriau sub titlul de pensiuni, şi ajutoare pe la amici şi rude, în loc să dea celor ce în adevăr meritau milă; şi atunci, ca măsură generală, s-a zis că dacă cutare şi cutare persoană are necesitate de ajutor, să ceară de la stat, căci aci este control şi se poate vedea dacă este o favoare sau dacă este o adevărată trebuinţă.

Cât pentru chestiunea dacă A. Lascar e cel mai reacţionar, dl. Negruzzi trebuie să fie fericit, deoarece dl. Lascar merge pe urmele d-lui Negruzzi".

În continuarea dezbaterilor, ia cuvântul M. Kogălniceanu, care declară următoarele:

„Onor. dl. Negruzzi, deputat şi coleg cu mine în Academie, a găsit ocaziune să se adreseze aci în Cameră la preşedintele Academiei. Socotesc că în Cameră nu are nimic a face preşedintele Academiei. Voiu vorbi deci ca om care pururea mi-am iubit ţara mea şi naţiunea mea.

Prin urmare, găsindu-mă acum în mijlocul reprezentaţiunii naţionale, nu cred că va fi unul aci în Cameră care să rămâe surd şi nepăsător la suferinţele acestui mare poet al ţării. De aceea fac apel la dv. ca să votăm cu toţii acest ajutor".

Vicepreședintele completează: „*De urgență".*

M. Kogălniceanu: „*Mijloacele ce se acordă pentru susținerea unui talent care, dacă va fi căutat, se va putea vindeca, nu vor fi o pagubă pentru România".*

P. Grădișteanu: „*Puneţi la vot urgenţa d-le preşedinte".*

Această cerere a fost votată în unanimitate.

Când „*urgența*" are „*viteza melcului*"...parlamentar !

După o lungă și controversată guvernare liberală de nu mai puțin de 12 ani, viața parlamentară a României cunoaște o recrudescență fără precedent, cu sforțări, mașinațiuni și planuri de răsturnare a Guvernului, încât, timp de câteva luni, nimeni nu se mai gândește la bietul Eminescu.

În cele din urmă, guvernul Brătianu cade, ceea ce face ca, în ședința din 31 martie 1888, sub guvernul Th. Rosetti, să se reanalizeze în Parlament situația suferindului poet.

Din nou, Iacob Negruzzi revine asupra cazului Eminescu, rostind următoarele cuvinte de la tribuna parlamentului:

„D-lor, din inițiativă parlamentară s-au propus două proiecte de legi pentru care s-a admis urgența: proiectul de lege pentru o pensiune nenorocitului nostru poet Eminescu și altul pentru o mică pensiune familiei nenorocitului uşier care a fost ucis la Cameră.

Mi se pare că raporturile sunt făcute depuse, şi dacă onor. Cameră ar încuviința s-ar putea lua de urgenţă".

Vicepreședintele Camerei răspunde: „*Dacă admiteţi şi dv., se vor pune la ordinea zilei, căci raporturile mi se pare că s-au depus".*

Voci: „*Să se pună la ordinea zilei".*

Peste câteva zile, la data de 2 Aprilie 1888, Iacob Negruzzi citeşte raportul şi proiectul de lege, spunând:

„D-lor deputați. În şedința onoratei Camere, s-a admis urgența pentru proiectul de lege ieşit din inițiativă parlamentară şi relativ la acordarea unei pensiuni viagere poetului Mihail Eminescu.

În urma acestui vot, toate secţiunile onor. Camere luându-l în discuţiune, l-au adoptat fără modificare şi au numit delegaţi din partea tuturor secţiunilor (n.n. comisiilor parlamentare): C. Enescu;V. Lascar;Miltiade Tzoni;N. C. Popescu;M. Kogălniceanu; V. Epurescu; iar pentru secţiunea I pe subsemnatul.

Comitetul delegaţilor întrunindu-se la, rândul său, în ziua de 11 Martie, în lipsa d-lui M. Kogălniceanu, ales preşedinte, a avut mai întâi în vedere însemnatele merite ale lui Eminescu pentru literatură şi în special pentru poezia română, văzând apoi că Eminescu este atins de o boală cronică foarte grea şi crudă, care-l pune în imposibilitate absolută de a-şi câştiga mijloacele de existentă, şi în sfârşit, luând cunoştinţă de sărăcia desăvârşită în care se află poetul,

aşa încât este silit să trăiască din liberalităţile publicului generos, a crezut că este bine ca statul să-i vie în ajutor cu o pensiune viageră.

Precum odinioară, în alte cazuri, Adunarea Deputaţilor a dovedit că ştie să răsplătească pe acei din fiii ţării care au lucrat la întărirea sentimentului patriotic, la răspândirea luminii şi culturii în popor, tot astfel și de astă dată comitetul crede că este bine ca statul să vină în ajutorul acelui tânăr şi nenorocit poet care a contribuit atât de mult la înavuţirea limbii şi literaturii noastre naționale.

Din aceste motive, comitetul delegaţilor, admiţând în unanimitate propunerea ieşită din iniţiativă parlamentară, a numit raportor pe subsemnatul şi m-a însărcinat să prezinte onor. Camere următorul proiect de lege":

PROIECT DE LEGE

Art. Unic.— Se acordă d-lui Mihail Eminescu pensiune viageră de 250 lei pe lună care se va răspunde (n.n. achita) din casa statului.

Raportor, L C. Negruzzi."

După adoptarea *luării în considerație* (n.n. motivația actului propus) și a articolului unic, se pune la vot respectivul proiect de lege:

Total votanţi: 62

Majoritate regulamentară 44

Bile albe 57

Bile negre 5

Având în vedere rezultatul votului, vicepreședintele Camerei declară: „*Adunarea a adoptat proiectul de lege"*.

Dar proiectul votat în Cameră, cu doar cinci voturi împotrivă, avea să rămână tot proiect, încă luni de zile, deoarece, conform procedurilor parlamentare, trebuia să fie adoptat și de Senat.

De ce așa de târziu? Fiindcă tribulațiile de ordin politic, specifice vieții parlamentare dâmbovițene, au dus la închiderea bruscă a lucrărilor Parlamentului, aleșii au plecat într-o mult așteptată vacanță, simțindu-se probabil extenuați.

Astfel că discutarea pensiei lui Mihai Eminescu nu a fost pusă pe ordinea de priorități a Senatului decât în sesiunea următoare, la 23 noiembrie 1888.

Aici, chestiunea s-a tranșat rapid, după cum rezultă din stenogramele parlamentare păstrate, din care reproducem în continuare:

Președintele Senatului, General I. Em. Florescu:

„Acum s-a ivit la birou o cerere spre a se trece la ordinea zilei cu precădere cererea de ajutor a d-lui Mihail Eminescu. După art.53 din Regulament ar trebui imprimat (n.n. programat), afară dacă Senatul nu hotărăște altfel.

Voci: „*Fără imprimare, să-l votăm chiar acum"*.

Președintele Senatului, General I. Em. Florescu continuă: „*Dl. raportor Ganea e rugat a veni la tribună."*

N. Ganea, raportor, citește următorul raport și proiect de lege:

„Domnilor Senatori,

Camera legiuitoare în ședința din 2 Aprilie anul curent a votat proiectul de lege ieșit din inițiativa parlamentară prin care se acordă poetului M. Eminescu o pensiune viageră de 250 lei pe lună.

Acest proiect venind în dezbaterea onorabilului Senat, toate secțiunile au adoptat fără nicio modificare și au numit delegați pe: George Chițu; V. A. Ureche; Al. V. Liteanu; Al. Vilner, și subsemnatul.

Comitetul delegaţilor s-a întrunit astăzi, 25 a.c., sub preşedenţia d-lui Gheorghe Chiţu.

Având în vedere că Mihail Eminescu este unul dintre cei mai însemnaţi poeţi ai României, ale cărui scrieri sunt de o valoare recunoscută de toţi şi al cărui nume iubit şi popular va figura cu onoare în istoria literaturii noastre.

Având în vedere că Eminescu, pe lângă că este lipsit cu desăvârşire de mijloace materiale, are nenorocirea de a fi atins şi de o boală cronică foarte grea, care-l pune în imposibilitate de a-şi câştiga zilnica existentă.

În unanimitate, a admis proiectul de lege, aşa cum l-a votat onor. Cameră, şi m-a însărcinat, ca raportor, de a vă ruga să binevoiţi a admite şi dv. această modestă, poate prea modestă recompensă în comparaţie cu meritele nefericitului poet. Zic modestă, căci dacă până acum Corpurile Legiuitoare ale ţării au fost cu mâna largă, şi cu drept cuvânt, pentru a acorda pensiuni şi recompense oamenilor noştri politici care au lucrat la constituirea şi organizarea statului român, e o datorie sfântă pentru ele, acum, că opera politică e aproape săvârşită, de a întinde aceeași mână generoasă şi acelor oameni care s-au devotat unei alte munci, mai ingrate, mai neproductive pentru dânşii, dar tot atât de folositoare ţării, munca ştiinţifică şi literară.

După produsul acestei munci intelectuale, s-a măsurat în toate timpurile gradul de cultură al popoarelor. Sunt deci fericit, domnilor senatori, de a fi astăzi la această tribună interpretul simțimântului unanim al dv., care ştiți aprecia înaltă valoare literară a lui Mihail Eminescu şi a aduce măcar o slabă uşurare crudelor sale suferinţe, rugându-vă să binevoiţi a vota următorul proiect de lege.

Raportor: N. Ganea".

În continuare, se citeşte proiectul, astfel cum a fost votat de Cameră.

Președinte Senatului, General I. Em. Florescu continuă: „*Discuţia generală este deschisă. Cere cineva cuvântul?*

Voci: „*Nu, nu."*

Se supune la vot *luarea în consideraţie* (n.n. expunerea de motive) şi articolul unic, care se primesc.

Apoi, președintele, General I. Em. Florescu propune:

„*Atunci păşim la vot cu bile. Cine este pentru acordarea pensiunii va pune bila albă la urna albă."*

Senatorii votează, după care Președintele Senatului, general I. Em. Florescu anunță:

„Rezultatul votului este:

Votanți 65.

Bile albe 65.

Prin urmare, s-a primit legea cu unanimitate".

(Aplauze).

Din păcate, legea votată de ambele camere ale Parlamentului României, va fi promulgată de rege abia la data de 12 februarie 1889, când deja Eminescu era într-o stare de sănătate critică.

Însemnătatea acestui banal act de procedură parlamentară, considerăm că depășește limitele unei interpretări obișnuite a unui act juridic de rutină.

Este primul act oficial, emis de cea mai reprezentativă instituție – Parlamentul – în timpul vieții poetului, prin care i se recunosc fără echivoc meritele poetice, valoarea, dar mai ales caracterizarea personalității sale, considerată, încă din 1887, drept „*poet național*".

Trecem peste constatarea tristă, conform căreia pensia acestui geniu *unic era cu doar* o sută de lei mai mare decât pensia unei

văduve de ușier, însă ni se pare mult mai relevant faptul că în Senatul României din acel timp adversarii săi politici, care fuseseră puși la zidul infamiei prin articolele de critică politică, scrise de Mihai Eminescu, au votat în unanimitate, pentru a i se acorda o pensie modică, confirmându-se astfel că valoarea Luceafărului era recunoscută și apreciată chiar de către cei care se situau de altă parte a baricadei.

Iar pentru aceia care murmură pe ici și colo narațiunea potrivit căreia Eminescu este un mit fabricat ulterior din interese partizane, să facă bine și să recitească elogiile parlamentarilor români, în urmă cu aproape 140 de ani, care recunoșteau în mod oficial lui Mihai Eminescu titlul de „*poet național*”!

Bibliografie:

-Dezbaterile Adunării Deputaților, nr. 28, 13 aprilie 1888, p. 393 (raportul lui I. Negruzzi);

-Emil, „*Cronica. Pensia lui Eminescu*”, „*Drepturile omului*”, I, 11, nr. 70, 27 noiembrie 1888, p.2;

- Traian Vlad, „*Eminescu pensionar al Statului*”, „*Dimineața*”, nr. 7728, din 17.06.1928, p.3.

- Iacob Iorda, „*Iacob Negruzzi*”, „*Convorbiri Literare”*, an 65, nr. 1-2, din 01.01.1932, p.26-28

- Discursul și raportul prezentate de Iacob Negruzzi în Parlamentul României, pentru acordarea pensiei lui Eminescu au fost tipărite, de asemenea, în „*Almanahul Adevărul*”, 1931, sub semnătura lui C. Graur.

[1] *Curierul Foaea Intereselor Generale*, nr. 16 din data de 27.02.1877, p. 6
[2] *Monitorul Oficial*, nr. 202, din 07.09.1877, p. 5361.
[3] *Curierul Foaea Intereselor Generale*, nr. 65, din 25.08.1877, p.6
[4] *Monitorul Oficial*, nr. 237, din data de 22.10.1880, p. 7140
[5] Ala Sainenco, „ *Moșia Ipotești: de la Gheorghe Eminovici la Hristia Marinovici”*, Revista *Scriptor,* 23 martie 2025.
[6] *Monitorul Oficial*, nr.66 din 22.03.1879, p. 1754
[7] Cf. *Monitorul Oficial*, nr. 272, din data de 02.12.1879, p. 7575.
[8] *Monitorul Oficial*, 26 august/7 septembrie 1879, p. 5527.
[9] N.Iosub, „*Eminovici și rangurile sale boierești*”, *Luceafărul*, 10 august, 2019.

Memorialul Ipoteşti Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu”

Casa lui Eminescu, în anul 1916

Ion NICOLESCU

Tradiția se construiește pas cu pas

Numele Ion Băieșu este îndeobște cunoscut publicului larg, în lumea oamenilor de cultură, iubitorilor de teatru și film sau show-uri televizate. Nu vorbesc aici despre aspectele biografice, performanțele literare sau despre parcursul carierei sale inedite. Ion Băieșu este deja un brand, o personalitate deosebită, cu o notă caracteristică ce-l face special, iubit de cititorii săi, cunoscut fiind mai ales prin personajele sale, croite după modele culese din viața de zi cu zi, începând cu Tanța și Costel sau ajungând la Nela și Mitică (din romanul ***Balanța,*** ”nava sa amiral”, ecranizată magistral de Lucian Pintilie).

Ediția a I-a, de anul trecut a ***Festivalului ”Ion Băieșu” – la el acasă,*** a fost încununată cu succesul remarcabil pentru un asemenea eveniment cultural organizat în mediul rural, acasă la el, așa cum ne face plăcere să-l definim. A fost o ediție care a inclus și un concurs de creație literară umoristică scurtă, la care au participat 51 de autori, am oferit 11 premii la cele două secțiuni și cu o audiență de peste 100 de participanți. Evenimentul s-a finalizat cu apariția *”Jurnalului de festival – Ion Băieșu la el acasă”* împreună cu un frumos album foto asociat, semnat de Ion Nicolescu, Editgraph, Buzău, 2026, din dorința de a păstra imaginea acestui început de drum, ca o filă de istoriografie literară locală relevantă.

Anul acesta, împreună cu colectivul organizatoric, festivalul va avea un format nou, astfel că momentele culturale, artistice, vor marca personalitatea scriitorului, dar și comemorarea lui Radu Băieșu, fiul scriitorului, care ne-a părăsit nu cu puțin timp în urmă, după o suferință nedreaptă a unui om așa tânăr.

Duminică, 20 septembrie a.c., începând cu ora 10:45, la Centrul Cultural Aldeni, comuna Cernătești, județul Buzău, va avea loc a doua ediție a ***Festivalului ”Ion Băieșu” – la el acasă***.

Comemorările vor fi susținute de nume reprezentative ale literaturii române, membrii ai Uniunii Scriitorilor din România și ai asociațiilor literare de la Buzău sau din țară. Aceștia vor fi invitați să ne împărtășească opiniile lor despre viața și opera celor doi, Ion Băieșu, tatăl și fiul său Radu.

Totodată, avem promisiunea că reprezentanți ai familiei apropiate vor răspunde invitațiilor de a ne fi prezenți la acest eveniment, în mijlocul comunității culturale și locale.

Actul cultural în mediul rural poate să reprezinte un element viu de coeziune, de apropiere a fiilor satului, plecați în cele patru zări, dar care sunt legați sufletește de locurile tinereții lor, de părinții, familiile apropiate, rudele și oamenii reprezentativi ai instituțiilor locale, administrației, școlii gimnaziale.

Programul va include lansarea cărții de debut a doamnei Adelinei Stan, *”Să asculți gândul de floare”*, un volum de poezii deosebit, găzduit de prestigioasa editură ”ART CREATIV BUCUREȘTI”.

Pe Adelina Stan am cunoscut-o cu ocazia festivalului de anul trecut, iar în *Jurnalul de festival*, la secțiunea debut, am prezentat câteva poezii ale sale, dedicate lui Ion Băieșu, și, iată, nu m-am înșelat, acum vom avea și debutul ei în mirificul univers al poeziei. Suntem cu toții curioși să vedem cronicile, felul cum critica literară va percepe acest volum de debut și valoarea reală a autoarei, născută și crescută pe meleagurile comunei noastre.

Dar surprizele nu lipsesc. Un moment cu totul inedit va fi cel al spectacolului oferit de ”Grupul VOUĂ”, înființat în martie 1982 la Institutul Politehnic din București de Adrian Fetecău, buzoian de-al nostru, cu piese inspirate din textele lui Ion Băieșu. Evenimentul este susținut cu sprijinul Primăriei Cernătești. Spectacolul va fi oferit gratuit locuitorilor comunei, invitaților și iubitorilor de cultură.

Desigur, pe parcursul festivalului nu vor lipsi momentele literare oferite de copii Școlii Gimnaziale din Cernătești, sub îndrumarea profesorilor, educatorilor, împreună cu momentul muzical al grupului local ”Flori de liliac”.

De asemenea, o trupă de tineri dansatori, conduși de doamna prof. Tănăsie Carmenuța, instructor de dans, va încânta publicul cu un spectacol frumos și atractiv de dansuri. Ne exprimăm speranța că vom reuși o frumoasă colaborare pentru viitor, antrenând copii comunității noastre în această școală de dansuri.

Participanții vor avea ocazia să-și procure cărțile preferate, expuse într-o librărie volantă, cu titluri ale autorilor prezenți la eveniment, printre care prof. Titi Damian, Loredana-Florentina Dallian, Ionuț Calotă, Daniela Toma, Alexandru Hanganu, Mihai Frunză și mulți alții care au acceptat această propunere.

De mare interes va fi și expoziția de produse tradiționale, lucrări de meșteșugărie, artizanat ale locuitorilor comunității noastre.

Totul se va încheia cu serviciul religios comemorativ și o masă tradițională, oferită de gazde, înalților oaspeți ai Festivalului care ne vor trece pragul la zi de sărbătoare.

(Aldeni – Fulga, august 2026)

Dan Toma DULCIU

Interviu cu Florentin Smarandache –
Savantul român care revoluționează cunoașterea

În galeria personalităților românești care au reușit să impună, la nivel internațional, un nume asociat deopotrivă cu performanța științifică și originalitatea culturală, Florentin Smarandache ocupă un loc aparte. Matematician, cercetător în fizică, filosof, scriitor, artist și creator al Neutrosofiei, al Paradoxismului, al oUTER-aRT-ei, profesorul româno-american a construit, de-a lungul deceniilor, o operă impresionantă, aflată la intersecția dintre știință, literatură și reflecție asupra condiției umane.

Stabilit în Statele Unite ale Americii, dar rămas profund atașat de limba și cultura română, Florentin Smarandache este astăzi unul dintre cei mai cunoscuți intelectuali români din diaspora. Cărțile, studiile și teoriile sale sunt citate în mediile academice internaționale, iar activitatea sa culturală continuă să provoace dialog, admirație și dezbatere.

În interviul acordat, profesorul Florentin Smarandache vorbește despre destin, exil, cercetare, libertate intelectuală, rolul culturii în epoca digitală și legătura sa permanentă cu România.

Florentin Smarandache[1] s-a născut la 10 decembrie 1954, în localitatea Bălcești, județul Vâlcea. Absolvent, ca șef de promoție, al Facultății de Matematică și Informatică a Universității din Craiova, și-a început activitatea profesională în România, afirmându-se atât prin cercetarea matematică, cât și prin preocupările literare și filosofice.

În anii '80, într-un climat cultural și politic restrictiv, a inițiat mișcarea literară numită „paradoxism", orientare artistică bazată pe cultivarea contradicției, a paradoxului și a libertății expresiei. După stabilirea sa în Statele Unite ale Americii, a lucrat ca inginer de computere la prestigioasa companie Honeywell din Phoenix, Arizona, apoi și-a continuat cariera universitară și activitatea de cercetare, devenind profesor emerit la University of New Mexico.

Florentin Smarandache este recunoscut pe plan mondial ca fondator al Neutrosofiei — o teorie filosofică și logică ce studiază relația dintre adevăr, fals și indeterminare, cu aplicații în matematică, informatică, inteligență artificială și științele deciziei. Lucrările sale au fost publicate și analizate în numeroase centre universitare și institute de cercetare internaționale.

Autor prolific, a publicat volume de matematică, filosofie, poezie, proză, un nonroman (experimental), teatru și eseistică, artă, fiind prezent în enciclopedii, dicționare literare și baze academice internaționale. Activitatea sa reprezintă un exemplu rar de convergență între rigoarea științifică și spiritul creator, între cercetare și cultură.

Dan T. Dulciu: *Încep acest interviu încercând să aflăm câteva explicații asupra unui nou domeniu al cunoașterii, pe care Dumneavoastră l-ați denumit Neutrosofie. Știm că Neutrosofia a luat naștere în anii '90, la intersecția dintre filosofie și matematică. Ce problemă concretă v-a determinat să simțiți că logica clasică — cu adevărul și falsul ei — nu mai era suficientă pentru a descrie realitatea?*

Florentin Smarandache: Neutrosofia este o generalizare a Dialecticii lui Hegel.

În România am tot învățat, la liceu, dar și la facultate, în cadrul Economiei Politice precum și al Filosofiei acelor ani, despre **Dialectica lui Hegel** –

Prof. univ. dr. Florentin SMARANDACHE

dinamica/lupta contrariilor. Ceea ce mă nedumerea era faptul că se neglija importanța *neutralelor* în lupta dintre *opusuri.*

Fiindcă, deseori, în lupta dintre *opusuri* (le-am notat prin <A> şi <antiA>) intervin și *neutralele* (le-am notat prin <neutA>) de o parte sau de alta, înclinând astfel balanța.

Exemple elementare din viața de toate zilele: Două țări sunt la război (acestea ar fi opusele <A> și <antiA>), să zicem Rusia și Ucraina, dar unele țări neutre (notate <neutA>) intervin de o parte, alte țări neutre de altă parte, ajutând sau boicotând fie o țară beligerantă, fie pe cealaltă.

(Desigur, există și țări care continuă să rămână neutre, neintervenind în nicio parte.) În cazul când neutralii nu intervin, avem <neutA> = 0.

Doi oameni se bat pe stradă: unii trecători (neutri) intervin de o parte sau de alta, poliția intervine ca neutră pentru a opri conflictul.

La fel și la teorii sau idei contradictorii.

Am căutat să găsesc: părți comune la teorii opuse, dar și părți necomune la teorii asemănătoare.

Neutrosofia, ca generalizare a Dialecticii lui Hegel, cuprinde dinamica/lupta *contrariilor* și a *neutralelor* între ele. Simplu, pentru că așa este realitatea.

În China, de acum vreo două mii de ani, se utiliza teoria antică Yin-Yang, unde contrariile erau mai degrabă complementare, decât opuse. De pildă: femeie – bărbat, cer – pământ, etc. Desigur, în unele cazuri, complementarele pot fi și în cazuri de conflict.

D. T. D: *Ați trăit în România, ați predat în Maroc, ați lucrat ca inginer software în SUA. Ați făcut cercetări postdoctorale în China (trei luni), în Japonia (vreo două luni), în Franța (trei luni)… în ce măsură această biografie neobișnuită — cultural și profesional — a influențat modul în care ați gândit incertitudinea și contradicția ca obiecte de studiu matematic?*

F. S.: Am fost luat de valuri… Am trecut examenul de limba franceză la București cu delegația marocană de recrutare ca profesor cooperant. Am predat matematică în limba franceză la un colegiu din Maroc timp de doi ani, 1982-1984, folosind desigur programa didactică franceză. Chiar am participat la selecționarea echipei marocane de matematică la Olimpiada Internațională de Matematică din Paris, în 1983.

Mi-a plăcut mult să călătoresc, să merg în necunoscut.

În școala generală am studiat franceza, iar la liceu și latina.

Engleză am învățat din mers, singur, fiind nevoit să îmi traduc articolele matematice în engleză, apoi în lagărele de refugiați politici din Istanbul și Ankara, Turcia (1988-1990), unde ne preda un profesor turc, și mai ales după emigrare în America, statul Arizona, orașul Phoenix, lucrând ca inginer de software.

În Turcia învățasem ceva turcește de la prietenii de origine turcă și tătară din Dobrogea, emigrați cu mine. Stăteam cu ei în cameră în lagăr. Ei îmi traduceau în românește și apoi, puțin câte puțin, începusem să mă descurc singur în conversații generale – cele privind munca pentru supraviețuire.

Am primit toți ajutoare umanitare și de la ONU.

Iar în Arizona și New Mexico, statele americane în care am locuit 36 de ani de la emigrarea mea din 1990 până acum, auzeam mereu vorbindu-se în spaniolă de la mexicanii emigrați. Se aseamănă cu româna și e ușor de învățat. Treptat, treptat, am început să pot comunica, mai ales că, fiind invitat la diverse universități sud-americane la conferințe, organizatorii preferau să prezint în spaniolă.

D. T. D: *Aș dori să abordăm în continuare câteva chestiuni privind recunoașterea internațională: În mai puțin de un an — din iulie 2024 până în iulie 2025 — ați conferențiat la Lima, Havana, Messina, Guayaquil, San Salvador și Quito. Ce vă spune această geografie privind situația de azi a Neutrosofiei?*

F. S.: Toate acestea arată aplicabilitatea logicii/mulțimii/măsurii/probabilității/statisticilor neutrosofice. Pentru a fi elocvent, ar trebui să vă evoc interesul uriaș stârnit de recentele întâlniri științifice, în cadrul cărora am prezentat expuneri ample, dar mă tem că spațiul nu ne va permite. De aceea, am să indic doar resursele pe care cititorii curioși le pot parcurge, aflând amploarea acestui subiect în lumea științifică contemporană, atât la recenta Conferință din Quito, Ecuador[2], precum și la alte reuniuni similare[3]

D. T. D: *Într-adevăr, statistica neutrosofică și știința datelor au fost în centrul atenției la Quito, în iulie 2025. Care credeți că va fi următorul domeniu major care va adopta cadrul neutrosofic — și de ce?*

F. S.: Am reușit să conectăm Neutrosofia cu Inteligenta Artificiala (IA). De exemplu, chiar acum mă aflu în Chile, la Universitatea O'Higgins din Santiago de Chile, la o conferință având ca temă „Inteligența Artificială și Neutrosofia" (*IA y la Neutrosofia)*, împreună cu colaboratorul meu Prof. Dr. Maikel Yelandy Leyva-Vazquez, de la Universitatea din Guayaquil, Ecuador, unde prezint cartea noastră „Al Treilea Răspuns" [4]. Este vorba despre răspunsul pe care trebuie să poată să îl ofere AI {adică nebinar (Da, sau Nu), ci între Da și Nu: de pildă 70% Da și 30% Nu, sau chiar Indeterminat 80%.

D. T. D: *MeCoNeT 2024, de la Universitatea Messina, din Italia, a fost prima mare conferință despre Neutrosofie organizată în afara continentului american. Ce a însemnat pentru dumneavoastră faptul că o idee românească a ajuns să fie consacrată pe pământ european, la o academie fondată în 1729?*

F. S.: Da, m-am simțit onorat. România m-a format științific, America m-a lansat internațional. Revenind la întrebarea Dvs: la Universitatea Messina din Italia[5] a fost susținut un doctorat în Neutrosofie (folosind Python). De altfel, pentru a avea o imaginea la zi[6] vă amintesc faptul că până în prezent sunt semnalate aproximativ 91 de postdoctorate, disertații de doctorat și teze de masterat pe teme precum *Neutrosofia*, *Plitogenia* și aplicațiile acesteia, în 27 de țări, susținute în perioada 2004 - 2026: India, Pakistan, Taiwan, Ecuador, Cuba, SUA, Malawi, Egipt, Portugalia, Siria, Iran, Lituania, Turcia, China, Algeria, Moroc, Nigeria, Columbia, Olanda, Spania, Noua Zealanda, Brazilia, Georgia, Mexic, Romania, Australia, Uzbekistan[7] .

D. T. D: *În ianuarie 2026 ați devenit membru al Accademiei de Științe Peloritana dei Pericolanti din Messina. Această academie are printre foștii săi membri personalități ale secolelor XVIII și XIX. Ce simțiți când vedeți numele dumneavoastră în acea listă?*

F. S.: M-am simțit onorat, desigur, devenind membru al unei prestigioase Academii de Științe din Italia. Anterior, Academia Română îmi acordase Premiul „Traian Vuia" pentru Științe Tehnice în anul 2011.

D. T. D: *Lumea este bulversată de transformarea universului uman impactat de Inteligența Artificială. La San Salvador, în martie 2025, peste 450 de participanți au discutat despre conexiunea dintre Neutrosofie și Inteligența Artificială. Sistemele AI actuale se blochează în fața contradicțiilor și a informației incomplete — tocmai pe teritoriul pe care l-ați cartografiat teoretic acum trei decenii. Ați anticipat această nevoie sau ați descoperit-o o dată cu ceilalți?*

F. S.: Da, este adevărat, inteligența artificială ne-o ia înainte. O să ajungem să depindem aproape în întregime de IA, să uităm cum să facem lucruri elementare (o înmulțire, o împărțire…!) fără IA. La fel ca astăzi, câți mai știu să calculeze un radical cu multe zecimale (să zicem √5) fără calculator?

D. T. D: *Insist asupra acestui subiect, întrebându-vă: Care este, în opinia dumneavoastră, limita fundamentală a modelelor actuale de AI în raport cu logica neutrosofică? Ce nu pot face ele încă?*

F. S.: Inteligența artificială, în prezent, nu știe ceea ce nu știe. De asemenea, este vorba și *să poată da răspunsuri parțial adevărate, parțial false și/sau parțial nedeterminate – fiindcă nu toate răspunsurile sunt binare (adevărat* ori fals). În acest sens, recomand următoarea lucrare: „*The Honest Classroom / Neutrosophic Logic in AI-Driven Education",* de Maikel Yelandi Leyva-Vázquez și Florentin Smarandache[7].

D. T. D: *Aș vrea să vă referiți în continuare la dimensiunea umană și românească a unui reprezentant de frunte al diasporei, cunoscut drept strălucit matematician, filosof, fizician, poet, scriitor fondator al mișcării Paradoxism, care a vizitat peste 65 de țări ale lumii. Cum conviețuiesc toate acestea într-o singură persoană — sau, mai precis, cum se hrănesc unele pe celelalte?*

F. S.: Se complementează: când mă plictisesc de un domeniu, mă relaxez în altul. Mergând la conferințe internaționale, scriu și jurnale de călătorii – din dorința de a învăța despre istoria, cultura, tradiția, geografia și știința locurilor vizitate.

Am fost și în Antarctica, apoi să văd cercul la Cercul Polar din Nord (în Groenlanda), linia Ecuadorului (în statul Ecuador), care nu este fixă, ci variază – am numit-o linie neutrosofică (este de fapt o bandă)[8].

D. T. D: *În România apar rar în dezbaterile internaționale subiecte despre matematica secolului XXI. Ce ar trebui să știe un tânăr cercetător român despre ce este posibil, pornind de la exemplul dumneavoastră?*

F. S.: Competiția este dură; trebuie răbdare și perseverență…

D. T. D: *Ați coordonat 91 de teze de doctorat și ați inspirat școli de cercetare pe mai multe continente. Cum arată, în mintea dumneavoastră, Neutrosofia peste încă treizeci de ani?*

F. S.: Va evolua, desigur, vor fi noi aplicații. Între timp am extins deja Neutrosofia la Neutrosofia rafinată (tipuri diferite de adevăruri, tipuri diferite de indeterminări și tipuri diferite de falsuri), apoi generalizată la plitogenie, care este multivariată (mai mulți observatori descriind același eveniment, iar apoi fiind făcută fuziunea remarcilor acestora).

D. T. D: *Domnule profesor, care sunt amintirile definitorii ale copilăriei și formării dumneavoastră intelectuale în România?*

F. S.: Am avut o copilărie fericită în Bălcețiul meu drag, cu Oltețul în care ne scăldam toată vara noi copii, cu Rugii Popii pe dealuri de unde mâncam mure, cu stadionul unde jucam miuța (fotbal la porți mici), cu islazul de unde mâncam măcriș. Făceam campionate de șah, de table, de fotbal de masă, război între copiii de pe strada noastră.

D. T. D: *Când ați realizat că matematica și literatura pot coexista în același destin creator?*

F. S.: Matematica era ceva logic, ermetic, care mi se părea evidentă, nu trebuia să memorez ca pe o poezie. Literatura este mai mult ca o visare, când mă plictiseam de una, abordam alta.

D. T. D: *Cine au fost profesorii sau modelele care v-au influențat decisiv parcursul?*

F. S.: Profesorul de matematică de la Școala Generală din Bălcești, Ion Bălașa, care ne învăța cum să gândim, nu să memorăm. Cu o personalitate puternică. Vorbea tare, răsuna clasa. Pe mine mă răsfăța: Ia spune tu „Florine" (îmi zicea pe numele mic)… și eu mă simțeam măgulit…

D. T. D: *Ce a însemnat pentru dumneavoastră plecarea din România și începutul unei cariere academice în Statele Unite?*

F. S.: Efort deosebit, să o iau din nou de la început… Am plecat în necunoscut… Ca la o aventură științifică… Nu știam engleza…

D. T. D: *Considerați că știința contemporană are nevoie de o mai mare deschidere către interdisciplinaritate?*

F. S.: Desigur, interdisciplinaritatea se va extinde între domenii ce inițial păreau intangibile, de pildă:

- Să găsim idei comune la lucruri necomune, și invers:
- Idei necomune la lucruri comune.

Sau, interpretări pe dos; am și scris un articol: „*Falsificarea Adevărului și Adevărizarea Falsului* (în special în științele politice, sociale, chiar și economice) – logici întoarse pe dos[9].

D. T. D: *În ce măsură inteligența artificială schimbă astăzi cercetarea matematică și filosofia științei?*

F. S.: Schimbările vor fi fundamentale; cine nu ține pasul cu IA rămâne în urmă.

D. T. D: *Cum vedeți viitorul matematicii în raport cu provocările tehnologice și etice ale secolului XXI?*

F. S.: Va fi o interferență: matematică + tehnologie + IA + …

D. T. D: *În ce măsură literatura poate exprima adevăruri pe care știința nu le poate formula?*

F. S.: Literatura propune și adevăruri suprarealiste, fanteziste…

D. T. D: *Cum priviți literatura română contemporană și locul ei în cultura europeană?*

F. S.: Este o problemă de limbă, ne trebuie bune traduceri din română în limbile internaționale de astăzi pentru a promova literatura noastră.

D. T. D: *Există scriitori români pe care îi considerați repere permanente?*

F. S.: Eminescu, desigur… Îmi sună des în minte: *Atât de fragedă te-asemeni/ Cu floarea albă de cireș…*

Mi-a plăcut și m-a influențat și Eugen Ionesco cu a sa *Cântăreața cheală* și *Rinocerii*. Am avut schimburi epistolare cu Ionesco când eram profesor în Maroc.

D. T. D: *Deși trăiți de mulți ani în străinătate, ați rămas profund conectat la cultura română. Cum definiți astăzi identitatea românească în diaspora?*

F. S.: Diaspora este divizată…

D. T. D: *Care credeți că este rolul intelectualilor români din afara țării în promovarea imaginii României?*

F. S.: Să traducă sau cel puțin să citeze personalități românești în publicații internaționale.

D. T. D: *Cum apreciați evoluția comunităților românești din străinătate în ultimele decenii?*

F. S.: Parcă se mai gândesc și la țara natală, la relațiile cu celelalte comunități românești din diaspora.

D. T. D: *Ce sfat ați oferi tinerilor cercetători și scriitori români care doresc o carieră internațională?*

F. S.: Să continue lupta, să nu se lase intimidați de adversități.

D. T. D: *În epoca rețelelor sociale și a informației instantanee, mai poate jurnalismul păstra autoritatea morală și culturală de altădată?*

F. S.: Probabil că este mai greu, dar trebuie încercat.

D. T. D: *Cum vedeți relația dintre adevăr, manipulare și libertatea de exprimare în lumea contemporană?*

F. S.: Într-adevăr, deseori e greu de identificat diferența. Trebuie citite mai multe surse… Această manipulare este mai mult în domeniul politic, dar și economic.

D. T. D: *Care considerați că este responsabilitatea intelectualului într-o societate polarizată?*

F. S.: Sa fie onest, realist.

D. T. D: *Credeți că mediul digital apropie oamenii de cultură sau, dimpotrivă, îi îndepărtează?*

F. S.: Și una și alta.

D. T. D: *Ce vă motivează să continuați să scrieți și să cercetați cu aceeași intensitate?*

F. S.: Curiozitatea trebuie să țină pasul cu noile dezvoltări.

D. T. D: *Există un proiect pe care îl considerați încă neterminat sau un vis intelectual pe care doriți să-l împliniți?*

F. S. Am avut proiecte vechi pe care le-am terminat (zic eu) mai recent…De pilda, faptul că putem avea valori de adevăr în afara intervalului [0, 1].

Le-am numit *OverSet/UnderSet/OffSet* {adică grade de apartenență mai mari de 1, sau mai mici de 0, care există în lumea reală, nu sunt ficțiuni, și la fel, pentru Logică, Probabilitate.

D. T. D: *Dacă ar trebui să vă definiți viața într-o singură idee, care ar fi aceasta?*

F. S.: Am mers contra timp, așa am simțit… A fost mai greu și riscant… dar mai poetic… Parcă mă conducea ceva din lăuntrul meu, deși vedeam că pasul următor era foarte riscant…

D. T. D: *Ce mesaj doriți să transmiteți cititorilor și jurnaliștilor din România?*

F. S.: Înțeleg că la bătrânețe este mai greu, dar trebuie să fim toată viața într-un proces de învățare, altfel rămânem în urmă…

D. T. D: *Vă mulțumim pentru acest interviu și vă urăm noi succese în cariera Dvs.*

(Interviu realizat la început de iulie 2026)

---

[1]Portret biografic: *http[1]s://fs.unm.edu/FS.htm*
[2] *https://fs.unm.edu/NSS/PrefaceVol89.pdf; https://fs.unm.edu/NSS/NSS-89-2025-SIA.pdf.*
[3] *https://fs.unm.edu/NSS/Preface+vol+92+nss.pdf ; https://fs.unm.edu/NSS/Preface_Vol.74.NSS.2024.pdf ; https://fs.unm.edu/NSS/Preface-NSS-73-2024-SI.pdf ; https://fs.unm.edu/NSS/NSS-71-2024-SI.pdf ; https://fs.unm.edu/NSS/NSS-69-2024-SI.pdf .*
[4] *The Third Answer* : *https://fs.unm.edu/TheThirdAnswer-en.pdf, https://fs.unm.edu/V/TheThirdAnswer-en.mp4*
[5] Lorenzo Affe, Una classe Python per la Morfologia Neutrosofica (Italian), Adviser: Prof. Dr. Giorgio Nordo, Università degli Studi di Messina, Sicilia, Italy, Academic year: 2022/2023, Defense: 19th March 2024.
[6] *https://fs.unm.edu/NSS/NSS-73-2024-SI.pdf ; https://fs.unm.edu/UnaClassePythonPerLaMorfologiaNeutrosofica.pdf ;*
[7] *https://fs.unm.edu/TheHonestClassroom.pdf* ;
[8] *Globe Trekker: https://fs.unm.edu/photo/GlobeTrekker.html ; Memorii de Calatorii: https://fs.unm.edu/TravelMemories.htm ; Videopoeme și Calatorii: https://fs.unm.edu/V/Videos.htm* ;
[9] *https://fs.unm.edu/Upside-DownLogics.pdf*

Dr. Laurențiu-Ștefan SZEMKOVICS

Ordinul „Coroana României” decernat în 1922 lui Victor Babeș

Victor Babeș (fig. 1)[1] s-a născut la 28 iulie 1854, la Viena. A fost fiul publicistului și juristului Vincențiu Babeș. A făcut studii medicale la Budapesta și Viena, unde și-a luat doctoratul în medicină; și-a continuat specializarea la Berlin, Heidelberg, München, Paris și Strasbourg (1882-1886). A fost asistent (1874-1881) și profesor (1885-1887) la Catedra de histopatologie a Facultății de Medicină din Budapesta, profesor de anatomie patologică și bacteriologie la Facultatea de Medicină din București (1887-1926). În 1887 a pus bazele Institutului de Patologie și Bacteriologie din București – primul institut de cercetări științifice înființat în România –, în cadrul căruia a organizat în 1888 al doilea centru de vaccinare antirabică din lume după cel creat de Louis Pasteur la Paris. Creator al școlii române de morfopatologie și microbiologie, a publicat, în 1885, împreună cu savantul francez André Victor Cornil, cel dintâi tratat complet de bacteriologie din lume (*Les bactéries et leur rôle dans l'étiologie, l'anatomie et l'histologie pathologique des maladies infectieuses*). A adus contribuții de renume mondial în studiul difteriei, leprei, malariei, pelagrei, tuberculozei, turbării etc., descoperind corpusculii virotici din celulele creierului animalelor turbate („corpusculii Babeș-Negri”) și peste 50 de germeni patogeni noi. Considerat chiar de Louis Pasteur drept unul dintre cei mai competenți specialiști în problemele turbării, datorită atât studiilor referitoare la anatomia patologică a acestei afecțiuni, cât și perfecționărilor aduse tehnicii de vaccinare antirabică la numai trei ani de la inițierea ei (tratament asociat: vaccin și ser antirabic, cunoscut drept „metoda română de tratament antirabic”). În 1895 a formulat principiul serovaccinării. A preparat diverse seruri și vaccinuri pentru prevenirea și combaterea în masă a unor boli transmisibile. A inventat un nou tip de termostat, precum și o serie de metode de colorare a bacteriilor și ciupercilor din culturi și din preparatele histologice. A fost al doilea după Louis Pasteur care a studiat „concurența vitală” dintre speciile bacteriene și a introdus pentru prima oară în lume tehnica antibiogramei. Rezultatele cercetărilor sale se regăsesc în mai multe lucrări, între care: *Bolile țăranului român* (1901); *Die lepra* (1901); *Die Pelagra* (1902); *Traité de la rage* (1912); *Cercetări asupra serului antidifteric* (1913); *Studii asupra combaterii holerei* (1914); *Anatomia patologică specială* (2 vol., 1922, 1925), dar și articole apărute în revistele de specialitate fondate de el: „Analele Institutului de Patologie și Bacteriologie” (1889), „România medicală” (1893) și „Archives des sciences médicales” (1895). A fost creatorul metodei experimentale în igiena românească. *Studiul filtrelor de nisip ale apeductului orașului București* (1889) și *Asupra unui nou principiu aplicat la sterilizarea apei* (1892) au fost primele contribuții științifice românești în domeniul igienei comunale. În 1892 a publicat, împreună cu Gheorghe Marinescu și Paul Block, un *Atlas de histologie patologică a sistemului nervos*. A fost membru fondator al Societății Anatomice din București (1900), membru corespondent al Academiei de Medicină din Paris, membru al Comitetului Internațional pentru Combaterea Leprei din Paris; triplu laureat al Academiei de Științe din Paris. A fost distins cu premiile „Montyon” și „Bréant”. S-a numărat printre donatorii Academiei Române, căreia i-a lăsat, în 1924, o sumă destinată premierii celor mai bune lucrări în domeniul biologiei. A fost membru titular – 11 martie 1893 (membru corespondent – 1 aprilie 1889) și vicepreședinte al Academiei Române (14 aprilie 1899 – 6 aprilie 1900; 8 octombrie 1918 – 11 iunie 1919). A încetat din viață la București, în 19 octombrie 1926.[2]

În urma raportului lui G. G. Mârzescu, ministrul Afacerilor Străine ad-interim, cancelar al Ordinelor din 1922, regele Ferdinand I a semnat în București, la 8 decembrie 1922, decretul nr. 5.463[3], prin care s-a conferit Ordinul „Coroana României” în gradul de Mare Ofițer (fig. 4)[4] lui V. Babeș, dr., profesor universitar, membru în Consiliul Sanitar Superior.

Prezentăm descrierea decorației, precum și reproducerile grafice care provin de la Arhivele Naționale Istorice Centrale din București.

Ordinul „Coroana României” a fost instituit prin legea nr. 1.244 din 10 mai 1881[5], cu scopul de a recompensa serviciile aduse statului. Potrivit *Regulamentului pentru punerea în aplicare a legii relativă la instituirea Ordinului Coroana României*[6]: «*Ordinul „Coroana României” este o cruce cu brațe egale; fiecare braț este de smalț roșu, având împrejur o dungă de smalț alb; între brațe cifra regelui. În mijlocul crucii, în față și în dos, este un medalion de smalț roșu, cu un cerc de smalț alb, împrejurul medalionului. Pe smalțul roșu, în față, se află coroana regală, de oțel (făurită din metalul unuia dintre tunurile luate ca trofee de la inamic, în bătălia de la Plevna de la 28 noiembrie 1877), iar pe cercul de smalț alb este scris, în partea de sus: „PRIN NOI ÎNȘINE”, iar în partea de jos: „14 MARTIE 1881” (data proclamării regatului). Reversul (dosul) medalionului poartă scris, la mijloc, pe smalțul roșu, în linie orizontală: „10 MAI” (data încoronării) și împrejur, pe cercul de smalț alb: „1866 – 1877 – 1881” (datele respective ale suirii pe tron, proclamării Independenței și proclamării regatului). Cifra regală, între brațele crucii, ca și montura crucii, este de argint pentru Cavaleri și de aur pentru celelalte grade. Diametrul crucii este de 40 mm pentru Cavaleri și Ofițeri și de 60 mm pentru Comandori și Mari-Ofițeri. Placa de Mare Ofițer este de argint, cu 8 raze, în mărime de 85 mm, având la mijloc medalionul de smalț roșu cu Coroana regală de oțel și cu inscripțiunea împrejur. Pe lângă placă, Marii Ofițeri mai poartă crucea ca cea de Comandor* (fig. 2-3)[7]*, care, împreună cu placa, formează gradul de Mare Ofițer... Însemnele Ordinului „Coroana României” sunt atârnate de o panglică moarată, de culoare albastru-închis, cu câte o dungă pe fiecare margine de culoarea oțelului, dunga lată de 6 mm la Cavaleri și Ofițeri; de 8 mm la Comandori și Mari-Ofițeri și de 20 mm la Mari-Cruci. Panglica de care sunt atârnate însemnele este lată la Cavaleri și Ofițeri de 35 mm și lungă, în partea aparentă, de 50 mm și se fixează pe piept, în toată lățimea ei, adică fără alte îndoituri decât cele de la extremități, de care, pe de o parte, se atârnă crucea de panglică, iar pe de altă parte panglica de piept, căpătâiele panglicii prinzându-se cu copci dedesubt. Pe deasupra panglicii, la Ofițeri, mai este și o rozetă cu un diametru de 25 mm. Panglica la Comandori și Mari-Ofițeri este lată de 45 mm și de o lungime egală cu periferia gâtului. Pentru militari însemnele sunt aceleași ca pentru civili, fără nici o distincție*»[8].

Fig. 1. *Victor Babeș*.

Fig. 2-3. *Ordinul „Coroana României” în gradul de Comandor (avers și revers)*.

Fig. 4. *Ordinul „Coroana României”, placa de Mare Ofițer (avers)*.

[1] Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Documente fotografice*, BU-FD-01073-1-05490.
[2] Dorina N. Rusu, *Membrii Academiei Române: 1866-2022. Dicționar*, Partea I (A-L), ediția a VI-a, revăzută și adăugită, cuvânt înainte: acad. Ioan-Aurel Pop, președintele Academiei Române, București, Editura Academiei Române, 2023, pp. 92-93.
[3] Publicat în „Monitorul Oficial” nr. 198 din 10 decembrie 1922, p. 9330.
[4] Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Cantacuzino*, nr. 29.
[5] Aflată, sub formă de copie, la Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Externe. Cancelaria Ordinelor*, dosar nr. 642.
[6] Decret regal nr. 3.506 din 11 octombrie 1906; vezi actul normativ, sub formă de copie, la Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Externe. Cancelaria Ordinelor*, dosar nr. 642.
[7] Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Cantacuzino*, nr. 29.
[8] Laurențiu-Ștefan Szemkovics, *Decorație primită de George Pop de Băsești, Teodor Mihali și Ștefan Cicio-Pop (1918) / Decoration received by George Pop de Băsești, Teodor Mihali and Ștefan Cicio-Pop (1918)*, în „Analele Aradului”, Colecția „Astra Arădeană – 1863”, anul V, nr. 5, Supliment, Asociația Națională Arădeană pentru cultura poporului român, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2019, pp. 119-129; idem, *Decorație de la 1922 conferită notarului de la Prefectura județului Sălaj*, în „Caiete Silvane”. Revistă de cultură sub egida Uniunii Scriitorilor din România, nr. 199, august 2021, p. 38; idem, *Decorație conferită lui Feneș Dionisie din Făget (1922)*, în „Restituiri bănățene”, IX, Societatea de Științe Istorice din România - Filiala Lugoj, Editura Eurostampa, Timișoara, 2021, pp. 247-253; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit unor comercianți din județul Mehedinți (1922)*, în „Cronica de Severin”, anul X, nr. 339, 19 octombrie 2021, p. 7; idem, *Două decorații conferite Episcopului Visarion Puiu (1912, 1924)*, în „Muzeul Presei Românești”, anul I, nr. 4, noiembrie 2021, pp. 14-16; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1922 unui primpretor din județul Sălaj*, în „Caiete Silvane”. Revistă de cultură sub egida Uniunii Scriitorilor din România, nr. 202, noiembrie 2021, p. 38; idem, *Decorație conferită prim-președintelui Tribunalului Buzău (1922)*, în „Analele Buzăului”. Buletin științific al Muzeului Județean Buzău, XIII, Buzău, 2021, pp. 163-168; idem, *Ordinul „Coroana României” acordat în 1922 unui preot și ajutorului de primar al orașului Turnu-Severin*, în „Cronica de Severin”, anul XI, nr. 348, 4 ianuarie 2022, p. 4; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit unui deputat al Colegiului III Ialomița (1897)*, în „Helis”, anul XX, nr. 1-2-3 (222-223-224), ianuarie-februarie-martie 2022, Editor Asociația culturală Helis, p. 19; idem, „*Prin noi înșine*”, în „Pentru Patrie”, editată de Ministerul Afacerilor Interne, nr. 9, 2021, p. 50; idem, *Decorație conferită în 1922 unui prim-medic din Zalău*, în „Caiete Silvane”. Revistă de cultură sub egida Uniunii Scriitorilor din România, nr. 210, iulie 2022, p. 42; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1922 polițaiului orașului Târgoviște*, https://chindiamedia.ro/editorial/editorial-ordinul-coroana-romaniei-conferit-in-1922-politaiului-orasului-targoviste/; idem, *Decorație conferită președintelui Comunității Israelite din Cernăuți (1922)*, în „Studia Iudaica Aradensis”, VII / 2022, Arad, „Vasile Goldiș” University Press, pp. 195-196; idem, *Ordinul „Coroana României” decernat în 1897 directorului Școlii române din Sofia*, https://chindiamedia.ro/general/editorial-ordinul-coroana-romaniei-decernat-in-1897-directorului-scolii-romane-din-sofia/; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1897 unui profesor de la Liceul „Traian” din Turnu-Severin*, în „Cronica de Severin”, anul XI, nr. 381, 4 octombrie 2022, p. 4; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1924 unui medic din T. Severin*, în „Cronica de Severin”, anul XI, nr. 382, 11 octombrie 2022, p. 4; idem, *Decorație acordată în 1922 comandantului sergenților din Arad*, în „Gutenberg Universul Cărții”, publicație trimestrială editată de Editura Gutenberg Univers Arad - România, anul XIV, nr. 52, septembrie 2022, pp. 24-26; idem, *Ordinul „Coroana României” acordat în 1906 ajutorului de primar al orașului T.-Severin*, în „Cronica de Severin”, anul XI, nr. 389, 29 noiembrie 2022, p. 4; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit lui Bogdan Petriceicu Hasdeu (1882, 1886)*, în „Revista Arhivelor”, XCV (2018), nr. 1-2, pp. 7-13; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1922 unui proprietar din Baia de Aramă*, în „Cronica de Severin”, anul XI, nr. 393, 27 decembrie 2022, p. 5; idem, *Ordinul „Coroana României”, acordat în 1905 prim-rabinului din București*, în „Realitatea Evreiască”, anul LXV, nr. 620-621, 1-31 decembrie 2022, p. 8; idem, *Ordinul „Coroana României” acordat în 1897 președintelui Camerei de Comerț din Brăila*, în „Analele Brăilei”, Serie Nouă, anul XXII, nr. 22, Brăila, 2022, pp. 77-90; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1920 unui preot și unor canonici francezi*, în „Muzeul Presei Românești”, anul III, nr. 9, februarie 2023, pp. 22-25; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1915 lui George Enescu*, în „Independența Română - Independența prin cultură”, anul VII, nr. 79, ianuarie-februarie 2023, p. 47; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1923 unor învățători din comunele Bucșani și Bădulești, județul Dâmbovița*, https://chindiamedia.ro/editorial/editorial-ordinul-coroana-romaniei-conferit-in-1923-unor-invatatori-din-comunele-bucsani-si-badulesti-judetul-dambovita/; idem, *Ordinul „Coroana României” acordat în 1922 medicului șef al Spitalului de copii din Arad*, în „Gutenberg Universul Cărții”, anul XV, nr. 55, martie 2023, pp. 13-15; idem, *Decorație conferită episcopului Aradului în 1926*, în „Studia Theologica et Historica Aradensia”, anul V, nr. 5, 2023, pp. 36-43; idem, *Ordinul „Coroana României” decernat în 1923 directorului Școlii inferioare de meserii din Giurgiu*, în „Sud”. Revistă editată de „Asociația pentru Cultură și Tradiție Istorică Bolintineanu”, anul XXVII, nr. 3-4 (264-265), martie-aprilie 2023, p. 29; idem, *Decorație conferită în 1921 unor președinți și unor procurori generali de la Curțile de apel din Cluj, Oradea-Mare, Târgu Mureș și Timișoara și de la Tribunalul din Sibiu*, în „Pro Lege”, Serie Nouă, anul XXXIII, nr. 1/2023, pp. 222-226; idem,

Decorații pentru ziariști (II), în „UZP”, nr. 29, 2023, p. 54; idem, *Ordinul „Coroana României” decernat în 1904 secretarului primăriei și polițaiului orașului Târgu-Jiu*, în „LITUA”. Studii și cercetări, XXV, Muzeul Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu”, Târgu-Jiu, 2023, pp. 209-213; idem, *Decorație conferită în 1900 directorului ziarului „Universul”*, în „UZP”, nr. 30, 2023, p. 41; idem, *Ordinul „Coroana României” decernat în 1904 căpitanului portului Turnu Severin*, în „Cronica de Severin”, anul XII, nr. 417, 4 iulie 2023, p. 4; idem, *Ordinul „Coroana României” acordat în 1915 lui Constantin Nottara*, în „Independența Română - Independența prin cultură”, anul VII, nr. 82, iulie-august 2023, p. 47; idem, *Ordinul „Coroana României” acordat în 1897 unor mari agricultori din județul Buzău*, https://www.gazetamunteniei.ro/ordinul-coroana-romaniei-acordat-in-1897-unor-mari-agricultori-din-judetul-buzau/; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1922 secretarilor generali ai Ministerului de Interne și Consiliului de Miniștri*, în „Pentru Patrie”, editată de Ministerul Afacerilor Interne, nr. 8, 2023, pp. 48-49; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1923 unui subrevizor școlar la Oradea-Mare*, în *In Memoriam Sever Dumitrașcu*, coordonatori: Florin Sfrengeu, Florina Ciure, Editura Muzeului Țării Crișurilor / Ratio et Revelatio, Oradea, 2023, pp. 345-356; idem, *Ordinul „Coroana României” acordat în 1897 polițaiului orașului Turnu-Severin*, în „Cronica de Severin”, anul XII, nr. 436, 5 decembrie 2023, p. 4; idem, *Ordinul „Coroana României” decernat în 1897 medicului primar al județului Vlașca*, în „Sud”. Revistă editată de „Asociația pentru Cultură și Tradiție Istorică Bolintineanu”, anul XXVIII, nr. 11-12 (272-273), noiembrie-decembrie 2023, p. 29; idem, *Ordinul „Coroana României” acordat în 1900 inginerului șef al județului Mehedinți*, în „Cronica de Severin”, anul XIII, nr. 441, 23 ianuarie 2024, p. 4; idem, *Decorație conferită în 1922 unui ziarist din Târgoviște*, https://chindiamedia.ro/editorial/editorial-decoratie-conferita-in-1922-unui-ziarist-din-targoviste/; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit lui Mihail Pherekyde (1881, 1886)*, în „Independența Română - Independența prin cultură”, anul VIII, nr. 85, ianuarie-februarie 2024, p. 47; idem, *Decorație conferită în 1887 unui senator din Bacău*, în „Plumb”, anul XX, nr. 204, martie 2024, p. 10; idem, *Ordinul „Coroana României” decernat în 1897 unor persoane din județul Dolj*, în „Oltenia. Studii. Documente. Culegeri”, Seria a IV-a, nr. 11, 2023, Editura SITECH, Craiova, 2023, pp. 61-73; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1913 șefului de vamă la T. Severin*, în „Cronica de Severin”, anul XIII, nr. 452, 9 aprilie 2024, p. 4; idem, *Despre decorația conferită în 1897 lui Ștefan Sihleanu*, în „Cronica Timpului”, anul X, nr. 108-109, ianuarie-februarie 2024, p. 10; idem, *Ordinul „Coroana României” acordat în 1897 unor comercianți de coloniale din Buzău*, în „Analele Buzăului”. Buletinul științific al Muzeului Județean Buzău, XV, Buzău, 2023, pp. 137-146; idem, *Decorație conferită în 1882 guvernatorului Băncii Naționale a României*, în „Muzeul Presei Românești”, anul IV, nr. 14, mai 2024, pp. 21-22; idem, *Decorație conferită în 1921 directorului ziarului „Universul”*, în „UZP”, nr. 34, 2024, p. 41; idem, *Decorație conferită, în 1920, unui fost comisar în Prefectura Poliției Capitalei*, în „Poliția Capitalei”, anul XXXII, aprilie-iunie 2024, p. 40; idem, *Ordinul „Coroana României” acordat în 1902 lui Iuliu Moldovan*, în „Universul Cărții Gutenberg”, anul XVI, nr. 60, septembrie 2024, pp. 19-20; idem, *Decorație conferită în 1888 prim-președintelui Tribunalului Mehedinți*, în „Cronica de Severin”, anul XIII, nr. 471, 24 septembrie 2024, p. 4; idem, *Decorație conferită în 1921 lui Ioan G. Bibicescu*, în „Magazin istoric”, anul LVI, Serie nouă, nr. 7, iulie 2024, pp. 106-107; idem, *Decorație acordată în 1904 lui Nicolae Petrașcu*, în „UZP”, nr. 35, 2024, p. 37; idem, *Ordinul „Coroana României” acordat în 1917 lui Vasile G. Morțun*, în „Independența Română - Independența prin cultură”, anul VIII, nr. 90, noiembrie-decembrie 2024, p. 47; idem, *Decorație conferită în 1910 directorului ziarului „Universul”*, în „UZP”, nr. 36, 2024, p. 44; idem, *Decorație conferită în 1888 ministrului Justiției*, în „Pro Lege”, Serie Nouă, anul XXXIV, nr. 2/2024, pp. 288-294; idem, *Decorație conferită în 1922 lui Sebastian Olariu*, în „Restituiri bănățene”, XII, Societatea de Științe Istorice din România - Filiala Lugoj, Editura Eurostampa, Timișoara, 2024, pp. 164-169; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1924 unor oficiali și unor membri în Comitetul pentru comemorarea centenarului nașterii lui Avram Iancu*, în „Document”. Buletinul Arhivelor Militare Române, anul XXVII, nr. 4 (106), 2024, pp. 41-43; idem, *Decorație conferită în 1922 unor deputați de Bihor*, în „Analele Universității din Oradea”, Fascicola Istorie-Arheologie, tom XXXIV, Editura Universității din Oradea, 2024, pp. 201-206; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1890 lui Alexandru Marghiloman*, în „Independența Română - Independența prin cultură”, nr. 92, martie-aprilie 2025, p. 47; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1894 unui subprefect în județul Gorj*, https://www.verticalonline.ro/ordinul-coroana-romaniei-conferit-in-1894-unui-subprefect-in-judetul-gorj; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1930 lui Paul Teodorescu*, în „Misiunea”. Revista Centrului de Cercetare a Conlucrării Bisericii Ortodoxe cu Armata României „General Paul Teodorescu”, anul XII, nr. 1 (XII), 2025, pp. 136-140; idem, *Trei decorații conferite unor personalități din Lipova, județul Arad (1923, 1926, 1929) / Three Decorations Conferred upon Personalities from Lipova, Arad County (1923, 1926, 1929)*, în *Sfântul Martin, precursor al creării Ordinelor Creştine Cavalereşti*, coord.: Aurelian Roland Boiț, Doru Sinaci, vol. 1, București, Editura Eikon, 2025, pp. 300-306; idem, *Ordinul „Coroana României” acordat în 1888 lui Alexandru Marghiloman*, în „UZP”, nr. 40, 2025, p. 33; idem, *Ordinul „Coroana României” decernat, în 1924, episcopului Ioan Ignatie Papp*, în *Retrăiri istorice în veacul XXI*, ediția XXI-a, ediție coordonată și îngrijită de: profesor Vlad Constantin, col. dr. Luiza Rotaru, dr. Lavinia Dumitrașcu, Editura ALPHA MDN, Buzău, 2025, pp. 219-223; idem, *Decorație conferită președintelui Comunității Israelite din Cernăuți (1922)*, în Marius-Ioan Grec, Stelean-Ioan Boia, Emanuel-Marius Grec, *Două decenii de cercetare în domeniul studiilor iudaice la Arad: antologie*, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2025, pp. 62-64; idem, *Ordinul „Coroana României” acordat în 1918 lui Ion Agârbiceanu*, în „UZP”, nr. 39, 2025, p. 19; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1906 lui Gheorghe Teodorescu-Kirileanu*, în „Antiteze”. Revistă de literatură și artă, Seria a III-a, anul XXV, nr. 70/71, 2025, pp. 61-64; idem, *Distincții onorifice acordate în 1925 pompierilor români*, în „Monitor cultural-educativ”, nr. 2/2025, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2025, pp. 159-163; idem, *Ordinul „Coroana României” acordat în 1920 lui Dimitrie N. Ciotori*, în „Cronica Olteniei”, anul 1, nr. 2, 2025, pp. 21-23; idem, *Excluderea unui caligraf dintre membrii Ordinului „Coroana României” (1925)*, în „Integritatea - buletin documentar și de informare privind activitatea de prevenire și combatere a corupției”, anul XIX, nr. 1 (36), 2025, Serie Nouă, Direcția Generală Anticorupție, Editura Ministerului Afacerilor Interne, pp. 56-63; idem, *Distincție onorifică decernată în 1922 lui Constantin Brâncuși*, în „Muzeul Presei Românești”, anul VI, nr. 21, martie 2026, pp. 9-11; idem, *Decorație conferită în 1899 lui Ion L. Caragiale*, în „Litere”. Revistă lunară de cultură a Societății Scriitorilor Târgovișteni, anul XXVII, nr. 3 (312), martie 2026, pp. 149-150; idem, *Ordinul „Coroana României” decernat în 1912 lui Ion I. Dalles*, în „Impact”, anul XXVI, nr. 413, 2026, pp. 26-28; idem, *Decorations conferred on Romanian gendarmes in 1926 / Decorații conferite jandarmilor români în anul 1926*, în volumul Conferinței Științifice Internaționale *Jandarmeria Română – tradiții și perspective*, ediția a XIII-a, Editura Ministerului Afacerilor Interne, Bucharest, Romania, 2026, pp. 76-77; idem, *Ordinul „Coroana României” decernat în 1923 căpitanului Portului Orșova*, în „Obiectiv mehedințean”, anul XXVIII, nr. 1330, 4 iunie 2026, p. 7.

Imagine de la West Side Flower Fest 2026, Parcul Drumul Taberei, Bucuresti, Foto: Tanța Tănăsescu

Prof.univ.dr. Ioan N. ROȘCA *

Mihaela Albu – O cronică de familie reconstituită documentar

În noua sa carte, *Destine în umbra timpului*, subintitulată *Istorii pentru istorie* (Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2026), cunoscuta scriitoare Mihaela Albu realizează o cronică de familie, a vieții părinților săi și a ascendenților pe linie paternă, reconstituită nu din amintiri ale unor întâmplări trăite sau auzite, ci din jurnale, scrisori, fotografii, presa vremii și alte documente, inclusiv unele din arhivele CNSAS.

Destinele sunt *în umbra timpului* nu numai pentru că trecerea vremii le estompează, ci și, mai cu seamă, deoarece, cu excepția străbunicului, celelalte personaje ale volumului au trăit atât înaintea, cât și în timpul dictaturii comuniste, umbra fiind o medie între mai multă lumină și mai puțină sau chiar deloc. Destinele sunt, totodată, *istorii pentru o istorie* în măsura în care ele au suferit pecetea societății, fiind semnificative pentru o istorie mai amplă, trecută și chiar prezentă și viitoare.

Persoanele marcate de destinul lor individual și social sunt, în ordinea prezentării, mama și tatăl autoarei, apoi străbunicul și bunicul din partea tatălui, precum și fratele tatălui. Le voi urmări succint în ordine inversă.

Despre străbunicul ei patern, autoarea a dispus de informații, în principal, din procesele verbale din registrele de inspecție școlară, pentru că acesta, Ion Paveliu, trăitor până în anul 1930, a fost învățător și director al unei școli sătești. Din registre, apare ca un pasionat pentru profesie și un contributor substanțial cu bani pentru localul și mobilierul școlii. Căsătorit cu fiica unui boier, era un om avut, care „poseda mult pământ, o casă impunătoare cu etaj, acareturi, animale, păsări și servitori în curte”. Edificatoare sunt și fotografiile cu familia din ultimii săi ani de viață, într-una dintre ele cu soția, cu fiica și cei doi fii maturi, cel mai mare fiind avocatul Mihail, celălalt fiu – medic militar – săvârșit pe front în 1941.

Despre viața bunicului patern al autoarei, avocatul și omul politic Mihail Paveliu, aflăm că s-a născut în 1890, că a urmat clasele primare cu tatăul său, apoi liceul „Carol I” din Craiova și Facultatea de drept, absolvită în 1913, după care și-a început cariera profesională și politică la Craiova. Politic, a fost deputat încă din anii 1920-1922, apoi deputat sau senator până în 1935, candidând din partea mai multor partide sau și independent. Cel mai apropiat a fost de liderul politic Constantin Argetoianu, ministru în mai multe cabinete și scurt timp prim-ministru, care i-a și botezat pe cel de-al doilea fiu, Constantin, născut din căsătoria cu o avocată. Pe lângă activitatea politică, cea administrativă de președinte al Consiliului județean Gorj (1930) și cea de președinte al Camerei de agricultură (1931-1932), a participat și la viața culturală a Craiovei, ca membru în diferite consilii cu scop cultural și prezent activ și la alte manifestări.

După definitivarea instaurării comuniștilor la putere, Paveliu – tatăl și fiul său Paveliu Constantin, absolvent și el, în 1949, al Facultății de Drept din București și membru al P.N.L., vor fi, ca și alți juriști, intelectuali, oameni politici și chiar studenți și elevi, nu numai urmăriți de securitate, ci și arestați și condamnați. Tatăl - în două rânduri: între anii 1952 – 1954 și 1957 – 1963. A doua oară, pe motiv că, după prima detenție, ar fi înființat o organizație anticomunistă, din care ar fi făcut parte și fiul său, condamnat și el în 1957, odată cu tatăl, la 4 ani de temniță grea, apoi la 15 ani, dar eliberat în 1964, în contextul în care regimului dejist considerase că nu mai era necesară

Prof. univ. dr. Mihaela ALBU

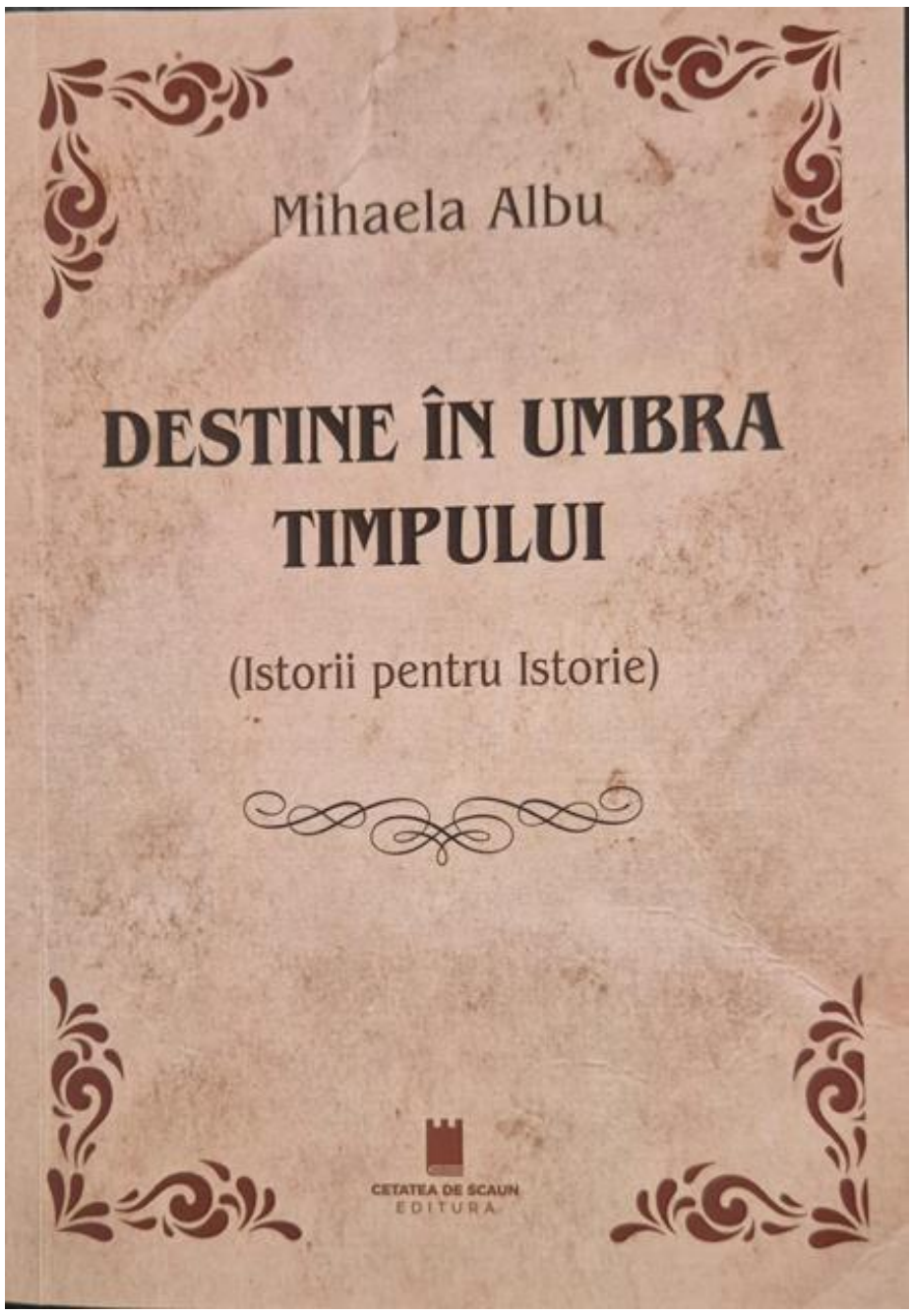

menținerea în închisori a deținuților politici. Autoarea a insistat asupra metodelor regimului comunist de lichidare a elitei intelectuale și a tuturor opozanților, începând cu condamnările pe motive ideologice și continuând cu condițiile subumane și tortura din închisori. În ce privește famila avocatului Paveliu, atât el, cât și soția

sa, precum și fiul lor, asemenea altor avocați așa-zis burghezi, au fost lipsiți de dreptul de a mai profesa, fiul găsind o slujbă de contabil tocmai la minele de la Vatra Dornei. Procesul care li s-a înscenat a plecat de la faptul că Paveliu – tatăl se întâlnea săptămânal în casa lui de la Craiova cu alți avocați și intelectuali și discutau, se înțelege că nu favorabil, despre politica guvernului, mai ascultau și „Europa liberă" sau doar se adunau la o partidă de brigde. Deși Constantin Paveliu nu intervenea în discuțiile care se purtau, a fost arestat numai pentru că era prezent la întâlniri și era prezent pentru că locuia în aceeași casă cu tatăl său. Activitățile familiei erau cunoscute și raportate cu orele exacte la care aveau loc din moment ce în casă fuseseră repartizați și chiriași, printre care și un polițist. Despre condițiile de detenție, chiar de exterminare prin înfometare, prin netratarea celor bolnavi, prin izolare la „neagra" – o celulă subterană – și multe altele amănunțite în carte, elocvent este și faptul că Paveliu – tatăl a decedat la numai 4 ani după eliberare din cauza tuberculozei contracte în închisori.

Tatăl autoarei, Mihai Popescu, era fiul nelegitim al avocatului Mihail Paveliu și al unei tinere lipsită de avere, cu care avocatul, sub presiunea familei sale, nu s-a căsătorit. Autoarea reconstituie viața tatălui ei din însemnările pe care acesta începuse să le noteze într-un jurnal încă de pe vremea când era elev. Înfiat de o familie de țărani, numită Popescu, și devenit Popescu în loc de Paveliu, copilul a cunoscut mai curând necazurile oricărui fiu de săteni care trudeau pentru asigurarea subzistenței, fiind de ajutor la muncile câmpului, trimis cu vitele la păscut etc. A fost salvat de greutățile vieții la țară de pasiunea sa pentru carte, pentru învățătură, ceea ce l-a determinat pe tatăl său natural să-i achite taxele pentru înscrierea la Școala Normală din Deva, pe care a absolvit-o în 1944. Tânărul Mihai s-a căsătorit cu Eleonora în 1947, a urmat Facultatea de Drept și Litere la Universitatea din București, stând în gazdă la un fost coleg de școală normală, în timp ce soția, rămasă în provincie, se ocupa de creșterea copilei de nici un an, în vremea marii secete și foamete și a severei devalorizări a leului. În 1950, Mihai Popescu profesa în învățământ, soția sa era încadrată pe post de contabilă și amândoi locuiau cu fetițele în conacul de la țară al avocatului Mihail Paveliu, de unde au fost dați afară de autorități, mutându-se la gazdă. În același an, aflând că urmează a fi arestat, ca fiu natural al avocatului incriminat, s-a strămutat cu familia în alt sat, pentru a-și pierde urma. Apoi, și el și soția au avut șansa de a se transfera pe aceleași posturi într-un sat apropiat de Craiova, iar finalmente s-au statornicit în capitala olteană. Mai puternică decât vitregia vremurilor a fost, așadar, dorința lui Mihai Popescu de perfecționare morală și spirituală. Din același jurnal al tatălui ei, Mihaela Albu îi menționează lecturile variate din autori români și străini, din etapele ante și postbelică, și revistele în care, în perioada deveană, începuse să publice poezii.

Mihaela Albu reface și viața mamei sale, Eleonora Popescu, din povestirile și fotografiile acesteia, precum și din amintitul jurnal pe care l-a folosit frecvent și pentru biografia tatălui. Părinții autoarei s-au cunoscut de foarte tineri, pe când mama ei era elevă în penultima clasă de liceu, iar tatăl proaspăt absolvent de școală pedagogică. După bacalaureat, mama ei n-a putut pleca la facultate din cauza situației materiale. S-a căsătorit la 20 de ani cu tânărul învățător, cu care a avut două fiice, în 1947 și 1950, prima fiind chiar autoarea. A lucrat în contabilitate și și-a urmat soțul în toate locurile unde au fost siliți să se mute, pentru că acesta era urmărit de securitate ca fiu natural al unui „dușman al poporului".

Prin conținut și prin metoda reconstituirii și prezentării unor destine individuale amprentate de epoca lor și reflectate în documente, cartea poate fi inclusă deopotrivă în cele de cercetare istorică și de investigație jurnalistică. Totodată, prin portretizarea personajelor de către autoare pe temeiul faptelor lor, prin limbajul cartezian al scriiturii, fără niciun cuvânt în plus sau în minus, ca și prin sugestiile implicite ale textului, volumul capătă și valențe ale unei opere literare. Mai mult, prin dramatismul unora dintre faptele relatate (inflația din anii postbelici, sărăcia, foametea din timpul secetei din anii '46-'47, dorința și voința de luminare prin cunoaștere, frica de „mașina neagră", mijloacele „reeducării" din temnițele comuniste, dar și gesturile de afirmare a neostoitei sete de libertate), cartea unor „istorii pentru o istorie" poate fi lecturată și ca o suită de capitole ale unui roman sau ca o succesiune de secvențe ale unui scenariu de film.

Atât acuratețea scriiturii, cât și argumentarea riguroasă a faptelor servesc dublul mesaj al lucrării. Primul, cuprins în *Epilog*, este acela că faptele inumane ale trecutului trebuie cunoscute ca ele să nu se mai repete în prezent sau în viitor. În cel de-al doilea, formulat în *Anexa* la carte, se afirmă că portretul de profesor al lui Mihai Popescu - Paveliu, conturat în scrisori ale unora dintre foștii săi elevi și trimise autoarei, „poate fi și un model pentru timpul de astăzi". Într-adevăr, poate fi de vreme ce a fost deja un model pentru profesoara Mihaela Albu, care a mers pe drumul tatălui său nu numai în profesorat, ci și, mai departe, prin întreaga sa activitate literară, de poetă și prozatoare, de critic și istoric al literaturii române, care îi valorizează deopotrivă pe scriitorii autohtoni și pe cei ai exilului creativ românesc.

Imagine de la West Side Flower Fest 2026, Parcul Drumul Taberei, Bucuresti, Foto: Tanța Tănăsescu

Dr. Ist. Ion CONSTANTIN

O carte de referință despre viața și activitatea Mitropolitului Gurie Grosu

A apărut de curând o valoroasă lucrare despre Mitropolitul Gurie Grosu (1928-1936), personalitate ilustră a istoriei României și a Basarabiei, avându-l ca autor pe tânărul profesor de istorie Lucian Corduneanu, licențiat al facultății de Teologie Ortodoxă și Istorie din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași și doctor în Teologie al aceleiași Universități.

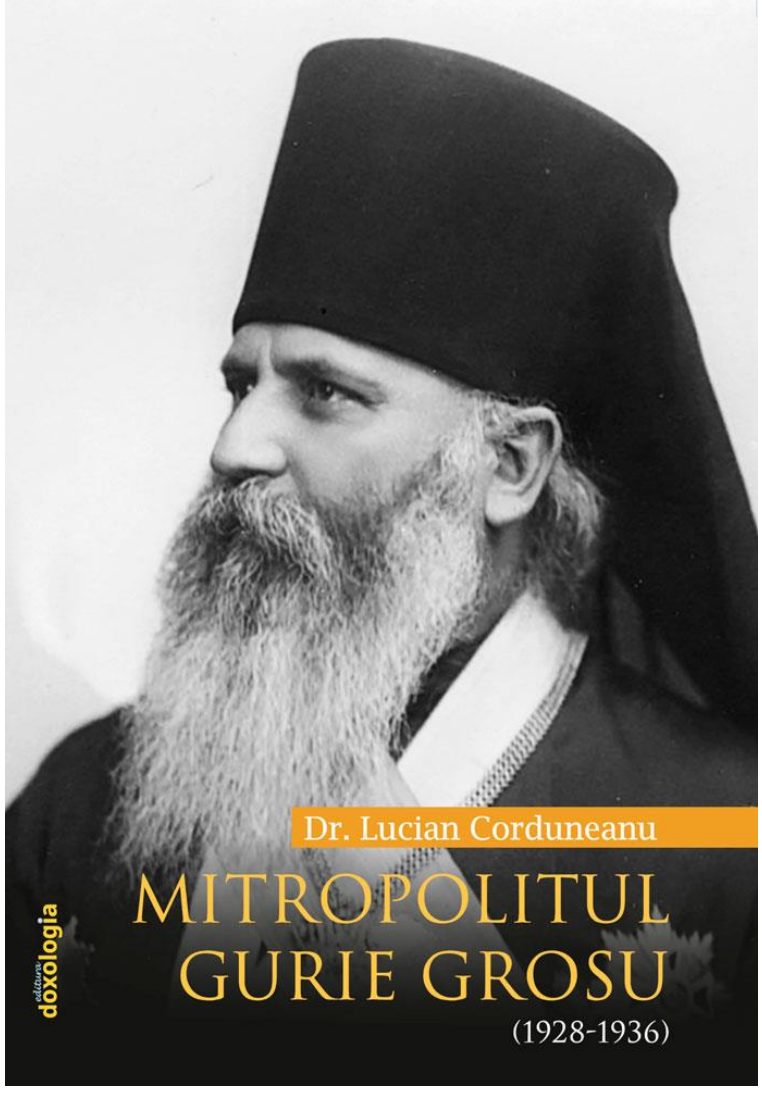

Gurie Grosu a fost primul mitropolit al Basarabiei revenită la Patria Mamă și una dintre cele mai reprezentative figuri românești care a luptat pentru păstrarea limbii române și a identității naționale într-un context dominat de rusificare la începutul de secol XX. După 1917, a devenit o voce influentă în mișcarea de renaștere națională, fiind implicat în fondarea Partidului Național Moldovenesc, în procesul unirii Basarabiei cu România (27 martie 1918), și ulterior în dezvoltarea Bisericii și a învățământului religios din regiune.

Cu o prefață semnată de Părintele prof. univ. dr. Ion Vicovan, lucrarea este realizată pe baza cercetării și analizei comparative a unui impresionant material bibliografic, documente de arhivă, mărturii, interviuri, cărți de memorii, studii academice și nu numai, precum și a lucrărilor de sinteză. În volum este prezentat, dintr-o perspectivă logică și cronologică, contextul istoric complex în care a trăit Mitropolitul Gurie Grosu, autorul reușind să descrie cu acuratețe și rigoare științifică realitățile vremurilor, problemele numeroase de pastorație, ca urmare a intensei politici de rusificare, implicarea factorului politic în Biserică și să elucideze aspectele existente în sânul acesteia, în prima jumătate a secolului al XX-lea. După cum subliniază prefațatorul lucrării, valoarea lucrării „este dată de aprofundata cercetare realizată de către autor, de mulțimea informațiilor descoperite și consemnate despre acest mare fiu al Bisericii și al Neamului, extrase din vasta bibliografie utilizată, în parte inedită (ca urmare a cercetărilor efectuate în diverse fonduri arhivistice), dar și edită, consultând, cred, tot ce a apărut pe acest subiect: cărți, studii și articolele publicate în epocă sau recent”.

După o Introducere în care sunt analizate succint stadiul actual al cercetării, noutatea adusă și metoda de lucru, volumul cuprinde cinci mari capitole, în cadrul cărora sunt prezentate pe larg viața și activitatea Mitropolitului Gurie Grosu.

Născut la 2 ianuarie 1877 în localitatea Nimoreni, ținutul Lăpușna, Gurie Grosu avea să devină unul dintre promotorii mișcării naționale din Basarabia. Numele său de botez era Gheorghe, iar numele de Gurie l-a luat atunci când s-a călugărit. După moartea tatălui său, urmează cursurile școlii primare la Mănăstirea Curchi, apoi pe cele ale Seminarului Teologic din Chișinău (1892-1898), după care fost student la Academia Duhovnicească din Kiev (1898-1902).

Perioada studiilor sale din Seminar și Academie aveau să înscrie în formarea culturală a tânărului Gheorghe, nu numai chestiuni de ordin teologic, ci și în direcția național-culturală. La aceasta au contribuit, desigur, legăturile stabilite cu alți studenți români basarabeni precum Ioan Pelivan și alții, conturându-i-se o viziune asupra destinului „național”, pe care trebuia să-l aibă în viitor Basarabia. Devine tot mai clar pentru el hotărârea să-și dedice activitatea pentru ridicarea culturală și morală a poporului său.

După absolvirea studiilor (1902) este hirotonit ieromonah la Mănăstirea Noul Neamț din Chițcani și numit misionar eparhial antisectant. În această calitate, în vara anului 1904, a întreprins o vizită în România, care l-a determinat și mai mult să se implice în opera cultural-misionară din Basarabia. „Prilejul” s-a ivit odată cu revoluția din anul 1905, când se implică energic, alături de alți fruntași basarabeni, în solicitatea drepturilor naționale (limba română în școli și biserici, împroprietărirea țăranilor, libertatea presei și adunărilor etc.).

Începând din 1908, în colaborare cu preotul Constantin Popovici, ieromonahul Gurie editează jurnalul bisericesc *Luminătorul*, care apărea în limba română. A publicat un număr impresionant de articole care tratează diferite aspecte din viața Bisericii și a românilor din Basarabia, fapt ce a stârnit mânia arhiepiscopului rus, Serafim Ciceagov, care l-a acuzat de „separatism” și l-a exilat în Rusia.

În anii 1915 și 1916, arhimandritul Gurie face mai multe vizite în Basarabia, unde își reîntâlnește familia și pe membrii revistei *Luminătorul*, dar abia în anul 1917 revine definitiv aici într-o conjunctură politică diferită, instaurată după căderea regimului țarist și care se afla sub tutela unei noi grupări politice, Partidul Național Moldovenesc. Spre finalul lunii martie 1917 intră în contact cu fruntașii politici din Basarabia, între care se aflau și refugiați ardeleni și din alte provincii. Va conlucra cu aceștia, îndeosebi cu refugiatul ardelean Onisifor Ghibu, un aprig susținător al drepturilor basarabenilor, cu un rol major în eliberarea acestei regiuni de sub Imperiul Rus și Unirea cu Patria Mamă România.

În anul 1918, arhimandritul Gurie s-a implicat activ în susținerea mișcării naționale pentru Unirea cu România. În luna februarie a aceluiași an este numit în postul de secretar de stat la Ministerul de Justiție și cel al Cultelor, implicându-se în dificilul proces de „naționalizare” a Bisericii Ortodoxe din Basarabia.

După ce la 27 martie 1918, Sfatul Țării de la Chișinău a hotărât

cu majoritate de voturi Unirea Basarabiei cu Patria Mamă România, arhimandritul Gurie vine la Iași, alături de oficialități basarabene, pentru a prezenta actul unirii. În condițiile în care „naționalizarea" Bisericii Ortodoxe din Basarabia întâmpina piedici mari din cauza prezenței la conducere a ierarhilor ruși, Gurie, în lunile aprilie și mai ale anului 1918, trimite mitropolitului Pimen câteva scrisori, în care îi descria situația din Basarabia și poziția duplicitară a arhiepiscopului Anastasie al Chișinăului.

Pentru serviciile aduse propriei țări și cauzei Unirii, în ședința Sfântului Sinod din 4 iulie 1918, este ales arhiereu cu tilul de „Botoșăneanu". Ridicarea sa la rangul de arhiereu, cum rezultă din dosarul de hirotonire, era primită de către arhimandritul basarabean în mod „condiționat", numai dacă avea posibilitatea să activeze în Basarabia.

Ca urmare a demisiei arhiepiscopului Nicodim Munteanu din scaunul de la Chișinău la finalul lunii decembrie a anului 1919, este numit să conducă provizoriu eparhia Basarabiei. Pe 16 martie 1921 este instalat ca arhiepiscop al Chișinăului. În această calitate, a luat parte la ședințele Sfântului Sinod, a făcut parte din anumite comisii pentru unificarea bisericească, reorganizarea învățământului teologic, predarea religiei în școli etc.

În cadrul Congreselor eparhiale, alături de reprezentanții preoțimii basarabene, a cerut ridicarea scaunului arhiepiscopal de la Chișinău la rangul de Mitropolie sau înființarea unei Academii Teologice la Chișinău, trimițând mai multe adrese Sfântului Sinod, Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice și unor oficialități din guvern. Dat fiind că măsura adoptării calendarului îndreptat a produs multe nemulțumiri în eparhia sa, a adus lămuriri asupra acestei chestiuni problematice, prin numeroase vizite canonice efectuate în eparhie, prin predici, pastorale, circulare etc. Din cauza opoziției ferme din partea unor clerici, care refuzau să pună în aplicare hotărârile Arhiepiscopiei, Gurie Grosu a fost nevoit să ia măsuri canonice disciplinare.

Arhiepiscopul Gurie a salutat și a sprijinit proiectul de înființare a Patriarhiei Române, care a fost aprobat de Sfântul Sinod pe 4 februarie 1925, iar Legea a fost votată de Parlament și promulgată ulterior de Regele Ferdinand. A contribuit, de asemenea, la înființarea în toamna anului 1926 a filialei basarabene a Societății ASTRA, care a acționat cu bune rezultate pentru ridicarea nivelului cultural în regiune.

În anul 1928, arhiepiscopul Gurie avea să fie investit și instalat în scaunul mitropolitan de la Chișinău. Ca mitropolit, a continuat opera misionară, culturală, socială și pastorală. În cadrul ședințelor Sfântului Sinod, a pus în dezbatere numeroase probleme existente la nivelul societății, dar și al Bisericii, în contextul socio-politic al perioadei interbelice. A participat la Congresele preoților misionari de la Arad, Chișinău, Cernăuți și alte localități, în scopul creării unor noi direcții și intensificării pastorației Bisericii.

Pentru a limita implicarea preoților în disputele politice, spre finalul anului 1933, Mitropolitul Gurie Grosu emite o circulară în care arăta arăta clericilor din eparhia sa cum să se poziționeze față de mediul politic.

Pe 2 iunie 1935, Regele Carol al II-lea a fost în vizită la Chișinău alături de fiul său, Voievodul Mihai, Gheorghe Tătărăscu (președintele Consiliului de Miniștri), Ion Inculeț (ministrul de Interne) și alți reprezentanți din guvern, fiind întâmpinați de către oficialitățile locale. La Tedeum-ul de la Catedrala din Chișinău, „din sinceritatea și evlavia creștină pentru viața creștinească", Mitropolitul Gurie l-a binecuvântat pe rege, zicându-i, printre altele, următoarele : „Suntem bucuroși, Măria Ta, că te vedem pe pământul Basarabiei voievodale, dar am fi fost și mai bucuroși, dacă alături de Majestatea Voastră ați fi avut și pe Regina Elena, soția legitimă a M. Voastre". Enervat și supărat de atitudinea mitropolitului, Carol al II-lea a „scrâșnit din dinți", spunându-i lui Tătărăscu să facă tot ce este posibil „numai să nu-l mai văd pe nebunul acesta pe scaun mitropolitan".

Incidentul a fost urmat de mai multe anchete la Mitropolia din Chișinău, care s-au soldat cu măsura suspendării din funcție a Mitropolitului Gurie, pe 11 noiembrie 1936, sub pretextul unor nereguli în administrarea averilor bisericești, dar cel mai probabil decizia având la bază rațiuni politice, fiind luată ca urmare a ingerințelor Regelui Carol al II-lea.

Fiind împotriva unora din măsurile luate în mod arbitrar asupra ierarhului basarabean, marele istoric Nicolae Iorga a avut cuvinte de apreciere pentru munca acestuia, depusă în scopul cauzei naționale :„Pe umerii popii Gurie Grosu a stat întreaga luptă pentru limba românească în Basarabia. La aceasta se pricepea : la socoteli nu, dar la aceasta se pricepea și noi trebuie să pricepem, că nu ni e îngăduit să lovim un astfel de trecut, pentru greșeli de contabilitate". Procesele judiciare demarate la începutul anului 1937 împotriva lui Gurie Grosu au durat până în anul 1941, când a fost reabilitat.

După intrarea României în război alături de Germania în iunie 1941, Mitropolitul Gurie a participat la un Tedeum la biserica Universității din București, unde au fost prezenți numeroși refugiați din Bucovina și Basarabia, salutând „ziua cea mare a dezrobirii". În predica rostită la capela Universității din București, ierarhul basarabean a vorbit și despre contextul părăsitii scaunului mitroplitan de la Chișinău. „Mi-am luat bătrânețele și toiagul și am plecat din Basarabia alungat de păgâni. Am vrut să rămân cu turma credincioșilor mei dar am fost batjocorit și alungat. Am petrecut un an de post și rugăciuni și m-am rugat pentru mântuirea țării noastre de blestemul comunist. Dumnezeu e mare și nu poate răbda ca răul și nedreptul să domnească. Astăzi, când ziua cea mare a dezrobirii a venit, să rugăm pe Cel de Sus să fie cu noi și să ne legăm prin jurământ, ca de astăzi să sălășluiască între noi dragostea lui Hristos pentru pacea și fericirea sufletelor noastre, căci Domnul nu va lăsa viața drepților în mâna păcătoșilor".

Evenimentele petrecute la nivel intern și extern nu i-au permis să plece în Basarabia. Reabilitat, dar cuprins de durere și de ani de așteptare, la 12 septembrie 1941 și-a depus cererea de reatragere din scaunul mitropolitan de la Chișinău, cerea sa fiind acceptată la 1 octombrie același an.

Departe de patria sa iubită, la 14 noiembrie 1943, la Spitalul Brâncovenesc din capitală se stingea din viață cel care a fost primul mitropolit al Basarabiei, după Unirea cu Patria Mamă. Slujba de înmormântare a fost săvârșită la Mănăstirea Antim din București, în ziua de 21 noiembrie 1943, fiind oficiată de către mitropolitul Visarion Puiu și arhiereii Valerian Botoșăneanu și Efrem Tighineanu. „Mitropolitul Gurie moare departe de Basarabia lui dragă, în care s-a născut, a crescut și a activat, pe care a iubit-o până la moarte și pentru care a trebuit atâta să sufere. Cu mitropolitul Gurie dispare unul dintre cei mai de seamă luptători pentru cauza națională din Basarabia, precum și unul din cei mai credincioși și devotați slujitori ai bisericii lui Histos", avea să spună la înmormântare Ioan Pelivan, fostul coleg de Seminar al ierarhului.

„A vorbi despre Basarabia interbelică înseamnă a vorbi și despre mitropolitul Gurie, fiind una dintre cele mai reprezentative personalități ale acestei regiuni", apreciază concluziv autorul cărții de față.

Prin cercetarea realizată în volumul *Mitropolitul Gurie Grosu (1928–1936)*, Dr. Lucian Corduneanu reușește să aducă o serie de lămuriri și completări privind analiza vieții culturale și bisericești în Basarabia, contribuind la clarificarea multor aspecte controversate și falsificate de către istoriografia rusă pe acest subiect. Este o lucrare valoroasă, solidă ca informație, riguroasă ca tratare, nuanțată ca analiză. Valoarea ei este considerabil sporită de anexele documentare care însoțesc textul lucrării propriu-zise.

Recomandăm călduros cartea spre lectură nu numai specialiștilor, ci publicului larg dornic să cunoască istoria adevărată a poporului român și a marilor înaintași care și-au dedicat viața pentru libertatea și propășirea neamului.

Camelia PANTAZI TUDOR

O plimbare prin Cotroceni – la „Minulescu” și „Rebreanu”

Strada Dr. Gheorghe Marinescu nr. 19. În așa numitul, multă vreme, Bloc al profesorilor, din apropierea Palatului Cotroceni, doi amici scriitori, Liviu Rebreanu (1885-1944) şi Ion Minulescu (1881-1944), au achiziţionat apartamente în acelaşi an, 1934, la acelaşi etaj.

Liftul m-a condus la etajul al II-lea, din cele trei ale clădirii. Am sunat la apartamentul nr. 12, la uşa lui Minulescu, de fapt a Casei Memoriale „Ion Minulescu și Claudia Millian” Nu era prima oară, mai fusesem în urmă cu mai mulți ani, într-o zi mohorâtă de martie. Acum este vară, iunie, iar parfumul de tei care mă însoțise tot drumul îmi lăsase în suflet o senzație plăcută – visare și romantism!

Iată-mă din nou acasă la... Minulescu! Emoția mă copleșise și m-a însoțit atâta timp cât am parcurs cele cinci încăperi. Încă de la intrare, din vestibul, tablourile expuse pe pereţi dezvăluiau pasiunea familiei Minulescu pentru artă. Parcă nu mă aflam într-un muzeu, ci într-o casă primitoare, a unor oameni iubitori de frumos, preocupați de pictură și sculptură. Am păşit sfioasă pe covorul Bukhara din prima cameră, cea de primire, uitându-mă înspre celelalte încăperi ca şi cum abia aşteptam să apară poetul, cu o ţigară de foi în mână, privindu-mă prin ochelarii bine cunoscuţi din picturi sau fotografii. Priveam piesele de mobilier, canapeaua, fotoliul, masa, bancheta în stil englezesc, sculptura reprezentând chipul Claudiei Millian (1887-1961), soţia sa, la rândul ei scriitoare, pictoriţă, sculptoriţă, chipul Veronicăi Micle modelat de aceasta, tablouri ale soţiei, dar şi ale altor pictori, Lucian Grigorescu, Iser, Pallady, Dărăscu.

Poeziile lui Minulescu mă fascinaseră în perioada adolescenţei mele, de aceea nu am fost surprinsă că începuseră să mi se deruleze prin minte.

„De când te-aştept!... / Sunt ani... / Şi anii, ce lungi îţi par când n-ai cu cine / S-asculţi ciudatele romanţe ce plâng viorile-n surdine.” Frânturi de poezii şi gânduri...

Nici nu mi-am dat seama când am ajuns în camera fiicei lui Minulescu, Mioara, artist plastic, cu lucrări deosebite. Pereţii, acoperiţi cu tablouri, ca şi în restul casei. O pictură a lui Iser, reprezentând-o pe Claudia Millian, o alta din care mă „privea” Minulescu, imortalizat de Victor Brauner. În anul 1991, Mioara a donat apartamentul și întreaga colecţie Muzeului Național al Literaturii Române, în actul de donație prevăzând ca interiorul acestuia să rămână neschimbat. Casa Memorială „Ion Minulescu - Claudia Millian” a fost inaugurată în anul 2001.

Am intrat în camera soției poetului. O colecţie impresionantă de icoane. Tablouri. Claudia Millian a păstrat casa așa cum rămăsese după moartea soţului ei în 1944, până în 1961, şi a deschis-o publicului în 1947.

Prin abundenţa aceea de exponate – picturi în ulei, în peniță, cărţi, sculpturi, mozaic, încercam să-mi imaginez chiar şi doar o zi trăită într-o asemenea locuinţă sau doar un moment al vizitei în timpul vieţii poetului, când povestea, cu pipa în mână, la masa din sufragerie, alături de prietenii săi, mulţi dintre artiștii vremii. Cecilia Storck, Camil Ressu, Cornel Medrea, Nicolae Dărăscu s-au numărat printre cei care, cu diferite ocazii ale vizitei lor în casa familiei Minulescu, au lăsat acolo câte o amintire. Poate să fie, cel puțin parțial, o explicaţie a multitudinii operelor de artă din sufragerie şi din toată casa. Stăteam eu însămi în sufragerie şi priveam portretul lui Minulescu pictat de Camil Ressu. Dar nu puteam să neglijez o superbă lucrare de mari dimensiuni – „Steag de hagiu”. Nu știu de ce se numea steag, era o

Imagini din Casa Memorială „Ion Minulescu și Claudia Millian”

icoană – hartă, pe pânză, pe care pelerinii o aduceau de la Locurile Sfinte, cu scene religioase, din Apocalipsă. Foarte veche, de prin secolul al XVIII-lea.

M-am îndreptat spre living. Mi-l puteam imagina pe Minulescu, înainte de a pleca la serviciu, la ministerul cultelor și artelor, unde era director, stând dimineața devreme, îmbrăcat în halat, bându-și ceaiul sau cafeaua în living sau ieșind pe terasa apartamentului. Vizavi se afla atunci un cămin de studente și mă gândeam, surâzând, că fetele ieșeau pe balcon, îl strigau, îl rugau să le compună versuri, să le recite.

Plimbându-mă de colo colo, întârziam dinadins să intru în camera poetului. Fusese întotdeuna unul dintre poeții mei preferați, iar intrarea în spațiul său intim mă emoționa peste măsură. Prins în pânzele pictorilor, de pe un perete, mă privea însuși Minulescu, ca şi cum ar fi dorit să-mi spună ceva.

Mai multe portrete reprezentându-l pe Minulescu, alte tablouri, icoane. Mediul liniştit mă îmbia să mai rămân, iar biroul mă îndemna să mă aşez pe fotoliul din faţa lui şi să scriu câteva rânduri sau să citesc o carte din biblioteca plină de cărți, unele având coperte... înflorate. Aflasem că poetul își îmbrăca volumele în materialele din care erau confecționate rochiile soției și ale fiicei, după ce acestea nu le mai purtau. Inedit.

„Şi ne-am iubit. // Şi-azi toată lumea ştie / Că ne iubim... / Dar cât ne vom iubi / Nici noi nu ştim, / Nici lumea nu va şti!”

Lumea oricum nu știe nimic. Ce putem să știm noi despre adevăratele sentimente, despre gândurile profunde, despre motivele unor decizii luate în viața fiecăruia?!

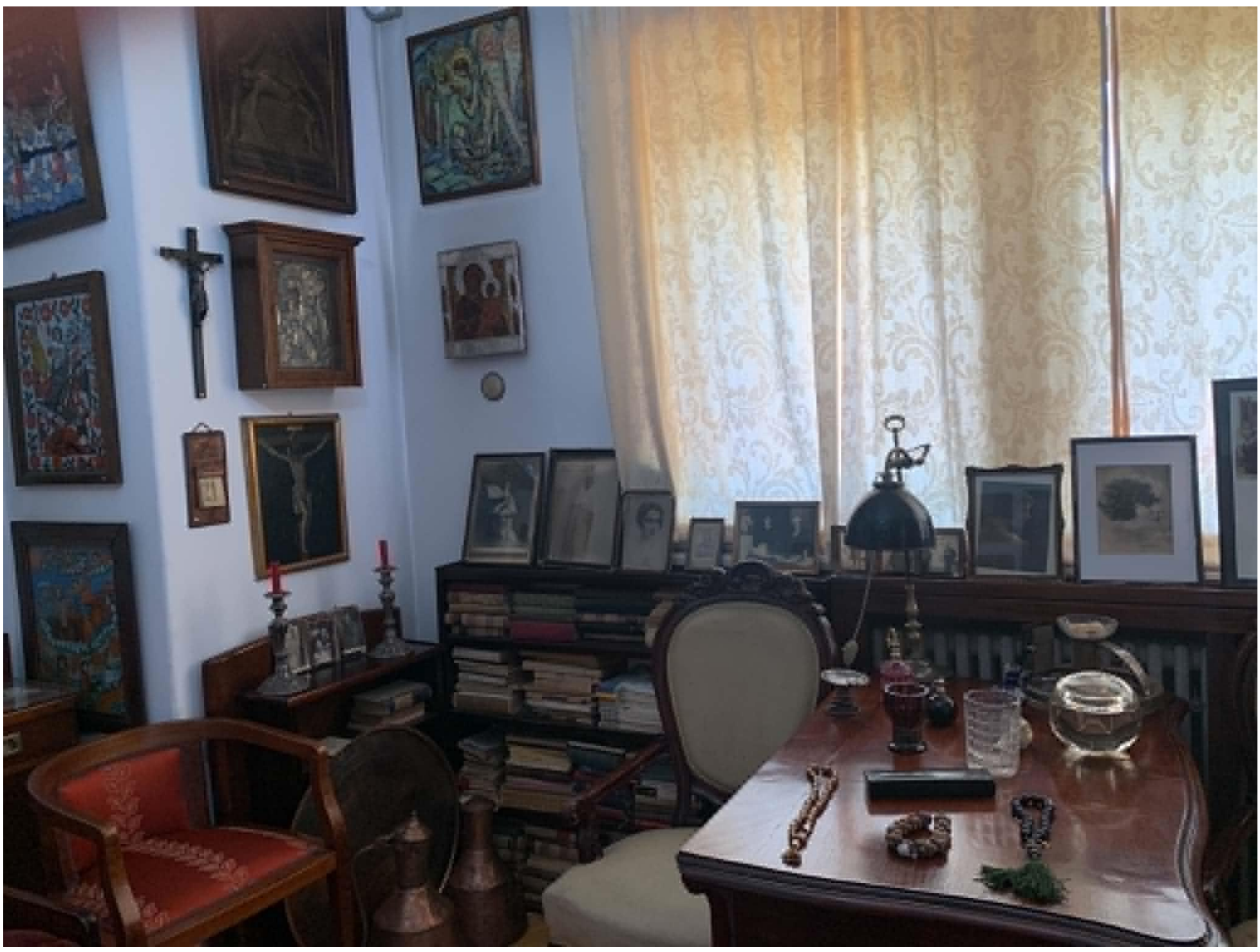

Am plecat de la „Minulescu” simțind un gol în suflet și am intrat alături, în apartamentul 11, Casa Memorială „Liviu şi Fanny Rebreanu”, cumpărat de Liviu Rebreanu pentru fiica sa, Puia Florica, după căsătoria acesteia. Deşi autorul romanelor „Ion”, „Răscoala”, „Pădurea spânzuraţilor”, „Adam şi Eva” şi al altora, alături de nuvele şi piese de teatru, nu a locuit în acel apartament, el venea deseori să-şi viziteze fiica. Obiectele i-au aparţinut sau au fost cadouri dăruite acesteia. Soţia sa, Fanny (1888-1976), s-a mutat cu Puia Florica după moartea lui Rebreanu, în 1944.

Mi-ar plăcea să ajung la casa din Valea Mare, locul în care scriitorul a creat majoritatea operei şi unde a murit. Până atunci, urma să trec prin cele patru camere ale apartamentului din Cotroceni, donat de Puia Florica, împreună cu toate piesele de mobilier şi cele de artă, Muzeului Naţional al Literaturii din Bucureşti, în 1992, apartamentul devenind casă memorială în anul 1995.

Fotografiile, caricaturile, schiţele, ilustraţiile, creaţiile lui Paul Constantinescu, Iser, Ressu, Şirato şi alţii m-au îndemnat să mă opresc câteva minute în hol, ca apoi să intru în living. Mobilier Biedermeier, un cadou primit de Ştefania Rădulescu la nunta sa cu Liviu Rebreanu de la mitropolitul Nifon, a cărui nepoată era. Tablouri, reprezentându-le pe Fanny şi Puia, realizate de Camil Ressu, pe Rebreanu, pictat de Jean Steriadi. Sculpturi semnate Oscar Han şi Miliţa Petraşcu.

Sufrageria. Mobilierul elegant fusese comandat la Viena şi dăruit, drept cadou de nuntă, de către scriitor fiicei şi ginerelui său. Numeroase icoane, două realizate pe oglindă.

Paşii m-au condus spre camera de lucru a romancierului, reconstituită cu piesele din casa din Valea Mare şi din cea din Bucureşti, de pe Bulevardul Elisabeta. Privindu-le, m-a cuprins o ameţeală, care îmi părea că nu îmi va trece acolo, printre lucrurile atinse cu ani în urmă de marele nostru romancier. Apropierea de biroul său, purtând ustensilele de scris, pipele, fotografiile înrămate, m-a mişcat atât de mult, încât am simţit impulsul să mă aşez undeva. Am văzut patul roşu, pe care acesta se odihnea după orele de nesomn petrecute pe fotoliu, în faţa foilor de hârtie şi a maşinii de scris, aflată şi ea în încăpere. Ar fi fost un act de impietate din partea mea să ating acel pat. Am căutat un punct de sprijin. Nu am găsit, în schimb privirea mi s-a oprit asupra bibliotecii pline de cărţi. Revenirea a fost imediată. Ameţeala mi-a trecut. Rebreanu în costumul lui de academician mă privea de pe pânza pictată de Ressu. Fără să vreau, am zâmbit. Priveam în jur liniştită. Icoane, tablouri, sculpturi.

Am ieşit din cameră şi am revenit în living.

Trebuia să intru în ultima încăpere, cu obiecte care aparţinuseră altei familii creatoare de frumos, a poetului și publicistului, înrudit cu familia Brătianu – Ion Pillat (1891-1945). Colecția fusese donată Muzeului Naţional al Literaturii Române de către scriitoarea Monica Pillat-Săulescu. Câteva piese de mobilier, picturi... amintiri.

Mă simțeam copleșită de contactul cu atâtea obiecte care aparținuseră unor oameni ai literelor, unor personalități ale culturii române, între care trăiseră, pe care le atinseseră...

Megeam agale spre stația de metrou. Nu mă grăbeam. Cerul senin, strălucitor, parfumul de tei îmi prelungeau starea de visare, mă inspirau. Mi-ar fi plăcut să fie posibilă întoarcerea în timp, să ajung la Capșa, să mă întâlnesc cu Minulescu și Rebreanu – la o cafea... Visuri, doar versurile rămân...

„Deschide-ţi braţele - / Altarul în care mă-nchinam alt’dată - / Deschide-ţi braţele şi prinde-mi în ele braţele-obosite / Apleacă-ţi gura-nsângerată, / Şi sărutările-ţi aprinse înseamnă-le pe-obrazu-mi pal”...

Imagini din Casa Memorială „Liviu și Fanny Rebreanu”

Eugenia TOFAN

3 iunie - o zi în care Muzica a ținut loc de cuvinte

La un an de la plecarea în eternitate a Maestrului Eugen Doga, casa sa de pe strada Eminescu a redevenit locul în care muzica, memoria și oamenii cu drag de frumos s-au întâlnit firesc, așa cum se întâmpla de fiecare dată când își deschidea ușa pentru prieteni și admiratori.

Soția, Natalia Doga, fiica Viorica Doga și nepotul Dominic sunt, de fapt, cei care au păstrat vie una dintre cele mai frumoase tradiții ale familiei – Salonul Muzical „Eugen Doga”.

Ziua de 3 iunie nu a fost doar un eveniment comemorativ, ci o continuare a unei povești care refuză să se încheie. În încăperile care i-au fost martore creației au răsunat din nou acorduri muzicale, iar prezența artiștilor din Republica Moldova și România, alături de elevii Școlii de Muzică „Eugen Doga”, a transformat întâlnirea într-un adevărat dialog peste timp.

Acordeonistul Vitalie Advahov, cel care l-a însoțit pe Maestru la numeroase spectacole în țară și peste hotare, de această dată, a venit la Salon într-o formulă specială, alături de talentații săi copii, Cătălin și Ana-Maria Advahov. Împreună au creat o atmosferă caldă și intimă, specifică momentelor cu o profundă încărcătură sufletească.

Formația „Acord” a readus în sufletele celor prezenți șlagărele îndrăgite ale compozitorului, interpretate împreună cu publicul, într-o comuniune emoționantă care a amintit tuturor de forța unificatoare a muzicii sale.

Iana Novac a venit special de la București pentru a fi, măcar pentru câteva ore, în casa Maestrului Eugen Doga. Sub acordurile muzicii sale nemuritoare, artista a trăit alături de cei prezenți o zi a recunoștinței și a aducerii aminte, a atins clapele pianului atât de drag compozitorului și a fost aproape de familia care îi păstrează cu demnitate și iubire moștenirea spirituală.

O altă speranță a muzicii, Carlos Roșca, cu o poveste de succes în creștere, a exprimat onoarea și emoția de a se afla în sânul familiei Maestrului. „Astăzi am înțeles încă o dată că marile personalități lasă în urmă nu doar opere nemuritoare, ci și oameni care le păstrează vie lumina, iubirea și memoria. A fost o întâlnire care mi-a atins sufletul și care mă va însoți mult timp de acum înainte”, a mărturisit talentatul elev.

La intrare, timpul părea să amintească de anul care s-a scurs de la plecarea sa. Înăuntru însă, printre acorduri muzicale, fotografii și amintiri, superba grădină de iarnă și florile din toate anotimpurile, timpul părea să fi rămas acolo unde Maestrul îl lăsase.

Albul, ales drept cod vestimentar, a conferit acestei zile o semnificație aparte. Nu a fost culoarea tristeții, ci a luminii, a recunoștinței și a purității cu care Eugen Doga și-a dăruit muzica lumii. Parcă fiecare invitat a venit să aducă o rază de lumină în casa celui care a luminat suflete prin creația sa.

Au fost momente de emoție profundă, amintiri împărtășite cu discreție, priviri care spuneau mai mult decât cuvintele ce a umplut din nou spațiul cu prezența sa nevăzută. Pentru câteva ore, Eugen Doga nu a fost doar o amintire. A fost acolo – în sunetul pianului de lângă geam, în vocile artiștilor cărora compozitorul le-a încredințat creațiile sale și în ochii celor care l-au cunoscut, l-au iubit și l-au prețuit.

Adevărata nemurire nu se măsoară în ani, ci în lumina pe care o lași în urma ta. Iar Eugen Doga a fost tocmai cel care a lăsat o lumină, acea oază de frumos prin frumusețea muzicii sale. În casa de

Eugen DOGA și Eugenia TOFAN

pe strada Eminescu, devenită pentru o zi un sanctuar al memoriei și al recunoștinței, s-a simțit încă o dată că marile personalități nu pleacă niciodată cu adevărat. Ele continuă să trăiască prin ceea ce au dăruit lumii.

În această zi, dedicată memoriei sale, Eugen Doga a fost mai prezent și mai aproape ca niciodată.

Cuvinte de grație familiei Doga - Doamna Natalia și Viorica - pentru gestul nobil, pentru organizarea acestei zile „albe”, dedicate memoriei, recunoștinței și iubirii față de Maestrul Eugen Doga. Ne vom ridica privirea spre Cer și ne vom ruga în continuare pentru liniștea sufletului său luminos.

Eugenia TOFAN,
membru UJM
membru UZPR

Dr. Laurențiu-Ștefan SZEMKOVICS

Ordinul „Steaua României” conferit în 1926 lui George G. Mârzescu

George G. Mârzescu s-a născut la 7 iulie 1876, la Iași. Provenea din preoțimea ieșeană, pe linia arhimandritului Gherasim Mârzescu, străbunicul său. Tatăl, Gheorghe Mârzescu, a fost unul dintre fruntașii elitei liberale ieșene. A început studiile juridice la Iași, le-a continuat la București și apoi la Paris. În 1896 era șef de cabinet la Ministerul Cultelor și Instrucțiunii condus de tatăl său. A fost numit director general al Casei Spitalelor „Sf. Spiridon” și a funcționat ca profesor la Universitatea din Iași (1901-1904). Între anii 1904 și 1906 a condus ziarul „Liberalul”. A fost ales deputat în 1907 și numit subprefect al județului Iași. În 1909 a fondat ziarul „Mișcarea”. A fost ministru al Agriculturii și Domeniilor (11 decembrie 1916 – 26 ianuarie 1918). La 29 noiembrie 1918, George Mârzescu a fost învestit cu funcția de ministru de Interne, funcție pe care o va deține până la 12 septembrie 1919. A fost și ministru al Justiției (30 octombrie 1923 - 29 martie 1926). A fost promotorul Legii pentru reprimarea unor infracțiuni contra liniștii publice („Legea Mârzescu”) din 19 decembrie 1924. George Mârzescu a încetat din viață în București, la 12 mai 1926.[1]

În urma raportului lui Ion Mitilineu, ministrul Afacerilor Străine, cancelar al Ordinelor, nr. 19.799/1926, regele Ferdinand I a semnat în București, la 2 aprilie 1926, decretul nr. 1.807[2], prin care s-a conferit Ordinul „Steaua României” în gradul de Mare Cruce (fig. 1-4)[3] lui Gheorghe G. Mârzescu, fost ministru al Justiției.

Prezentăm descrierea distincției onorifice, precum și reproducerile grafice care provin de la Complexul Muzeal Arad.

Pentru a recompensa serviciile militare și civile aduse statului român, Carol I a instituit, la 10 mai 1877, Ordinul „Steaua României”[4]. Potrivit *Regulamentului pentru punerea în aplicare a legii relativă la instituirea Ordinului „Steaua României”*[5]: «Ordinul „Steaua României” este o Cruce de smalț albastru-închis, înconjurată de raze, purtând deasupra coroana regală. Centrul Crucii, în formă de medalion, este de smalț roșu, având în față vulturul și în dos coroana și cifra regală. Împrejurul medalionului de smalț roșu, în față, este un cerc de smalț albastru-închis, ca mai sus, pe care stă scrisă deviza: „IN FIDE SALUS” (SALVAREA ÎN CREDINȚĂ). Cercul de smalț albastru-închis este înconjurat și el de o ghirlandă de ramuri de stejar verde, care de asemenea este și împrejurul medalionului de smalț roșu, în dos.

Însemnele Ordinului sunt de argint pentru Cavaleri și de aur pentru celelalte grade.

a) Cavalerii poartă Crucea, cu un diametru de 40 mm, atârnată de o panglică moarată roșie cu câte două dungi albastre-închis pe fiecare margine, – dungile interioare late, fiecare de 3 mm și cele exterioare (de pe marginea panglicii) 2 mm;

b) Ofițerii mai poartă o rozetă deasupra acelei panglici, la centru și Crucea cu același diametru. Panglica este lată de 35 mm și lungă, în partea aparentă, de 50 mm și se fixează pe piept, în toată lățimea ei, adică fără alte îndoituri decât cele de la extremități, de care, pe de o parte, se atârnă Crucea de panglică, iar pe de altă parte, panglica de piept, căpătâiele panglicii prinzându-se cu copci dedesubt. Rozeta pentru Ofițeri are un diametru de 25 mm;

c) Comandorii poartă de asemenea Crucea atârnată de aceeași panglică moarată roșie cu dungile albastre-închis, ca mai sus, Crucea însă de un diametru de 60 mm și panglica lată de 45 mm și de o lungime egală cu periferia gâtului;

d) Marii-Ofițeri poartă, osebit de Crucea ca cea de Comandor, o placă sau o stea cu opt raze îndoite, diamantate, peste tot de argint, cu un diametru de 90 mm. Pe placă, la mijloc, se află reprodusă în relief întocmai Crucea ca cea de Comandor, însă cu un diametru de 50 mm, cu vulturul la centru și cu deviza: „IN FIDE SALUS”. Crucea, ca aceea de Comandor, formează, împreună cu placa, gradul de Mare-Ofițer;

e) Marii-Cruci, poartă o Cruce ca cea de Comandor, însă cu un diametru de 70 mm și care este atârnată, – sub o fundă în formă de cravată, – de vârful unei lente (cordon) moarată roșie cu dungi albastre-închis pe fiecare margine, lenta lată de 100 mm și de o lungime egală cu periferia bustului corpului, iar dungile albastre-închis late, cele interioare de 8 mm și cele exterioare de 5 mm. Ei mai poartă o placă ca cea de Mare-Ofițer, însă cu un diametru de 95 mm și pe care se află reprodusă în relief, la mijloc, o Cruce întocmai ca cea de Comandor. Crucea de la vârful lentei formează împreună cu placa și cu lenta gradul de Mare-Cruce»[6].

Fig. 1-2. *Ordinul „Steaua României” în gradul de Comandor (avers și revers, fără panglică).*

Fig. 3. *Ordinul „Steaua României” în gradul de Mare Cruce.*

Fig. 4. *Ordinul „Steaua României”, placa de Mare Cruce (avers)*.

[1] Constantin Gheorghe, *Miniștrii de interne ai României*, ediție revăzută și adăugită, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2015, pp. 188-191.
[2] Publicat în „Monitorul Oficial” nr. 81 din 11 aprilie 1926, pp. 5241-5242.
[3] Complexul Muzeal Arad, MO 638.
[4] Legea nr. 1.108 din 10 mai 1877, publicată în „Monitorul Oficial” nr. 107 din 12 (24) mai 1877, pp. 3159-3160.
[5] Decret regal nr. 3.505 din 11 octombrie 1906; aflat, sub formă de copie, la Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Externe. Cancelaria Ordinelor*, dosar nr. 642.
[6] Laurențiu-Ștefan Szemkovics, *Ordinul „Steaua României” conferit unui maior din Corpul de Jandarmi (1920)*, în „Jandarmeria Română”, numărul 56, septembrie 2021, p. 73; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1921 prefectului județului Sălaj*, în „Caiete Silvane”. Revistă de cultură sub egida Uniunii Scriitorilor din România, nr. 206, martie 2022, p. 36; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit prefectului județului Mușcel (1887)*, în „Suflet Mușcelean”, anul III, nr. 5, martie MMXXII, p. 10; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit comandantului Corpului I Armată, la Craiova (1923)*, în „Oltenia. Studii. Documente. Culegeri”, Seria a IV-a, nr. 9, 2021, Editura SITECH, Craiova, 2021, pp. 212-215; idem, *Arădeni decorați cu ocazia Încoronării Suveranilor României (1922)*, în „Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana”, coordonatori: Doru Sinaci, Sorin Bulboacă, vol. XVII, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2022, pp. 147-172; idem, *Decorație acordată în 1922 prefectului județului Sălaj*, în „Caiete Silvane”. Revistă de cultură sub egida Uniunii Scriitorilor din România, nr. 209, iunie 2022, p. 39; idem, *Decorație conferită vicepreședintelui Societății Invalizilor de Război din Turnu-Severin (1923)*, în „Cronica de Severin”, anul XI, nr. 371, 21 iunie 2022, p. 4; idem, *Decorații conferite în 1922 unor funcționari și unor lucrători de la Monitorul Oficial și Imprimeria Statului*, în *Monitorul Oficial,190 de ani de la apariție*, București, Monitorul Oficial R.A., 2022, pp. 27-30; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1904 unui deputat de Mehedinți*, în „Cronica de Severin”, anul XI, nr. 391, 13 decembrie 2022, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit șefului contabilității Consistoriului Arad (1923)*, în „Ziridava”. Studia Historica, XXVII, Editura MEGA, Cluj-Napoca, 2022, pp. 249-258; idem, *Decorație acordată în 1911 lui Aurel Vlaicu*, în „Independența Română - Independența prin cultură”, anul VII, nr. 80, martie-aprilie 2023, p. 47; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1921 prefectului județului Ialomița*, în „Helis”, anul XXI, nr. 4-5-6 (237-238-239), aprilie-mai-iunie 2023, Editor Asociația culturală Helis, p. 24; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1912 lui Ion Mitilineu*, în „Independența Română - Independența prin cultură”, anul VII, nr. 81, mai-iunie 2023, p. 47; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1921 prim-președintelui Curții de Apel din Galați*, în „Pro Lege”, nr. 2/2023, pp. 210-215; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1927 comandantului Companiei de Jandarmi din județul Constanța*, în „Jandarmeria Română”, nr. 63, iunie 2023, pp. 74-75; idem, *Ordinul „Steaua României” decernat în 1913 unui comisar-șef în Direcția Poliției și Siguranței Generale*, https://www.gazetamunteniei.ro/ordinul-steaua-romaniei-decernat-in-1913-unui-comisar-sef-in-directia-politiei-si-sigurantei-generale/; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat lui Nicolae Titulescu în 1913*, în „Perspective”, anul IV, nr. 1 (7)/2023, Editura Fundația Europeană Titulescu, pp. 47-49; idem, *Decorație acordată în 1930 lui George Stănculescu, directorul ziarului „America”, din Cleveland*, în „UZP”, nr. 31, 2023, p. 33; idem, *Decorație conferită în 1888 lui Ion Luca Caragiale*, în „UZP”, nr. 32, 2023, p. 19; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1893 lui Anghel Saligny*, în „Independența Română - Independența prin cultură”, nr. 84, noiembrie-decembrie 2023, p. 47; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1893 unor prelați români*, în „Muzeul Presei Românești”, anul III, nr. 12, decembrie 2023, pp. 15-18; idem, *Decorații conferite mitropolitului Iosif Naniescu în perioada 1877-1882*, în „Mănăstirea Strâmbu-Găiseni. Studii și Cercetări”, II, coordonator: Monahia dr. Benedicta Moldovan, Editura Sud, Bolintin Vale, 2023, pp. 134-159; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1922 unui preot din Baia de Aramă*, în „Cronica de Severin”, anul XIII, nr. 442, 30 ianuarie 2024, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1912 unor polițiști și unui jandarm*, în „Monitor cultural-educativ”, nr. 2/2023, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2023, pp. 6-19; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1922 președintelui Consiliului Județean din Vlașca, prefectului județului Vlașca și unui avocat din Giurgiu*, în „Sud”.

Revistă editată de „Asociația pentru Cultură și Tradiție Istorică Bolintineanu”, anul XXVIII, nr. 1-2 (274-275), ianuarie-februarie 2024, p. 27; idem, *Decorație acordată în 1931 lui Constantin Moisil*, în „Revista Arhivelor”, XCVIII (2021), nr. 1-2, pp. 7-11; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1931 unui căpitan din Arad*, în „Universul Cărții Gutenberg”, anul XVI, nr. 58, martie 2024, pp. 10-11; idem, *Ordinul „Steaua României” decernat în 1895 unui inspector școlar din Brăila*, în „Analele Brăilei”, Serie Nouă, anul XXIII, nr. 23, Brăila, 2023, pp. 63-78; idem, *Decorații primite de jandarmii români în urmă cu o sută de ani*, în volumul Conferinței Științifice *Jandarmeria Română – tradiții și perspective*, ediția a XI-a, Editura Ministerului Afacerilor Interne, Bucharest, Romania, 2024, pp. 59-73; idem, *Decorație conferită în 1899 lui George Coșbuc și lui Alexandru Vlahuță*, în „UZP”, nr. 33, 2024, p. 31; idem, *Decorație conferită în 1912 unui comisar din Prefectura Poliției Capitalei*, în „Pentru Patrie”, editată de Ministerul Afacerilor Interne, nr. 3, 2024, pp. 42-43; idem, *Decorație acordată în 1877 președintelui Înaltei Curți de Casație și Justiție*, în „Pro Lege”, Serie Nouă, anul XXXIV, nr. 1/2024, pp. 281-287; idem, *Decorație conferită în 1922 unui medic, unui inginer și unui proprietar din Câmpulung*, în „Suflet Mușcelean”, anul V, nr. 9, martie / aprilie, MMXXIV, Câmpulung, pp. 22-23; idem, *Decorație conferită în 1912 generalului Nicolae Tătărescu*, în „Independența Română - Independența prin cultură”, anul VIII, nr. 87, mai-iunie 2024, p. 47; idem, *Decorație conferită în 1878 Episcopului Râmnicului și Noului Severin*, în „Misiunea”. Revista Centrului de Cercetare a Conlucrării Bisericii Ortodoxe cu Armata României „General Paul Teodorescu”, anul XI, nr. 1 (XI), 2024, pp. 62-64; idem, *Ordinul „Steaua României” decernat în 1878 unor episcopi români*, în „Muzeul Presei Românești”, anul IV, nr. 15, august 2024, pp. 10-13; idem, *Decorație acordată prefectului Poliției Capitalei (1900)*, în „Poliția Capitalei”, anul XXXII, iulie-septembrie 2024, p. 40; idem, *Două decorații românești conferite lui Remus Boteanu (1889, 1894)*, în vol. *Forumul național cultural „Brâncoveniana”. Ediția a VI-a. Potlogi. Palatul Brâncovenesc. 2024*, coordonatori: Valentina Vasile, George D. Piteș, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2024, pp. 15-26; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1914 generalului Gheorghe Văleanu*, în „Independența Română - Independența prin cultură”, anul VIII, nr. 89, septembrie-octombrie 2024, p. 47; idem, *Decorație acordată în 1878 lui Vasile Alecsandri*, în „Revista Arhivelor”, C (2023), nos 1-2, pp. 32-38; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1890 prefectului județului Mehedinți*, în „Cronica de Severin”, anul XIII, nr. 476, 29 octombrie 2024, p. 4; idem, *Romanian decorations awarded in 1913 to some Greek dignitaries*, „Society and Politics”, volume 17, Issue no. 2 (34), November 2023, pp. 26-27; idem, *Decorație conferită în 1878 lui Bogdan Petriceicu Hasdeu*, în «Buletinul Științific al Universității de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul», Seria Științe Umaniste, 2 (20), 2024, pp. 63-69; idem, *Ordinul „Steaua României” decernat în 1878 lui Matei Eminovici*, în „Muzeul Presei Românești”, anul IV, nr. 16, decembrie 2024, pp. 17-19; idem, *Decorații conferite lui Mihail Rasti în perioada 1876-1894*, în „Monitor cultural-educativ”, nr. 2/2024, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2024, pp. 133-135; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit prefectului Poliției Capitalei (1892)*, în „Poliția Capitalei”, anul XXXII, octombrie-decembrie 2024, p. 40; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1912 lui Take Ionescu*, în „Independența Română - Independența prin cultură”, nr. 91, ianuarie-februarie 2025, p. 47; idem, *Ordinul „Steaua României” decernat generalului Eracle Arion (1880-1902)*, în „Muzeul Presei Românești”, anul V, nr. 17, martie 2025, pp. 31-33; idem, *Decorations conferred on Romanian gendarmes in 1925 / Decorații conferite jandarmilor români în anul 1925*, în volumul Conferinței Științifice Internaționale *Jandarmeria Română – tradiții și perspective*, ediția a XII-a, Editura Ministerului Afacerilor Interne, Bucharest, Romania, 2025, pp. 35-37; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1931 căpitanului Brăcăcescu Mihail*, în „Ateneu Arădean”. Revistă de cultură, Biblioteca Județeană „Alexandru D. Xenopol” Arad, Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România, anul 6, nr. 8, 2025, pp. 76-78; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1902 lui Vasile Lascăr*, în „Cronica Olteniei”, anul 1, nr. 1, 2025, pp. 40-41; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1924 unor oficiali și unor membri în Comitetul pentru Comemorarea Centenarului nașterii lui Avram Iancu*, în „Analele Aradului”, colecția „Astra Arădeană – 1863”, anul X, nr. 10, Asociația Națională Arădeană pentru cultura poporului român, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2024, pp. 67-75; idem, *Decorații conferite în 1925 polițiștilor și agenților de siguranță români*, în „Monitor cultural-educativ”, nr. 1/2025, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2025, pp. 45-50; idem, *Decorație conferită, în 1880, lui Radu Mihai*, în „Poliția Capitalei”, anul XXXIII, aprilie-iunie 2025, p. 40; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1922 unui senator de Mehedinți*, în „Obiectiv mehedințean”, anul XXVII, nr. 1292, 28 august 2025, p. 11; idem, *Ordinul „Steaua României” decernat în 1900 lui Dimitrie Dobrescu*, în „Poliția Capitalei”, anul XXXIII, ianuarie-martie 2025, p. 40; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1926 lui Paul Gore*, în „Independența Română - Independența prin cultură”, nr. 94, iulie-august 2025, p. 47; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1913 unor deputați de Mehedinți*, în „Obiectiv mehedințean”, anul XXVII, nr. 1298, 9 octombrie 2025, p. 11; idem, *Decorații conferite delegaților bisericilor ortodoxe străine care au participat în 1925 la învestitura Primului Patriarh al României*, în „Mănăstirea Strâmbu-Găiseni. Studii și Cercetări”, IV, volum coordonat de: Monahia dr. Benedicta Moldovan, Editura Sud, Bolintin Vale, 2025, pp. 144-147; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1878 lui Nicolae Kretzulescu*, în „Pentru Patrie”, editată de Ministerul Afacerilor Interne, nr. 8, august 2025, pp. 38-39; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1922 inspectorului pompierilor militari și comandantului pompierilor din București*, în „Pentru Patrie”, editată de Ministerul Afacerilor Interne, nr. 9, septembrie 2025, pp. 44-45; idem, *Decorație conferită în 1878 prim-președintelui și președintelui de secțiune ai Curții de Apel din Craiova*, în „Oltenia. Studii. Documente. Culegeri”, Seria a IV-a, nr. 12, 2024, Editura SITECH, Craiova, 2024, pp. 49-57; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1921 directorului general al Societății Astra (Arad)*, în „Gutenberg Universul Cărții”, anul XVII, nr. 65, decembrie 2025, pp. 32-34; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1878 lui Nicolae Grigorescu*, în vol. *Forumul național cultural „Brâncoveniana”. Ediția a VII-a. Potlogi. Palatul Brâncovenesc. 2025*, coordonatori: Valentina Vasile, George D. Piteș, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2025, pp. 19-26; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit, în 1878, ministrului Justiției*, în „Pro Lege”, Serie Nouă, anul LXXIII, nr. 2/2025, pp. 332-338; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1921 lui George Enescu*, în „Muzeul Presei Românești”, anul VI, nr. 21, martie 2026, pp. 31-33; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1922 unui preot din Baia de Aramă*, în „Obiectiv mehedințean”, anul XXVIII, nr. 1320, 26 martie 2026, p. 7; idem, *Două decorații conferite lui Alexandru Marghiloman (1888, 1895)*, în „Akademos”. Revistă de știință, inovare, cultură și artă, nr. 1 (80), 2026, Supliment nr. 1, anul 2026, pp. 153-157; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în anul 1906 lui Alexandru Tzigara-Samurcaș*, în „Independența Română - Independența prin cultură”, nr. 98, martie-aprilie 2026, p. 47; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit, în 1895, lui Anghel Saligny*, în „Document”. Buletinul Arhivelor Militare Române, anul XXVIII, nr. 4 (110), 2025, pp. 11-13; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1878 lui Radu Mihai*, în „Pentru Patrie”, editată de Ministerul Afacerilor Interne, nr. 3/2026, pp. 46-47; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1912 lui Alexandru Marghiloman*, în „Analele Buzăului”. Buletinul științific al Muzeului Județean Buzău, XVII, Buzău, 2025, pp. 109-118; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1878 lui Alexandru Odobescu*, în „Independența română – Independența prin cultură”, nr. 99, mai-iunie 2026, p. 47.

Tanța TĂNĂSESCU

Muzeul de Artă Populară „Prof. Dr. Nicolae Minovici”, un veac de istorie în sunet de clopoței

Dr. Nicolae Minovici (1868 – 1941) a fost un pionier legendar al medicinei legale, printre realizările sale numărându-se fondarea primului serviciu de salvare (Societatea de Salvare din București, 1906, finanțată inițial din propriile fonduri), înființarea primelor cămine-adăpost pentru mamele necăsătorite și aziluri pentru persoanele fără adăpost, inaugurarea în anul 1906 a Școlii de Masaj (prima instituție bucureșteană dedicată acestei discipline), crearea în anul 1934 a primului spital cu serviciu permanent de urgență din România (al doilea din Europa) ș.a. Menționăm și Școala Samariteană care a fost fondată de asemenea de N. Minovici pentru a preda primele cursuri oficiale de prim ajutor din țară (1908). El și-a donat întreaga avere comunității din care făcea parte și a revoluționat asistența socială și viața culturală din București.

Vila Dr. Minovici, azi Muzeul de Artă Populară „Prof. Dr. Nicolae Minovici”, este amplasată pe strada cu același nume, la nr.1, chiar în fața Fântânii Miorița din cartierul bucureștean Băneasa. Aceasta a fost finalizată în 1905 cu scopul inițial de a fi o casă de odihnă la marginea Bucureștiului pentru dr. Nicolae Minovici. Datorită pasiunii sale pentru folclor, clădirea a fost reamenajată de ilustrul doctor, luând ființă în 1906 primul muzeu privat de artă populară, cu ilustrarea specificului tuturor regiunilor țării. Cu o vechime de un secol, este considerată prima casă în stil popular românesc. Clădirea, monument istoric, îmbină arhitectura culelor oltenești (locuințe boierești fortificate) cu elemente de inspirație religioasă. Imobilul l-a avut ca arhitect pe Hristea „Cristofi” Cerchez (4 iul.1872 - 15 ian.1955), fiind apreciat ca reprezentativ pentru stilul neoromânesc din perioada de debut a acestui curent, 1898-1910, fiind o vilă pitorească cu cerdac și turn-foișor de mare dimensiune.

Aici s-au desfășurat diferite evenimente familiale, reuniuni colegiale, conferințe și sesiuni științifice. Accesul publicului larg a avut loc începând cu 1914, iar în 1937 dr. Nicolae Minovici a donat vila municipalității Bucureștilor (cu proprietatea aferentă, în suprafață totală de 13.878 mp.). Conform actului de donație, vila trebuia să rămână «pentru totdeauna un muzeu de artă națională cu denumirea Muzeul de Artă Națională „Prof. Dr. Nicolae Minovici”». Dr. Nicolae Minovici, a decedat în 1941 iar nepotul de soră al acestuia, ing. Dumitru Minovici, va prelua de la unchiul său conducerea Muzeului până în 1983. În anul 2015, Primăria Municipiului București a consolidat și restaurat vila și parcul din jurul clădirii.

Cunoscută drept „Vila cu clopoței”, clădirea este probabil cea mai cunoscută lucrare a arhitectului C. Cerchez, considerat unul dintre cei mai importanți promotori ai stilului arhitectural neoromânesc (sau stilul național românesc). Acest curent arhitectural a apărut din dorința de a crea un stil specific identității culturale a României. Părintele acestui stil este considerat a fi arh. Ion Mincu (1852-1912), vizionarul care a transformat elementele tradiționale românești în stil național modern, evitându-se astfel o copiere prea mare a modelelor occidentale în arhitectura Bucureștiului. Numele popular de „Vila cu clopoței” provine de la clopoțeii din sticlă și metal montați în turnul plasat pe latura sudică a vilei, care sună la adierea vântului. Pe fațadă se observă o prispă largă, o scară exterioară din lemn și un foișor. Decorul exterior, de o frumusețe aparte, cuprinde coloane de piatră sculptate, specifice stilului brâncovenesc.

Colecția expusă aici este realizată prin achiziții efectuate în perioada 1900–1941. Dintre obiectele expuse în acest Muzeu, amintim: țesături din Oltenia, ceramică și icoane pe sticlă din Ardeal, costume populare din regiunile Suceava, Ilfov-Vlașca ș.a.

În decorația interioară a vilei, elementul decorativ predominant este rozeta, putând fi remarcată pe toate bucățile de lemn din încăperi, pe mobilier, pe uși, pe spătare cât și pe vasele de ceramică expuse. În semiologia tradițională românească, rombul și rozeta sunt apreciate ca derivate ale simbolului solar, o reminiscență a vechilor credințe. Se consideră că pe teritoriul carpato-danubiano-pontic există un cult al soarelui central încă din epoca bronzului.

Parterul găzduiește obiecte personale ale dr. Minovici precum mașina de scris, fotografii personale, actul de înființare al Vilei Dr. Nicolae Minovici (1905), fotografia primei ambulanțe cu cai a Societății de Salvare (1906), fotografia cu vizita Abatelui Zavoral la vila doctorului Minovici (1928), bustul dr. Nicolae Minovici, realizat în 1927 de către Frederic Stork, o încăpere cu costume populare vechi, piese de ceramică extrem de valoroase ș.a. Camerele de la etaj sunt tematice, expunând colecția uriașă de artă populară a prof. Dr. Nicolae Minovici – ceramică smălțuită (cea mai veche piesă de ceramică este datată din 1789 și este realizată în atelierele din comuna Saschiz), costume populare, țesături și mobilier țărănesc, icoane vechi pe lemn și sticlă. Dintre încăperile acestui muzeu enumerăm: *Camera miresei* – dedicată în întregime zestrei țărănești, cu costume populare de nuntă, lăzi de zestre, podoabe tradiționale; *Camera Biserica (sau Capela)* – cameră construită în bolți cu chenare, decorată cu icoane vechi pe lemn și sticlă, cu candele și uși împărătești, ușile încăperii sunt din sec. XVIII și au aparținut inițial unei biserici din Banat; *Salonul* – spațios, destinat primirii oaspeților, decorat cu tablouri vechi, scoarțe oltenești ornamentale și piese de mobilier sculptat; *Sufrageria (Sala de mâncare)* – un spațiu cu piese masive de mobilier, decorat cu blidare săsești din sec. XIX, divan de la început de sec. XX, realizat în atelier bucureștean.

Grădina, cu spațiu generos și extrem de liniștit, se caracterizează prin vegetație densă, zone umbroase, decorațiuni tradiționale, spațiul verde fiind presărat cu bănci ornamentale, elemente decorative din piatră cioplită, mici statui. Foișorul din grădină servea inițial drept loc de relaxare pentru doctor și invitații săi.

Vila cu un veac de istorie, în sunet de clopoței, vă așteaptă să îi treceți pragul și să vă bucurați de frumusețea artei naționale.

Prof.univ.dr. Florentin SMARANDACHE

Arta contradicției sau de ce epoca noastră nu mai poate gândi arta fără paradox

Timp de secole, cultura occidentală a fost organizată în jurul unei aspirații fundamentale: ordinea. În artă, ca și în filosofie, contradicția era privită cu suspiciune. O operă trebuia să fie coerentă, sensul trebuia clarificat, iar tensiunile trebuiau, într-un fel sau altul, reconciliate.

Arta era înțeleasă ca expresie a unei unități — fie a frumuseții, fie a adevărului, fie a unei forme superioare de armonie.

Astăzi însă, această imagine pare tot mai greu de susținut.

Nu pentru că arta ar fi abandonat sensul, ci pentru că însăși experiența contemporană a devenit contradictorie. Trăim într-o lume în care opozițiile nu mai funcționează ca înainte. Realitatea nu mai pare organizată prin separații clare, ci prin suprapuneri, ambivalențe și tensiuni permanente.

Într-un asemenea context, contradicția nu mai este o excepție culturală, ci devine limbaj. Iar arta — întotdeauna sensibilă la mutațiile profunde ale experienței umane — începe să o transforme într-un principiu structural.

Contrariile contemporaneității

Epoca noastră este paradoxală într-un mod aproape banal. Suntem simultan conectați și izolați. Căutăm autenticitatea prin mecanisme profund artificiale. Ne expunem intimitatea în spații publice și ne protejăm identitatea prin măști digitale. Consumăm ironia ca formă de sinceritate și sinceritatea ca formă de spectacol.

Un mesaj poate fi în același timp grav și ironic. O imagine poate fi document și simulare. O persoană poate fi prezentă și absentă simultan în spațiul social.

Această experiență nu este accidentală. Ea definește structura prezentului. Prin urmare, devine firesc ca și arta să înceteze să funcționeze după logica simplă a opozițiilor exclusive.

Nu mai este suficient să spunem: artă sau non-artă, sens sau nonsens, autentic sau artificial, formă sau anti-formă. Realitatea însăși nu mai respectă asemenea separații.

Contradicția ca energie creatoare

Una dintre cele mai persistente prejudecăți estetice este aceea că contradicția slăbește opera.

În tradiția clasică, contradicția era privită fie ca eroare, fie ca tensiune ce trebuia depășită. Chiar și modernitatea artistică a tratat adesea conflictul ca moment tranzitoriu — ceva care împinge creația spre o nouă ordine.

Dar experiența artei contemporane sugerează altceva: uneori, tocmai contradicția produce forța unei lucrări.

Un obiect artistic poate fi simultan: profund serios și auto-ironic, autentic și teatral, critic și dependent de instituția pe care o critică, material și conceptual.

Nu este vorba despre inconsistență. Este vorba despre o nouă formă de consistență. O consistență paradoxală.

În multe dintre formele radicale ale artei contemporane, tensiunea nu trebuie rezolvată. Ea trebuie menținută.

Opera trăiește din imposibilitatea propriei stabilizări.

Florentin SMARANDACHE

De la paradoxism la cultura contradicției

Atunci când am propus paradoxismul, contradicția părea încă un teritoriu periferic. Pentru mulți, paradoxul era doar figură stilistică, joc logic sau provocare retorică. În paradoxism, însă, contradicția devenea principiu generator.

Afirmații incompatibile coexistau fără să se anuleze. Poeticul și anti-poeticul funcționau simultan. Sensul apărea prin propria destabilizare.

Privit retrospectiv, paradoxismul poate fi înțeles ca o sensibilitate **avant la lettre** a unei epoci care avea să devină tot mai paradoxală.

Astăzi, multe dintre structurile culturale dominante par să funcționeze paradoxist. *Meme*-ul este simultan glumă și critică socială. Post-ironia combină sarcasmul și vulnerabilitatea. Imaginea generată prin inteligență artificială este simultan creație și simulare. Rețelele sociale transformă spontaneitatea în coregrafie.

În toate aceste situații, contrariile nu se exclud, ci coexistă.

Meta-garda: când contradicția devine structură

În reflecțiile mele recente asupra a ceea ce numesc **meta-gardă**, am încercat să înțeleg această mutație profundă.

Meta-garda nu desemnează un nou curent artistic și nici o avangardă suplimentară.

Ea desemnează o **condiție structurală** a artei contemporane.

O condiție în care opera poate să își afirme statutul artistic, să îl nege și să rămână simultan imposibil de clasificat.

Nu mai vorbim despre ambiguitate accidentală, ci despre o organizare internă a contradicției.

În această perspectivă, contradicția nu mai apare ca defect logic al operei, ci devine una dintre condițiile posibilității sale.

Uneori, valoarea unei lucrări derivă tocmai din faptul că refuză să fie redusă la o singură interpretare sau identitate.

Arta nu mai este doar reprezentare, devine câmp de tensiuni coexistente.

Arta ca laborator al prezentului

Există un motiv pentru care arta pare atât de confuză pentru mulți spectatori contemporani. Poate că ea nu a devenit mai obscură. Poate că a devenit mai fidelă lumii în care trăim.

Lumea noastră este instabilă, hibridă, fragmentată și simultană.

Viitorul coexistă cu nostalgia. Tehnologia produce noi forme de intimitate și noi forme de alienare. Identitățile sunt negociate permanent. Sensurile circulă rapid și se destabilizează aproape instantaneu.

Într-o asemenea lume, arta nu poate rămâne liniară, căci trebuie să încorporeze tensiunea. Din acest motiv, arta contradicției nu este un capriciu intelectual și nici un simptom de decadere culturală. Este, poate, una dintre cele mai sincere forme de realism ale prezentului.

Ce facem cu contradicția?

Rămâne însă o întrebare importantă: Cum învățăm să privim opere care nu vor să se stabilizeze? Sau: Cum interpretăm obiecte care sunt simultan mai multe lucruri?

Poate că primul pas este renunțarea la reflexul vechi al clasificării imediate.

În loc să întrebăm: „Este sau nu este artă?”, am putea întreba: „Ce fel de contradicție organizează această operă?”

Pentru că poate tocmai acolo — în tensiunea dintre afirmare și negare, dintre sens și nesiguranță — începe experiența estetică a epocii noastre.

Iar dacă arta contemporană pare uneori greu de înțeles, poate că nu este fiindcă ea a devenit mai îndepărtată de noi. Poate că este fiindcă ne seamănă mai mult decât suntem dispuși să recunoaștem.

Figure 1. From Classical Art to Contemporary Art

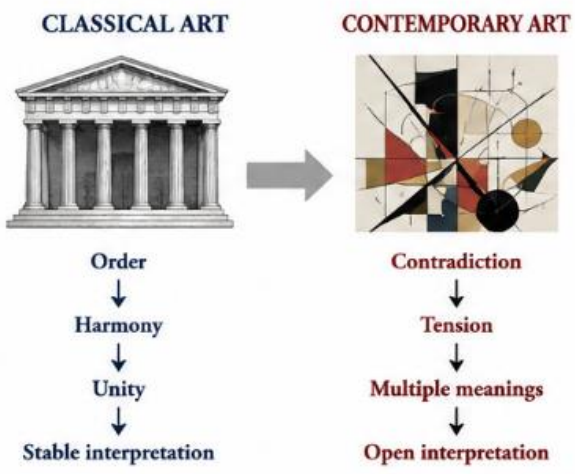

Evolution from the classical ideal of unity toward the contemporary aesthetics of contradiction.

Figure 2. Contradictions of Contemporary Society

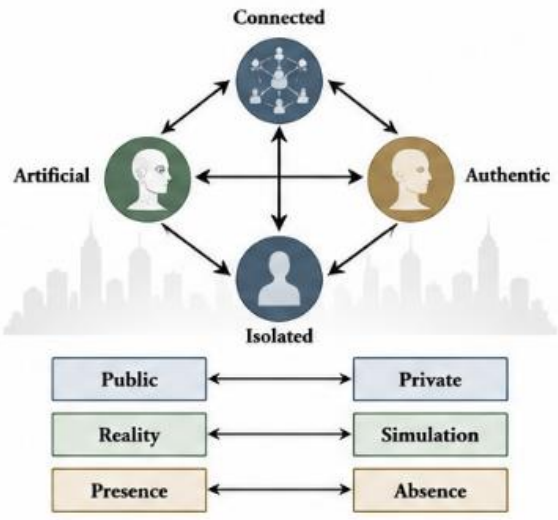

Major contradictions characterizing contemporary experience.

Figure 3. Contradiction as Creative Energy

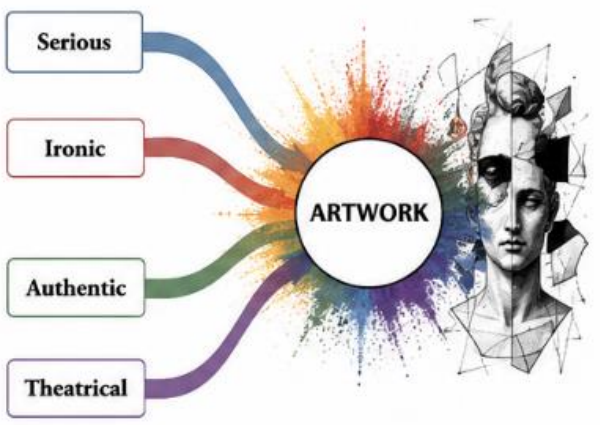

Opposing qualities coexist inside the artwork.

Figure 4. From Paradoxism to Meta-garde

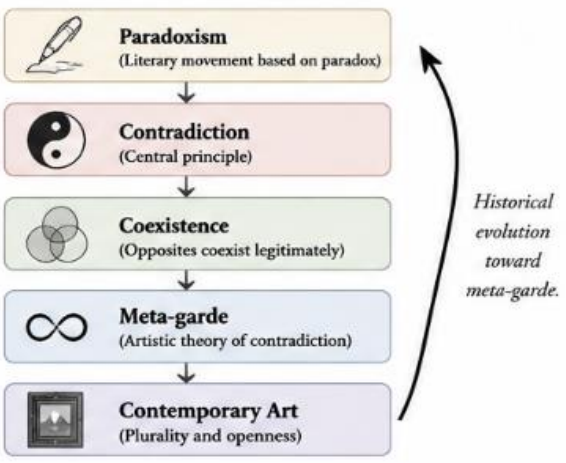

Figure 5. Meta-garde Structure

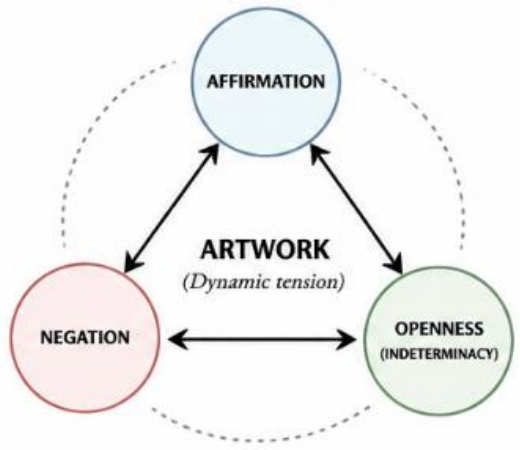

The artwork remains in dynamic tension among affirmation, negation, and openness.

Figure 6. Multiple Interpretation of the Artwork

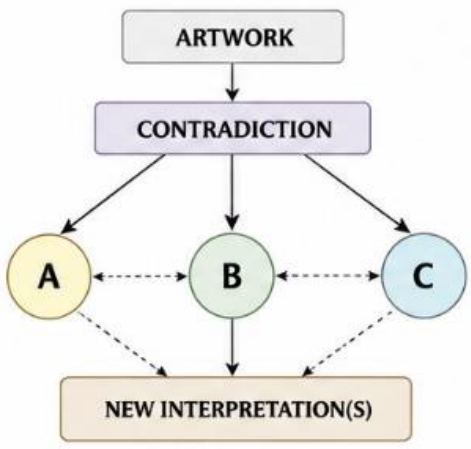

Contradiction generates multiple legitimate readings, each revealing different aspects of the artwork.

Dan Toma DULCIU

Un episod de istorie a presei românești din 1919

Răsfoind presa vremii, am selectat o poveste interesantă, despre libertatea presei și prețul plătit de cei ce slujesc cu orice preț această nobilă meserie, chiar atunci când istoria li se împotrivește.

Abia se terminase Primul Război Mondial, iar „vendetele" politice începuseră să se arate. Cineva trebuia să plătească pentru tragediile petrecute în timpul conflagrației sângeroase care lovise România nemilos. Cine să le plătească? Politicienii? Nu! Capii oștirii, nicidecum! Atunci cine? Jurnaliștii.....

La începutul anului 1919, în fața Curții Marțiale a Corpului II Armată, începe judecarea procesului intentat ziariștilor care, în timpul ocupației Capitalei, au scris la ziarul „Gazeta Bucureștilor". După cum rezultă din rechizitoriul procurorului (Comisarului Regal) vina lor e calificată drept „atentat la siguranța Statului".

Ioan Slavici

Iată numele celor 24 de jurnaliști, colaboratori sau simpli angajați în redacție: I. Slavici, T. Arghezi, D. Karnabatt, A. de Hertz, Dem. Teodorescu, S. Grossman, Leontin Iliescu, I. Todescul, A. Sulcină, I. Kramer, N. P. Duțu, N. Pora, A. Sandu, St. Antim, A. Camburopol, L. Coller, A. Nora, Eman. Cerbu, Stelian Constantinescu, Spitzer, Iosif Popescu, A.Rosen, L. Negreanu, C. Apostolescu.

Apărarea e reprezentată de iluștri avocați (în același timp unii erau jurnaliști și scriitori) P. Grădișteanu, C. G. Costa-Foru, N. D. Cocea, Radu D. Rosetti, P. Sadoveanu, Const. C. Petrescu, Tudor Popescu, Mavrojani, Mihail Mora etc.

Completul militar, aflat sub președinția Col. Călinescu, a avut ca membri pe Mr. Pomponiu, Mr. Minescu, Cpt. Lerescul și Cpt. Virgil Florescu. Comisar regal, adică reprezentantul acuzării, a fost Mr. Niculescu-Bolintin.

În fața unei săli arhipline, s-a procedat la citirea ordonanțelor prin care inculpații sunt trimiși în fața Curții Marțiale. În rechizitoriu sunt evocate articolele și scrierile acestor ziariști care au colaborat în special la „Gazeta Bucureștilor", dar și la alte publicații, ori au scris texte critice sau pentru spectacole desfășurate în timpul ocupației germane, creații jurnalistice sau literare considerate defăimătoare. Prin aceasta, ei sunt acuzați de înaltă trădare.

Apoi, se iau interogatoriile acuzaților și se face apelul martorilor dintre care lipsesc mulți.

Maestrul Radu D. Rosetti ridică o excepție procedurală în legătură cu lipsa acestor martori, absolut necesari, cerând amânarea procesului. Curtea intră în deliberare, după ce ascultă și opinia procurorului (argumentează că lipsa de martori nu reprezintă un fapt esențial, acuzațiile fiind bazate pe înseși scrierile și articolele acuzaților, prezente în chiar publicațiile incriminate). Acuzarea declară că renunță la toți martorii acuzării întrucât aceștia nu pot contribui în prea mare măsură la elucidarea faptelor ce vor fi dezbătute. E de părere totuși că ședința poate să se suspende 24 de ore, timp în care vor fi aduși toți martorii apărării care lipsesc.

Avocatul Radu D. Rosetti își menține cererea (în sensul amânării procesului, fără termen), deoarece apărarea, neputându-se pune în curent cu ceea ce se impută ziariștilor, se simte în inferioritate.

La rândul lui, maestrul Grădișteanu se asociază la cererea colegului său, insistând îndeosebi asupra punerii în libertate a celor arestați. (cf. *Dimineața*, 23 februarie 1919, p.2)

În a doua zi a procesului a avut loc audierea inculpaților care au susținut nevinovăția lor, în timp ce apărătorii au invocat incompetența acestei instanțe de a judeca ziariștii, singura în drept fiind Curtea cu Juri, în conformitate cu prevederile Constituției, Art. 24.

Instanța respinge acest punct de vedere sub motivația că societatea trăiește în vremuri excepționale, când anumite revederi ale Constituției nu se pot aplica.

Susține că, atunci când interesele superioare ale țării o cer, Constituția poate fi subordonată măsurilor excepționale, motiv pentru care procurorul solicită respingerea acestei excepții procedurale.

De reținut argumentația procurorului: fiind în război, România trăind în stare anormală, autoritatea revine armatei care capătă puteri discreționare. În opinia sa, Constituția nu mai are nicio valoare. Desigur, să nu uităm că, în acea perioadă, armata română se afla încă în stare de luptă, deși se semnase armistițiul care punea capăt Primului Război Mondial.

În a patra zi a procesului, avocatul Micescu invocă din nou incompetența de a judeca a Curții Marțiale, subliniind: „Nu e pentru prima oară în istorie când legi arbitrare se dau sub pretextul unor necesități. Dar aceste măsuri arbitrare impuse de tirani nu au dat niciodată rezultatele la care se așteptau. Aci nu se apără cauza unor ziariști numai, ci reîntronarea unui principiu de drept."

În partea a doua a ședinței, următorii avocați declară că, nerespectându-se Constituția, în semn de protest, ei se vor retrage din acest proces: P. Grădișteanu, C. G. Costa-Foru, N. Micescu, C. C. Petrescu, N. Mavrojanu, G. Ștefanescu etc. În această situație, instanța decide continuarea procesului cu avocați din oficiu.

Interesant este faptul că, în apărarea unora dintre inculpați, au depus mărturii favorabile acestora L. Rebreanu, Al. Marghiloman și actori de renume: N. Kanner, A. Demetriad, N. Soreanu, P. Iancovescu ș.a.

Apărătorii au arătat că, de fapt, procesul este o răzbunare a puterii actuale la adresa tuturor acelora care în trecut i-au criticat în mod constant.

Avocatul Em. Socor afirmă textual: „Acesta este procesul răzbunării politice a Partidului Liberal. Procesul acesta este clădit pe resentimente politice.”

Un caz aparte este acela al scriitorului I. Slavici, care nu era membru al redacției „Gazetei Bucureștilor”. În pledoaria sa, Em. Socor arată că, la venirea nemților, cel dintâi care a avut să sufere neplăceri, a fost tocmai Ioan Slavici. El a fost îndepărtat din postul de profesor de limba română ce îl avea la Școala Evangelică. Și, în continuare: „Slavici a fost o viață consecvent punctului său de vedere.”

Făcând aluzie la poziția acidă a lui Mihai Eminescu la adresa Partidului Liberal, avocatul continuă: „Scriitorul Slavici era alături de Eminescu în direcția orientării politice și dacă Eminescu nu ar fi murit, desigur că s-ar fi aflat și el la Curtea Marțială.”

Comentând articolul „Dezorganizarea armatei“ sub semnătura lui I. Slavici, trage concluzia că autorul, departe de a se fi făcut culpabil de trădare, cum pretinde procurorul, dimpotrivă, el a dat dovada unui suflet cinstit care apreciază lucrurile în justa lor lumină.

În cuvântul rostit în apărarea sa, la rândul său, Ioan Slavici arată „într-o expunere mai lungă felul cum a înțeles să lucreze pentru binele neamului”. Toată activitatea sa publică e pornită din dragoste de țară, nu din vreun interes lăturalnic, a mai spus acesta.

Un capitol din rechizitoriu îl privește pe N. Theodorescu-Arghezi și Dem Theodorescu, cărora li se aduc aceleași acuze grave. Primul, sub pseudonimul „Sigma”, iar al doilea, sub pseudonimul „Ion Olteanu”, au publicat în „Gazeta Bucureștilor” articole în felul celor scrise de ceilalți inculpați în care „s-au adresat cu insulte conducătorilor politici ai țării”.

De asemenea, Arghezi și Dem. Theodorescu au scris articole extrem de violente împotriva războiului.

Un cap de acuzație grav este adus însă lui Arghezi pentru articolul în care aduce critici acide guvernului pentru dezastrul de la Turtucaia. Dar, spune avocatul lui Arghezi: „De altfel, ciudățenia sporește prin aceia ca însuși inculpații Arghezi și Dem. Theodorescu au fost în strânse legături cu dl. Ministru Morțun și cu generalul Iliescu care îi inspira, îi ajuta cu bani și îi permuta la jandarmi spre a-i pune la adăpost în cazul unui eventual război.”

Iar un alt avocat afirmă că Arghezi nu a făcut decât să relateze în presă părerea unei părți a opiniei publice care nu era *antantofilă*, cu alte cuvinte, el nu a exprimat propria sa convingere. „A spune adevărul este cumva o crimă”, a întrebat retoric avocatul?

După 6 ore de dezbateri aprinse, completul de judecată dă următorul verdict: Acuzații D. Karnabatt și S. Grossman 10 ani de închisoare, Ioan Slavici, N. Theodorescu-Arghezi și Dem Theodorescu 5 ani, în timp ce restul acuzaților au fost achitați.

S-a făcut recurs la instanța militară superioară, cerându-se casarea acestei sentințe. Fără succes însă. De aceea, procesul a ajuns la Înalta Curte de Casație și Justiție, care urma să judece acest recurs, în cursul lunii septembrie ale aceluiași an, dar, din păcate, cu cei 5 acuzați în stare de detenție la închisoarea Văcărești, încă din luna noiembrie 1918.

În paralel, breasla jurnaliștilor, prin intermediul Asociației Generale a Presei, a înaintat Regelui și Primului Ministru, în luna decembrie 1918, un Memoriu cerând punerea în libertate a celor arestați. Dar, într-un stil caracteristic, Înalta Curte de Casație și Justiție tergiversează, pentru diverse motive, judecata, astfel că, în ianuarie 1920, cei cinci jurnaliști sunt tot în închisoare.

În fața insistențelor opiniei publice, Regele grațiază în 1920 pe cei cinci jurnaliști, iar în 1922 Guvernul edictează o lege de amnistiere a tuturor delictelor politice. Spre deosebire de grațiere, care șterge numai pedeapsa, amnistia șterge însuși delictul. Prin urmare, cazierul celor 5 va redeveni imaculat.

Procesul acesta este despre libertatea de expresie a jurnaliștilor și rigorile unei justiții care caută răspunzători pentru dezastrul țării.

Eugenia TOFAN

Două calendare ale inimii

Nicolae Dabija la 78 de ani și cinci ani de eternitate

Ar fi împlinit 78 de ani.

Dar a plecat. A plecat la Ceruri mult prea devreme, mult prea grăbit, mult prea neînțeles, lăsând în urmă cărți neterminate, proiecte, oameni și un gol pe care timpul nu l-a umplut. De cinci ani, trăiește într-o altă numărătoare, într-o altă vârstă – cea a eternității.

Nu am știut niciodată cum să-mi ordonez gândurile și cum să așez cuvintele, astfel încât ele să poată cuprinde o personalitate pe care ar fi trebuit să o omagiem în timpul vieții, dar pe care, acum cinci ani, am condus-o, neputincioși, spre cer. A plătit prețul suprem, ridicându-se tăcut spre celest.

Mă întreb dacă Nicolae Dabija nu a rămas și Acolo același purtător de cuvânt al adevărului și al credinței. Și dacă aș putea să-l întreb astăzi, cum să-mi metamorfozez aceste trăiri, ce fac cu acest amestec de gânduri? Adevărul pe care îl simt e că, de cinci ani, ziua de 15 iulie nu mai este doar o aniversare. Este și o zi a dorului, o zi a neuitării. De cinci ani, această dată poartă două sensuri: unul al sărbătorii și unul al absenței.

Este o zi în care deschid două calendare ale inimii care poartă același nume – Nicolae Dabija. Într-unul îl sărbătorim. În celălalt îl comemorăm. Este poate cea mai grea împărțire pe care o poate face memoria. Pentru că atunci când ar trebui să fim bucuroși, pentru că marcăm o aniversare, peste această zi, peste bucuria aniversării se așterne inevitabil și o umbră a tristeții.

Pentru cei care i-am cunoscut valoarea și noblețea spiritului, 15 iulie va rămâne întotdeauna un amestec de bucurie și gol, de recunoștință și dor. Și, inevitabil, aceleași întrebări fără răspuns: De ce? De ce atât de devreme? Poate pentru că și Cerul avea nevoie de el. Sau poate pentru că oamenii ca Nicolae Dabija nu dispar niciodată cu adevărat, ci își schimbă doar locul din care ne veghează.

Avem datoria morală de a-i cinsti memoria. Nu doar pentru că a fost unul dintre cei mai importanți scriitori și publiciști ai Basarabiei, membru de onoare al Academiei Române și membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, ci pentru că a fost unul dintre acei oameni rari care au făcut din viața lor o formă de slujire, a fost un purtător de virtuți. Firul existenței sale s-a frânt prea devreme, înainte de un firesc amurg. Cu siguranță, mai avea multe planuri, cărți de scris și bucurii pe care destinul nu i-a mai îngăduit să le trăiască. Dar, cu timpul înțelegem că sunt vieți care nu se măsoară în numărul anilor, ci în ceea ce lasă în urma lor. Și cred că viața lui Nicolae Dabija este una dintre acestea.

Ceea ce unește însă aceste două calendare ale inimii este memoria. Atât în ziua în care s-a născut, cât și în cea în care a plecat dintre noi, deschidem aceeași arhivă a sufletului și scoatem cele mai luminoase amintiri, gesturi, cuvinte despre el. Și cei care l-au cunoscut vor avea întotdeauna suficiente motive să vorbească despre poetul, publicistul și intelectualul Nicolae Dabija – omul care și-a purtat cu demnitate dragostea de neam și de credință și care a luptat neobosit pentru afirmarea identității românești și pentru limba română.

Îl revăd și astăzi în Piața Marii Adunări Naționale, drept, demn și neînfricat, rostind discursuri și poezii care nu vorbeau doar despre trecut, ci și despre viitorul nostru. A fost una dintre vocile care au însoțit renașterea conștiinței naționale, iar prin *Literatura și Arta* a transformat cuvântul scris într-o tribună a libertății și a demnității. Prin verbul și condeiul său de rar talent scriitoricesc, prin opera și exemplul său, Nicolae Dabija a inspirat generații întregi să creadă în

Eugenia TOFAN și Nicolae DABIJA

patriotism, în speranță, în verticalitate și în puterea cuvântului. Or, anume aceste virtuți ne țin ancorați în istoria și identitatea noastră. Poate tocmai de aceea rămâne unul dintre acele caractere de care Republica Moldova a avut și va avea întotdeauna nevoie.

Poezia lui ne-a învățat să stăm în picioare și să nu îngenunchem în fața vremurilor. Iar el însuși a rămas vertical, indiferent din ce direcție bătea vântul istoriei și ce ploi aduceau norii grei. S-a impus ca unul dintre scriitorii care au contribuit decisiv la trezirea conștiinței naționale și la afirmarea unei generații de poeți basarabeni pe care critica literară avea să o numească „Generația ochiului al treilea”. Tot lui Nicolae Dabija îi revine meritul de a fi transformat, în anii '90, săptămânalul *Literatura și Arta* într-o autentică tribună a conștiinței de neam, mobilizând oamenii în jurul valorilor care ne definesc: limba română, alfabetul latin, identitatea și tricolorul. „O limbă va renaște mereu prin vorbitorii ei”, spunea poetul. Iar când vorbea despre limba română ca despre „partea noastră de veșnicie”, nu rostea doar o metaforă. Pentru el era un crez. Îmi amintesc și astăzi prelegerea susținută de Ziua Limbii Române. A fost mai mult decât o conferință. A fost o adevărată lecție de înălțare spirituală, întreruptă în repetate rânduri de aplauzele unui auditoriu care înțelegea că ascultă nu doar un scriitor, ci un om care își trăia convingerile.

În galeria amintirilor care îmi revin mereu în aceste două zile ale inimii, un loc aparte îl ocupă cuvintele pe care Nicolae Dabija le rostea la aniversările sale. Erau mărturisiri simple, dar pline de o înțelepciune care îl caracteriza. „Aș vrea să încep cu câteva mărturisiri. Prima dintre ele ar fi că mă consider un om privilegiat. Nu

știu de ce, dar de multe ori am impresia că eu mi-am ales locul în care să mă nasc, că eu mi-am ales părinții pe care i-am avut, că eu mi-am ales colțul de țară, ca o rană în care să viețuiesc, că eu mi-am ales limba care să fie cea mai a mea și timpul în care să trăiesc – un timp zbuciumat, la răscruce de secole și de milenii, când s-au prăbușit imperii, comunismul și Zidul Berlinului. Noi, scriitorii, în această perioadă ne-am făcut datoria de oameni care au pledat pentru valori și pentru libertatea cuvântului, pentru că de la această libertate au pornit toate". Poate tocmai din această asumare s-a născut și poezia „Remember", pe care o citesc astăzi ca pe o confesiune despre demnitate și destin: *„Eu nu pot spune: mi se pare că am trăit / Eu am trăit cu adevărat / Născut să-nving / Nu să mă plâng".* Aceste versuri spun, poate, mai mult despre Nicolae Dabija decât ar putea spune orice portret critic.

Există însă o amintire pe care nu am povestit-o niciodată și care, cred, îl definește într-un mod aparte. În 2018, maestrul Eugen Doga primise invitația de a compune o lucrare pentru Opera Română Craiova, dedicată Centenarului Marii Uniri. În acea perioadă îl însoțeam la numeroase spectacole și deplasări, în țară și peste hotare. Îl vedeam preocupat și, mai ales, frământat.

Într-o zi mi-am făcut curaj și l-am întrebat ce îl apasă. A ezitat o vreme, apoi mi-a spus, în felul acela atât de firesc și cald în care vorbea întotdeauna:

— Măi, Eugenia, măi... am primit o propunere din România și nu știu ce să fac.

— Cum adică nu știți? Este o onoare, Maestre. Mai ales într-un asemenea context.

A zâmbit, dar imediat a devenit din nou serios.

— Da, e bine ce spui tu... numai că am nevoie de cineva care scrie foarte bine și care cunoaște istoria noastră, trecutul nostru, mă înțelegi? Cineva care să-mi dea un text pe măsura muzicii. Cunoști pe cineva?

N-am stat nicio clipă pe gânduri.

— Păi, de ce nu vorbiți cu Nicolae Dabija? Cred că este omul cel mai indicat pentru un asemenea context.

Îmi amintesc și acum reacția lui.

— Măi, Eugenia, măi... tu ești extraordinară! Cum de nu mi-a venit mie în minte până acum? Ai numărul lui?

l-am dat pe loc. A urmat o perioadă de tăcere. Nu am mai întrebat nimic. Peste ceva timp însă, telefonul a sunat.

— Dragă Eugenia, mergi cu mine la Craiova. Avem premieră de Ziua Marii Uniri.

— Merg, maestre, cum să nu?

Sala Polivalentă din Craiova era arhiplină. Peste două mii de oameni așteptau începutul spectacolului. Vocea prezentatorului a anunțat solemn: *„În premieră absolută veți audia cantata scenică „Unirea cea Mare", realizată de Eugen Doga pe versurile lui Nicolae Dabija și Ion Deaconescu."*

Îmi amintesc și astăzi emoția acelui moment. Aveam un singur gând: Cum voi reuși să redau, într-un comunicat, ceea ce vedeam și simțeam. Era imposibil să cuprinzi în câteva rânduri forța unei lucrări la care se muncise aproape un an și care ridicase în picioare o sală întreagă. Sala l-a ovaționat îndelung.

La final, maestrul Eugen Doga, vizibil emoționat, mărturisea: „Este pentru prima dată când am avut posibilitatea să mă desfășor în vorbire în limba română cu mijloace muzicale. Mă bucur că sonoritățile muzicale, în armonie cu versurile semnate de Nicolae Dabija și Ion Deaconescu, au trezit spectatorilor această avalanșă de trăiri și emoții. Dar cel mai mult mă bucur că nu i-am dezamăgit."

Iar Nicolae Dabija, cu eleganța și generozitatea care îl caracterizau, avea să spună o frază pe care nu o voi uita niciodată: *„Dacă scriitorii Bibliei ar fi ascultat muzica lui Eugen Doga, n-ar fi început Biblia cu „La început a fost Cuvântul", ci cu „La început a fost Muzica".* Și am avut atunci sentimentul că aplauzele nu se îndreptau doar către doi mari creatori. În acea seară era aplaudată și Basarabia, prin doi dintre cei mai reprezentativi oameni ai ei.

Am avut privilegiul să-l cunosc pe Nicolae Dabija și dincolo de cărțile sale, de discursurile sale, de imaginea publică pe care o știa o țară întreagă. L-am cunoscut ca om. Ca redactor-șef al săptămânalului *Literatura și Arta*, m-a invitat, oferindu-mi și încrederea de a scrie în paginile publicației pe care o transformase, în anii renașterii naționale, într-o adevărată tribună a conștiinței românești. Iar când am candidat pentru a deveni membră a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, Nicolae Dabija a fost cel care mi-a scris recomandarea. Nu am privit niciodată acel document ca pe o simplă formalitate. Pentru mine a însemnat încrederea unui om pe care îl admiram și pe al cărui discernământ profesional îl respectam profund. Îmi amintesc și astăzi cuvintele pe care le-am auzit atunci din partea celor care analizau dosarul: *„Dacă Nicolae Dabija face o recomandare, nu mai avem motive să ne îndoim de calitățile candidatului".*

Am păstrat acea recomandare nu ca pe o diplomă, ci ca pe una dintre cele mai prețioase dovezi de încredere pe care le-am primit vreodată. Și, poate, ca pe o lecție despre generozitatea cu care știa să-i încurajeze pe cei în care credea.

Astăzi, când răsfoiesc în gând anii în care l-am cunoscut, îmi dau seama că Nicolae Dabija nu a lăsat în urmă doar cărți, poezii și articole. A lăsat oameni pe care i-a format, pe care i-a încurajat, pe care i-a făcut să creadă mai mult în puterea cuvântului și în rostul profesiei lor. Există oameni care pleacă dintre noi. Și există oameni care rămân. Rămân în cărțile pe care le deschidem din nou, în versurile pe care le rostim, în lecțiile pe care ni le-au lăsat și în felul în care ne-au schimbat viețile. Această dualitate, în consecință, este o reflectare profundă și adevărată care vorbește despre amprenta pe care o lăsăm în viețile celorlalți.

Nicolae Dabija este unul dintre acești oameni. Astăzi ar fi împlinit 78 de ani. În calendarul lumii, aceasta este o aniversare. În calendarul inimii, însă, timpul se măsoară altfel.

Acolo nu numărăm anii. Numărăm dorul. Numărăm recunoștința. Numărăm întâlnirile care ne-au schimbat viața și oamenii pe care refuzăm să-i uităm.

De cinci ani, între aceste două calendare își poartă numele Nicolae Dabija. Într-unul îi aprindem lumina aniversării. În celălalt, lumina amintirii.

Dar, poate, aceasta este adevărata biruință asupra timpului: să pleci dintre oameni și să rămâi, totuși, atât de prezent în inimile lor, încât fiecare 15 iulie să fie, în același timp, și sărbătoare, și dor. Poate că despre asta este, în cele din urmă, memoria. Nu despre timpul care trece. Ci despre oamenii care nu pleacă niciodată cu adevărat din noi. Și, poate, acest gând surprinde esența nemuririi.

Eugenia TOFAN,
membru UZPR,
membru al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova

Seară Culturală Românească
la Biblioteca Metropolitană București, în luna lui cireșar

Vineri, 12 iunie 2026, Biblioteca Metropolitană București, Strada Tache Ionescu nr. 4, Sector 1, București, a găzduit un eveniment cultural de excepție: „Seară Culturală Românească", spectacol prezentat de Teatrul Nostrum '25, sub egida Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România — Filiala „Cronica Timpului".

Spectacolul a început la ora 17:00, cu intrare liberă pentru toți cei dornici să celebreze cultura și literatura română.

Prof.univ.dr. Ioan N. ROȘCA

Seara a debutat cu disertații dedicate unor mari valori ale literaturii române – Călinescu și Creangă.

Prof. Ioan N. Roșca a susținut o prelegere strălucită despre *„Reflectarea marilor scriitori români în opera lui George Călinescu”*, oferind publicului o perspectivă amplă asupra viziunii criticului și istoricului literar de referință.

George Călinescu (19 iun. 1899 – 12 mar. 1965), reputat critic, scriitor român și istoric literar, personalitate de tip enciclopedic, a rămas în cultura națională în primul rând prin monumentala sa lucrare „Istoria literaturii române de la origini până în prezent”, dar și prin celebrul roman „Enigma Otiliei”.

Prof.univ.dr. Nicolae VASILE

Cea de-a doua disertație a seratei, intitulată *„Particularități umane ale lui Ion Creangă"*, a fost prezentată de prof. univ. Nicolae Vasile, moderatorul serii, care a captivat publicul cu verva sa personală.

Ion Creangă (1 mar. 1837 – 31 dec. 1889) este cel care, marcat de înțelepciune populară și drag de viață, a surprins esența sufletului românesc și nostalgia copilăriei într-un mod inconfundabil, cu umor și autoironie. Capodopera sa „Amintiri din copilărie” a creat un univers artistic unic, de un profund realism psihologic.

La eveniment și-au dat concursul talentații actori: Mariana Anghel, Doina Ghițescu, Daniela Bădescu, Marilena Caraghiaur, Ana Maria Cercel, Dana Giurginca și Cristian Zaharia, care au adus pe scenă emoție autentică în cadrul unor prestații memorabile.

Ilustrația muzicală a completat atmosfera serii: Corina Vlad Diaconescu la pian, soprana Dana-Irina Gîju, Cătălin Pană la chitară și tenorul Cristian Zaharia au transformat momentul cultural într-un adevărat recital de suflet.

Cu acest prilej ne-a fost prezentat pe scurt cel mai recent volum al președintelui Filialei „Cronica Timpului” din cadrul UZPR, Nicolae Vasile, „Retroroman” – despre care autorul afirmă că este un „roman scris în sens invers, ceea ce m-a condus la titlul de retroroman, cu multiple elemente de jurnal”.

A fost o seară în care cultura română a vorbit prin cuvânt, scenă și muzică — exact cum merită să fie sărbătorită.

George VLAICU

Succes UZPR la Festivalul Național de Teatru „Eusebiu Ștefănescu”:
Actrița Mariana- Daniela Bădescu a obținut Premiul al III-lea la secțiunea Monolog

Municipiul Câmpina a găzduit, în perioada 13-15 iunie 2026, cea de-a II-a ediție a Festivalului Național de Teatru „Eusebiu Ștefănescu”. Evenimentul a adus o recunoaștere pentru actrița Mariana-Daniela Bădescu din București, care a fost recompensată de juriu cu Premiul al III-lea la secțiunea Monolog, în cadrul unei competiții strânse ce a reunit talente din întreaga țară.

Mariana-Daniela Bădescu a cucerit publicul și juriul festivalului cu o interpretare plină de „inspirațiune” și aplomb a monologului Ziței din celebra piesă „O noapte furtunoasă” de I.L. Caragiale.

Această distincție individuală completează un istoric de succes strâns legat de festival. La ediția inaugurală de anul trecut, Trupa de Teatru „AGIR ImpACT Art” – în parteneriat media cu Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România (UZPR) – a câștigat Premiul al III-lea cu piesa „Ioșca, Sică și Mitică”, de Nicolae Vasile. Din distribuția de atunci a făcut parte și Mariana-Daniela Bădescu, alături de actorii Mariana Anghel, Ion Lorinczi, Viorel Speteanu, Cristian Zaharia și Daniel Neguț (regizor).

Legătura artistei cu trupa s-a menținut și la ediția din acest an, unde formația a prezentat spectacolul „Scara fără sfârșit”, semnat de același autor. Producția a fost coordonată de Mariana Anghel și pusă în scenă de actorii Mariana Anghel, Daniela Bădescu, Ion Lorinczi, George Vlaicu și Daniel Neguț.

Mariana-Daniela Bădescu, pe care o felicităm cu această ocazie, demonstrează o polivalență remarcabilă, îmbinând cariera juridică cu o activitate intensă în cultură și jurnalism. Este membră a filialei *Cronica Timpului* - UZPR, actriță în trupele Teatrul Nostrum'25 - UZPR și Cercul de Teatru AGIR ImpACT Art, deținând totodată și funcția de redactor-șef adjunct al revistei „Cronica Timpului”, publicație editată de UZPR.

Mariana-Daniela BĂDESCU

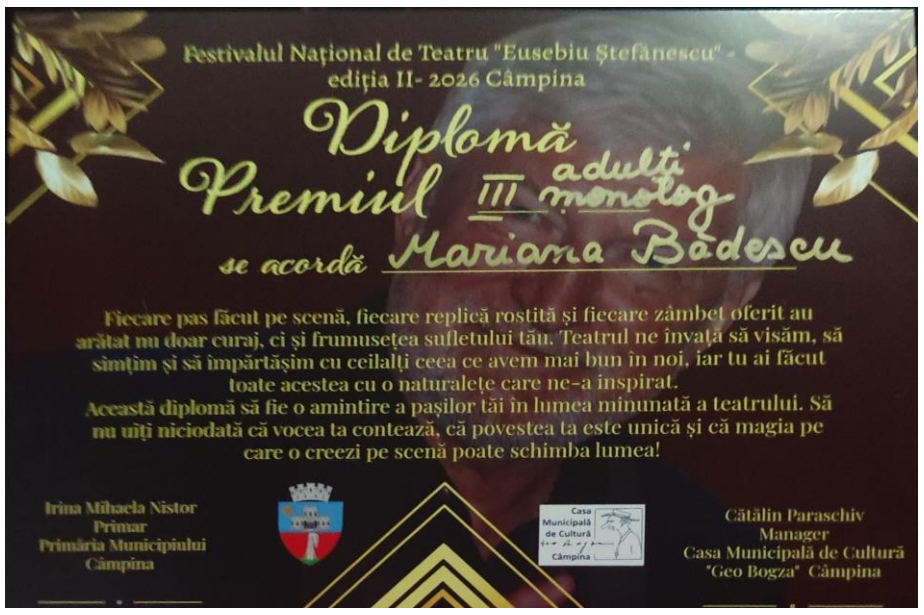

Foto: Mihai APOLOZAN

Salonul Literar ASTRALIS

Jurnalismul de excelență la scenă deschisă

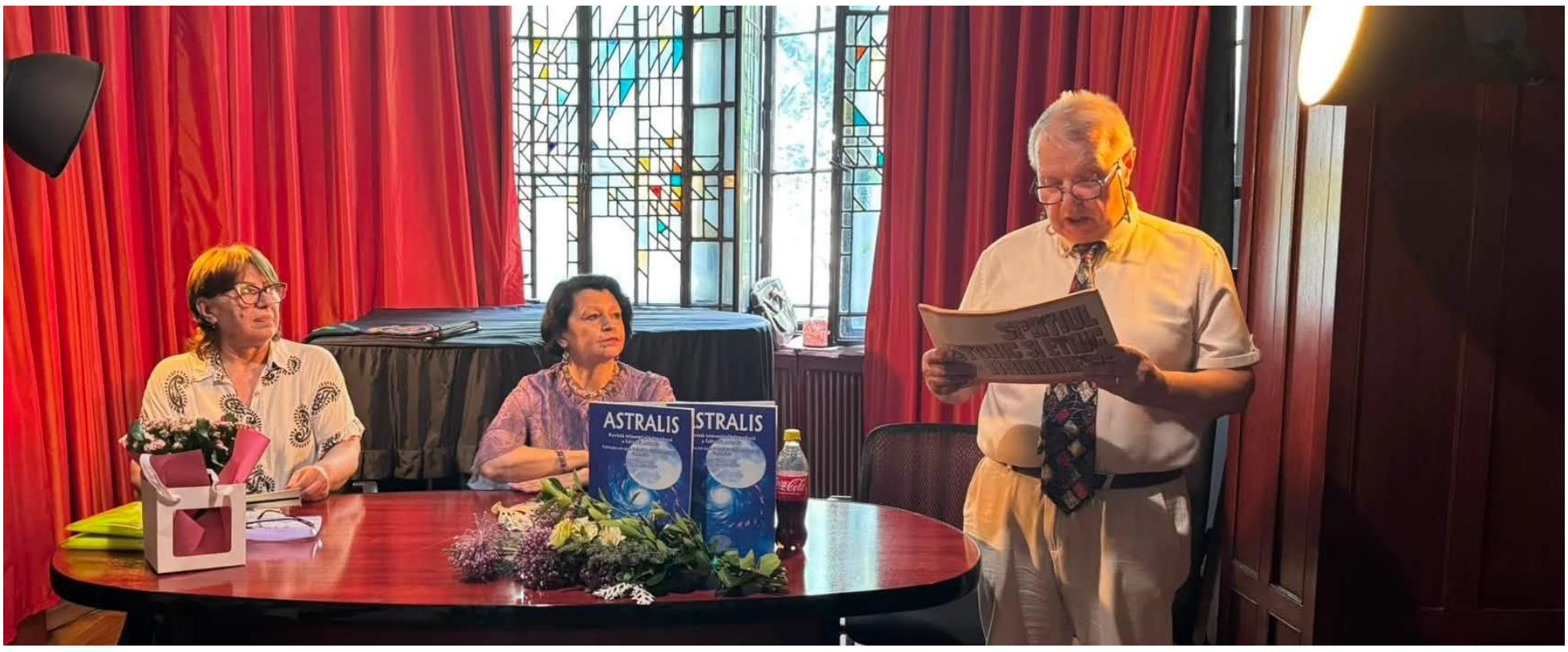

În data de 3 iulie a.c. a avut loc o nouă ediție a Salonului Literar Astralis, eveniment cultural sub egida Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România – Filiala Presa Culturală, desfășurat la Biblioteca Metropolitană București.

Cu acest prilej, Camelia Pantazi Tudor, moderator al evenimentului, director al editurii Astralis și al revistei Astralis, a prezentat pe scurt cuprinsul rubricilor și autorii numărului 2 (30) /

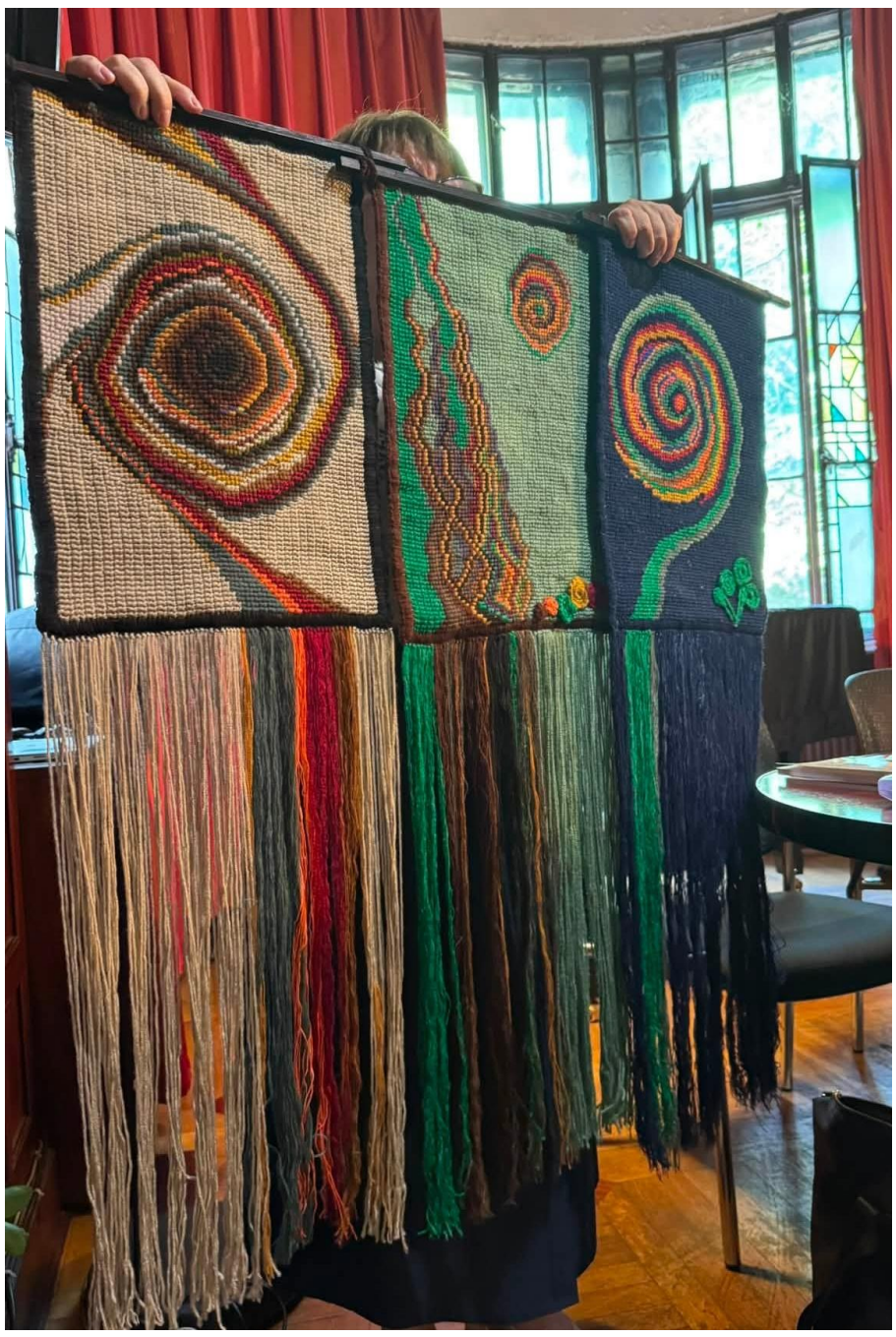

aprilie-iunie 2026 al Revistei trimestriale de cultură Astralis, publicație ce apare sub egida Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, subliniind mai ales editorialul „*Două chipuri, un singur destin: Omul și Creația*”, semnat de Marian Nencescu - Președintele Filialei Presa Culturală a UZPR și editor coordonator al revistei.

Cei prezenți au ascultat cu interes comunicarea lui Marian Nencescu, având ca temă „Presa culturală, libertate și limite”. În expozeul său, vorbitorul a înfățișat subiecte legate de cultură, de la cea materială până la cea imaterială, insistând cu precădere asupra importanței culturii naționale, subliniind, de asemenea, faptul că spațiul cultural este mai mare decât spațiul geografic.

Dialogul purtat de Camelia Pantazi Tudor cu Mariana David - artist vizual, poet, prozator, colaborator al Revistei Astralis – a prilejuit cunoașterea activității literar-artistice a interlocutoarei, care în ultimii 10 ani a publicat volume de poezie și proză scurtă în reviste din țară. Poeta a citit câteva poezii din creația proprie, explicând de ce unele dintre acestea și câteva volume poartă în titlu cuvântul *lentile*. Acesta exprimă dorința autoarei de a reda *realitatea dincolo de realitate*, care este chiar mai frumoasă. Ca artist vizual (tapiserie), Mariana David s-a remarcat ca autoare a șapte expoziții personale, participând și la expoziții colective, în țară și străinătate. Aceasta a evocat intenția de a publica un volum de proză absurdă, gen literar care nu este abordat în mod curent. Artista a arătat publicului prezent cele trei lucrări de tapiserie preferate – *Geneza, Sursa* și *Ochiul lui Dumnezeu*, primind aplauze binemeritate. Un artist complex și total, care în trecut a și pictat, Mariana David a mărturisit că, în prezent, lucrările de tapiserie sunt cele care o bucură cel mai mult, cu toate că munca din spatele unei tapițerii necesită multe zeci de ore de lucru.

Daniela Gherasă, poet, publicist, avocat, a susținut un moment muzical de mare încărcătură emoțională, spre bucuria generală a celor prezenți.

Au citit din propriile creații literare mai mulți autori, colaboratori ai Revistei Astralis: Marina Costa, Issabela Cotelin, Daniela Gherasă, Elena Lupșan, Ada Nemescu, Costică Dogaru, Iuliana Dinu.

Directorul editurii și al revistei Astralis a precizat că următorul număr va fi dedicat împlinirii a zece ani de existență a Editurii Astralis în domeniul editorial românesc, iar următoarea ediție a Salonului Astralis va avea loc la începutul lunii octombrie.

Costică DOGARU

Versuri

(din volumul în pregătire)

Ochii Izvorului

Mi-am amintit că timpul
Neiertător, nu vrea
Nici val, nici stropi de apă,
Calvarul privirii se-așterne-n cale,
Cu lacrimi durerea se adapă.
Din ele ard izbucnind în fire de sânge
Ochii izvorului din mine.
Încet, se prelinge printre degete
Durerea zorilor, nestăpânită
Se revarsă ca aluatul de pâine
Sub pașii demenți ai trecerii timpului...

Fuior de Lumină

Prin tăceri abisale
Ne-am regăsit în surdină,
Tu fuior de petale,
Eu fuior de lumină...
Cât voi ști că respiri
Pe aceeași planetă
Vom urma un destin
Ce din nou se repetă...
Că am fost, c-am trăit,
Am căutat împreună
Și-am făcut ce-am putut
Pentru-o soartă mai bună !

Boboc de Floare

Arăți ca un boboc trandafiriu
De floare
Ce se deschide timid
În roua dimineții,
Odată cu geana răsăritului...
Aștept , cu nerăbdare,să mă devorezi
Cu dragostea ta dominatoare,
Ca o plantă carnivoră...
Mă las înlănțuit, devorat,
Într-o plăcere nebună
Și într-un vis fără sfârșit...

Aripa Timpului

Fericirea zboară pe aripa timpului
Și nu o putem opri decât atunci
Când e prea târziu să ții în loc
Viața,
Căreia abia apuci să-i spui:
Mai stai un minut, o oră, o zi,
O săptămână...

Liniștea

Fă liniștea mai adâncă
Să pot asculta răsuflarea
pământului!

Fă liniștea mai adâncă
Să pot să-ți ascult sunetul
Gândurilor!

Fă liniștea mai adâncă
Să-ți pot auzi glasul
Inimii!

Fă liniștea mai adâncă
Să-ți pot auzi șoapta
Iubirii!

Toamna

Toamna, anotimp pastelat,
Frunzele capătă culori de neuitat!
Nu poți să generezi o diversitate
De culori minunate,
Decât dacă Dumnezeu e-n toate !

Lacrimi de sânge

Plânge cu lacrimi de sânge
Inima mea...
Nimic nu mă poate constrânge
Să renunț la dragostea ta !

Lacrima tristeții

Sparg între gene lacrima
Tristeții
Și alung iubirea
Din inima mea...

Fațetele întregului

Suntem ființe ale zilei
Și ale nopții,
Ale luminii și ale întunericului...
Dacă nu acceptăm evidența
Nu suntem un întreg.
Suntem prezent dar și istorie
Suntem trecut dar mai ales prezentul
Viitorului...

Tăceri

Făcând loc tăcerii,
Zâmbim în afara timpului,
Învăluiți de mister,
Descifrăm cu ardoare
Ritmul cuvintelor...
În clipa tainică
Sufletul se trezește
Și curge peste gânduri
Ca o bucurie simplă,
În care și adierea vântului
Sună ca un cântec sublim**...**

Scurgerea Timpului

Când vreau să încetinesc
Scurgerea timpului
Mă plimb pe faleză cu pași mici,
Pe aleea mărginită de copaci,
În bătaia vântului...
O adevărată simfonie de culori
Mă întâmpină,
Îmbrățișez peisajul cu o mistică
Privire
Și simt un nod în gât de plăcere.
Îmi las gândurile să se refugieze
În spectacolul clipocitului valurilor
Fluviului,
Apa lovește malul cu un murmur
Aproape neauzit, ca o îmbrățișare
Furată.
Cerul mă privește cu ochi temători
Chiar de-i pictat în ale iubirii
Culori.
Privesc Dunărea ca pe o bătrână
Înțeleaptă, ce-și duce amintirile
Strânse de atâta vreme
Prin capitalele europene.
Mă întorc la tine, fluviu minunat
Să-mi odihnesc sufletul
îndelung încercat.

Rugăciune în deșert

Durerea mi-o port în gând
Ca o frază memorată la întâmplare,
Mă inhibă uneori, mă arde
Și sufăr ca blestemul de iertare.
Din groapa cu lavă plină a minciunii
Se prelinge ca aburul în văzduh
Hohotul înăbușit al iubirii.
Ochii minții mă privesc ca un
Murmur bătrân,
Toiagul din frunze și nori
Îmi biciuie anii...
Și sub povara lui
Mă aplec ca o rugăciune în deșert.
Nisipul îmi zgârie privirea
Îmi macină sufletul metodic
Mă-ncearcă visul nemuririi,
Dar patul deșertic mă zgâlțâie spasmodic...

Culori

Viața e o succesiune a anotimpurilor
Trăită la intensități diferite!
Peste tot se dau lupte pentru
Supraviețuire,
Pentru iubire,
Iar culorile definesc
Lumea în care trăim...

Conf.univ.dr.Nicolae Grigorie LĂCRIȚA

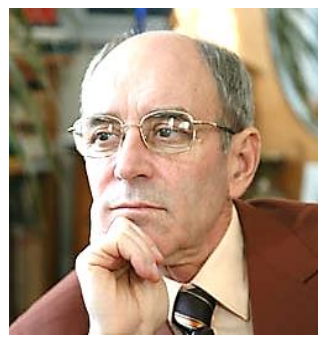

„Normalitatea greului” și psihologia resemnării: Cum au supraviețuit oamenii din Lăcrița în anii instalării dictaturii stalinisto-comuniste (1948–1957/1958)

De la bordeiele de pământ la colectivizarea forțată, anii dificili ai instalării regimului comunist au lăsat urme adânci în viața oamenilor și în fibra socială a țării.

Această analiză retrospectivă, bazată pe trăirile și memoriile subsemnatului, ca martor al epocii în satul Lăcrița, județul Dolj, oferă o cheie de boltă pentru descifrarea psihologiei sociale a României de astăzi.

Multe dintre aceste amintiri au fost consemnate și într-un jurnal de familie adresat nepoțelului meu, Sava Belu, sub titlul „Arcul peste timp: Lumea copilăriei bunicului din Lăcrița postbelică”.

Precizez că această analiză pornește de la experiența directă și memoria personală a subsemnatului, trăite în satul Lăcrița, județul Dolj. Satul Lăcrița este prezentat aici ca un exemplu concret al unei realități rurale postbelice mai largi, fără ca experiența sa particulară să fie confundată cu o generalizare absolută asupra tuturor satelor românești.

Cele ce urmează nu reprezintă doar o evocare a trecutului, ci și încercarea de a înțelege cum lipsurile, frica, munca grea și lipsa alternativelor au modelat felul de a gândi, de a simți și de a reacționa al oamenilor.

Retrospectiva unei transformări brutale

Pentru generația născută în preajma anului 1948, copilăria a însemnat o confruntare directă cu perioada cea mai dură a instalării comunismului.

Satul Lăcrița din acei ani era un microcosmos reprezentativ pentru o epocă sumbră.

Comunitatea rurală tradițională a fost destructurată violent de trei factori majori: lipsurile crunte, frica generalizată și colectivizarea forțată.

Universul fără tehnologie și arheologia traiului arhaic

Lumea rurală postbelică ar părea astăzi desprinsă dintr-o realitate medievală.

Ritmul vieții era dictat exclusiv de absența utilităților elementare:

Absența electricității: Noaptea aducea un întuneric deplin. Casele erau luminate doar de lămpi cu gaz și lumânări. Pe ulițe se circula doar cu ajutorul felinarului.

Izolarea informațională: Aparatul de radio, televizorul și telefonul erau concepte complet necunoscute. Universul cotidian se reducea strict la perimetrul fizic al satului.

Infrastructura precară: Drumurile locale erau exclusiv din pământ. Asfaltul reprezenta o noțiune de domeniul SF-ului. Chiar și artera națională Craiova – București era pe atunci doar o întindere de pământ pietruit și praf.

Urmele trecutului: Sărăcia structurală era de o duritate extremă. În anul 1955, în satul Lăcrița încă mai existau 8 sau 10 bordeie îngropate în pământ.

Vestimentația de subzistență: Opincile și lunile petrecute desculț

Izolarea comunității era accentuată de lipsa totală a produselor industriale, inclusiv a celor de îmbrăcăminte:

Hainele făcute în casă: Îmbrăcămintea era realizată în întregime pe plan local. Se foloseau lâna de oaie, părul de capră și firele de cânepă țesute manual în gospodărie.

Încălțămintea de iarnă: Singura barieră în fața gerului de îngheț o reprezentau opincile tradiționale purtate cu obiele groase.

Viața fără protecție: În sezonul cald, care dura între 6 și 8 luni pe an, atât adulții, cât și copiii mergeau exclusiv desculți. Aceștia înfruntau direct pământul bătătorit și mirиștile aspre de după seceriș.

Economia supraviețuirii și impactul colectivizării

Sărăcia lucie a transformat mămăliga în hrana de bază a comunității.

Existau cazuri dramatice de familii care petreceau Sfintele Paști fără a avea măcar o felie de pâine pe masă.

Subzistența se baza strict pe eforturi titanice:

Legumicultura de curte: Cultivarea de fasole, cartofi, varză, ceapă și roșii în grădina proprie.

Resursele hotarului: Fructele culese de pe puținele terenuri deținute înainte de colectivizare sau din pomii răzleți de pe câmp.

Micro-gospodăria: Lapte, brânză, ouă și carne obținute de la puținele animale din bătătura casei.

Șocul confiscării: Procesul de colectivizare a agriculturii (1950–1962) a însemnat confiscarea treptată a pământurilor, a utilajelor și a vitelor. Țăranii au fost deposedați abuziv de bunuri și lăsați fără resurse. Până și produsele destinate Crăciunului sau Paștelui erau asigurate cu mare greutate.

Rigoarea de fier: De la cutumă la disciplina școlară

Într-o societate cu un grad scăzut de educație formală, reperele morale se transmiteau prin tradiții orale și cutume.

La doar 9 ani, copiii erau priviți ca niște adulți în miniatură și integrați direct în muncile grele ale gospodăriei și ale câmpului.

Ascultarea față de părinți și bunici era absolută.

Un părinte întors de la câmp după o zi de muncă epuizantă și hrănit precar nu tolera indisciplina; sancțiunile fizice erau imediate și aspre.

Aceeași rigoare de fier guverna și sistemul școlar.

Corecțiile fizice aplicate de învățători (trasul de păr, de urechi, loviturile cu nuiaua peste palme) reprezentau o normalitate socială acceptată.

Învățământul era de o severitate extremă, definit de reguli care astăzi par de necrezut.

Se lăsau repetenți, inclusiv copiii de clasa I, în baza a trei criterii neiertătoare înscrise în catalog:

a) Pentru rezultate slabe la învățătură;

b) Pentru depășirea unui anumit număr de absențe;

c) Pentru note mici obținute la purtare.

Notă istorică: În clasa mea au fost 11 fete și 4 băieți; unul dintre băieți a rămas repetent chiar în clasa I.

Premiile școlare erau limitate strict la trei în întreaga clasă: un singur premiu I, un singur premiu II și un singur premiu III.

Sistemul se baza pe criterii autentice de merit, frecvență și disciplină.

Astăzi, când clase întregi primesc premiul întâi în mod colectiv, standardele de atunci ar plasa mulți elevi în pericol direct de repetenție.

Cei care nu își făceau temele primeau note minime (sistemul de notare era de la 1 la 5) și erau reținuți la școală „la arest", fiind ulterior ironizați de săteni pe drum, o mare rușine ce se răsfrângea asupra întregii familii.

Mecanismul psihologic al „normalității greului"

Dimensiunea cea mai frapantă a acestei realități rămâne adaptarea psihologică a populației.

Oamenii se obișnuiseră cu acest mediu ostil, ajungând să considere suferința drept starea firească a existenței lor.

Acest fenomen de resemnare structurală a definit esența unei întregi generații.

Supraviețuirea s-a sprijinit pe trei piloni conceptuali fundamentali:

Obișnuința zilnică: Mintea umană normalizează treptat rutina aspră pentru a conserva energia necesară acțiunii și supraviețuirii.

Absența alternativelor: Când la orizont nu se zărește nicio altă opțiune sau un alt model de viață, greul încetează să mai fie perceput ca o anomalie și devine modul de viață normal.

Amorțirea emoțională: Un mecanism psihologic de autoapărare prin care trauma este blocată în interior pentru a asigura rezistența fizică brută de zi cu zi.

Efectele pe termen lung: O moștenire sociologică

Consecințele istorice și sociale asupra comunității rurale au fost profunde și de lungă durată:

Îngustarea orizontului: Absența unui model de viață prosper a limitat așteptările populației la simpla supraviețuire imediată.

Acceptarea tacită: Dorința de a lupta pentru schimbare, libertate sau dreptate a fost cu totul înăbușită a) de urgența zilnică a asigurării hranei și b) de regimul de dictatură care se instaurase în țară, care, prin frica impusă, ajunsese să stăpânească și sufletele.

Replierea spre interior: Oamenii s-au însingurat, iar societatea s-a închis în ea însăși. Ultima fărâmă de speranță pentru un viitor mai bun a rămas legată de viitorul copiilor și al nepoților.

Înțelegerea acestui trecut nu are doar un rol memorialistic.

Libertatea, securitatea alimentară și confortul prezentului sunt, în fapt, prețul scump plătit în tăcere de o generație care a învățat să supraviețuiască transformând suferința în normalitate.

Această consemnare nu este doar o pagină de jurnal, ci un adevărat document istoric, sociologic și de familie, care le arată copiilor de azi de unde provine rezistența și înțelepciunea bunicilor lor.

Bibliografie

N. Grigorie Lăcriţa – *Bogăția intelectuală și bogăția materială. Carte autobiografică*, Editura Sitech, Craiova, Ediţia I, 2022, ISBN 978-606-11-8021-9, 134 p.

Muzeul Satului în imagini

Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti" a împlinit 90 de ani

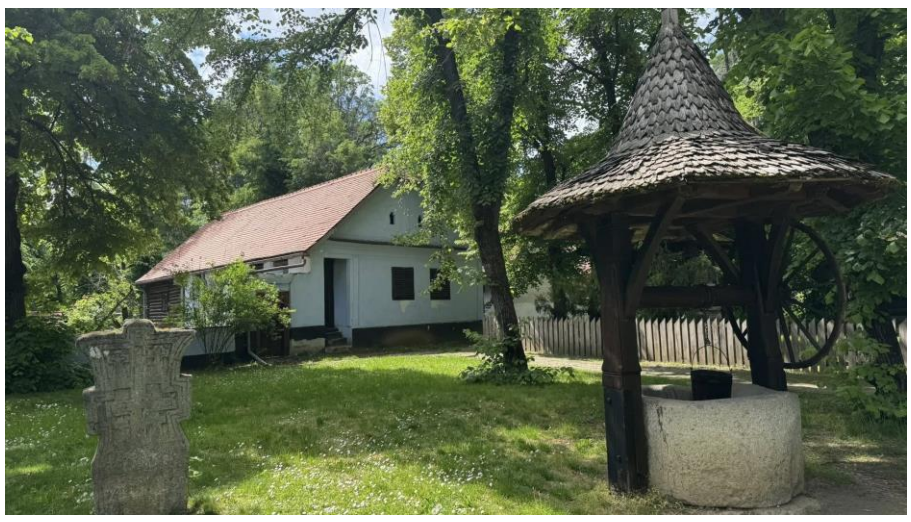

Foto: Tanța TĂNĂSESCU

Dan Toma DULCIU

Profesorul Mircea Ciubotaru – un erudit al memoriei istorice ieșene

Profesorul universitar emerit Mircea Ciubotaru se numără printre personalitățile marcante ale filologiei și istoriografiei românești contemporane, fiind un cercetător care a reușit să îmbine rigoarea lingvistului cu sensibilitatea istoricului și perseverența cercetătorului de arhivă.

Am avut șansa să îl cunosc îndeaproape cu prilejul vizitei sale la Viena, în cursul verii trecute, când a susținut la sediul ICR o strălucită expunere, ce a captivat publicul prezent.

Prof. univ. dr. Mircea CIUBOTARU

Având pasiuni comune privind cunoașterea trecutului cultural, într-o după-amiază de iunie am parcurs împreună câteva străzi și cartiere vechi ale orașului, evocând fugitiv crâmpeie din viața comunității românești din capitala austriacă, de-a lungul timpului. Cu această ocazie am descoperit în profesorul ieșean un fin cunoscător al istoriei literare românești și am urmărit cu vădită încântare discursul savuros pe care doar un cărturar veritabil îl poate etala cu atâta talent și aplomb persuasiv.

Format la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, unde a absolvit atât Facultatea de Filologie (1966), cât și Facultatea de Filosofie (1974), și-a dedicat întreaga carieră cercetării patrimoniului documentar și cultural al Moldovei. A fost profesor de liceu, cercetător științific principal la Institutul de Filologie Română „A. Philippide”, iar ulterior profesor universitar la Facultatea de Litere a Universității ieșene.

Domeniile sale de excelență – onomastica, istoria limbii române, lexicografia, genealogia și istoria socială – sunt completate de o impresionantă activitate de cercetare de teren și de arhivă. Autor al mai mult de 265 de studii și articole și al altor 49 de volume, Mircea Ciubotaru s-a impus prin capacitatea de a valorifica izvoare documentare inedite și de a reda trecutului dimensiunea sa autentică, ferită de mitologii și simplificări.

Activitatea sa a fost recunoscută prin acordarea unor prestigioase distincții, între care Premiile Academiei Române „Timotei Cipariu” și „Ion Ionescu de la Brad”, Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Cavaler și titlul de Cetățean de Onoare al municipiului Iași.

Dincolo de aceste repere biografice, Mircea Ciubotaru este unul dintre acei intelectuali pentru care arhiva nu reprezintă doar un depozit de documente, ci un spațiu viu de recuperare a memoriei colective. Cercetările sale demonstrează că istoria unui oraș se poate reconstitui prin detalii aparent mărunte – un plan cadastral, o hotărâre administrativă, o hartă, o fotografie, o însemnare uitată –, fiecare devenind o piesă esențială într-un amplu mozaic al identității urbane.

Recenzia volumului *Grădini, piețe, case, oameni și locuri. Studii ieșene*

Apărut în ediția a II-a adăugită (2026), sub egida Muzeului Municipal „Regina Maria” din Iași, volumul *Grădini, piețe, case, oameni și locuri* reprezintă una dintre cele mai consistente contribuții recente, dedicate istoriei urbane a Iașului.

Cartea reunește studii elaborate în cadrul conferințelor și simpozioanelor organizate de Muzeul Municipal și urmărește momente esențiale ale evoluției edilitare și sociale a fostei capitale a Moldovei, cu accent asupra secolului al XIX-lea.

Structura volumului este amplă și coerentă, fiind organizată în jurul unor teme complementare: evoluția grădinilor publice, amenajarea piețelor, istoria caselor reprezentative, modernizarea urbană prin activitatea arhitecților și inginerilor, precum și recuperarea unor personaje și locuri care au modelat identitatea Iașului.

Meritul principal al lucrării constă în extraordinara bogăție documentară. Autorul valorifică sistematic fonduri arhivistice, hărți, planuri, documente administrative, memorialistică și presa vremii, reconstruind cu precizie geneza și transformările spațiului urban.

Studiile dedicate Grădinii Domnești sau Grădinii Publice din Copou ilustrează exemplar această metodă, demonstrând cum proiectele edilitare, inițiativele administrației și dificultățile financiare au influențat dezvoltarea orașului de-a lungul unui secol.

Stilul lui Mircea Ciubotaru este sobru și riguros, fără a deveni arid. Informația este susținută permanent prin trimiteri la izvoare, iar demonstrația istorică se construiește gradual, prin confruntarea documentelor și contextualizarea lor. Astfel, cititorul nu descoperă doar istoria unor grădini, piețe sau clădiri, ci și mecanismele modernizării urbane, mentalitățile epocii și relația dintre administrație, societate și spațiul construit.

În ansamblu, *Grădini, piețe, case, oameni și locuri* este mai mult decât o colecție de studii: este o veritabilă cartografie documentară a memoriei Iașului.

Volumul se recomandă atât specialiștilor în istorie, patrimoniu și urbanism, cât și tuturor celor interesați să înțeleagă devenirea unuia dintre cele mai importante orașe istorice ale României.

Prin rigoarea cercetării și prin respectul față de document, Mircea Ciubotaru confirmă încă o dată statutul său de unul dintre cei mai autorizați interpreți ai trecutului ieșean.

Lecturând această minunată lucrare, sunt dornic să prezint un rezumat al unui capitol de istorie ieșeană, care interesează, în egală măsură, pasionații cititori ai revistei „Muzeul Presei Românești”: *Casa Asachi* și T*ipografia Asachi*.

Tema centrală a acestui capitol al lucrării este una extrem de atractivă: autorul urmărește istoria unei clădiri simbolice pentru cultura ieșeană, legată de personalitatea lui Gheorghe Asachi, considerat unul dintre întemeietorii modernității culturale și educaționale românești.

Subliniem câteva elemente esențiale ale acestui demers:

În primul rând, localizarea și identitatea casei: clădirea este analizată ca reper urban al Iașului vechi, nu doar ca proprietate familială.

Ca metodologie specifică întregii lucrări, remarcăm reconstituirea documentară foarte minuțioasă: profesorul Ciubotaru folosește acte de proprietate, planuri, documente administrative și mărturii de epocă pentru a clarifica evoluția imobilului și a evita confuziile transmise de tradiția locală.

În al doilea rând, capitolul amintit evidențiază legătura acestui imobil cu personalitatea complexă a lui Gheorghe Asachi: casa apare ca spațiu al activității intelectuale, pedagogice și editoriale a cărturarului ieșean, fiind asociată cu cercul său cultural și cu inițiativele de modernizare a societății acelei epoci.

Fără să devină un curs de arhitectură aplicată, acest capitol scoate în relief transformările succesive: sunt urmărite modificările arhitecturale, schimbările de proprietate și degradările produse în timp, fapt care ilustrează dificultatea conservării patrimoniului ieșean.

În sfârșit, autorul ne invită să reflectăm la valoarea simbolică a acestui reper de pe harta orașului: casa este prezentată ca „loc al memoriei”, reprezentativ pentru începuturile culturii române moderne din Iași.

Ca să rezumăm, ideea cheie a acestui capitol al cărții este una foarte incitantă: *Casa Asachi* nu este importantă prin monumentalitate, ci prin semnificația ei culturală: ea concentrează memoria unei epoci în care Iașul devenea o capitală a învățământului, tiparului și vieții intelectuale românești.

În continuare, atenția ne este captată de capitolul intitulat: „*La tipografia lui Gheorghe Asachi”*, prin care autorul reușește să reconstituie rolul tipografiei lui Gheorghe Asachi în formarea spațiului public românesc din prima jumătate a secolului al XIX-lea.

Aici, profesorul Mircea Ciubotaru punctează, de asemenea, câteva elemente esențiale ale narațiunii sale, considerând tipografia în sine drept o instituție a modernizării. Aceasta nu este tratată doar ca un atelier tehnic, pur și simplu, ci ca un instrument de educație și construcție a națiunii. Prin activitatea ei s-au răspândit manuale, publicații literare, texte științifice și materiale administrative.

Pentru a fixa mai bine dimensiunile acestui fenomen, autorul prezintă contextul istoric. Perioada analizată coincide cu epoca *Regulamentului Organic* și cu începuturile modernizării instituționale a Principatului Moldovei. Este debutul unei perioade de înnoire, în care tiparul devine mijlocul principal de transmitere a ideilor moderne.

Încadrând activitatea editorială a lui Gh. Asachi în acest context, autorul evidențiază principalele repere: publicarea de cărți didactice; promovarea limbii române; susținerea teatrului, literaturii și științei, dar mai ales formarea unui public cititor urban, care renunță la alte modalități de petrecere a timpului liber în favoarea „cititului”.

Desigur, nu este ocolită nici dimensiunea tehnică și economică a acestui fenomen, întrucât autorul prezintă informații amănunțite despre utilajele tipografice; aprovizionarea cu hârtie și caractere tipografice ș.a. În acest amalgam de date sunt incluse și dificultățile financiare, dar mai ales relațiile cu autoritățile și cu mediul intelectual. În universul în formare al „inteligheției” secolului al XIX-lea, tipografia apare ca un loc de întâlnire al elitelor moldovenești – profesori, scriitori, funcționari, traducători și oameni politici.

În lectura profesorului Mircea Ciubotaru, casa și tipografia Asachi formează un singur ansamblu cultural. Casa reprezintă spațiul fizic al memoriei, iar tipografia reprezintă mecanismul prin care această memorie s-a transformat în cultură publică.

Statuia lui Gheorghe Asachi din Iași, monument realizat din marmură albă de Carrara, lucrare din 1890 realizată de sculptorul Ion Georgescu

Nucleul interpretativ al celor două capitole, de fapt mesajul final al autorului, poate fi formulat astfel: Gheorghe Asachi a contribuit decisiv la transformarea Iașului dintr-un târg tradițional într-un centru al educației, al tiparului și al conștiinței culturale românești, iar recuperarea documentară a casei și a tipografiei sale înseamnă recuperarea uneia dintre rădăcinile modernității românești.

Felicitări, domnule profesor !

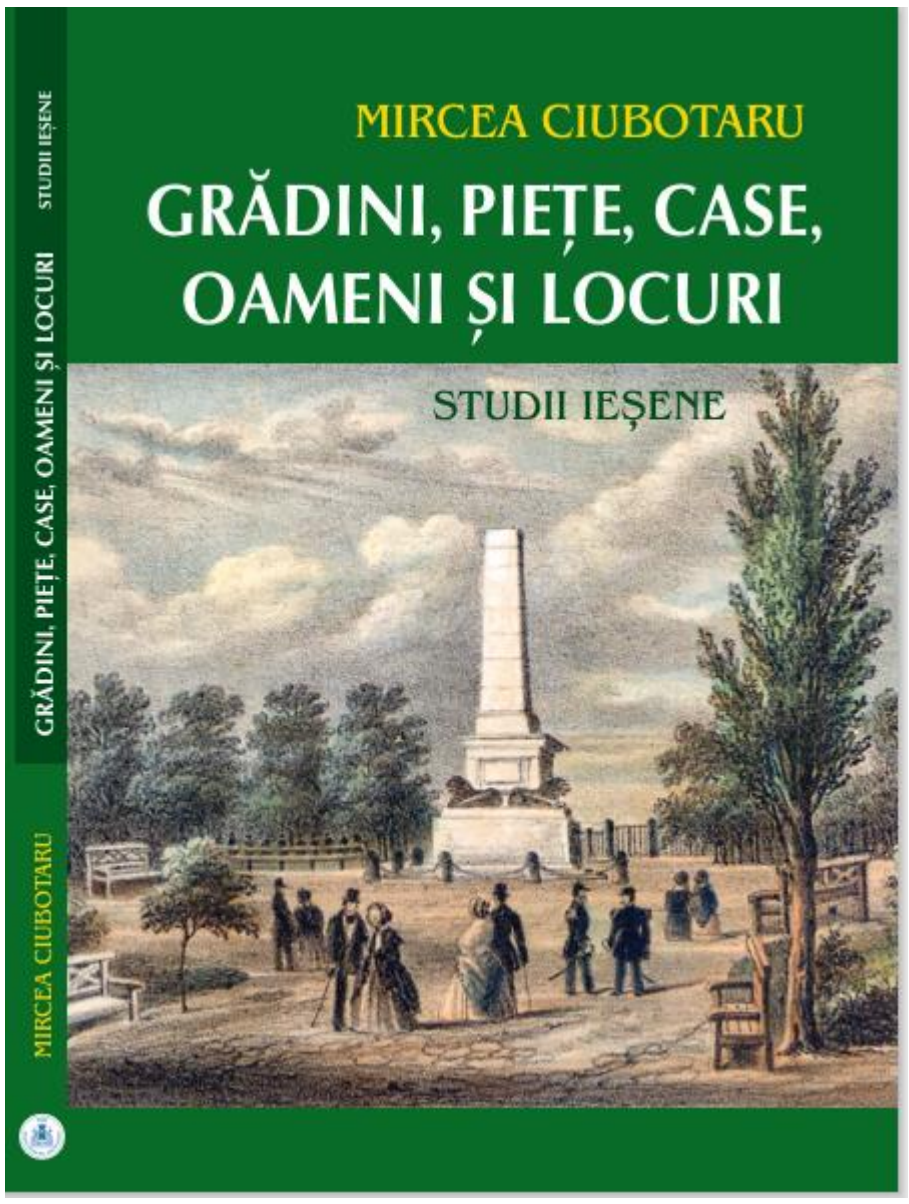

Considerații asupra creației unui artist contemporan

Romulus Dumitru HARDA

Portretul ca formă de memorie culturală

În peisajul artei figurative românești contemporane, creația maestrului Romulus Harda ocupă un loc aparte prin consecvența cu care cultivă portretul ca principal mijloc de expresie artistică. Într-o epocă în care arta contemporană explorează adesea direcții conceptuale, instalații sau experimente multimedia, artistul ignoră în mod voit peisajul, natura statică sau compozițiile decorative, rămânând fidel desenului și picturii de inspirație afectivă, demonstrând că portretul clasic își păstrează deplina actualitate atunci când este susținut de sensibilitate, cultură și rigoare tehnică.

Opera sa impresionează înainte de toate prin respectul acordat ființei umane, în care chipul este oglindă a memoriei și a identității. Personajele reprezentate nu sunt simple modele, ci individualități cu identitate bine conturată, fiecare purtând amprenta propriei biografii și a propriei lumi interioare. Prin aceasta, portretul devine un document spiritual.

Personajele sale nu sunt simple reproduceri fotografice, ci o operă de elaborare graduală a unui personaj veridic. Totodată, maestrul evită spectaculosul facil și preferă analiza discretă a expresiei, a privirii și a gestului. Privirea, poziția capului și modelarea feței sunt elementele dominante, iar fundalul rămâne de cele mai multe ori discret, pentru a nu concura expresivitatea personajului.

Artistul încearcă să redea ceea ce critica de artă numește prezență psihologică.

Această orientare îl apropie mai degrabă de tradiția portretului clasic european decât de tendințele contemporane conceptuale.

Dacă privim opera sa din perspectiva experimentului artistic contemporan, se poate observa că artistul nu urmărește inovația formală radicală sau discursul conceptual. Limbajul său rămâne unul deliberat clasic, iar originalitatea provine mai ales din calitatea observației psihologice, nu din ruptura față de tradiția figurativă.

O caracteristică definitorie a creației lui Romulus Harda este interesul constant pentru marile personalități ale culturii și istoriei românești, în special Mihai Eminescu, prezent în numeroase variante grafice și picturale.

Lucrările dedicate *Luceafărului*, realizate atât în cărbune, cât și în ulei, arată interesul artistului pentru reconstituirea diferitelor etape biografice ale personajului.

Această orientare sugerează că Romulus Harda înțelege portretul și ca instrument de recuperare culturală, nu doar ca exercițiu estetic, numeroasele sale portrete dedicate scriitorilor, oamenilor de știință, clericilor sau personalităților istorice contribuind la păstrarea în memoria colectivă a unor figuri exemplare și la apropierea lor de publicul contemporan.

Această orientare conferă operei sale și o importantă valoare documentară. Portretele realizate de Romulus Harda alcătuiesc, privite împreună, o adevărată galerie a personalităților culturii române. În acest sens, creația sa depășește interesul strict artistic și dobândește o evidentă funcție culturală și educativă. Ea contribuie la consolidarea memoriei colective prin intermediul imaginii plastice.

Un aspect deosebit de interesant îl constituie dimensiunea morală a portretelor sale. Romulus Harda pare preocupat nu numai de fidelitatea fizionomică, ci și de surprinderea valorilor pe care personajul le întruchipează. De aceea, multe dintre lucrările sale transmit un sentiment de demnitate, echilibru și noblețe interioară. Artistul caută ceea ce este

Romulus Dumitru HARDA

esențial și durabil în fiecare om, evitând anecdota sau efectele superficiale.

Din punct de vedere tehnic, artistul dovedește o foarte bună stăpânire a desenului. Linia este sigură, expresivă și precisă, iar modelarea volumelor prin lumină și umbră relevă o atentă cunoaștere a anatomiei și a construcției chipului uman. În grafica realizată în cărbune sau creion, impresionează trecerile tonale de o finețe desăvârșită, încât economia mijloacelor plastice devine o virtute: prin numărul redus de intervenții, artistul reușește să obțină o bogată expresivitate. Romulus Harda nu urmărește efecte spectaculoase, ci construcția solidă a imaginii. Această disciplină a desenului reprezintă una dintre calitățile constante ale operei sale.

În pictură, cromatica este echilibrată și lipsită de ostentație. Culorile nu domină compoziția, ci susțin caracterizarea psihologică a personajului. Fondurile sunt, de regulă, neutre sau discret tratate, astfel încât întreaga atenție să fie concentrată asupra figurii umane. Acest tip de construcție compozițională amintește de tradiția marilor portretiști europeni, pentru care chipul constituia centrul întregului discurs plastic. Și, cu toate acestea, creația artistului este un echilibru perfect între realism și interpretare personală. Nu este hiperrealism. Nu este nici expresionism. Aș spune că se situează într-o zonă de realism interpretativ, în care asemănarea fizică este indispensabilă, dar este completată de o interpretare psihologică.

Din punct de vedere stilistic, creația artistului poate fi încadrată în sfera realismului figurativ contemporan. Totuși, realismul practicat de Romulus Harda nu este unul fotografic, ci unul interpretativ. Artistul pornește de la realitate, dar o filtrează prin propria sensibilitate, conferind fiecărui portret o atmosferă distinctă și o identitate artistică proprie.

Originalitatea sa nu rezidă în experimentul formal, ci în consecvența unei viziuni. Într-o perioadă caracterizată prin diversificarea limbajelor plastice, Romulus Harda demonstrează că desenul riguros, observația atentă și sensibilitatea psihologică rămân instrumente de mare actualitate. El cultivă o artă a permanenței, în care frumusețea se naște din echilibru, măsură și autenticitate.

În ansamblu, opera lui Romulus Harda poate fi interpretată ca o pledoarie pentru valorile clasice ale artei: adevărul expresiei, rigoarea desenului, respectul față de tradiția culturală și încrederea în puterea portretului de a transmite nu doar chipul unei persoane, ci și memoria unei epoci. În această perspectivă, artistul se afirmă ca un reprezentant valoros al figurativului românesc contemporan, iar creația sa merită o cercetare critică mai amplă și o mai bună valorificare în istoria artei românești recente.

Dacă ar fi să adăugăm un singur element, acesta ar fi o analiză a dimensiunii umaniste a operei sale: dincolo de calitățile tehnice, Romulus Harda pare animat de convingerea că fiecare portret este o formă de dialog peste timp. Tocmai această idee conferă unitate și profunzime întregii sale creații.

Câteva cuvinte, în final, despre evoluția artistică a acestui proeminent reprezentant al artei grafice contemporane. Biografia publică este interesantă: la bază este inginer în domeniu aeronautic, învățat să privească din înaltul cerului frumusețea unică a planetei noastre, dar a preferat să studieze pictura ca un hobby personal, ca o șlefuire a harului cu care a fost dăruit. Intrând în circuitul de valori al artei plastice contemporane, Romulus Harda și-a prezentat lucrările în expoziții personale și de grup, inclusiv expoziția *Chipuri surprinse*, care a reunit aproximativ 80 de lucrări și a fost însoțită de lansarea unui album cu același titlu. Profesorul Florian Lucan, unul dintre mentorii săi, remarca dimensiunea emoțională a creației sale.

Dacă ar trebui să-l încadrez în arta românească actuală, putem să îl definim drept un reprezentant al figurativului clasic contemporan, orientat către portretul cultural, fără a se depărta de tradiția portretului românesc din secolele XX–XXI, cu diferența specifică constând în estetica proprie, rezultat însă a unui profund studiu al limbajului plastic, al tehnicii și al expresivității, dar mai ales prin dimensiunea culturală.

Cred că una dintre ideile cele mai interesante este aceea că, în cazul lui Romulus Harda, portretul devine o formă de biografie vizuală. El nu pare interesat doar de asemănarea fizionomică, ci de ceea ce s-ar putea numi „identitatea morală” a personajului. De aceea, multe dintre lucrările sale transmit o anumită solemnitate și o stare de reflecție.

Redacția

Veronica MICLE

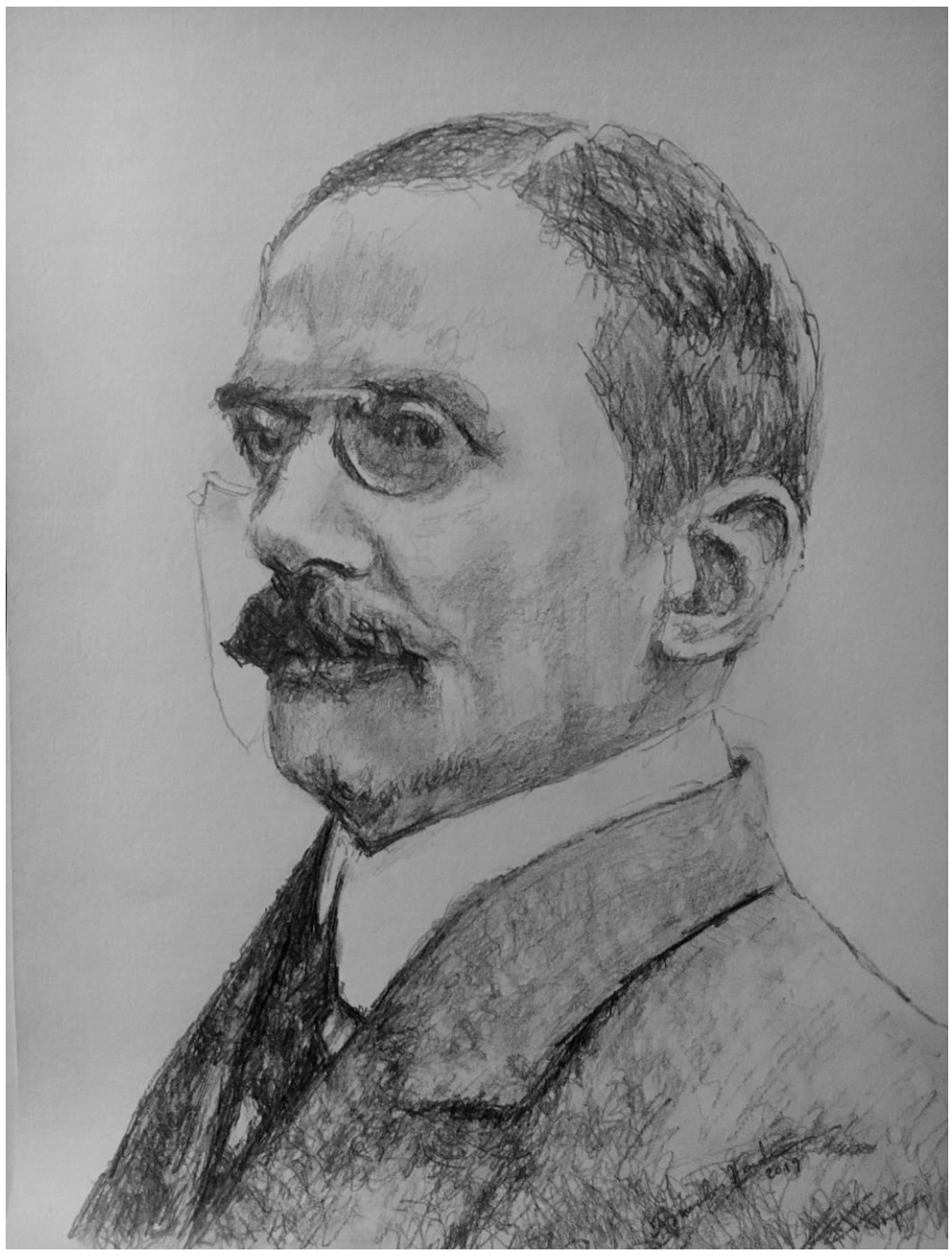

Victor BABEȘ

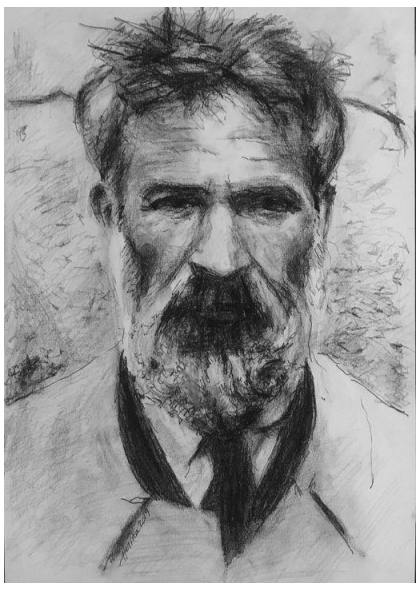

Constantin BRÂNCUȘI

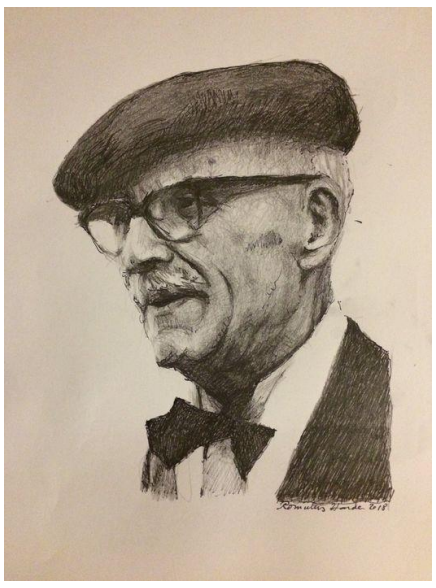

Tudor ARGHEZI

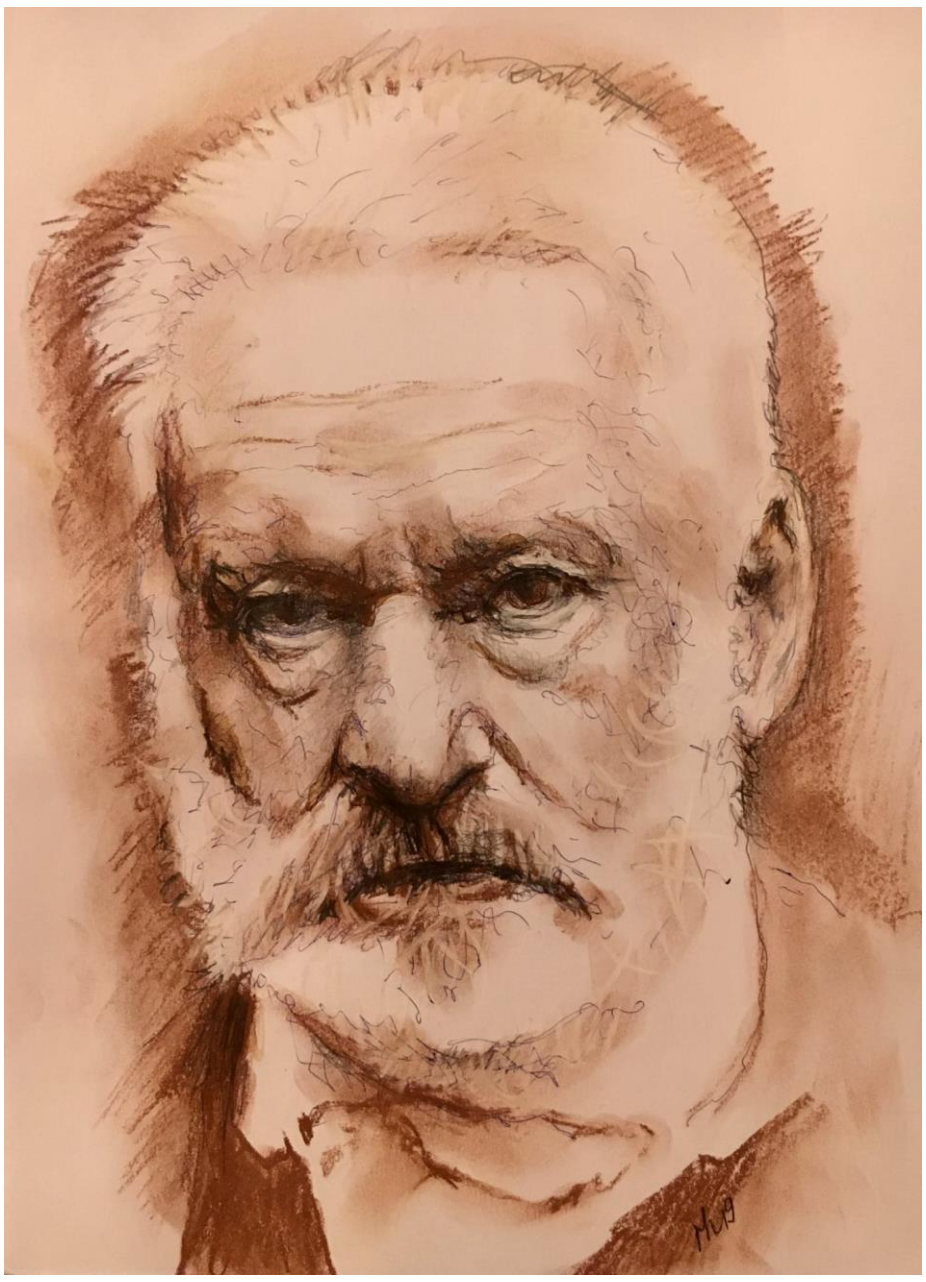

Victor HUGO

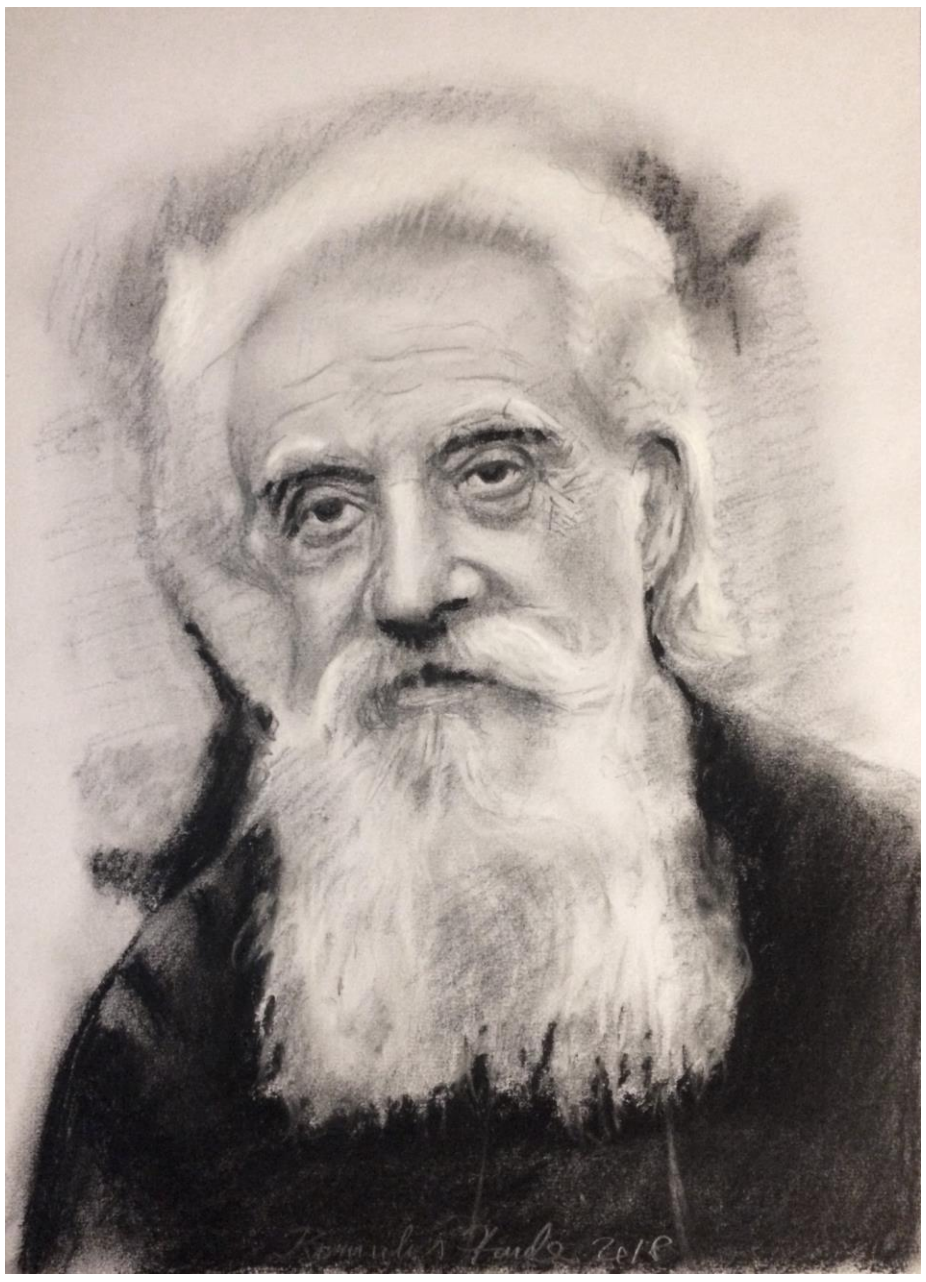

Vladimir GHIKA

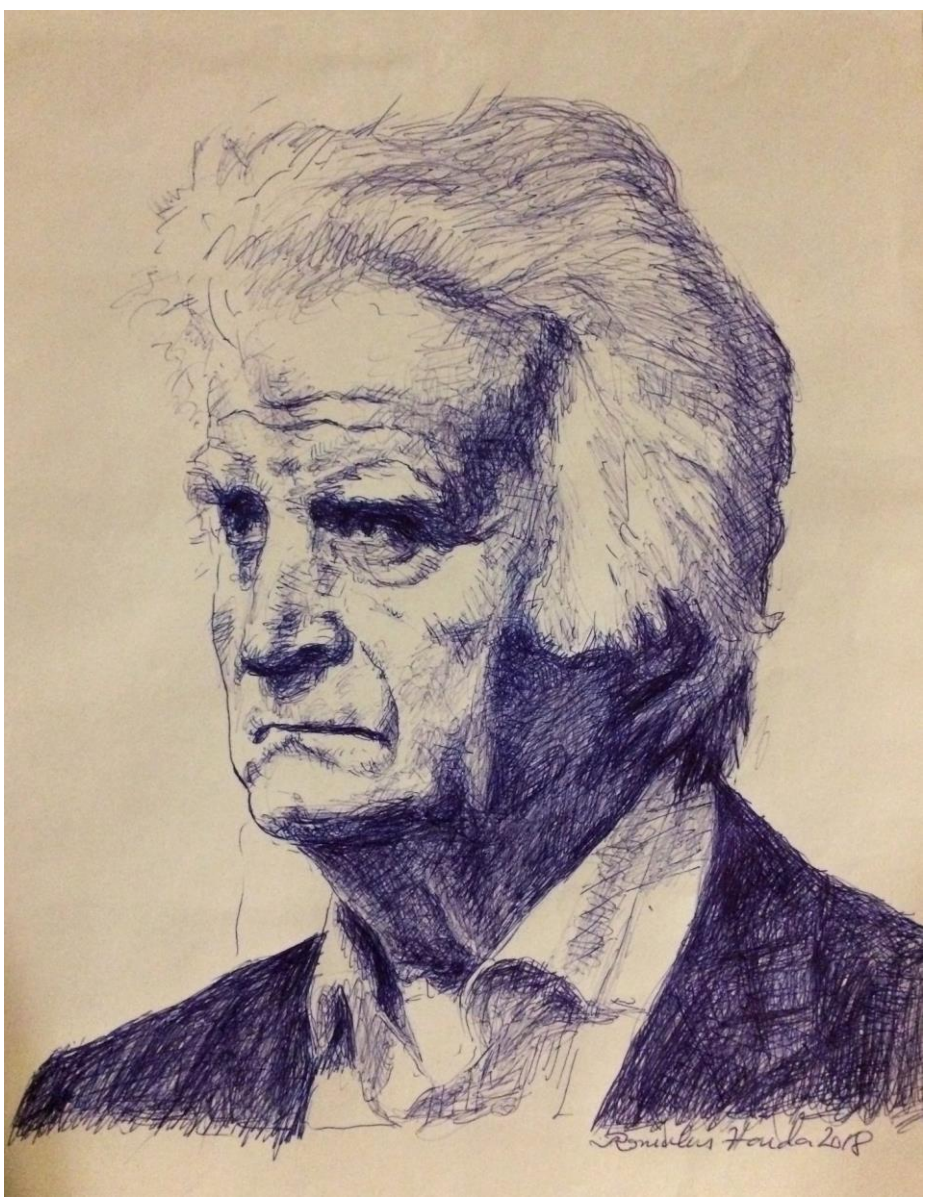

Vergil COJOCARU

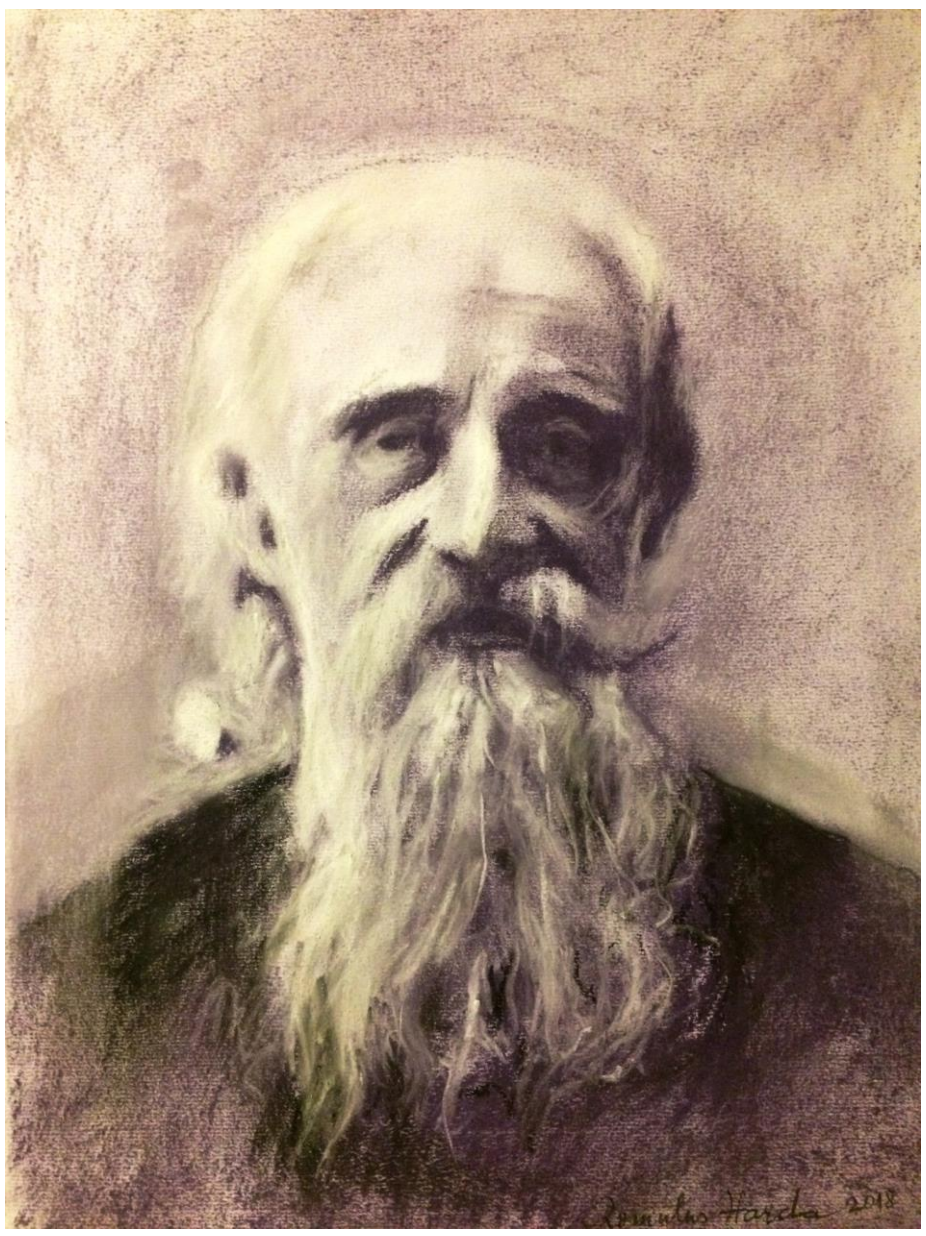

Vladimir GHIKA

Tanța TĂNĂSESCU

Trei brățări din aur, cu o vechime de peste 3.000 de ani, expuse la MNIR

La data de 12 iunie a.c., la Muzeul Național de Istorie a României (MNIR) a avut loc vernisajul micro-expoziției „Recuperarea trecutului. Un nou succes privind patrimoniul cultural național al României – 3 brățări preistorice din aur”, prilej cu care au intrat în circuitul muzeal artefacte apreciate ca o veritabilă mărturie a măiestriei orfevrăriei preistorice. Acestea datează din perioada târzie a epocii bronzului și începutul primei epoci a fierului, aproximativ în jurul anului 1150 î.Hr. (sec XII î.Hr.).

Cele trei brățări preistorice din aur, clasate în prima parte a anului 2025 în categoria juridică Tezaur, au fost expuse în premieră după ce au fost recuperate și readuse în anul 2024 în România. Această recuperare a fost posibilă în urma unor demersuri insistente, ce au durat peste cinci ani, realizate de instituții cu rol în aplicarea legislației pentru protejarea patrimoniului cultural național și internațional**.**

Artefactele prezente în micro-expoziție au fost obiectul unui dosar penal privind braconajul și părăsirea ilegală a teritoriului românesc, probabil în 2019. Faptele s-au petrecut în perioada 2017-2019, presupunându-se că obiectele au fost descoperite probabil cu detectorul de metale. Ulterior, două dintre ele au fost identificate în 2020 în catalogul unei licitații din Monaco iar cea de a treia a fost depistată în urma percheziției imobiliare a “presupusului proprietar” din Belgia. Licitația din Monaco a putut fi oprită grație implicării și cooperării excepționale între autoritățile române și cele belgiene, iar apoi autoritățile române încep demersurile pentru recuperarea artefactelor (două dintre ele aflate în Monaco și una în Belgia), acțiuni desfășurate în perioada 2021-2023. În acest interval de timp au fost parcurse mai multe etape de expertiză, realizate exclusiv pe bază de fotografii astfel că, în 2024, are loc repatrierea obiectelor și o a doua expertiză, inclusiv cu investigații privind compoziția artefactelor. În sfârșit, în 2025 are loc clasarea artefactelor și definitivarea cazului în justiție în România, obiectele fiind încredințate MNIR.

Numărul de astfel de artefacte preistorice este foarte limitat în Europa, mai puțin de 30 de exemplare relativ similare, păstrate în colecții muzeale din România, Ungaria, Austria. Pe lângă această caracteristică, obiectele recuperate au și o valoare intrinsecă. Aceste brățări din aur masiv, realizate folosind combinarea mai multor tehnici de prelucrare a metalului pentru a ajunge la forma finală, sunt de formă semi-circulară, cu corp lat și capete deschise; la fiecare capăt sunt prevăzute cu o pereche de spirale (volute) plate, concentrice, dispuse simetric și decorate cu incizii. La exterior sunt decorate cu o serie de incizii (crestături) și caneluri. Corpul brățării este masiv, lat, pe fiecare margine fiind decorat cu crestături succesive. Volutele duble simetrice te duc cu gândul la un cap de berbec stilizat. Cu stare de conservare foarte bună, una are greutate de 229.01 g, alta de 231.94 g iar cea de a treia are 222.75 g. Aceste excepționale obiecte de podoabă masive și bogat decorate sunt asemănătoare ca formă și stil de ornamentare, prezintă similituduni evidente de tehnică de realizare putându-se presupune că au fost realizate de același artizan metalurg – orfevru preistoric, ce le-a realizat în urmă cu trei milenii. S-a concluzionat că zona de proveniență a acelor podoabe preistorice este zona Crișanei (Țara Crișurilor), nord-vestul României (zăcăminte de aur existente în Transilvania și Maramureș, așanumitul bazin carpatic – areale majore de proveniență pentru aurul preistoric pe continentul european), ele subliniind extraordinara măiestrie a aurarilor preistorici, dar reprezentând în același timp și o descoperire de mare valoare pentru perioada târzie a epocii bronzului pentru teritoriul actual al țării noastre.

Parte din colecțiile MNIR, aceste superbe artefacte au fost prezentate publicului, în premieră, cu prilejul Zilelor Europene ale Arheologiei, ediția 2026, fiind incluse din luna iulie a.c. în expoziția permanentă ***Tezaurul Istoric***. Printre partenerii media ai evenimentului s-a numărat și Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România (UZPR).

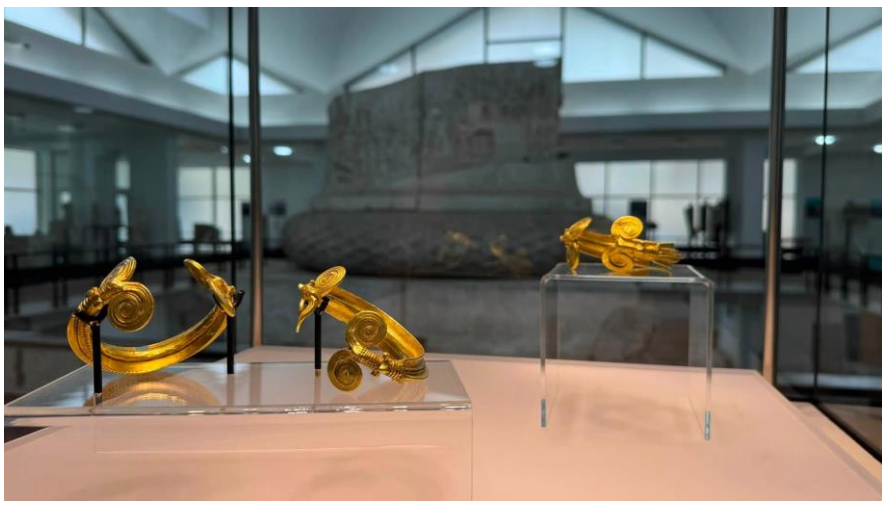

Zilele Europene ale Arheologiei reprezintă un eveniment european ce a debutat în 2019, dedicat apropierii publicului de patrimoniul arheologic și evidențierii rolului arheologiei în societatea contemporană.

Dumitru-Tudor TĂNĂSESCU

Începuturile stațiunii Mamaia

Cea mai veche așezare urbană din țara noastră, orașul Constanța, poartă numele întemeietorului său, Constantin cel Mare.

Solul orașului Constanța este identic cu cel de la Menton şi Nisa, compus din cretă naturală (o rocă sedimentară moale și poroasă alcătuită din carbonat de calciu, în principal resturi microscopice de alge fosilizate).

Pentru constănțeni primăvara este foarte scurtă iar trecerea de la iarnă la vară e bruscă. În schimb, toamna e anotimpul prielnic turismului fiindcă se întinde adeseori cu un timp admirabil până la începutul lunii noiembrie.

Temperatura medie a toamnei este de 12 grade Celsius.

Încă de la începuturile sale, ca stațiune turistică, din Constanța s-au organizat excursii pe mare, în fiecare duminică și joi, cu vapoarele românești, fie spre Mangalia, fie spre Sulina. Existau însă curse regulate spre Constantinopole, Smirna și Alexandria, cu escale pentru a admira Marea Marmara, cu panorama splendidă a Bosforului, vârful Seraiului și insula Prinkipo, dar mai ales cu palatele lui superbe — orașul Smirna cu ruinele lui și, în sfârșit, măreția antică a Egiptului, cu Nilul cel bogat, cu Sfinxul și Piramidele străvechi.

Placă turnantă la Marea Neagră, orașul port a căpătat utilitate și importanță comercială de invidiat sub genovezi. După revenirea Dobrogei la patria mamă, orașul cunoaște o veritabilă renaștere. La începutul veacului XX, Constanța număra doar 16.000 de locuitori, având doar două diviziuni administrative (sectoare): culoarea de roșu și culoarea de galben. Pe atunci centrul orașului era numit *Piața Independenței (*acum *Piața Ovidiu)*, unde tronează impunătoarea statuie a marelui poet exilat, Ovidiu. De aici se desfăceau radial străzi drepte, largi, având pe margine copaci și vegetație. Orașul era iluminat feeric cu becuri electrice, avea trăsuri, conduse în cea mai mare parte de turci, iar între Techir Ghiol și Mangalia circulau frecvent omnibusuri. Portul, care pe la sfârșitul secolului al XIX-lea nu avea decât două cheiuri, unul construit de genovezi, celălalt de englezi, a cunoscut o mare dezvoltare; în special, se remarcă docurile cu mari rezervoare de petrol destinat exportului.

Dar ceea ce impresiona pe vizitator, în primul deceniu al veacului al XX-lea, erau plajele, dintre care cea mai promițătoare era aceea de la Mamaia.

Iată cum s-a născut celebra stațiune de vară Mamaia: Municipalitatea Constanței, prin primarul Ion Bănescu, obținuse în anul 1905, de la Ministerul Domeniilor (Serviciul Pisciculturii), să i se cedeze duna de nisip dintre Lacul Tăbăcăriei (Siut-Ghiol) și Mamaia, pentru a oferi constănțenilor o nouă plajă pentru băi de mare. Se știe că prin construcția noului port, vechea plajă de la „Vii” a fost grav afectată, cu atât mai mult cu cât în proximitate s-au ridicat depozitele de petrol. Această dună de nisip are o lungime de șapte kilometri, iar Primăria s-a angajat să prelungească drumul de fier, de la Târgul de Vite, din apropiere, până la Mamaia, să desființeze abatorul Analdolchioi, iar clădirile sale să fie transformate în cazarmă pentru sergenții de stradă. Îndrăznețul proiect al noii stațiuni a fost apreciat de însăși Regina Elisabeta, care a vizitat plaja, la 21 mai 1905, apoi a făcut o plimbare pe lacul Siut-Ghiol, a poposit pe Insula Ovidiu, unde se crede că ar fi locuit marele Poet al Antichității, exilat la Tomis. O mai bună promovare a acestei viitoare stațiuni, nici că se putea altfel!

Pe plajă, la Mamaia

De altfel, în luna septembrie, 1905, prințul moștenitor Ferdinand a vizitat și el plaja de la Mamaia, care începuse să funcționeze. Pe atunci, sezonul de băi de mare debuta la 1 august, astfel că, la 31 iulie 1905, au început să circule și primele trenuri spre Mamaia, care plecau din Halta Ovidiu. Pentru a ne face o idee de prețurile practicate, vom spune că o baie de mare, la Mamaia, costa în 1905 numai 1 leu, din care 50 bani este transportul și 50 bani cabina, cu rufăria necesară.

Dată fiind afluența de vizitatori, s-a decis ca sezonul de băi de mare, din anul următor, 1906, să înceapă la data de 15 iunie.

Plaja Mamaia, de o rară frumusețe, având formă concavă, se întinde între latitudinile de 44 și 45 grade, respectiv între promontoriul şi portul Midia la nord şi promontoriul Cap Pescărie la sud, ceea ce îi conferă o climă blândă, cu imperceptibile variații de temperatură din pricina mării. Plaja largă, deschisă spre mare, nisipul fin, prezența lacurilor Siut-Ghiol și Tăbăcărie, vecinătatea orașului și portului Constanța, căile bune de acces, toate acestea au asigurat plajei Mamaia un renume ce a ajuns și peste granițele țării.

Impresionat de frumusețea noii plaje a Constanței, pictorul Voinescu a oferit Primăriei un mare tablou, intitulat *„Plaja de la Mamaia*” !

Iar dintr-o scrisoare a lui Vlahuță, trimisă în 1905 lui R. Cioflec, aflăm următoarele: *«Sunt la Palaz, un sat vechi turcesc — șase kilometri de la Constanța. Casa în care stau e la marginea unui lac frumos, pe care-l trec cu barca în fiecare dimineață, pentru a mă duce la plaja Mamaia, unde mă scald în mare și mă prăjesc apoi la soare, pe nisipul mărunt și fierbinte, pîn’ mă răzbește foamea”.*

Stațiunea turistică Mamaia nu a fost întotdeauna ceea ce se vede astăzi: o stațiune modernă, aglomerată și uneori sufocată de dorința antreprenorilor în construcții de a folosi fiecare metru pătrat.

Să ne transpunem cu gândul spre începutul secolului al XX-lea. Iată ce putea vedea un turist venit să admire țărmul mării, în acea parte a litoralului. Spre miază-zi, la circa cinci kilometri, călătorul curios putea zări în depărtare frumosul port Constanța, cu siluetele corăbiilor și ale vapoarelor; spre nord, se vede așezarea cunoscută sub numele de Mamaia, străjuită la est de încântătoarea mare albastră.

Între orașul Constanța și această plajă exista, pe la 1909, o linie de cale ferată, pe care circulau zilnic opt garnituri de tren, prețul unui bilet fiind redus acum la doar 40 de bani.

Voind să dea o dezvoltare turismului balnear, Primăria Constanței a ofertat spre vânzare terenurile din Mamaia, la un preț derizoriu: 30 de bani m.p. Însă nimeni nu s-a grăbit să construiască acolo, până la Primul Război Mondial. Motivele pentru care nu exista interes pentru dezvoltarea edilitară a zonei. erau lacurile și bălțile ce înconjurau plaja Mamaia.

La acestea trebuie să mai adăugăm și alte impedimente: Plaja Mamaia este situată la 8-9 km de oraș. Așadar, pentru a face baie, trebuia să parcurgi zilnic circa 16 km în trenuri aglomerate, pe timp de vară. De la punctul de plecare, linia de cale ferată ocolea toată partea de sus a orașului, cu cartiere insalubre sau mahalale (tăbăcăriile, cărămidăriile, bălţile etc).

Apoi, distanța de la cabina individuală, până la intrarea în mare era de 150 m, distanță care devenea 300 metri pentru fiecare intrare în apă și revenire la cabină. Și încă o explicație: atunci când a luat ființă stațiunea Mamaia, adică în 1905, costurile erau cu totul altele.

Ele au devenit, în 1916, mult mai scumpe. Prețul biletului de tren, intrarea pe plajă, plata băiașului care îți punea la dispoziție o cabină pe plajă te costa 2 lei de persoană. Dacă luai o trăsură, mai adăugai încă 10 lei. Iată răspunsul pentru care plaja Mamaia nu era accesibilă publicului larg.

În loc de hoteluri, plaja Mamaia oferea cabine mobile, asemenea celor din renumita stațiune balneară Ostende.

Cu timpul, mai ales în perioada interbelică, Mamaia începe să devină stațiunea etalon a verii, dar abia după deceniile 6 și 7 ale secolului trecut, Mamaia a devenit Perla Mării Negre, titlu pe care și-l păstrează și în prezent.

Pe plajă, la Mamaia, în august 2026

Daniel ERNESTINA

Miere și fiere

- Poezii -

IUBIRE CUANTICĂ

Deși eu sunt un tip romantic
aleasa mea
iubește cuantic
și din structura mea de om
a tăbărât
pe un atom,
iar pe aleile din parc
îl devorează
quarc cu quarc
sperând,
sub lună
și sub stele,
că sunt și părți
mai mititele.

IUBITEI DE PE URMĂ

Pe nori,
lasciv să te întinzi,
să ne iubim
între oglinzi,
sus numai cer
jos doar ocean,
să-mi sufli-n față
uragan,
să-mi tune vorbele-n urechi,
să zboare vulturii
perechi,
iar eu să-ți spun abia șoptit
că te iubesc la infinit.

POEM PENTRU IUBITA MEA DILIE

Iubita mea ușor dilie
cu mintea dusă-n Univers,
te-ași recunoaște dintr-o mie
după sărut
și după mers.

M-a scos din coaja mea de ou
căldura gesturilor tale,
căci tu mi te-ai făcut cadou
de ziua nașterii astrale.

SCURTĂ POVESTE CONTEMPORANĂ

Mi-am comandat un sentiment sintetic
Ce-a fost plătit, apoi a fost livrat
Și ambalat atâta de ermetic
Că a sosit întreg, nealterat.

Femeia pentru care-l comandasem
Venea întâia oară de la sat
Și-mi oferea ce nu mai încercasem:
Un suflet "bio", sincer și curat.

IUBITEI CARE MĂ AȘTEAPTĂ

Visează-mă iubito
și-om merge departe:
odata pe Lună,
odată pe Marte;
visează-mă noaptea
când somnul nu vine;
visează-mă ziua
departe de mine;
visează-mă tristă
tristețea să-ți piară;
visează-mă înger,
visează-mă fiară;
visează-mă-n ample
și lungi simfonii;
visează iubito
și eu voi veni.

ALTĂ BAZACONIE

În lumea
plină de sclipici
sunt multe
Universuri mici.
Mici
cât e trompa
la țânțari,
dar cu pretenții
foarte mari.

PORTRET CU MACI
(inspirată de câmpul cu maci al
doamnei Angela Nicolae)

Am pus la inimă fermoar
căci vin iubite migratoare
în număr foarte, foarte mare
(mai mult decât e necesar).
Și vin ca hoardele de draci
cu suferințele-aferente:
mă lasă plin de sentimente
cum este câmpul plin de maci.

AXIOMA

De când vremea se socoate
(E inutil să mai explic)
Prostu' le-a știut pe toate,
D'aia n-a făcut nimic.

MĂRTURISIRE

Mă frâng sub amintiri
și sub regrete,
fug de trecut,
m-ascund de viitor;
sunt arhivarul marilor secrete
care au ars în fața tuturor.
Am strâns, în piept,
păcat lângă păcat
fugind în lume
fără nici un țel,
asemeni unui staniu evadat
care și-a luat celula după el.

EU, CALATORUL

Îmi curge timpul
ca sângele din rană
și îmi transformă totu-n amintiri
pe care le distribui de pomană,
cu bucurie,
la noile sosiri.

Și uite-așa,
bucată cu bucată,
mă-mprăștii gol
în cele patru zări
ca să m-alătur
odată și odată,
cu bucurie,
la vechile plecări.

IUBITEI DE NE-NTÂLNIT

Mă plouă sentimente din abis
și m-am ascuns
de teamă
într-un vis.
Spre fiecare zare
e departe
și tu n-ai învățat să zbori
iar întâlnirea-i dincolo de nori
deasupra mării-adânci
ce ne desparte.

SĂRUTUL ZĂPEZII

Nu dorul,
sărutul zăpezii
mă-ntoarce la tine.
Nu zborul,
ci vântul
m-aduce-napoi
de teama
furtunii nebune ce vine
și-a norilor negri
iviți între noi.

George ROCA

Mihai Eminescu în Australia

„Spre seară, la lumina luceferilor,/ *At dusk, Under the starlight,*
pentru a-şi desăvârşi lucrarea,/ *To round out his work,*
Dumnezeu a creat poetul,/ *God created the poet,*
Pe... Eminescu!// *Eminescu!*
(George Roca, Eminescu)

Iubirea de Eminescu și creația sa nu părăsește românii aflați în orice colț al lumii. Cine a gustat odată din versurile marelui bard le duce în gând peste tot. Le împărtășește cu familia sa, le transmite urmașilor săi, dar și străinilor dornici de un vers cult, frumos și emancipat. Le traduce, le dă exemplu, le propagă și le face cunoscute celor care îl înconjoară, atât la întâlniri simple, de familie, evenimente, cât și la spectacole românești la care participă pe meleagurile unde se stabilește. Eminescu face parte din bagajul spiritual pe care fiecare român îl poartă cu dânsul oriunde se stabilește în afara perimetrului național.

În lumea largă sunt foarte mulți români talentați, elevați profesional, specializati chiar, care au tradus minunatele versuri eminesciene. Am să enumăr câțiva: Corneliu M. Popescu, Andrei Bantaș, Annie Bentoiu, Dimitrie Cuclin, Adrian George Sahlean, Geo Vasile, Adrian Șoncodi și românul neozeelandez-australian, Daniel Ioniță. Alții, poeți în devenire sau consacrați i-au dedicat versuri omagiale, unii și-au exprimat dragostea și respectul în proză scriind articole, studii critice, povestiri chiar, piese de teatru... Fenomenul „Mihai Eminescu” a depășit de mult granițele României fiind din ce în ce mai cunoscut peste hotare. Se zice că până în prezent, Eminescu este tradus în peste 60 de limbi, de mai bine de 200+ de traducători. Notorietatea sa a devenit universală!

Comunitatea română din Australia îl admiră pe Mihai Eminescu, el fiind pentru noi flacăra vie a culturii și a patriotismului românesc. Amintirea sa, respectul pentru dânsul, glorificarea sa, se face permanent prin mai multe acțiuni concrete, de un înalt nivel calitativ de trăire spirituală. Există sau au existat la antipozi societăți culturale care poartă numele poetului național, chiar și o revistă „Mihai Eminescu” care a dăinuit la Sydney mulți ani (1991-2016).

Din anul 2014 funcționează în Australia, cu sediul la Sydney, Academia Româno-Australiană pentru Cultură al cărei președinte este domnul lector univ. Daniel Ioniță. Legăturile trainice pe care le are organizația noastră cu alte organizații similare din Australia și din lume au creat colaborări de valoare. Menționez aici, „Dialog liric cu poeți din Bistrița” (Grupul literar „Conexiuni”, Spectacol de poezie, online, 7 mai 2022) după care, poeziile au fost prezentate în volumul bilingv numit „Return Ticket from Sydney to Bistrița – A lirical Carousel Between the Atipodes/ Bilet dus-întors de la Sydney la Bistrița” (Editura ARAC, Sydney, 2022); lansare de carte, prin prezența dlui Daniel Ioniță la Toronto (unde a luat naștere proiectul unei noi cărți de poezie realizat împreună cu dna. Maria Tonu) și la New York, SUA cu titlul „Testament” (Autori/traducători: Daniel Ioniță, Daniel Raynaud, Adriana Paul și Eva Foster. Editura ARAC, 2020); în Noua Zeelandă; „The 3rd Romanian Diaspora Symposium & The 2nd Festival of Romanian Creativity” (Europe House, Auckland, July 31 - August 1, 2017), eveniment organizat de Ambasada României (E.S. Nineta Bărbulescu, ambasador) unde am fost prezenți cu „Australian-Romanian Academy for Culture: Daniel Ioniță,and George Roca - «Romania of My Soul melodies and poems from the heart of Romanians»”. În anul 2023, ARAC a participat la Melbourne, la un eveniment organizat de către Camera de Comerț Australiano-Română (Fondator Ramona Martinovici) unde a prezentat un recital de poezie și muzică. De asemenea pe data 14 ianuarie 2024 împreună cu Asociația Culturală „Doina” din Brisbane (președinte Aurelia Noran) a fost organizat spectacolul literar-artistic numit „Eminescu - 174 de ani de nemurire”.

Încă din 2016, ramificațiile academiei noastre ajung până in Nepal, unde ajutăm educativ o școală din regiunea Kaaule, program numit „Australian-Romanian Academy for Culture suports the education of children in Nepal”. Desigur că versurile lui Eminescu (traduse în limba engleză) au fost prezente și acolo, la poalele Himalaiei.

Sărbătorind ziua de naștere a marelui bard, Academia Româno-Australiană împreună cu „Sydney Poetry” - o grupare de poeți australieni consacrați, de vorbire engleză (Director: Angela Stretch) organizează un eveniment de anvergură, aflat la a treia ediție, cu titlul „Mihai Eminescu - Loneliness of the Long distance Poet”) spectacole de poezie (peste 20 de poeti recitatori, în frunte cu actorii Tug Dumbly și Cătălin Anastase), muzică (Daniel Raynaud, Adriana Paul, Peter Miller Robinson, Zaki Duo, Isabel Tzarbatzaki&Ariel Nurhadi, Datson&Huges); teatru de păpuși („Luceafărul – The Evening Star”, Lenka Muchova, Australia-Czech puppet Theatre) și Ansamblul de Dansuri Românești „Sydney Dance Company” (condus de Cristina Iordache-Yeo). Prezentarea evenimentelor, a poeților participanți de limba română și engleză, a cantautorilor și a artiștilor prezenți s-a făcut într-un volum numit „Mihai Eminescu - The Universal Within the Local - The Evening Star or The Loneliness of the Long distance Poet” (Editura ARACS, 2026, Sydney, 384 pg.). La evenimentul din 15 ianuarie 2023, care s-a ținut în prestigioasa sală de la State Library of NSW am avut ca musafiri de onoare pe distinsa doamnă Ministru a Diasporei Române, Natalia Intotero, aflată în vizită in Australia și pe Excelența Sa, doamna Nineta Bărbulescu, ambasador al României în Australia.

Pe data de 25 februarie 2026 am fost vizitați aici la Sydney de celebrul jurnalist britanic, prezentator TV, poet și documentarist, Charlie Ottley, când Ambasada României de la Canberra împreună cu Academia Româno-Australiană, a organizat la State Library of New South Wales un spectacol de prezentare a distinsului promotor cultural și turistic al meleagurilor românești („Wild Carpahia” și „Aromele României”) și o lansarea cărții: „Eminescu – The Universal Within the Local”.

Academia Româno-Australiană pentru Cultură întreține o relație strânsă cu Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România (UZPR) cu care a colaborat încă din primii ani de la înființare, prin vizitele făcute la sediul acesteia din București de către dl. Daniel Ioniță și subsemnatul, la invitația fostului președinte dl. Doru Dinu Glăvan, și la evenimentul sărbatoririi a 100 de ani de la inființare a UZPR, ținut în anul 2019 la Sala Radio.

Editura Academiei Româno-Australiană a publicat peste 20 de volume în limba română și engleză, a diferiți autori, și a făcut peste 30 de lansări de carte, atât în România cât și în Australia. În 2020 a apărut în Statele Unite ale Americii și Australia (dar și în alte țări din mediul anglo-saxon cum ar fi Marea Britanie, Canada sau Noua Zeelandă – ultimele prin platformele Amazon și TheBookDepository) volumul „Romanian Poetry from its Origins to the Present/Poezia românească de la origini și până în prezent” – publicată de Australian-Romanian Academy for Culture. Antologator și traducător principal este Daniel Ioniță, asistat de Pr. Dr.Daniel Reynaud, Dr. Adriana Paul și Eva Foster.

Acest grup „recidivează” de la mare distanță geografică față de ultimul lor succes, care a fost volumul „Testament - 400 de ani de poezie românească/400 Years of Romanian Poetry” (Editura Minerva, București, 1152 pagini), volum căruia i-a fost acordat premiul pentru traducere (din limba română într-o limbă străină) „Antoaneta Ralian”, decernat de Târgul de Carte Gaudeamus în Noiembrie 2019. Din juriu făcând parte presonalități importante ale literaturii românești precum Denisa Comănescu (scriitor și director general al editurii Humanitas) și profesorul universitar și scriitorul Ion Bogdan Lefter. „Romanian Poetry from its Origins to the Present” este de fapt o re-prezentare, cu mici schimbări, pentru cititorii din afara României, a volumului deja menționat, „Testament – 400 de ani de poezie românească” – pe care editura Minerva din București, sub îngrijirea redactorului șef Ana Munteanu, l-a publicat și îl promovează și distribuie în România. De menționat că la sugestia doamnei Anei Munteanu, au fost incluși în volum și cinci poeți din Republica Moldova. Acest lucru a fost continuat pe parcursul timpului, numărul poeților de peste Prut crescând proporțional cu numărul poeților din România. Acest lucru s-a dovedit a fi benefic din punct de vedere strategic, pentru că a dus la realizarea unei antologii a poeților din Republica Moldova, sau născuți acolo, precum și în Bucovina de Nord. Daniel Ioniță și echipa lui au produs în 2018, împreună cu Maria Tonu, sub sigla editurii „MediaTon” din Toronto, Canada, volumul „Basarabia Sufletului Meu/The Bessarabia of my Soul”, o reprezentare a unor poeți semificativi, de limbă română, din Republica Moldova. Cartea a avut lansare triplă – la Chișinău (Biblioteca Onisifor Ghibu), la București (Muzeul Literaturii) și la Sydney (Redfern Town Hall). Cartea „Basarabia Sufletului Meu”, prefațată de maestrul critic și istoric literar - Alex Ștefănescu, este *„O uniune a competenței, bunului gust și entuziasmului în slujba poeziei… o colecție de poezie din Republica Moldova…”* tradusă în engleză cu iscusința autorului Daniel Ioniță.

În Australia asociem adesea cultura cu evenimente majore, și cu perspective ce influențează întreaga societate: cu număr de vizitatori la muzee, număr de cititori, publicul ce vine la concerte – pe scurt, ceea ce se petrece în domeniul public. Dar toate acestea încep întotdeauna prin entuziasmul unui grup mic, de oameni dedicați, în cunoștință de cauză, și gata de a face sacrificii pentru a realiza ceva. Daniel Ioniță și „echipa” dânsului de traducători sunt un asemenea grup. Volumul reprezintă prima carte de vizită a liricii românești în Australia, demersul poetului Ioniță fiind nu numai întemeietor, dar și foarte important pentru cunoaşterea culturii române în ţara de la antipozi precum: „Testament - Antologie de Poezie Modernă” - prefață de maestrul Alex Ștefănescu (415 pagini, versiune bilingvă), cu autori de literatură română, clasici și contemporani, „Basarabia Sufletului Meu” (297 pagini, versiune bilingvă) - O culegere de poezii ale scriitorilor din Basarabia, prefață tot de criticul literar Alex Ștefănescu. Din dragoste pentru poezie și confrații basarabeni dl. Daniel Ioniță a scris și publicat în anul 2018 „Recurs la Unire - Centenarul Marii Uniri” (242 pag. Editura Libris Editorial). Implicarea directă a lui Martin Langford, la vremea aceea director al Australian Poetry Inc. - un fel de Uniunea Scriitorilor Australieni, organizație vocalizată pe poeți și poezie - a fost benefică. Domnul Langford, el însuși poet, antologator și critic literar, a binevoit să scrie prefața pentru cititorul de limbă engleză al acestei ediții după ce fusese implicat cu Postfața la volumul similar „Testament – 400 Years of Romanian Poetry”.

Iată ce expune craioveanca Camelia Radulian în prefața cărții: «*Proiectul „Mihai Eminescu: The Universal Within the Local”, desfășurat sub egida Poetry Sydney și a Australian–Romanian Academy for Culture, poate fi descris drept un dispozitiv de mediere interculturală. El pune în contact două spații literare cu genealogii și canoane diferite – cel românesc și cel australian – și le propune acest volum ca „teritoriu comun” de negociere simbolică, având ca pivot opera eminesciană. Cele trei teme curatoriale principale – „The Universal Within the Local” (2023), „The Loneliness of the Long Distance Poet” (2024) și „The Poetry of Resilience” (2025) – nu sunt simple etichete tematice, ci axe conceptuale care structurează întreaga lectură a volumului: „The Universal Within the Local” pornește explicit de la modul în care critica românească – de la G. Călinescu încoace – a perceput complexitatea lui Eminescu: un poet radical localizat (în matricea folclorică, în imaginarul romantic târziu, în istoria și mitologia românească), dar cu o accesibilitate universală, dată de temele mari – iubire, timp, moarte, cunoaștere – și de o muzicalitate translatabilă. Curatorii – Daniel Ionita și Angela Stretch – operează aici cu ceea ce am putea numi un model „centrifug”: de la un text nodal eminescian se proiectează multiple traiectorii poetice contemporane, în română și în engleză, în Australia și în România».*

Demn de menționat vizita la Sydney, în Australia, a prietenului și colaboratorului nostru, dl. profesor bucureștean Constantin Harabor (din noiembrie 2023 membru al Academiei Româno-Australiane). Acesta a luat legătura cu mai mulți membri ARAC și a creat legături solide de prietenie. A propus o colaborare la un proiect comun referitor la necesitatea educării copiilor prin valori culturale naționale în context european și internațional. Proiectul Educațional Internațional este intitulat „Orizont Eminescu”. În vederea lărgirii și diversificării caracterului internațional al proiectului, dl. Hărăbor, în calitate de autor și coordonator de proiect și-a asumat voluntar un obiectiv suplimentar, anume de a găsi parteneri pentru proiectul „Orizont Eminescu” și în această țară. În afară de construirea unor legături puternice cu membrii ai Academiei Româno-Australiene din Sydney, a vizitat și orașul Brisbane, unde a luat legatura cu doamna Aurelia Noran, președinta Asociației Culturale Române „Doina” din statul australian Queensland. Ca urmare în 15 ianuarie 2024 s-a organizat in Brisbane o expoziție de grafică și un spectacol cultural al elevilor dedicat aniversarii zilei de naștere a „Luceafărului Poeziei Românești”. O delegație de elevi și profesori a participat fizic la spectacolul de la Palatul Național al Copiilor din București, iar alții on-line. Menționăm că elevii din Brisbane au participat cu ilustrații ale poemelor eminesciene la toate expozițiile internaționale organizate la Auckland (Noua Zeelandă), Tokyo (Japonia), Montreal și Hamilton-Ontario (Canada), Maduray (India), Hermosillo, Monterey și Mexico City (Mexic) și Chișinău (Republica Moldova). De asemenea, într-o scurtă vizită pe care a avut-o în orașul Cairns, s-a întâlnit cu un reprezentant al diasporei române – Doamna Liliana Salerno, care a fost entuziasmată de proiect și a promis că se va implica în a găsi participanți la acesta. Toate întâlnirile domniei sale cu membrii proeminenți ai Diasporei Australiene au fost foarte emoționante, și au umplut tuturor sufletul de bucurie și satisfacție... văzând entuziasmul de a deveni parteneri în acest proiect. Așa cum foarte frumos spunea Doamna Aurelia Noran: *„Proiectul va da ocazii unice tinerilor și copiilor români de pretutindeni să se implice și să beneficieze de filonul de inspirație și geniu care a fost Mihai Eminescu”.*

*

Revista „Bumerang Literar” este o publicație cu precădere românească, pe care am înființat-o la mijlocul anului 2021. Până în prezent am publicat 1575 de articole semnate de peste 500 de autori. Proză, poezie, critică literară. Colaboratori: producători de literatură română din întreaga lume. Numele lui „Mihai Eminescu” este omniprezent în paginile revistei... cu 80 de articole scrise ca omagiu adus marele bard. Revista poate fi accesată la adresa de net: https://bumerangliterar.wordpress.com/

George ROCA
Autor, scriitor și publicist
Președinte de Onoare al Academiei România-Australia pentru Cultură (ARAC)
Director al Revistei „Bumerang Literar”
Sydney, Australia

Prof. univ. dr. Nae Georgescu

Eminescu în vremea „Scrisorii pierdute”

DREPTUL DE GRAŢIE

Bucureşti, 14 mai 1883

Se vede că ziua de 10 Mai e menită a avea însemnătate ominoasă pentru ţara noastră. După ce alegerile făcute de Ţepeluş, Pelin et comp. s-au declarat legitime, trebuia ca, în virtutea acelui principiu de acţiune reciprocă pe care ingeniosul Darwin îl numeşte corelaţiunea creşterii, sentinţe de justiţie date în toată regula să fie declarate de neligitime. Voim să vorbim aci de unele din graţierile de restul pedepsei, decretate la 10 Mai la propunerea d-lui Stătescu.

Nu contestăm dreptul la graţie, pe care constituţia [î]l atribuie suveranului, dar fiindcă nimic în lumea aceasta nu e absolut, ci totul mai mult sau mai puţin relativ, nici acest drept nu este absolut. El are o anume însemnătate. Dacă e vorba ca echilibrul şi siguranţa să domnească în societatea umană, se cere neapărat ca orice act de injustiţie şi brutalitate să fie contrabalanţat de-un act de justiţie şi reparaţiune. Cumpăna este emblema justiţiei. Geniul antichităţii o reprezintă cu legătura la ochi, - ea nu vede pe împricinaţi, nu are nici simpatii nici antipatii; ea nu judecă, c-un cuvânt, după înclinări de inimă sau după… interese electorale.

Dacă oamenii n-ar fi instituit judecata şi judecătorii, natura a îngrijit ca orice act de brutalitate să corespundă imediat c-un act de răsbunare. Pentru a împiedica ca răsbunarea să fie mai mare decât injustiţia, s-a instituit pedeapsa, ultio publica, la vengence publiquement organisée. Aceste pedepse însă sunt aşezate pe câteva principii, pe când crimele şi delictele reprezintă o infinitate de cazuri. Se poate dar întâmpla ca în această infinitate de cazuri unul să nu se poată subsuma pe deplin sub articolul pedepsei şi, judecându-se în analogie numai, pedeapsa să iasă prea grea. În acest caz, şi numai în acest caz, dreptul suveranului de-a graţia este un corectiv ai legii. Acest drept de graţie este analog acelor mărimi din matematică a căror valoare concretă nu se poate reprezenta decât prin aproximaţie, cu toate acestea nu este o mărime nemărginită, ci o proporţională între un maxim şi un minim.

Consideraţiile acestea au fost necesare pentru a vorbi de graţierea tânărului Sân-Marin, care-a atentat la viaţa d-lui N. Blaremberg. Se ştie că justiţia n-a fost aspră cu tânărul Sân-Marin. Ea a admis circumstanţa uşurătoare a vârstei, a temperamentului, a uşurinţei cu care-a putut da crezare instigaţiunilor unor mizerabili, şi nu i-a dictat decât un minim de pedeapsă, cu toate că faptul fusese de-o excepţională brutalitate.Guvernul, pentru a-şi manifesta dispreţul faţă cu justiţia ţării, îl înaintează şi-l medaliază în chiar timpul procesului. Aceasta era deja mult. Acum d. ministru de justiţie uzează - ca să nu zicem abuzează - de-acel drept relativ la graţie, atribuit regelui, pentru a-i ierta şi restul închisorii. Permită-ni-se a o spune: pentru un atentat de ucidere - înaintare, medaliare şi câteva zile da arest nu sunt o pedeapsă, ci o recompensă, şi poate că tocmai asta au voit consilierii M. Sale. Am întreba: pentru câte voturi în cele din urmă alegeri s-au plătit această recompensă?

Ca să constatăm că într-adevar cumpăna guvernului e strâmbă, vom cita un caz foarte deosebit şi mult mai neînsemnat, unde însă dreptul de graţie nu s-a manifestat de loc. Un domn Anghiropol a feţuit puţin în faţa teatrului imensa personalitate a onorabilului Pherekydes. I s-a dat, pentru acest simplu delict, un an de închisoare, şi nimărui nu i-a venit în minte să-i scază o zi măcar. Prin urmare, nu natura faptelor comise determină instinctele generoase de iertare ale M. Sale, ci deosebirea între victimele acestor fapte. Unde cearta e de lana caprina, suntem aspri; e vorba numai ca românul, şi mai cu seamă boierul român, să nu afle dreptate în ţara asta. Pherekydes trebuie satisfăcut, Blaremberg nu.

Un act de adevărată justiţie însă s-a făcut cu diaconul Cârlova, G. Pătescu si Ioan G. Pietraru. D. Brătianu s-a folosit de lovitura de stat, făcută acum la 10 Mai, pentru a graţia în parte pe oamenii poliţiei sale secrete, care au atentat cu o nespusă dibăcie şi cu succesul cel mai sigur - la viaţa d-sale. Ca toţi oamenii mari ai istoriei universale, - ca Cezar, ca Napoleon, ca Wilhelm Gloriosul, d. Brătianu voia să aibă o mică ediţie bizantină a acestei comedii, care înconjură capetele bărbaţilor celebri c-o aureolă de martir. De-aceea angentul său de poliţie, Cârlova, revizorul său şcolar de Ilfov, Pătescu, funcţionarul numit de d-sa la finanţe, Pietraru, i-au făcut această plăcere c-un cuţit de bucătărie, de mai nainte subţiat cu pila pe unde avea să se rupă.

D. Brătianu crede că noi n-am citit pe Machiavelli şi nu ştim cu ce mijloace oamenii lui de stat caută a-şi compromite adversarii politici. Ştim prea bine că la un alt zece mai d. Brătianu va şterge cu totul pedeapsa unor amici atât de credincioşi şi atât de... discreţi. Camerele aceste vor vota fără îndoială proiectul legii de reabilitare, propus în sesiunea trecută, absolut necesar pentru ca amicii săi să poată fi puşi la pensie, după ce vor fi espiat simulacrul de pedeapsă.

Dreptul de graţie - în zilele ilustrului d. Stătescu - s-a pus astfel la discreţiunea societăţii anonime de esploatare, numită partid roşu. Maftia şi Camorra guvernează azi pe deplin. Să le fie de bine.

[M. EMINESCU] (*Timpul*, Buc. 8(1883), nr. 108, mai 15, p. 1)

DOCUMENTAR

… Discutând acum câţiva ani cu regretatul avocat Constantin Vişinescu despre sistemul de pedepse din Divina Comedie, atingând mai ales delicatul subiect al pedepselor iniţiatice, acelea în care se regăseşte simbolizată într-un mod oarecare dar semnificativ vina celui pedepsit, mi-a încolţit în minte ideea de a-i prezenta unul dintre studiile mele de sertar privind ziaristica eminesciană, şi anume textul poetului din 14 mai 1883, neinclus în nicio ediţie. Dânsul, şcolit în Franţa în perioada interbelică, l-a citit cu atenţie – după care a spus că textul ca text nu are fundament juridic, expressis verbis: „nu asta înseamnă dreptul de graţie”, că ţesătura teoretică reprezintă o fantezie poetică, specific eminesciană - în fine, că nu poate folosi juristului de astăzi. Desigur, asta m-a descurajat şi am abandonat întregul şantier – după ce efectuasem corelările de mai jos (muncă migăloasă, fără mare glorie, de simplu editor ce face jurnal arheologic din ceea ce Eschil numeşte “topazein” – a merge din loc în loc în căutarea realităţii). Îmi

dau seama că ziaristica eminesciană nu prea foloseşte specialistului, poate că chiar îl încurcă uneori, dar zic, şi eu, odată cu poetul, că nu se poate ca asemeni scrieri să nu-şi găsească un loc undeva, în ungherul unor crieri. Aşadar, propun acest text, nu pentru a aduce argumente eminesciene în „telenuvelistica" despre graţieri – ci doar pentru cei interesaţi de ziaristica eminesciană ca atare şi modul cum s-a ţesut ea în timpul ei.

Paternitatea eminesciană a acestui articol se poate dovedi cu probele cele mai sigure: manuscrisele poetului. În mss 2275B, f. 23-24, citim: *"Corelaţiunea creşterii şi a scăderii. Creşterea unul organ îţi aduce folos, aceea a organului corelativ pagubă. Nu e vorba de ceea ce vrei să obţii. Tu lucrezi cu intenţiunea cea mai bună din lume. Dar ceea ce obţii în realitate este corelaţiunea creşterii, expresia admirabilă a lui Darwin, pentru relele care cresc alături de folosul ce l-ai obţinut".* În acelaşi manuscris, la fila următoare (25), "corelaţiunea de creştere" este pusă de către poet în ecuaţie. Expresia şi explicaţii suplimentare ale ei mai găsim în mss, 2255, care este datat în aceeaşi perioadă a gazetăriei eminesciene târzii. Despre proporţia între un minim şi un maxim, de pildă: *"Va să zică, creditul e o proporţională între un maxim şi un minim, nicidecum însă o mărime infinită, deşi se poate reprezenta c-o cifră concretă".*

Acest editorial trebuia, aşadar, să se găsească în ediţia academică Eminescu, printre textele cu paternitate certă. Problemele pe care le ridică sunt, însă, destul de greu de rezolvat cu instrumentele ştiinţifice de care dispunem astăzi. Într-adevăr, se pare că Eminescu comite aici câteva erori, pe care i le va sancţiona aspru *Telegraful*. Decretul cu graţierile apare în *Monitorul official* din 13/25 mai 1883 *"Graţiem de restul închisorii ce aveau a suferi pe condamnaţii Nicolae Cârlova (diaconul)... George Sân Marin. Reducem osânda condamnaţilor acestora, şi anume: Gr. Pătescu cinci ani din pedeapsa ce are a mai face, Ioan G. Pietraru -10 ani din 20 de ani de muncă silnică".* Graţierile se fac în numele regelui, de ziua Regatului. Peste numai două zile de la apariţia *Monitorului official,* Eminescu publică acest articol în *Timpul* discutând trei cazuri din zona justiţiei petrecute în trei ani consecutivi: afacerea Pietraru-Cârlova-Pâlescu (1881), afacerea Sân Marin - Blarenberg (1882) şi afacerea Arghiropol - Pherekydes (1883, aprilie). De fapt, de cauza sa proprie, atentatul din decembrie 1880, poetul leagă încă două cauze, care nici nu ştim în ce măsură îl interesau.

Îi răspunde *Telegraful* la 20 mai, ziar foarte violent împotriva *Timpului* din această perioadă, şi mai ales împotriva lui Eminescu. *Telegraful* reia, de fapt, seria de atacuri la persoană pe care o susţinuse în 1882 prin pana lui Nicolae Xenopol; este posibil ca acelaşi personaj să întreţină, şi acum, focul polemic: Nicolae Xenopol îl urmăreşte pe Eminescu în mod constant, până în 1911 aruncând, asupra amintirii poetului de data aceasta, stigmatul nebuniei şi al incoerenţei logice. Acum, la 20 mai 1883, el combate cu argumente:

"Timpul din 15 curent, neavând ce să mai strige, face cum zice francezul une guerre d'allemand. Este absurd ca dintr-un fapt care nu are nimic comun cu cestiunile politice să se facă o armă politică pentru a izbi în guvern, şi chiar în prerogativele acordate de lege Suveranului ţării. Cu toate acesta, Timpul crede că este bine să urmeze astfel, şi din graţierile făcute cu ocaziunea zilei de 10 Mai îşi permite a discuta capului statului dreptul de graţiere; şi, ca să nu-şi dezmintă tradiţiunile, acest organ al opoziţiei căruia niciodată nu-i place adevărul reproduce în rândurile sale inexactităţi cu care nădăjduieşte a da o umbră de seriozitate calomniilor sale. Nu nouă ne aparţine a lua apărarea tânărului Sân Marin; aceasta a făcut-o chiar unul din redactorii Timpului la bara justiţiei. S-au făcut atâtea dezbateri în acel proces, încât nu credem să fie cel mai mic incident de care publicul să fie străin. A se mai susţine, cum o face Timpul, că bătaia de la Şosea a fost un atentat este a voi cu obstinaţiune să rămână într-un rol ridicul; deci nu ne dăm osteneala să le răspundem pe acest teren. Partea însă unde Timpul păcătuieşte cu vicleşug este aceea în care afirmă că tânărul Sân Marin a fost medaliat după bătaia de la Şosea, şi că graţierea sa ar fi fost o recompensă pentru luptele ce familia acestuia a susţinut în timpul alegerilor. Sunt insinuări din acelea care pot înşela pe unii oameni, şi care trebuiesc desminţite tocmai pentru a combate acest efect. De unde scoase Timpul o medalie care pretinde că s-ar fi dat lui Sân Marin? Nu alergaţi, stimaţi confraţi, la asemenea minciuni, nu uzaţi de asemenea arme, căci veţi ridica în contră-vă toată stima ce pot unii oameni s-o aibă pentru voi. Medalie dată lui Sân Marin ? Când? De cine? Dar, încă o dată, asemenea insinuaţiuni sunt meschine, bune poate pentru alte împrejurări, dar nu pentru a se servi de ele când discutaţi o prerogativă a capului statului. Vorbiţi de recompensă electorală. Dar de ce nu sunteţi logici cel puţin? Dacă Sân Marin, după cum spuneţi, ar fi avut protecţiunea guvernului liberal - cum aţi strigat-o de la început către cine a voit să vă audă - avea familia lui trebuinţă acum să mai alerge la mijloacele electorale pentru a obţine graţierea tânărului brigadier? Această familie ieşită din popor nu-şi uită originea şi a luptat şi luptă pentru drepturile poporului, în rândurile poporului! Nici fraţii Stoiceşti, nici familia întreagă a lui Sân Marin nu sunt dintre aceia care îşi vând conştiinţa, ei lucrează din convingere şi toţi aceia care îi cunosc pot să v-o spună.

Timpul mai acuză pe d. ministru de justiţie că n-a graţiat pe d. Arghiropol; dar acest ziar, care numără printre redactorii săi mai mulţi jurisconsulţi, cum poate el să comită o erezie aşa de mare judiciară încât să ceară a se graţia un prevenit? D. Arghiropol este în prevenţie şi până nu există o condamnare şi o executare parţială a pedepsei nu poate fi vorba de graţiere

Las la o parte insulta ce aduceţi primului ministru că ar fi organizat singur atentatul la viaţa sa; sunt lucruri de acelea care revoltă bunul simţ şi care nu merită nici o atenţie. Cei de la Timpul judecă pe alţii după sufletul lor, şi într-un sentiment de mărinimie şi generozitate caută să facă o meschinărie. Astfel au urmat întotdeauna, şi nu am termina mai bine decât repetând propriile cuvinte cu care îşi fineşte seria elucubraţiunilor Timpul de la 15 mai: «Să le fie de bine»! " (*Telegraful*, Buc., 13 (1883), nr. 3. 308, mai 20. p. 2-3)

Acestea sunt faptele, cum se zice. Încercăm să le descâlcim pe rând, pentru că ne aflăm în faţa unei polemici pierdute de către Eminescu, una dintre puţinele din cariera sa ziaristică, şi, ceea ce este mai grav încă: pierdute din cauza lipsei de informaţii. Afacerea Sân-Marin - N. Blarenberg s-a petrecut la sfârşitul lunii mai 1882 şi a făcut vâlvă în iunie, când Eminescu se afla la mare. Poetul nu cunoaşte, deci, lucrurile în mod direct. Brigadierul Sân Marin l-a pălmuit pe N. Blarenberg la Şosea, la mijloc fiind o femeie, sora brigadierului, care a pretins că ilustrul personaj a jignit-o. Lucrurile sunt destul de încâlcite; a urmat un proces răsunător, pe tânărul brigadier aparându-l, între alţii, Gr. Păucescu (redactorul de la *Timpul* amintit aluziv de către *Telegraful*) - şi Grigore Ventura care a cerut "circumstanţe uşurătoare" - ce se vor acorda acuzatului (de ele vorbise şi Eminescu). De vreo medaliere a lui Sân Marin în timpul procesului, însă, nu credem că poate fi vorba; ziarele şi *Monitorul oficial*, cât ne-a fost în putinţă a le cerceta, nu dau o asemenea informaţie. Într-adevăr, de unde va fi scos Eminescu medalierea şi înaintarea în grad a tânărului brigadier? Este limpede, cred, că cineva îi dă informaţii cu gând să-l compromită. Foarte gălăgioşi, prietenii şi rudele lui Sân Marin au lucrat, într-adevăr, intens pentru liberali în recentele alegeri din aprilie 1883 - lucru verificabil prin presă.

Afacerea Arghiropol-Pherekides este, în schimb, recentă, incidentul s-a petrecut în aprilie 1883, în timpul alegerilor, iar procesul este pe rol. Întreaga chestiune o găsim dezbătută în *Poporul* lui N. Bassarabescu, şi vom cita pentru a se vedea sursa de „inspiraţie" a lui Eminescu - şi pentru a contura cel puţin în linii largi relaţia sa cu N. Bassarabescu în această perioadă.

Pălmuirea de la teatru

„Un individ este depus la Văcăreşti prin mandat al judecătorului de instrucţie de pe lângă tribunalul Ilfov, fiindcă a pălmuit pe un alt

individ, alaltăieri seara, în faţa birtului Broft. Autorul e d-nul Arghiropol, fost secretar la legaţiunea din Paris, iar pacientul este actualul ministru ce reprezintă România la Paris, dl. M. Pherekyde. După cum ni se relatează nouă lucrurile, iată ce împrejurare a motivat agresiunea de care a ajuns să sufere obrazul onorabilului ministru al României la Paris. D. Arghiropol a fost numit acum un an, de către guvernul din Bucureşti, secretar de legaţiune la Paris, fără ştirea şi învoirea d-lui Pherekyde, şeful zisei legaţiuni. O neatenţie, o necuviinţă din partea ministrului de externe din Bucureşti, recunoaştem bucuros şi blamăm această procedare ca o dispoziţiune neuzitată mai cu seamă în sfera pentru care era desemnat d. Arghiropol - însă de care acesta nu putea fi câtuşi de puţin vinovat. Prezentându-se, dar, la postul său, d. Arghiropol este primit foarte aspru şi în modul cel mai umilitor, însă el nu face caz de aceasta, şi rămâne la postul său. D. Pherekyde, văzând că prin modul în care l-a primit nu poate să se debaraseze de secretarul neagreat, recurge la alt mijloc: acela de a-l denigra cu calificaţiunile cele mai odioase, am putea spune chiar infamante, taxându-l de escroc şi întreţinut de femei; şi pe baza acestui raport confidenţial obţine revocarea sa. Află despre aceasta d. Arghiropol şi îndată îi trimite martori spre a~l obliga să probeze că este adevărat ce a afirmat oficial – sau în caz contrar, a-i da domnul Pherekyde reparaţiunea prin arme. Însă d. Pherekyde refuză şi una şi cealaltă, puindu-se sub egida autorităţii sale ministerial.

În faţa acestui refuz, calomniatul Arghiropol conţine orice mânie spre a nu da la Paris urâtul spectacol al maltratării reprezentantului României de către un conaţional al său, şi poate chiar judecând greutatea răspunderii pentru un atac îndreptat asupră-i pe timpul cât şi în locul unde îşi exercita înaltele sale funcţiuni. Se întâmplă, însă, că, de alegeri, guvernul îşi recheamă la Bucureşti pe toţi votanţii săi din străinătate, şi vine şi d. Pherekyde ca unul ce intră în această categorie. În acelaşi timp, d. Arghiropol vine la Bucureşti şi, după cum se susţine, întâlnind pe ofensatorul său pe trotuar, îl abordează în aceşti termeni: " – D-le, vă întreb şi aici, unde nu sunteţi în exerciţiul funcţiunii d-voastre, stăruiţi a menţine calomniile ce le-aţi scris în privinţa mea, sau îmi daţi reparaţiunea cuvenită?" La acestea, d. Pherekyde răspunde: " – Nu am nici o socoteală să-ti dau" - şi voieşte să treacă înainte, însă adversarul său, apucându-l repede de piept şi scuturându-l cu forţă, îi zice: " – Atunci eşti un mizerabil calomniator care nu merită alt decât pălmuirea!"

Şi, într-adevăr, îi aplică repede câteva perechi de palme care în argo al agresorilor poartă ciudatul nume de TASMALE.

Poliţia a pus îndată mâna pe dânsul şi l~a arestat, după care Parchetul l-a şi depus la Văcăreşti. Excesul de zel al Parchetului este în acest caz prea evident, şi arată că pentru un favorit al zilei se înfrânge orice lege, numai spre a-l satisface. D-nul Pherekyde aici, la Bucureşti, nu mai era decât un simplu particular, ca şi agresorul său, şi prin urmare nu era în drept poliţia judecătorească să procedă faţă cu acesta într-alt fel de cum ar fi procedat către unul ce ar fi atacat pe un simplu muritor dizgraţiat de guvern.

Amintească-şi cineva, într-adevăr, cazul călcării de la tipografia Poporului, când fraţii Sân Marin, cu cumnatul lor Stoicescu, constituiţi în bandă, veniră să ameninţe cu moartea pe dl. N. Bassarabescu, directorul acestei foi, dacă nu va retracta calificaţiunile meritate, date de Poporul atentatului de la Şosea: caz în care, cu toate că legea prescria pedeapsă până la doi ani, reclamaţiunea d-lui. Bassarabescu fuse trimisă în derâdere la judecătorul de pace - şi se va vedea simţământul de justiţie care guidează administraţia rosetto-brătiană: se va vedea adică cum legea pentru favorit este mamă părtinitoare, în vreme ce pentru adversar este ciumă persecutoare. Orice s-ar obiecta în cazul de faţă, nu este un cuvânt că, pentru calitatea de ministru a cuiva, urmează să sufere în tăcere dezonoarea altcineva, şi prin urmare declarăm că depunerea la Văcăreşti a d-lui Arghiropol este un abuz de putere, condamnabil din toate punctele de vedere."

(*Poporul*, Buc., 2 (1883), nr. 378. apr. 23-24-25, p. 3.

Relația dintre cele două evenimente a fost făcută, așadar, în *Poporul* lui N. Bassarabescu, de unde a fost preluată și accentuată în *Timpul.* Chiar comparația : „*legea pentru favorit este mamă părtinitoare în vreme ce pentru adversar este ciumă persecutoare; pentru un favorit al zilei se înfrânge orice lege, numai spre a-l satisface"* - devine, în *Timpul*: „*Prin urmare, nu natura faptelor comise determină instinctele generale de iertare ale M. Sale, ci deosebirea între victimele acestor fapte. Unde cearta e de lana caprina, suntem aspri; e vorba numai ca românul, şi mai cu seamă boierul român, să nu afle dreptate în ţara asta. Pherekyde trebuia satisfăcut, Blarenberg, nu."*

2. *Haiducii politici*

Poporul urmărește până în amănunte afacerea Arghiropol - Pherekyde, dând asemenea ştiri: *„Afacerea (...) a venit înaintea camerei de acuzare şi înaintea tribunalului de Ilfov. Amândouă l-au ras pe cel mai slab, cea dintâi respingându-i cererea de a fi eliberat pe cauţiune, cel de-al doilea condamnându-l la un an de închisoare corecţională..."* (11-12 mai 1883). Procesul s-a petrecut, așadar, chiar în ajunul zilei de 10 mai; exista, deci, o condamnare împotriva lui Arghiropol - și un cuantum de pedeapsă executat, astfel încât se putea acorda grațierea suveranului; *Telegraful* îl acuză pe nedrept pe Eminescu de necunoaștere a realității.

Poporul va prelua amplu editorialul eminescian din *Timpul*, 15 mai 1883, în partea care-l interesa. N. Bassarabescu nu-i va răspunde, însă, *Telegrafului* din 20 mai care găsise neadevărurile semnalate şi de noi. Se pare că *Poporul* este mulţumit cu armătura teoretică eminesciană privind dreptul de graţiere. Din păcate, colecţia *Poporului* este incompletă la Biblioteca Academiei şi nu putem urmări în toate articulaţiile acest complex polemic. Ştim doar că numitul Arghiropol face parte din lungul şir de rude ale lui I. L. Caragiale. Mai ştim că Eminescu obişnuia, uneori, să ia apărarea prin presă unor prieteni. Al. Ciurcu însuşi va mărturisi că poetul l-a ajutat într-un lung şi greu proces din 1882, şi va cita articolul poetului din *Timpul* (mărturie foarte preţioasă privind paternitatea eminesciană a articolului respectiv). Am putea crede, la prima vedere, că poetul s-a angajat într-o polemică de circumstanţă, legând de cazul Pietraru alte cazuri apropiate. Din această perioadă datează, însă cunoscuta sa scrisoare:

"*Domnule Maiorescu,*

Ieri, sosind Fâgărăsanu de la Galaţi, nu am fost de loc la redacţie. Numai aşa se poate esplica cum s-au strecurat articolul infect al lui Bassarabescu. Azi am declarat că mă retrag de la Timpul dacă nu se va face o deplină şi sinceră retractare a acelor şiruri injurioase. D. Păucescu a fost însărcinat să stilizeze această retractare. Nu am ştiut absolut nimic despre existenţa acestui articol, care n-a fost comunicat nimănui şi trimis în modul anonim în care acest individ continuă a-şi trimite insanităţile la Timpul. Al d-voastră supus, M. Eminescu."

Scrisoarea este din 2 iunie 1883, şi se referă la un violent articol antimaiorescian publicat în *Timpul* (criticul trecuse, să nu uităm, de partea liberalilor în alegerile din aprilie 1883, constituind, împreună cu gruparea junimistă, ceea ce s-a numit "*opoziţia miluită*"). Articolul venea, însă, după un altul, foarte calm, teoretic, cu accente şi inflexiuni eminesciene, în care i se contesta lui Titu Maiorescu dreptul de a se considera exponentul conservatorilor din România. Prin „breşa" făcută de acest prim text, N. Bassarabescu a introdus „insanităţile" sale. Colaborarea redactorului de la *Poporul* la *Timpul* îl va face, pe Eminescu, să-şi redacteze chiar demisia către Lascăr Catargiu, preşedintele Partidului conservator:

"Domnule President,

Aflu cu părere de rău că, fără ca eu să fi fost întrebat măcar, d. N. Bassarabescu redactorul poate prea cunoscut al foii Poporul, colaborează în mod regulat la redacţia Timpului. Permiteţi-mi a vă

declara că mie unuia nu mi-e încă cu totul indiferent cu cine împărtăşesc onoarea de-a colabora la una şi aceeaşi publicaţiune. Am fost pururea - nenumărate coloane de şapte ani ale Timpului o dovedesc - în contra acelor scriitori cari cred a se putea dispensa şi de talent, şi de cunoştinţe, şi de idei, numai dacă vor vorbi într-un mod incalificabil de persoana Regelui, până în momentul când mâna monarhului semnează - cu dispreţ - vreun decret de decorare sau de numire în funcţie. E lesne de înţeles că nu pot primi solidaritatea cu asemenea pene, oricât de mare ar fi îndealtminterelea credinţa mea în principiile conservatoare. Având părerea de rău a vă declara că, în asemenea condiţii mi-e peste putinţă de-a mai colabora la Timpul, vă rog să binevoiţi a primi încredinţarea totodată că hotărârea mea nu-mi alterează nici credinţa în principiile conservatoare, nici împuţinează respectul pe care vi-l datoresc. M. Eminescu."

Această scrisoare-demisie este datată "Bucureşti, 15 februarie 1883", şi ştim că Eminescu se internase, pentru scurt timp, în februarie 1883, în spital. Defecţiunile de la *Timpul* cu intruziunea unor pene ziaristice străine în campaniile ziarului conservator datează, aşadar, din primăvara lui 1883; în mai-iunie se va crea situaţia de criză. Este mai mult ca sigur, omeneşte judecând lucrurile, că în editorialul din 15 mai 1883 N. Bassarabescu şi-a introdus, pe armătura teoretică a lut M. Eminescu, exemplele care-i conveneau. O putea face chiar în tipografie, intervenind în şpalt. Poate că lui Eminescu i s-a cerut - după modelul din amintirile lui Caragiale sau Strefanelli - numai începutul articolului, restul fiind completat în redacţie. Poate că poetul a fost chiar convins să scrie însuşi, dându-i-se informaţii false.

Desigur, *Timpul* nu răspunde *Telegrafului*, care de la 20 mai în sus "jubilează", atacând continuu, furibund: *"Nici nu ştim dacă trebuie să-i mai luăm în serios pe cei de la Timpul, într-atât sunt de mari nepriceperile, ca să nu zicem altfel, pe care le scriu (...) O veche zicătoare românească zice că atunci când Dumnezeu vrea să piardă pe om îi ia mai întâi minţile. Numai astfel ne putem esplica... Dealtfel, nici un om cu minţile întregi nu poate să scrie asemenea lucruri..."* (articol din 17 iunie 1883), etc.

Se întâmplă, însă, că există şi un ziar, *Binele public,* care ia apărarea lui Eminescu în această grea polemică privind graţierile din mai 1883. Într-adevăr, rămânea necomentat cu totul cazul Pietraru, care-l interesa atât de mult şi atât de personal pe Eminescu. Ei bine, foaia lui Gună Vernescu va prelua exact acest caz, în editorialul din 3 iunie. Citäm amplu, mai ales pentru informaţiile pe care le găsim în acest articol:

„Era un moment când ministerul Ion Brătianu se clătina serios şi se simţea în ajunul căderii. Atunci, ca printr-un efect magic, ca printr-o maşinărie de teatru, totul se schimbă în câteva ore. Ce se întâmplase? Într-una din zile, la Camera deputaţilor, pe la sfârşitul şedinţei, garda se ridicase în mod neobişnuit de la intrare, sergenţii poliţiei fură trimişi după trăsuri, primul ministru ieşise singur - şi unul dintre funcţionarii săi de la finanţe, Ion Pietraru, cu un cuţit de la bucătărie în mână, să zice că încercase a-l asasina. Telegramele zburară în toate părţile si felicitări sosiră din ţară şi din străinătate, pentru norocita scăpare c-o singură zgârietură. Compătimirea fu escitată, manifestare cu massalale se organiză, situaţunea se schimbă - iar d. Ion Brătianu se putu da martir pentru patrie. Pietraru, dus la poliţie, fu tractat cu toate onorurile cuvenite. Se încercară a-l face scăpat, sub pretext că e nebun sau maniac politic, dar medicul legist, neînţelegând sau nevoind să înţeleagă voinţa celor de la putere, constată că Pietraru era în toată firea, mai ales când susţinea că tentativa o meditase de mai multe zile şi că voise s-o facă.

În treacăt putem astăzi aminti că acel medic legist peste câţiva ani şi-a primit izbirea ce merita pentru că nu pătrunsese intenţiunea cu care se întâmplase fiorosul eveniment.

Deşi avea aparinţa unei înscenări, totuşi faptul fu exploatat ca armă contra opoziţiunii de către guvern şi organele-i oficioase. Pe când afacerea se strămută de la un judecător instructor ta altul (şi mulţi din ei nici n-au mai rămas în magistratură), organul d-lui Rosetti se silea a împleti asupra asasinatului politic tot felul de utopii, iar foiţa pamfletară a poliţiei amesteca pe toţi cei din opoziţiune în marele complot al lui Pietraru, secondat de diaconul Cârlova şi de fostul revizor Pătescu, care avusese grijă cu câteva zile mai nainte a trimite manifeste şi proclamaţiuni sforăitoare către ziare şi particulari prin concursul binevoitor al poştei guvernului. Ne aducem încă bine aminte de rechizitoriul d-lui procuror general, când procesul se dezbătea înaintea curţii de juraţi. D-sa lăsa a se înţelege că marele complot fusese organizat de beizadea Grigore Sturdza şi afirma că viitorul va da pe faţă pe adevăraţii promotori ai crimei.

Ceea ce atunci era viitor, astăzi este prezent: fie-ne dar permis a cerceta puţin lucrurile în urma celor întâmplate de-atunci încoace. Condamnaţi de juri, Pietraru-Pătescu-Cârlova fură trimişi la ocne, unul pentru toată viaţa, ceilalţi pe timp de 20 şi 5 ani. După trecerea de abia un an-doi, d-l Rosetti se gândi la martirii d-sale, şi ce văzurăm ? Începu mai întâi a propune prin ziarul oficios că închiderea tâlharilor în puşcării e contra libertăţii şi umanităţii. Puşcăriile, zicea d-sa, sunt o sucursală a iadului modern; bieţii tâlhari n-au aer curat, n-au palate şi grădini, n-au biblioteci şi cabinete de lectură. După aceea văzurăm pe unul din fiii d-lui Rosetti vizitând ocnele, stând de vorbă cu martirii tâlhari, dându-le consilii şi speranţe duioase, îndată după aceea văzurăm încercarea arestaţilor de la Telega a voi să scape, cetirăm înfocata apărare ce le făcea ziarul Românul, spunand că aveau dreptul să se încerce a scăpa, căci dulce e libertatea (şi anarhia!), ascultarăm chiar insultele cu care năpădea pe soldaţii care, voind a-şi face datoria, fuseseră măcelăriţi de tâlhari.

Am citit însă şi ceva mai semnificativ. Trădându-şi cugetarea (care era de-a face scăpat pe faimosul asasin) organul oficios scuza pe Pietraru şi-l achita cu desăvârşire zicând: - Ce fel? Alături cu vinovaţi pentru crime ordinare sunt deţinuţi şi arestaţii politici, de exemplu Pietraru, care, într-un moment de nebunie, crezând c-aduce servicii patriei sale, ridică mâna asupra unui ministru? Aceasta nu înseamnă decât dorinţa de-a prezenta pe Pietraru sau ca nebun, sau ca mare patriot animat de înalte simţăminte politice. Iarăşi în treacăt putem înregistra că Pietraru şi ceilalţi complici ai lui - în loc de-a fi puşi la lucrul greu al ocnei, se bucurară de toate favorurile puterii, fuseră tractaţi ca nişte coconaşi, ca scriitori de cancelarie, ca impiegaţi iubiţi de potentaţii zilei.

Aceasta se petrecea în vara anului trecut. De-atunci încoace, în cele 9 luni trecute, avurăm a constata şi alte împrejurări semnificative. Beizadea Grigore Sturdza, care odinioară îşi dăduse aerul de opozant şi cap de partidă scoţând Democraţia naţională, trecu în tabăra guvernului. Dintre scriitorii importantului său organ, unul fu găsit bun pentru redacţia Românului, altul fu însărcinat a edita o foiţă de propagandă care, ca şi beizadea Grigore Sturdza, începu prin opoziţie spre a ajunge la servilism către dualitatea Rosetti-Brătianu. În timpul alegerilor, beizadeaua Grigore Sturdza, autorul vestitei petiţiuni din laşi prin care se cerea înfiinţarea pedepsei cu moartea, acela într-ale cărui case se ţinuse întrunirea, fu candidat guvernamental la laşi, prezentat, susţinut şi ales de comitetul partidei roşii - sau mai bine de agenţii administraţiunii. Mai mult încă. Cu ocazia zilei de 10 Mai văzurăm că Pătescu şi Cârlova fură graţiaţi de restul închisorii, iar pedeapsa lui Pietraru fu redusă la 10 ani, negreşit după dorinţa şi iniţiativa lui Ion Brătianu, căci în starea de vizirat sub care ne aflăm nici că e permis a bănui cineva că graţierea s-ar fi făcut fără expresa voinţă a primului ministru.

Şi acum întrebăm, fără alt comentariu: opoziţiunea sau guvernul dispusese de funcţionarii Pietraru şi Pătescu spre a-i îndemna să plăsmuiască manifeste sforăitoare, să ia cuţitul şi să-şi dea aere de haiduci politici? Opoziţiunea - sau guvernul i-a îndemnat să atace, le-a luat apărarea şi i-a graţiat? Să nu vi se pară că aici e înaltă clemenţă, că reducera pedepsei lui Pietraru nu înseamnă graţiere. M. Sa Regele nici nu s-ar fi gândit la asemenea individe şi,

fiindcă împrejurarea privea pe primul consilier, cuviinţa şi demnitatea (despre care nu d-nii Roseti-Brătianu pot da lecţiuni suveranului) nu l-ar fi lăsat să ia iniţiativa unei asemenea graţieri.

Apoi, dacă serioasă ar fi fost tentativa, negreşit că s-ar fi considerat din punctul de vedere al moralităţii şi al exemplului. D-nul Ioan Brătianu putea să intre în sufletul d-sale de atentator, dar nu putea, prin astfel de graţieri, să încurajeze atentatul de omor - şi chiar omorârea oamenilor politici. În fine, precum ni s~a realizat bănuiala în anul trecut, când ziceam că nu ar fi de mirare să auzim în curând de graţierea lui Pietraru şi a complicilor lui, cine poate afirma că iarăşi în curând el nu va fi - sau făcut scăpat prin evadare, sau graţiat pe deplin?! - Şi atunci, omul care nu mai avea nimic de pierdut, care prin urmare era în stare să primească orice propuneri, fie cât de degradatoare, funcţionarul ministerului de finanţe al lui Ioan Brătianu - ori va găsi o funcţiune grasă la monopol, la vinuri, la spirtoase, într-un unghi depărtat al ţării unde nimeni nu-l cunoaşte, mai cu seamă schimbându-şi numele - ori va pleca în străinătate ca să trăiască liniştit cu fondurile ce trebuie să-i fi asigurat aceia care l-au îndemnat să joace rolul ce-l cunoaştem.

Astfel, istoria va scrie (şi cu ce seriozitate!) că d. Brătianu Ioan atât s-a jertfit pentru patrie încât a trebuit să înfrunte chiar cuţitul asasinilor! Milioane pentru asemenea virtuţi cetăţeneşti, milioane multe şi... menţinerea la putere îndelungă şi cu orice preţ.

(*Binele public*, Buc.. 15 (1883), nr. 147(1214), iun. 3, p. 1).

Acest text din *Binele public* răzbună, ca să zicem aşa, câteva săptămâni de trădări, înşelătorii şi capcane în care a fost tras Eminescu. Înfrânt în amănunte - poetul câştigă, de fapt, polemica în zona ei fierbinte, centrală. Nu ştim cine a fost şi ce a păţit legal medicul care n-a susţinut nebunia "juridică" a lui Pietraru – dar reţinem că era posibil şi un asemenea joc. Aşa cum reţinem că puteai ieşi din istorie, din cărţi, din realitate – schimbându-ţi numele, exilându-te cu banii tăi ori izolându-te într-un post guvernamental de la margine de ţară. Sunt anii duri ai "viziratului" lui I. C. Brătrianu – când presa, mai ales ea, a avut de trecut prin mari ispite şi cumplite ameninţări totodată… Verificate, toate celelalte informaţiile date de ziarul lui Gună Vernescu sunt exacte. Asta arată că cineva, undeva, "contabiliza", urmărea cu insistenţă, de trei ani încoace, întreaga evoluţie a cazului Pietraru-Cârlova-Pătescu.

În loc de concluzii, vom aminti doar că suntem la începutul lui iunie 1883, că probabil chiar în această zi de 3 iunie Eminescu se deplasa la Iaşi, în interes de serviciu, la sărbătorile regale pentru dezvelirea statuii lui Ştefan cel Mare. În buzunarul de la haină avea cu sine numărul din *Binele public* în care i se făcea dreptate. Ar fi hazardat, la nivelul actual de informaţie de care dispune eminescologia, să afirmăm că textul a fost scris şi publicat de către Eminescu însuşi - care apela la alte ziare pentru că al său era tot mai dificil de redresat către tonul polemicii serioase, implicate, din anii trecuţi. Vom aminti doar că prietenii poetului l-au văzut, la Iaşi, destul de îngrijorat, retras, privind temător în toate părţile. Lui Creangă i-a arătat, seara, înainte să se culce, un obiect ciudat pe care abia-l cumpărase şi-l punea noapte de noapte sub pernă: era un revolver Dovadă a nebuniei, zic unii biografi. Dovadă că scăpaseră din închisoare doi dintre cei trei "haiduci politici" cu care se luptase atâta: al treilea, "şeful", dorea de asemenea să iasă, dar un ziarist îndârjit, ori câţiva ziarişti îndârjiţi, ori totuşi unul singur şi câţiva prieteni ai săi - îi ţineau poarta puşcăriei...

3. Despărţirea de Maiorescu

Este necesar, cred, să reamintim relaţiile politice dintre Eminescu şi Maiorescu în aceste luni din mijlocul anului 1883. Le vom schiţa pe scurt – pornind tot de la un text din ziarul *Timpul* pe care ediţia academică nu-l semnalează, dar pe care noi îl considerăm eminescian.

Împreună cu celelalte texte ziaristice ale poetului din această perioadă (cele incluse în ediţia academică, dar mai ales cele rămase în ziarul *Timpul*), acesta ajută la înţelegerea relaţiilor – repetăm: politice; în orice caz: oficiale, formale ca să zicem aşa dintre poet şi critic. Una este prietenia lor, alta este relaţia lor literară ori culturală – alta este relaţia *ad personam*, relaţia de personalitate aşadar.

Bucureşti, 30 mai 1883

Cu ocaziunea răspunsului la Mesajul Tronului, un orator cunoscut, d. Maiorescu, a luat cuvântul, dacă nu în numele partidului conservator, în numele ideilor conservatoare, pe care le-a represintat altădată cu atâta talent şi cu atâta demnitate. Şi aceste idei i-au inspirat cea mai frumoasă parte a discursului său, aceea în care cu o logică neînvinsă analizează ce este acea pretinsă opinie care ar fi cerând revizuirea Constituţiunii. D-sa constată că toate vocile care cer revizuirea sunt decât ecourile deşteptate prin o singură voce, aceea a lui C. A. Rosetti, şi ecourile nu constituiesc opiniune publică pentru că ecoul nu este esperiunea unei cugetări ci rezultatul sunetului ce se însbeşte de natura brută. Reproducem mai jos în întregul lui discursul d-lui Maiorescu şi lectorii noştri vor vedea, în partea la care facem alusiune, ce bine-i şade talentului când este pus în serviciul unor idei sănătoase.

Mult mai puţin fericit a fost d-nul Maiorescu când a căutat să explice despărţirea sa de partidul din care a făcut parte. Explicările sale sunt atât de încurcate încât chiar d-sa s-a crezut dator să se scuze, fiindcă le dă numai pentru că a fost provocat. Mai mult decât provocat, dl. Maiorescu a fost silit să se explice, căci dl. Lecca, în candida sa naivitate, i-a spus că se apropie de partidul liberal, fără să-şi dea seama că este o insultă să-i spui unui om în faţă că şi-a părăsit credinţele sale politice ca să adopte pe ale altora.

"Nu e adevărat, a zis dl. Maiorescu, că mi-am schimbat credinţele mele. Din contra, partidul conservator e cel care-a părăsit ideile de ordine, care sunt forţa lui, retrăgându-se din corpurile legiuitoare. Un guvern, a afirmat d-sa, are dreptul de-a face totul ca să izbutească în alegeri: şi dacă listele electorale au fost confecţionate conform legii, dacă întrunirile au fost libere şi liberă presa, dacă alegerile s-au validat în corpurile legiuitoare, guvernul este în legalitate şi cei ce tăgăduiesc legalitatea se aruncă în anarhie, cu atât mai mult că nu există nici o autoritate care să judece între opoziţie şi guvern această cestiune de legalitate şi nu-i rămâne opoziţiunii decât revoluţiunea. Pe această cale eu nu pot să urmez, şi de aceea m-am despărţit de guvernul conservator."

Dar această explicare să fie, oare, adevărată? Ne pare rău că suntem nevoiţi s-o spunem, dar eroarea pe care, cu bună ştiinţă, o face d. Maiorescu este prea gravă ca să ne fie permis a tăcea. Lectorii noştri îşi aduc aminte că n-am incriminat pe nimeni din aceia care au fost cu noi când eram la putere şi ne-au părăsit în dată ce-am pierdut puterea. Dar, din momentul ce suntem atacaţi, suntem în drept să răspundem, dacă nu altfel, dar restabilind adevărul.

Ei bine, adevărul este că d. Maiorescu nu s-a despărţit de partidul conservator în momentul în care partidul s-a retras din camere, aşa încât să poată zice că s-a despărţit pentru c-am apucat pe căi anarhice. Este mult de când dl. Maiorescu, împreună cu doi-trei amici şi sub conducerea d-lui Carp, a început să se depărteze de noi şi să se apropie, dar nu de partidul liberal, cum se înşeală dl. Lecca, cu nesfârşita lui naivitate, ci de guvernul partidului liberal. Şi este mult timp de când cel mai elocinte interpret al ideilor conservatoare a veştejit atitudinea pe care o luaseră d-lor, cu numele de opoziţiune miluită. Dovadă despre aceasta este candidatura miluită a d-lui Maiorescu comparată cu candidaturile biciuite ale tuturor conservatorilor care n-au părăsit partidul lor. Nu este, dar, exact că dl. Maiorescu s-a despărţit de noi pentru că am apucat căi anarhice: d-sa s-a despărţit de noi ca să se apropie de mila guvernului

în alegeri.

Dacă afirmaţia d-lui Maiorescu nu este exactă, teoria constituţională pe care a susţinut-o e şi mai greşită. Conştiinţa publică se înfioară şi se revoltă la ideea emisă de d. Maiorescu că guvernul are dreptul de a comite toate infamiile, numai să izbutească în alegeri. Ca în momentul alegerilor un guvern să facă, contra legii, înrâuriri, ca, servit de agenţii prea zeloşi sau înşelat de amici gata de a-l părăsi a doua zi, spălându-şi mâinile, să uite, în frigurile electorale cum se zice, datoria lui de ocrotitor al tuturor intereselor şi de protector al tuturor drepturilor, aceasta s-a mai întâmplat. Dar trebuia dl. Brătianu care a venit la putere tocmai în numele libertăţii electorale ca să îndrepteze, în timp de şapte ani, toate forţele ţării spre o ţintă unică, majoritatea în alegeri, ca să ridice corupţiunea şi persecuţiunea la înălţimea unei dogme de stat, şi să trateze apoi opoziţia ca pe-un popor învins pentru care protecţia legilor nu există şi care află în fiecare funcţionar un instrument de persecuţiune! Şi trebuie să vie dl. Maiorescu ca să legitimeze toate acestea!

Bine zice românul: să te ferească Dumnezeu nu de turc, ci de românul turcit! Este nedrept dl. Maiorescu pentru sine, nedrept pentru guvernul din care a făcut parte, când compară alegerile actuale cu alegerile făcute sub guvernul conservator. Dacă voia cu orice preţ să găsească alegeri pe care să le poată compara cu alegerile d-lui Brătianu, trebuia să se scoboare în istorie până la alegerile de sub căimăcămia lui Vogorides. Numai sub căimăcămia lui Vogorides s-au făcut alegerile astfel încât a ieşit o mare majoritate separatistă în Moldova, când toată lumea era pentru unirea ţărilor surori - precum astăzi a ieşit o mare majoritate revizionistă, când nu sunt în toată ţara 100 de oameni care să vrea revizuirea Constituţiei.

Şi dacă ar fi fost nişte alegeri ordinare, răul nu era aşa de mare, caci tot răul ar fi fost ca ţara să mai sufere încă trei-patru ani un guvern mai rău decât altul. Dar răul ce pot face alegerile unei camere de reviziune este ireparabil. Rău face guvernul care înrâureşte alegerile pentru a se ţine la putere; dar guvernul care sugrumă voinţa alegătorilor pentru a schimba constituţiunea ţării, comite o lovitură de stat. A declara legitim un asemenea fapt, este a declara că fiecare guvern are dreptul a modifica constituţiunea după placul lui, este a declara că constituţiunea ţării nu leagă pe puterea executivă. Căci, dacă guvernul are dreptul de-a schimba constituţiunea, după cum M. S. Regele are dreptul de-a schimba guvernul, atunci nu mai sunt instituţii şi totul se reduce la voinţa unuia singur!

Dar cea mai mare eroare a d-lui Maiorescu, aceea din care izvorăsc toate celelalte, este ideea că nu există nici o autoritate instituită de lege ca să judece între guvern şi opoziţie, atunci când afirmă că ceilalţi tăgăduiesc că camerele sunt expresiunea voinţei alegătorilor. Dar atunci, care crede d-sa că este funcţiunea M. S. Regelui în stat? Lucru curios! Dl. Maiorescu se pretinde conservator, ba mai conservator decât toţi, şi uită cea dintâi dogmă a partidului conservator, care este monarhia constituţională! Pretinde să facă la toţi lecţiune de constituţionalism, şi uită pre cel dintâi factor constituţional, pre M. S. Regele! Ca dl. Rosetti să ne spună în ziarul său că, dacă guvernul a violat conştiinţa alegătorilor, alegătorii n-avea decât să opună forţă contra forţă, şi, dacă nu ne place guvernul, n-avem decât să facem revoluţiune – aceasta se înţelege. Dl. Rosetti n~a priceput niciodată rolul înalt al monarhiei constituţionale în societăţile moderne şi tocmai de-aceea este republican! Dar această ignoranţă nu este permisă unui conservator, unui monarchist cum este dl. Maiorescu. D-sa trebuie să ştie că funcţiunea M. S. Regelui este de-a ţine cumpăna dreaptă între partide, de-a nu permite guvernului să puie voinţa lui în locul voinţei alegătorilor, şi de-a sfărâma alegerile în care voinţa ţării a fost sugrumată; aceasta este funcţiunea Monarchului într-un guvern parlamentar, acesta este folosul ce-l poate trage ţara de la instituţiunea monarchiei.M. S. Regele, în alte timpuri, a găsit mijlocul de-a uza de înalta Sa prerogativă în contra guvernului din care făcea parte şi d. Maiorescu.

Şi d. Maiorescu îşi face o idee nedreaptă de M. S. Regele când crede că nu va găsi mijlocul de a face să se respecte voinţa ţării tocmai acum, când este vorba de-a se dărâma temeliile pe care este clădit edificiul nostru public.

La această înaltă intervenţiune a făcut apel opoziţiunea, retrăgându-se din Corpurile legiuitoare. Ea a zis ţării: voinţa ta a fost sugrumată în aşa grad, încât discuţiunea în parlament a devenit iluzorie, şi, prin prezenţa lor în corpurile legiuitoare, aleşii voştri n-ar putea decât să mascheze lovitura de stat care se pregăteşte. Numai M. S. Regele poate, în asemenea împrejurări, să facă a ţi se respecta voinţa şi a-ţi scăpa constituţiunea. În acest limbaj nu este nici anarchie, nici revoltă. Este hotărârea nestrămutată a opoziţiunii de-a nu servi de instrument pentru a se legitima o adevărată lovitură de stat.

[M. EMINESCU] (*Timpul,* Buc., 8 (1883), nr. 119, mai 31, p. 1)

DOCUMENTAR

Nu avem documente palpabile pentru a stabili paternitatea eminesciană a acestui articol, dar tonul rezervat, menţinerea în zona teoretică, precauţiunile pe care şi le ia autorul textului discutând trecerea lui Titu Maiorescu de partea liberalilor, sunt argumente că "îi scrie" un prieten. În această trecere a junimiştilor de partea liberalilor, Eminescu nu s-a angajat; el a rămas la *Timpul*, alături de Al. Lahovari, Lascăr Catargiu, M. Kogălniceanu - vârfurile partidului conservator care s-au retras din Parlament adresând regelui o petiţie prin care-i cer să declare alegerile nule. Biografii lui Eminescu au "fabulat" pe acest moment până la a spune că Titu Maiorescu a acceptat colaborarea cu liberalii pentru a-l... salva pe poet, pe care-l ştia bolnav, pentru a-l ajuta etc. Nimic mai fals! Noi reţinem despre aceste faimoase alegeri din aprilie 1883 imaginea transmisă de I. L. Caragiaie prin *O scrisoare pierdută*, piesa de teatru care se inspiră din ele. Adevărul istoric - pe care nici Caragiaie, nici Eminescu nu aveau de unde să-l cunoască în toate... goliciunea lui - este că aceste alegeri au avut doar pretext revizuirea constituţiei. De altfel, revizuirea, care va începe în toamnă şi se va sfârşi în primăvară, va fi destul de palidă, Caţavencu înţelegând foarte clar că nu se schimbă fundamental. Guvernul I. C. Brătianu avea nevoie de girul politic pentru a angaja ţara în alianţa politică (secretă) cu Germania, Austro-Ungaria şi Italia. Artizanul alianţei, P. P. Carp, l-a atras de partea sa pe Titu Maiorescu şi apoi pe alţi câţiva junimişti. Lucrurile neputându-se discuta pe faţă, asistăm, în presă, la asemenea dezbateri aparent sterile, cu implicarea principiilor acolo unde este vorba de convenţii...

Acest editorial este, de altfel, absolut necesar pentru a înţelege poziţia lui Eminescu faţă de Titu Maiorescu şi Junimea în mai-iunie 1883, în preziua ieşirii din viaţa publică a redactorului de la *Timpul*. După cum vedem, subsistă, aici, şi imaginea unui şablon biografic, acela că Regele este cauza răului întreg. Opoziţia conservatoare îi cerea, într-adevăr, insistent Regelui să invalideze alegerile, iar ziarul *Timpul* nu mai prididea scriind, zi de zi, că aceasta este garanţia legalităţii, că repetarea alegerilor este absolut necesară, că regele este arbitru între guvern şi parlament. Lecţia de… antimonarhism pe care i-o dă *Timpul* lui Titu Maiorescu în acest editorial se înscrie, astfel, în linia generală a ziarului – dar stilul este demn de numele lui Eminescu.

După acest text teoretic din *Timpul*, 31 mai 1883, foaia conservatoare publică un altul, datorat lui N. Bassarabescu, foarte violent, din care citäm:

".... Privim acum pe d. Maiorescu, un fost ministru al partidului conservator, căzut în poziţiunea umilă de a fi pus să joace, dinaintea Rosetto-Brătianului triumfător, rolul de opozant ce i s-a destinat,

Prof.univ. dr.Nae GEORGESCU

alegându-l administraţiunea cu mijloacele sale. Bine-i şade, oare, acestui bărbat de talent ajuns până la treapta cea mai înaltă în concertul politic din care făcea parte, să-l vadă lumea în starea de prostituţiune în care se află actualmente? (...} Altă dată prostituţiunea, ca si orice altă crimă, se purta prin târg călare pe măgar, şi un telal striga în numele celui recunoscut vinovat:„Cine o face ca mine, ca mine să pată!". Noi credem că este astăzi de ajuns să zicem publicului, arătându-i: priviţi-i!" (Timpul, 2 iunie 1883).

Împotriva acestui text se revoltă Eminescu şi-i trimite lui Titu Maiorescu biletul cunoscut. O dovadă în plus că textul anterior, cel din 30 mai, îi aparţinea poetului: altfel, de ce simte el nevoia să se delimiteze? *Timpul* va face retractarea cerută de către Eminescu la 8 iunie 1883, într-un editorial din care citäm: *"Nu contestăm nici d-lui. Maiorescu dreptul de-a aspira la onoarea de-a vedea pe partidul conservator urmând ideile d-sale şi recunoscând direcţiunea sa. Adăugăm chiar că regretăm că unul din redactorii noştri de la Timpul, de la 2 iunie, a lăsat condeiul său să alunece si a întrebuinţat în ultimele alineate ale articolului său unele expresiuni prea aspre la adresa d-lui Maiorescu, căruia cu toţii-i recunoaştem un talent deosebit (...) Iar d-l. Maiorescu, de doreşte să devină cărăuşul vreunui partid şi în special al partidului conservator, reintre în rândurile lui, arate-şi abnegaţiunea, devotamentul şi statornicia în principii*".

Expresia vine dintr-un fragment al amintitului discurs maiorescian: *"Am rămas în carul de mai nainte şi în drumul meu. Ceea ce s-a schimbat este cărăuşul: cărăuşii de mai nainte au apucat pe un drum necunoscut nouă, şi nevoiţi suntem să mânăm singuri/ carul/".*

Cu toată retractarea făcută de către *Timpul*, Titu Maiorescu va reţine episodul şi-i va da o nemeritată amploare în prefaţa la *Discursurile parlamentare* ale sale, spunând apăsat: *"Cu atât mai tare se manifestă nemulţumirea partidului conservator în contra lor [a junimiştilor, n.n.], şi, pe când Timpul de la 2 iunie 1883, în limbajul la care se coborâse pe atunci, întrebuinţează cuvântul de "prostituţiune", Al. Lahovari aruncă junimiştilor vorba de «opoziţie miluită», o expresie pe cât de literariceşte fericită, pe atât de politiceşte neîntemeiată"* (Istoria contemporană a României, 1925, p. 212). Nu reţine, aşadar, pentru istorie, textul calm, eminescian, din 31 mai, nici scuzele *Timpului* de la 8 iunie – ci doar această ieşire a numitului N. Bassarabescu. De altfel, Maiorescu discută retrospectiv, făcându-şi un merit din aceea că a anticipat "viitorul" şi a lucrat, în sensul lui, la apropierea ţării de Puterile Centrale. Este un sofism: el nu a ghicit, prevăzut etc. - ci chiar a participat la crearea acestui "viitor". Plonjând pe momentul de impact, însă, vedem limpede implicaţiile acestei schimbări a axei politice a ţării.

Intenţiile guvernului în privinţa politicii externe vor fi dezvăluite, destul de discret desigur, chiar în această toamnă, în parlament. La 29 octombrie 1883 Anastasie Stolojan face o interpelare pe această temă dezvoltând, de fapt, programul noului executiv. Astăzi ştim că, exact cu o zi înainte, la 28 octombrie, I. C. Brătianu semnase tratatul. Spune, aşadar, Anastasie Stolojan: *"... Europa e în prefacere. Astfel, am văzut pe unul dintre miniştri cei mai eruditi ai Austro-Ungariei, pe dl. Kollay, că a găsit de cuviinţă să meargă în academia ungurească si acolo, dezbrăcându-se de caracterul său oficial, să spună neamului său: "Noi, ungurii, avem o misiune de îndeplinit în orient, să fim conducătorii culturii occidentale în peninsula balcanică." Nu voi să discut dacă poate fi folositoare şi ungurilor această direcţie nouă ce voieşte a se da aspiraţiunilor lor, nici dacă înlocuirea turcilor cu ungurii în orient ar fi cea mai nimerită soluţiune a dificultăţilor balcanice. Voiesc numai, amintind acest discurs, să mă întemeiez pe exemplul său ca să vă aduc aminte că şi noi, românii, avem o misiune de îndeplinit în acest orient atât de râvnit, şi că noi, din acest parlament, avem datoria nu numai de a provoca explicaţiuni din partea guvernului, dar şi de a da direcţiunea spiritului public în aceste chestiuni."* Anastasie Stolojan

focalizează interesul politic asupra popoarelor din sudul Dunării, întrezărind o concurenţă româno-ungară pentru influenţarea politicii în această zonă.

"Toată lumea simte că se petrece ceva, că sunt în perspectivă împrejurări extraordinare; prevederea lor a pus în mişcare pe împăraţi, regi, principi, miniştri - până şi pe academicieni. Cauza acestor fierberi este cestiunea Orientului. Turcii se duc şi golul ce-l lasă după dânşii în peninsula balcanică aţâţă poftele, ispitele, interesele, provoacă rivalităţile şi neliniştea Europei (...) Apoi noi, românii, care singuri suntem mai numeroşi decât toate celelalte naţionalităţi din orient, ce, nu trebuie să ne gândim noi la rolul ce suntem chemaţi să îndeplinim în orient când avem numărul pentru noi? Orientul e presărat de coloniile noastre. Sârbii şi bulgarii se urăsc. De la Vidin în jos, în Bulgaria, în Serbia occidentală, 0 o populaţie deasă, neamestecată, de români, care desparte pe sârbi de bulgari. Prin Macedonia, Tesalia, Epir - numai români, în dese şi compacte colonii, despart pe bulgari de greci, pe arnăuţi de greci. Cu limba română voiajezi în toată peninsula. Tradiţiunile, suvenirurile istorice, sunt pentru noi; am făcut un stat politic cu bulgarii, sârbii recunosc cu plăcere că numai cu românii nu au avut în toată istoria lor niciun resbel, arnăuţii în rivalitate cu grecii trăiesc în înţelegere cu românii. Avem aceeaşi religiune cu marea majoritate a creştinilor din orient Nu avem pretenţunea să le ducem cultura noastră; deşi e mai veche decât a tuturor. De când cu drumurile de fier, ştim că fiecare şi-o poate căpăta în occident, fără să fie silit a împrumuta de la alţii o cultură de contrafacere. Nu cerem nimănui să-şi renege naţionalitatea, căci pe drapelul nostru e scris guvern popular. La noi, ca şi la popoarele din Orient, nu există aristocraţie. Tot pe drapelul nostru e scris nu numai toleranţă religioasă, dar şi toleranţă naţională. Idealul nostru e, declarăm sus şi tare. Elveţia, Belgia, unde statul politic protejează deopotrivă toate naţionalităţile; în fine, am dovedit că ştim să guvernăm neamuri străine cu mulţumirea lor. (Aplauze). *Să ridicăm, dară, dreptul nostru, dreptul înfrăţirii orientului. Avem români acolo şi vă mărturisesc că soarta oricărei suflări româneşti nu ne poate lăsa indiferenţi. Imitând versul ilustrului poet latin vom zice: Romanus sum, et nihil romani a me alienum puto*. (Aplauze). *Existenţa imperiului otoman astăzi e sfârşită, numai prin minune-şi mai prelungeşte viaţa condamnată; toţi îi văd sfârşitul - ceea ce preocupă pe fiecare este cine-i va înlocui pe turci. De aceea vine şi oferă serviciile sale pentru ca să nu lase orientul fără stăpâni. Tot o asemenea dorinţă a inspirat şi pe Kallay în discursul său. Orientul e de dorit să fie al orientalilor, pe baza programei româneşti: ca fiecare naţionalitate să se dezvolte conform geniului său propriu, în limitele sale etnografice".*

Finalul acestui discurs nu trebuie să ne surprindă: *"D-lor, cultura noastră în mare parte ne-a venit din Transilvania, şi idealul nostru naţional se resimte din această împrejurare. E cam unilateral. După mine, şi acesta este şi scopul cu care am făcut aceste digresiuni, e de trebuinţă să mai lărgim conceptul nostru naţional, să mai lăţim idealul nostru. (Aplauze)."*

Fluturarea acestui stindard al imperialismului demagogic românesc este de sorginte rosettistă, dar a fost repusă pe tapet după 28 iunie 1883, odată cu intrarea României în concertul Puterilor Centrale. De prisos a mai aminti că tratatul cerea amorţirea vocii pentru Transilvania, lăsată în grija Ungariei - şi lăsa deschise asemenea supape de scurgere a energiei naţionaliste către sudul Dunării.

Idealul naţional nu este, totuşi, o aglutinare, o alipire de idealuri: este unul singur. Nici cu schimbul interesului către o direcţie sau alta nu se poate discuta, teoretic vorbind.

Acestei interpelări a lui Anastasie Stolojan îi răspunde I. C. Brătianu, foarte mulţumit de sine: *"Domnia sa a făcut un studiu, a arătat un ideal pe care a venit să-l comunice naţiunii întregi, studiu care face onoare parlamentului român (...) Domnilor, mai întâi de toate nu trebuie să pierdeţi din vedere că guvernul României este guvernul unui stat mic, şi statele mici nu pot face politică europeană, căci ele nici nu crează evenimentele, nici nu le pot provoca, nici nu le pot suprima sau amâna. Evenimentele vin create de puterile cele mari, şi nouă ni se impun. De aceea politica noastră este modestă, fiindcă ne este impusă. Când am fost la Berlin, cu ocaziunea tratatului ce se încheia acolo în urma războiului dintre Rusia şi Turcia, principele Bismarck mă întreba că ce caut eu şi ce cer: "Ce cauţi şi ce ceri?" Eu i-am răspuns că un stat mic nu cere şi nu caută, fiindcă se expune poate să piardă de multe ori ceea ce are. Un stat ca al nostru se întăreşte pe cât poate, ca atunci când vor veni evenimentele să ştie să le facă faţă. (Aplauze)".*

Presa din aceste zile a simţit, însă, orientarea ţării către Puterile Centrale. Lungi editoriale, întrebări către guvern şi primul ministru - din care nu se alege nimic. Un ziarist de la *Timpul* neeminescian (poetul era în drum spre Viena) încheie presupunerea că alianţa deja s-a făcut, cu această propoziţie devenită celebră: *"Cine face miau-miau pe acoperiş, domnule Brătianu?"*.

A se obsera, din acest dialog, că Anastasie Stolojan traduce spiritual tratatului, cu acel îndemn către sud în compensaţie faţă de Ardealul cedat – dar I.C.Brătianu nici asta nu făgăduieşte, ci se menţine în micul său: "Cum vor puterile…" Aşa-numita "politică de risc a bătrânilor Brătieni" înseamnă, de fapt, ceva mai mult decât acest "Cum vor puterile"…

Nu putem să încheiem aceste observaţii fără a aminti că o dobândă - mai mult de ordin moral - va fi contabilizată de către Titu Maiorescu în 1913 în contul acestei alianţe cu Puterile Centrale. Este vorba de câştigarea Cadrilaterului; în ce condiţii, însă: pentru a servi drept refugiu de-a lungul Dunării pentru românii din Balcani, vânaţi atât de către bulgari cât şi de către turci, albanezi. A nu se uita, însă, adevărul european: graniţele politice dintre statele balcanice în litigiu au fost trasate prin coridoare de populaţie românească. Tamponul românesc face posibilă vecinătatea între sârbi şi bulgari pe sute bune de kilometri. Eminescu o spune de nenumărate ori în articolele sale din *Timpul*; pentru poet nu se "cântăreşte" Transilvania cu sudul Dunării; românii de pretutindeni, din jurul României politice, au importanţă egală. De aceea, el face parte dintre cei excluşi de la "târgul politic" din iunie 1883.

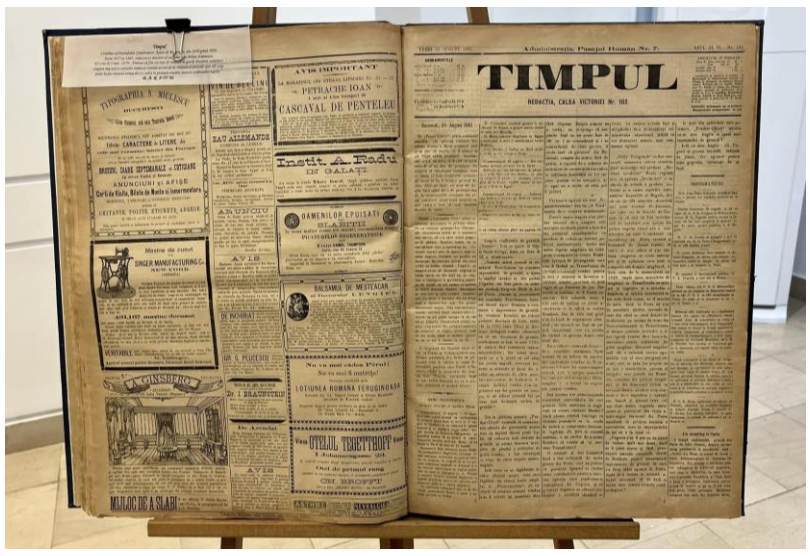

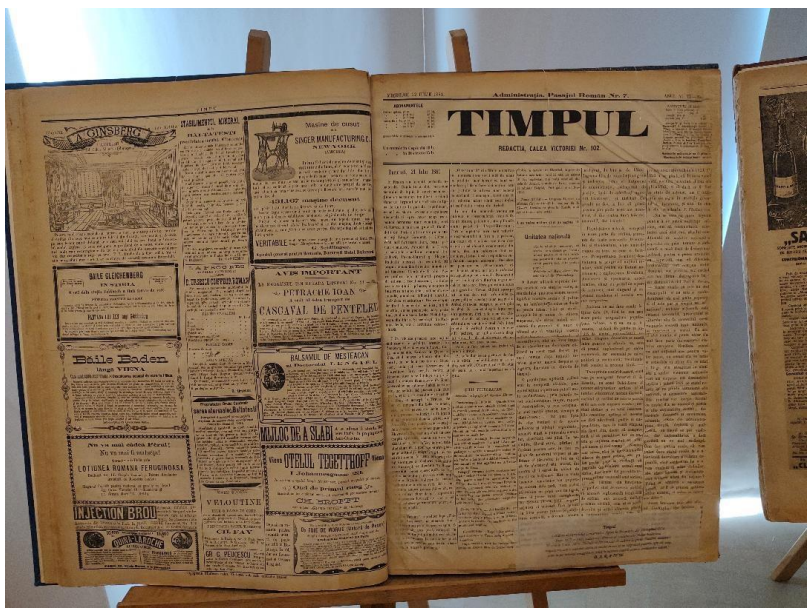

Florentina Loredana DALIAN

Ca într-un basm.

Interviu cu scriitorul uzbec Sherzod Artikov

Sherzod ARTIKOV și Florentina Loredana DALIAN

***Florentina Loredana DALIAN**: Sherzod Artikov, suntem doi scriitori din țări diferite, de limbi și culturi diferite. Ne-am apropiat prin intermediul literaturii, datorită Internetului și rețelelor de socializare. Ulterior, am avut șansa de a ne întâlni și în persoană, cu ocazia celor două vizite ale tale în România (în septembrie 2023 și aprilie 2025), despre care știu că ți-au adus mare bucurie. La prima noastră întâlnire, am avut surpriza să constat că știai foarte multe lucruri despre țara mea, în special din domeniul literaturii, dar și al muzicii și picturii. Când ai aflat despre România, despre scriitorii români și de unde ți-ai luat sursele de informație?*

Sherzod Artikov: Am avut cunoștințe bune despre România încă din copilărie. Întotdeauna o menționam împreună cu Austria, Ungaria și Republica Cehă și mi-o imaginam în mintea mea. În casa noastră erau imagini care arătau aspectul frumos al Bucureștiului, locurile sale notabile și priveliștile străzilor. Desigur, acele imagini aparțineau Bucureștiului din anii 1980. Cu toate acestea, spiritul orașului întruchipat în ele, stilul de viață și cultura oamenilor din România m-au fascinat profund. Această impresie nu s-a schimbat nici atunci când am văzut Bucureștiul cu propriii mei ochi pentru prima dată. Străzile, oamenii și clădirile păreau de parcă mi-ar fi fost deja familiare.

Pe măsură ce am înaintat în vârstă, interesul meu pentru literatura și arta română a crescut. Înainte de asta, merită menționat că eram, de asemenea, foarte interesat de fotbalul românesc. În acea perioadă, știam totul, de la istoria echipelor românești precum „Steaua” și „Dinamo” până la fotbaliștii precum Gheorghe Hagi și Ilie Dumitrescu, care au lăsat o amprentă asupra fotbalului românesc. Mai târziu, în inima mea s-a dezvoltat o dragoste pentru literatura și arta română. Drept urmare, am citit treptat cu toată inima și m-am familiarizat cu lucrările poeților români precum Mihai Eminescu, Vasile Alecsandri, Tudor Arghezi, George Bacovia, Marin Sorescu și Lucian Blaga. Am fost fascinat de povestirile scurte umoristice și piesele realiste ale lui Ion Luca Caragiale. M-am cufundat în picturile artiștilor români precum Theodor Pallady, Theodor Aman, Nicolae Grigorescu și Ștefan Luchian; pot chiar să spun că am trăit în ele. Cântecele folk ale Tatianei Stepa au atins fiecare celulă din corpul meu. M-am îndrăgostit de baladele triste și emoționante ale lui Ciprian Porumbescu și ele au devenit sensul vieții mele.

***FLD:** Am fost uimită să aflu că primul loc în care ai vrut să mergi a fost mormântul poetului Mihai Eminescu. De ce această preferință și cum te-ai simțit vizitând cimitirul Bellu?*

Sh A: Știam de mult timp că Cimitirul Bellu din București este locul de odihnă al oamenilor de stat, scriitorilor și artiștilor români. În timpul primei mele vizite la București, mi-am propus să-l vizitez,

pentru că printre cei înmormântați acolo se aflau poetul meu iubit Mihai Eminescu și Ion Luca Caragiale, ale căror lucrări le respectam profund. Stând lângă mormântul lui Eminescu, m-am simțit ciudat, de parcă aș fi pășit înapoi în trecut. În afara Cimitirului Bellu era secolul XXI, dar lângă mormântul lui Eminescu părea că secolul XIX încă trăiește. Părea de parcă Mihai fusese înmormântat recent și pământul nu se răcise încă.

La mormântul lui Caragiale, o fată slabă, cu părul închis la culoare, dar frumoasă, plângea. În mod ciudat, am vrut să o consolez dar, privind mormântul modest al lui Caragiale, și mie mi-a venit să plâng. Până la urmă, atât el, Mihai, cât și Marin Preda, care zăcea mai jos, au fost odată vii, plini de vise și bucurie—la fel ca mine. Am mai văzut și alte morminte celebre din Bellu. Mormintele poeților precum Alexandru Macedonski și Adrian Păunescu, ale compozitorilor ale căror nume nu le mai țin minte, precum și ale oamenilor de știință, împreună cu monumentele lor, m-au uimit. Parcă era mai puțin un cimitir și mai mult un muzeu în aer liber.

FLD: *Păreai îndrăgostit de București. Ce ți-a plăcut cel mai mult din cât ai apucat să vezi, care sunt amintirile cele mai pregnante care ți-au rămas?*

Sh A: Așa cum am spus mai sus, dragostea mea pentru București a început în copilărie. Până în 2023, am trăit cu visul de a vedea Bucureștiul măcar o dată în viața mea, alături de orașe precum Paris, Roma, Madrid, Viena și Praga. Mulțumesc lui Dumnezeu, acest vis s-a împlinit nu o dată, ci de două ori. În 2023 și 2025 am avut onoarea de a vizita Bucureștiul de două ori. O dată am văzut Bucureștiul toamna, și o dată primăvara. Toamna lui aduce o pace fără sfârșit, în timp ce primăvara aduce energie și bucurie. Cred că vorbele nu sunt suficiente pentru a-mi descrie dragostea pentru București și amintirile dulci pe care le-a lăsat în mine.

FLD: *La întâlnirea din 2023, ai participat, ca invitat de onoare, la festivalul ARIS din Slănic/ comuna Aninoasa/ județul Argeș. Cum ai perceput prima întâlnire cu mediul literar românesc?*

Sh A: Înainte de a participa la Festivalul Slănic din Argeș, deja cunoșteam mai mulți poeți români moderni și devenisem prieten cu unii dintre ei. În timpul festivalului am întâlnit nume noi, mi-am făcut prieteni și am schimbat experiențe. Atitudinea caldă și sinceră a oamenilor precum Gheorghe Păun (redactor al revistei „Urmuz"), organizatorul festivalului, Firiță Carp și poeții Emilian Marcu, Dan Dragoi, Florin Ciocea și Miron Manega mi-au creat un respect profund în inimă. Mai ales diminețile din Argeș erau luminoase și plăcute. M-am plimbat, am respirat aerul proaspăt și am petrecut timp visând lângă un pârâu viu.

FLD: *Am vizitat ulterior împreună, ajutați de prietenul nostru Dan Blebea, mai multe zone frumoase din țară. În Sibiu, în timp ce stăteam la o terasă unde un pianist cânta melodii duioase, mi-ai mărturisit: „Mă simt ca în basme." Ce ți-a creat senzația aceea și unde altundeva te-ai mai simțit ca în povești?*

Sh A: : Nu mai auzisem niciodată de orașul Sibiu înainte. Totuși, când l-am văzut pentru prima dată, am simțit ca și cum aș fi intrat într-o poveste. A fost a doua oară când am avut o asemenea senzație—prima dată a fost în orașul antic Bukhara din Uzbekistan. Sibiu era cu adevărat un oraș de basm. Totul părea magic: orașul în sine, străzile, clădirile, cafenelele, restaurantele și muzeele.

În timp ce luam o gustare la cafeneaua "Atrium", muzica de pian m-a ajutat să înțeleg și mai mult cum orașul poartă oamenii în trecut. Cupluri sărutându-se lângă pod, vizitatori germani în cafenea, pianistul care semăna cu un muzician misterios de poveste, ospătărița cu păr argintiu, muzica pianului, pizza în fața mea și sucul de mere—totul crea o atmosferă magică. Nu eram eu însumi. Chiar dacă nu beam vin, m-am simțit spiritual amețit. M-am pierdut complet în frumusețea orașului și m-am simțit deconectat de secolul XXI, ca și cum aș fi intrat în lumea Fraților Grimm.

FLD: *Delta Dunării, cu Pădurea Letea, şi Marea Neagră (văzută de la Eforie Sud) ce impresie ți-au lăsat? Dar orașul Constanța?*

Sh A: Delta Dunării m-a uimit prin flora și fauna sa, în special prin diversitatea păsărilor sale. Dar impresia mea despre Dunăre în sine a fost și mai puternică. Am simțit râul mai profund acolo. Încă din școală știam că Dunărea furnizează apă pentru jumătate din Europa și a fost martora multor evenimente istorice. Întotdeauna am iubit-o. Prin urmare, când am văzut-o în portul Tulcea, m-am simțit ca un îndrăgostit reunit cu iubita sa.

Nu m-aș înșela spunând că nu aș schimba acea zi pe Dunăre pentru nicio altă zi din viața mea. Marea Neagră este, de asemenea, o altă dragoste a mea. Oh, Marea Neagră! Aproape că nu exista zi în copilăria mea în care să nu fi visat la ea. Mare veche, fermecătoare și frumoasă! Când m-ai dus la malul ei, am simțit să te îmbrățișez și să îți mulțumesc din adâncul sufletului. Dar în fața mării, am uitat totul pentru un moment - chiar și pe tine. A fost un sentiment special. Am simțit că am pătruns chiar în mare. Valurile sale tunătoare și spuma argintie m-au făcut fericit. Mai târziu, am văzut-o și din Constanța. Clădirea cazinoului, statuia lui Eminescu și marea formau un ansamblu frumos. În portul Constanța, Marea Neagră era mai liniștită. Orașul în sine, precum și moscheea din perioada otomană aflată lângă o biserică catolică, m-a impresionat profund. Cred că acesta este un semn bun, deoarece oamenii ar trebui să fie toleranți unii cu alții, indiferent de religie.

FLD: *Cu ocazia primei vizite, ascultând un CD în mașină, ai descoperit muzica Tatianei Stepa, care te-a fascinat. Mi-ai cerut și ai căutat informații despre ea, ulterior i-ai dedicat un eseu impresionant. N-am să uit ce mi-ai spus atunci, ascultând „Copaci fără pădure", deși nu înțelegeai niciun cuvânt: „Când ea cântă, sufletul meu plânge." Cum crezi că este posibil miracolul acesta al muzicii, de a transmite emoții fără cuvinte?*

Sh A: Când am auzit prima dată melodia Tatianei Stepa „Copaci fără pădure" în mașina lui Dan Blebea, am simțit imediat o tristețe profundă și o durere ascunsă în ea. Mai târziu te-am întrebat despre versuri și mi le-ai tradus, spunându-mi că autorul era Adrian Păunescu. Din acel moment, melodia Tatianei Stepa a ocupat un loc permanent în inima mea. Am ascultat-o repetat și am cântat împreună. Prin această melodie am simțit milă pentru copacii fără păduri. Când mi-ai spus că murise de cancer cu mulți ani în urmă, am devenit trist și am simțit că ceva se rupe în mine. După ce m-am întors din România, am scris un eseu dedicat ei, ca semn de recunoștință.

FLD: *Vizitele tale în România ți-au oferit prilejul de a stabili un contact benefic cu Ambasada României de la Taşkent, condusă de Excelența Sa Ambasadorul Daniel Ciobanu, secondat în munca sa diplomatică de doamna Consul Luminița Ciobanu. Știu că ai fost invitat de mai multe ori cu prilejul omagierii unor personalități sau de Ziua României. Povestește-ne despre relația ta cu ambasada!*

Sh A: În timpul procesului meu de aplicare pentru viză pentru România, am stabilit relații amicale cu Ambasada României din Uzbekistan. Aș dori să mulțumesc în mod special consulului Luminița Ciobanu pentru ajutorul său. De asemenea, am dăruit bibliotecii ambasadei o copie a cărții mele „Sonata lui Rahmaninov" (publicată în traducere română în 2022). Ulterior, am fost informat că atât consulul, cât și ambasadorul Daniel Ciobanu au apreciat cartea, ceea ce m-a făcut extrem de fericit.

Astfel, relațiile mele amicale cu ambasada s-au consolidat. Am participat la mai multe evenimente culturale, inclusiv seri memoriale dedicate compozitorului George Enescu și sculptorului Constantin Brâncuși. De asemenea, am fost printre oaspeții de onoare la evenimentul Ziua Solidarității cu România, desfășurat la hotelul „Hyatt Regency" din Taşkent.

FLD: *La a doua ta venire – cum am numit-o undeva – ai venit țintit să vizitezi muzeul „George Enescu" și Casa Memorială Tudor Arghezi. Din păcate, la „Mărțișor" (fosta reședință a poetului) n-am*

mai avut timp să ajungem, iar muzeul era închis (ne-am consolat cu Casa Memorială Enescu din Sinaia). De unde pasiunea pentru Enescu și Arghezi? Ai mai descoperit și alți compozitori români?

Sh A: În timpul celei de-a doua vizite în România, am planificat să vizitez casele-muzeu ale compozitorului George Enescu din București și ale poetului Tudor Arghezi în afara orașului. Din păcate, casa-muzeu a lui Enescu era în renovare (mai târziu am avut ocazia să văd muzeul său din Sinaia), și nu am avut timp să vizităm muzeul lui Arghezi. Am cunoscut de mult timp ambii creatori. Știam despre viața lui Enescu la Paris, despre apropierea sa de familia regală română și despre simfoniile sale. Am ascultat și analizat lucrările lui pe YouTube. Cunoașterea mea despre compozitorii români nu se limita la el - eram, de asemenea, interesat de Ionel Perlea și Ciprian Porumbescu. Vizitarea casei-muzeu a lui Perlea și călătoria prin Bucovina, trecând pe lângă satul lui Porumbescu și ascultând balada lui melancolică, m-au afectat profund. Înainte de a vizita România, citisem o traducere în rusă a cărții lui Arghezi. Poeziile lui cu tematică religioasă m-au impresionat profund, motiv pentru care am vrut să vizitez casa-muzeu a sa.

FLD: *Nici pictorii români nu-ți sunt străini. La Muzeul de Artă al României am constatat că știai despre mulți dintre ei, recent mi-ai mărturisit că citești biografia lui Grigorescu, iar una dintre dorințele tale, aceea de a vizita muzeul Theodor Palladi, a rămas pe altădată. Care sunt preferații tăi? Ce ai descoperit interesant în biografia pictorului Nicolae Grigorescu?*

Sh A: Nu voi uita niciodată cele două ore petrecute la Muzeul Național de Artă din București, unde am avut ocazia să văd picturi originale ale artiștilor mei favoriți: Nicolae Grigorescu, Theodor Aman, Theodor Pallady și Ștefan Luchian. Întotdeauna am fost profund interesat de pictura europeană, iar acest lucru m-a condus către arta vizuală românească. Îmi place în mod special viziunea și stilul lui Aman și Grigorescu. Lucrările lui Grigorescu, inspirate din viața de zi cu zi, în special „Doi țărani", m-au făcut să reflectez profund. Studiind biografia sa, am reușit să îl descopăr și mai bine.

FLD: *Cum a fost întâlnirea ta cu elevii Colegiului Național din Slobozia și cât de interesați ți s-au părut de opera ta?*

Sh A: În timpul unei întâlniri creative cu elevii Colegiului Național din Slobozia, am vorbit despre cartea mea publicată în România, literatura și arta română, precum și despre impresiile mele despre România. Am fost foarte fericit de interesul elevilor, de reacțiile lor față de cartea mea și de întrebările îndrăznețe pe care le-au pus.

FLD: *De la Slobozia sau de la Ograda ai rămas și cu alte amintiri?*

Sh A: Am multe amintiri dulci legate de Slobozia. În special de neuitat sunt vizitele noastre la Muzeul Agricol și la casa-muzeu a compozitorului Ionel Perlea. La Muzeul Agricol, am înțeles pe deplin modul de viață al poporului român din trecut. La casa-muzeu a lui Perlea, am descoperit compozitorul, deoarece anterior nu știam prea multe despre el.

FLD: *Ai participat pentru prima dată la un festival de umor, la Brăila, acesta fiind și motivul principal al celei de-a doua vizite ale tale. Ai impresionat umoriștii prezenți prin implicarea ta și simțul umorului, în ciuda barierelor lingvistice. Cu ce impresii ai rămas după festival și cât de mult ți-a plăcut Brăila?*

Sh A: Brăila a fost un oraș de vis pentru mine. Înainte de a-l vizita, citisem un roman al scriitorului bulgar Ivan Vazov legat de oraș, iar dorința mea de a vedea Brăila a devenit un vis arzător. După aproximativ patru luni, l-am văzut cu ochii mei. Părea o fantezie.

Impresiile mele despre Festivalul Internațional de Umor din Brăila au fost excelente. Am participat ca invitat și mi-am făcut mulți prieteni. Nu voi uita niciodată personalitatea plină de umor a lui Mihai Frunză, glumele lui Alexandru Hanganu și conversațiile mele profunde cu Ion Diviza, care vorbește bine rusa. Cel mai important, am simțit o atitudine prietenoasă din partea tuturor și am fost foarte încântat de atmosfera caldă. Plimbarea prin Brăila, vizitarea casei-muzeu a lui Panait Istrati și petrecerea timpului cu tine lângă Dunăre mi-au oferit un sentiment profund de pace.

FLD: *La Ferma de la Maltezi a prietenului nostru Florin Ciocea, ai participat la o „nebunie" frumoasă: ai tăiat iarba cu coasa (se vedea că făceați cunoștință prima oară, dar te-ai descurcat), ai cântat din voce și chitară (una care n-avea toate corzile la ea), ai recitat în limba ta lângă un foc încropit de noi. Cum se simte poezia la țară, într-un sat aflat lângă un braț al Dunării?*

Sh A: Timpul petrecut la casa de la țară a lui Florin Ciocea din Maltezi mi-a oferit energie și putere. Tăiatul ierbii în aer liber, cântatul la chitară, statul pe malul Dunării, mâncatul peștelui pregătit de Florin și joaca cu câinii lui s-au simțit ca un paradis pe pământ - pentru mine personal.

FLD: *Iașul, Sighișoara, Brașovul, aceste repere ale celei de-a doua vizite, cum le-ai descrie pe scurt, într-un cuvânt sau câteva cuvinte. Dar călătoria cu vaporașul de la Orșova către cazanele Dunării?*

Sh A: Aș numi Iași „orașul tramvaielor", pentru că am văzut atât de multe tramvaie acolo. Dintre amintirile mele din Iași, aș menționa mai întâi parcul național și „teiul lui Eminescu", precum și Palatul Culturii. Să văd acolo lucrări de artă ale maeștrilor precum Rubens, Tintoretto și Aivazovski a fost un cadou neprețuit.

Cetatea Sighișoarei și Biserica Neagră din Brașov rămân, de asemenea, în amintirile mele pentru totdeauna. În special Biserica Neagră - m-am pierdut complet în interiorul ei. Am simțit o teamă ciudată, iar atmosfera rece m-a făcut să tremur. Totuși, m-am îndrăgostit de istoria pe care o purta. Orșova rămâne în memoria mea datorită excursiei noastre cu vaporul pe Dunăre. A fost o plăcere pură. Când am parcurs traseul odată parcurs de împăratul roman Traian, m-am simțit ca și cum aș fi fost el.

FLD: *Vizita în România, locurile, oamenii, situațiile te-au inspirat în literatură? În afară de eseuri, ai scris și proză sau poezie inspirată de aici?*

Sh A: Am scris în mare parte eseuri despre România - despre Tatiana Stepa, Mihai Eminescu și alți oameni de cultură români. Recent, am început să scriu haiku-uri bazate pe amintirile mele despre România. În viitor, intenționez să scriu o carte mare despre România.

FLD: *Ce ți-a plăcut mai mult și ce mai puțin sau deloc la mediul literar românesc?*

Sh A: Pot vorbi doar cu căldură despre literatura română. Am tradus mulți poeți români în uzbecă și pot spune că poeții români nu sunt inferiori altor poeți europeni ca talent și nivel. Totuși, spre deosebire de alții, scriitorii români nu au fost traduși sau promovați pe scară largă la nivel internațional. Aceasta ar putea fi una dintre principalele lipsuri ale literaturii române.

FLD: *Ce proiecte de viitor ai, legat de literatură dar și de România?*

Sh A: În viitor, plănuiesc să îmi public cartea despre România. Aceasta va include eseuri despre figuri ale literaturii și artei românești, cum ar fi Theodor Aman, Nicolae Grigorescu, Ciprian Porumbescu, Ion Luca Caragiale, Marin Sorescu și alții. Sper să o public cu sprijinul Ambasadei României în Uzbekistan. Acesta este în prezent unul dintre proiectele mele principale.

FLD: *Cum e să lucrezi cu studenții? Ce satisfacții profesionale îți aduce noua ta activitate de responsabil cu presa la Universitatea din Ferghana?*

Sh A: În prezent, am părăsit locul meu de muncă la Universitatea Tehnică de Stat din Fergana. Am lucrat bine cu studenții de acolo, dar din cauza circumstanțelor, a trebuit să încetez să lucrez.

FLD: *Revenind la România, pe parcursul ședерii aici, te-ai simțit străin într-o țară străină? Când ai avut astfel de momente? Ai simțit că barierele de limbă și diferențele de religie au fost un obstacol în calea comunicării?*

Sh A: În timpul primei mele vizite în România, m-am simțit ca un străin, dar în timpul celei de-a doua vizite, acel sentiment a dispărut și m-am simțit ca acasă. Poate că acest lucru s-a datorat grijii tale și a lui Dan pentru mine. Nu m-am simțit ca un necunoscut printre oamenii români sau în anumite împrejurări. România este a doua mea patrie și va rămâne întotdeauna așa.

FLD: *Îți mai e dor de România? Când ți se face cel mai dor? Mi-ai spus, cu prilejul ambelor vizite, că nu vei uita niciodată cele trăite aici și vei purta amintirile cu tine tot restul vieții. Mai e valabil sau a trecut? Crezi că putem rămâne fideli unor amintiri toată viața?*

Sh A: Încă îmi este dor de România. Când navighez pe rețelele sociale, văd adesea videoclipuri cu Bucureștiul și alte orașe românești. De exemplu, clădirea restaurată a Cazinoului din Constanța mi-a amintit de acel oraș. Când văd locuri precum „Caru' cu bere" sau Biserica Greacă din București online, îmi vine imediat să mă întorc în România.

Literatura îmi provoacă, de asemenea, dorul de țară. Am cumpărat recent o carte cu picturile lui Grigorescu, care m-a făcut să-mi amintesc imediat de România. De asemenea, am citit povestirile și piesele de teatru umoristice ale lui Caragiale și, citind, am simțit ca și cum aș fi fost în România alături de personajele lui.

Cred că amintirile mele despre România nu se vor estompa niciodată și vor trăi atâta timp cât eu voi trăi. Mai mult, intenționez să vizitez din nou România, pentru că mai avem mult de făcut acolo - eu, tu și Dan. De exemplu, mai trebuie să vizităm casele-muzeu ale lui Theodor Aman în București, Nicolae Grigorescu în Câmpina și Nichita Stănescu în Ploiești.

FLD: *Îți mulțumesc pentru răspunsuri și te rog să adaugi un cuvânt de încheiere sau să răspunzi unei întrebări nepuse pe care ai fi dorit s-o primești.*

Sh A: Îți sunt recunoscător pentru acest interviu. Mi-a amintit de frumoasa Românie și m-am simțit de parcă aș fi fost acolo în timpul interviului.

Florentina Loredana Dalian — *Slobozia, 29 decembrie 2025*

Sherzod Artikov — *Marghilan, Uzbekistan, 05 mai 2026*

REVISTA
An VI, Nr.23, August 2026

MUZEUL PRESEI ROMÂNEȘTI

Imagine de la West Side Flower Fest 2026, Parcul Drumul Taberei, Bucuresti